

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

Th. 6000.

f. IV

21.

f. IV
21

RVPERTI

ABBATIS MONASTERII

Tuitiensis, ordinis sancti Benedicti, Theologi
antiqui ac plane clarissimi, in Cantica Cantico-
rum de incarnatione Domini commentarioꝝ,
libri VII, nunc primum typis excusi.

Reuerēdissimo in christo patri ac domino d. Cuberto
Vonstallo Lōdoniēsis ecclesiæ Antistiti integerrim, &
serenissimi Regis Angliæ Oratori dignissimo
Henricus Nouesiensis Monasterij Tuitiensis
Abbas humilimus. S. P. D.

Reuere in Christo pater ac idē multo clarissime
urbis Londoniæ Antistes, quū nuper apud nos
ageret Franciscus Birckman, oīm certe Bibliopo-
larū diligētia ac fide uir celeberrimus, que tutus huc eni-
titur, ut undecūq; ex intimis quasi uisceribus, ac poeni-
tissimis exoletarū Bibliothecarū recessibus, codices anti-
q̄tate suspiciēdos, eruditioē cōmēdabiles in lucē exerat;
uelut Apelles, linguæ penicillo itatū celsitudinis in cō-
parabilē illā ab ingenij laude gloriā, exquisitissimāq; rerū
oīm, etiā quālibet, lōgā ānorū seriē, ex memorijs hoīm
exolescētium cognitionē, iudicium excussum humanita-
tē inimitabilē, exposita quadam animi erga oēs candidē
affecti facilitate, cōditā, cōsertā, & aptā depinxit, ut me
profecto pudibundum, sed hactua quasi uirtutum en-
cyclopedia fretum, amorisq; uelut facibus conflagrante
huc cōtinēti tui commemoratōe p̄traxit, ut tanto Heroi
p̄ occasionē conarer gratificari, sed nullus ita abstrusus
angulus, tamue abditus Germaniæ locus, quin Birckmā-
no precone uelut exaudibili classico, undiq; Tonstallico
presule p̄sonet ac circum strepat. O felicē Britāniā que
olim Iduntaxat externorū iudicijs hoīm opibus tantum
clarā, id tēporis ita se quoq; lris illustrē toti orbi prodidit
ut (q̄ hachōīm uemoria citra exemplum est) Rex Hen-
ricus, uirtute uisendus ac serenissimus, omni optimarū
disciplinarum generi expolitus eruditissimus etiā ingenij
sui monumentis, se non tātum regijs illis ac uelut in orbē
perpetuo redeuntibus negocijs occupatū, sed literis eti-
am additissimum attestetur, imo quem unum summa
dexteritate, animique propēsiōe ad studia ita deflexum,
idē Birckmānus nobis oībus retulit, ut in recōditorib.

diuinae ree argumētis prestātissimū oēs audeamus pro
fiteri. Sed quō me stilus abripit. Ecquis eō eloquendi ar-
tificio est, q̄ illius plane uindictis oīm studiorū Camilli, uel
suarū uirtutū minimum dicendo assequatur? Taceo uni-
cum totius Angliæ decus Cantuariensem, huic Rosfensē
adiungo, q̄bus, si (mō p̄ tuā amplitudinem liceat) tertius
adstruaris, Triumuiros tū in regno musarū esse dicam,
quorū humeris, oīs diuinæ & humanæ eruditōis basis suf-
fulciatur, quæ etiānum duris sciolorū & antiquariorū ue-
lut arietibus impetita, pessum sane deurgeret si tantorū
herorum industria, nutabunda nō exciperetur. Ceterū his-
ce adductus rebus Reue. in Ch̄o pater, hand quacūq; tuæ
cellitudini, ingratum speraui fore munus, si Ruperti Ab-
batis, oībus numeris absolutissimi Theologi, imo si non
alias, ætate ipsa (nēpe q̄ quadringētis totis ab hinc annis
e uita excessit) uenerādi, cōmentatio sup̄ Cantica sub tui
nominis auspicijs in lucē prodeat, quā (ut est tua amplitu-
do, in omni genere studiorū multo maximi usus) facile
excutere poterit, q̄ splendide tenebricosus lucē afferat, q̄
acute ancipitibus fidē faciat, q̄ feliciter recōditis intelle-
ctum appingat, ac demum in specie ludicria plausibilem
grauitatem adstruat. Nec uulgarissimarū ree, latifundijs
lectorī fastidium ingerit, sed solidissimis diuinæ ac germa-
næ Theologiæ fulcimētis cōmunitus, ubiq; citra osten-
tationē, certos, ueros, expressos, Christi mysteriorum si-
gnificatus aperit, Cuius rei fidē mea oratio, hoc facilius
apud R. T. P. habitura est, quo anctore hunc, magis fa-
miliarē, sedula lectōe, tua R. Pa. reddidit. Illius em̄ uirtu-
tē pōderare ac ex merito æstimationē facere, nemo unus
hominū quos terra fert (ut citra cuiuscunq; loquar offen-
sionē) melius tua R. paternitate pōt. Et proinde serio cō-
fēdāus F. ille Birckmā, uir, cui) ut bñ in cōe cōsulat nihil
tis exhausti est, quiue, nullū laborē detrectas, p̄ uaria re
nūdiscrimia, difficilimaq; terrarū spacia emēlus hoc ar

torē, sine aequalitate obsitū, tanquā ex neglecta specu, uel
ut postliminio in lucē reduxit. Ac tāta reifamiliaris gra
uitate ac iactura orbi reddidit Rupertū ut unus is mihi
dignus uideatur, in quē tua amplitudo, totū benignitatis
fauorē deriuet, ut uidelicet tuæ R. P. bñficio istud conse
quatur, quo p totā regni Britānici lōgitudinē, hæc, ac q̄
hactenus excusa sunt huius uiri monimēta, regijs præro
gatiuis munita & eruditissimorū iudicijs Epōrū confir
mata, latissime diffundantur. Quæ tandē pressius, defixi
us, pœnitius explorata, suo lectori uberrimū fructū re
positura sunt. Postremo ego nimirū, q̄ me sp̄ ita institui,
uel q̄ maxime reliquis Abbatis nostri Ruperti lucubra
tionibus excudendis operam strenuā nauare, tuā ampli
tudinē, p̄ oīa q̄ illi sacra sunt, oro atque obtestor ornatissi
me presul, quatenus ad ea q̄ multa sup̄ sunt in uetus testa
mentum, doctissimi hoīs doctissima cōmentaria, aim tuū
ac aliquod munificentiae studiū adijciat, ne q̄ nobis sum
mo labore Frācisici ac puigili industria eruta sūt, diutina
q̄ p̄uestigatiōe & terra & maris p̄sita, sola reꝝ tenuitate
oppressa uideri queāt. Nā reliqua typographis tradere, tā
in manu nobis nō est, quam exprōpta animi adest uolun
tas. Quæ utinā reꝝ facultate non destita foret, profecto
toti posteritati testatissimū facerē, me unū eē, q̄ auidissi
me expeteret, huius Theologiae ueteris facile principis,
lucubratiōibus, a situ & obliuiois iniuria uindicādis, an
tigitatis studiosum lectorē plurimū demereri. Vale feli
citer. Et ne hoc silētio prætereā, Ortuuinus ipse, cogno
mento Gratius, bonarū artū professor, & Quenteliane
apud nos officinæ uigilātissimus director, sese totum, tū
celsitudini tuæ, tū Rossensi (uīro medijs fidius & docti
ssimo & optio) ceterisq̄ istic uiris eruditissimis iterum
atq̄ iterū cōmēdat. Ex Tuitio, Coloniae Agrippine (solo
Rheni iterluenti) propinquo. Anno Domini millesimo
quingentesimo uicesimosexto, pridie Idus Octobres.

Index libelli huius, brevis quidem sed utilis.

A dam utranq; mortem Apostolorum magistra, beata incurrit, sed Christus Apostolici uiri in- (uirgo. 15	
utranq; uitam restau- deficientes erunt. 22	
rauit. 65 Apostoli sunt custodes muro-	
Adam per Euam uitam perdi rum 78	
dit, & mortem iuuenit 26 Aquæ scripturarum amare se	
Adam nõ fuit formatus in pa cundum literam 62	
radysio: 64 Aquæ de Libano sunt sacræ li	
Adolescentulæ animæ imper- teræ. 60	
Adorandum in spũ (sectæ. 6 Aquarum uiuentium puteus	
& ueritate, 1. est uirgo Maria ibidem	
Amicorum congratulatio in Aquilo in Canticis, diabolus	
canticis 54 Arbor malus è lignũ (est. 62	
Ancilla discalciata q̄ sit 101 crucis 113	
Anna mater Samuelis prophe Ascensus purpureus est Chri-	
Angeli treis Abrahæ (ta. 53 stus 45	
designant unum deum. 33 Ascendere per desertũ, est ha	
Anima beatæ uirginis quõ li- bere animum solitarium 40	
quefacta 4 Aspiratio diei, resurrectio est	
Animæ fideles sunt filiæ Hie- est Christi 35. 51	
rusalem 44 Ascendere in palmã & in cru	
Anima Christi liquefacta 77 cem idem 107	
Animæ perfectiores, reginæ Aurum & argētum in scriptu	
sunt. Animæ uero impfectio ris quid sit 43	
res, concubinæ 95 Aurum in sensu, argentum in	
Anima Pauli ut Sunamitis re sermone 17	
uersa 100 Aurum pulchrius ebore 86	
Apostolorum gemitus & fle- Auster est spũs sanctus 63	
tus coram Maria 64 ¶ Bases aureæ, in Canticis est	
Apostoli quare tempore Chri consilium diuinum 87	
sti non ieiunarunt, 63 Apreæ & cerui in Can-	
Apostolorum ebrietas qualis C ticus qui sint 27	
fuerit 69 ¶ Caput Christi plenum	

INDEX

OPERIS.

est rore		gare non potest	ibi.
Caput aureum in Canticis	1-	Christus in Iudæa liliū inter	
psa diuinitas.		Christi aduentus (spinas, ib	
Caput pro corde aliquādo po		cur tam diu protractus	27
Capilli uirginis, (uitur. 105		Christus non tardus, sed uelo-	
cogitatōis munditiā significāt		cissimus.	28
Cancelli in Cāticis (46. 47		Christus petra est & mace,	31
sunt patriarchæ	29	Christus uinea nostra est.	33
Canticum Canticorum esse de		lege ibidem pulcherrima	
incarnatioue domini	1	Christus pro reliquijs Israel o-	
Cantica tertius Salomo. lib. 2		Christus est ascen (rauit 35	
Cantica diuina septem ueteris		sus purpureus	43
testamenti	2	Christus candoris liliū per ari	
Cātica, sunt amoris quo deus		etern præfiguratur	22
in beatā uirginem descēdit.	2	Christus fecit quatuor præci-	
Cur Cantica canticorū, & nō		Christus utranq; ui (pua. 64	
Canticum dicatur		ibidē tam reparauit contra utranq;	
Catalogus sexaginta fortū Adæ		mortem	63
Cantica septem (Israel. 41		Christus aliter quam serpens	
in laudem uirginis	46	ad comedendū inuitauit	67
Canticum perfectum in octa-		Christus ueritas est opposita	
uis	92	mendacijs serpentis	ibid
Caro Christi reliqs longe mū		Christus est candidus sanctita	
dior	10	te & rubicundus passione	81
Charitas ordinata in Canticis		Christus rubicundus propter	
quid sit	24	peccata nostra	ibi.
Charitas finis præcepti	44	Christus omnia scripturarū au	
Charitas alterius bonum suū		toritate & dixit & fecit,	83
facit		ibid Christus mira operatus est et	
Chorus & acies castrorū	92.	cunctis uelocius	ibi
Christus ut liliū, quia spe-		Chrūs longe excellēior & me	
ciosus præ filijs hominum: 23		Chrūs ex matre (lior moy. 90	
Christus se pulchrum esse ne		tantum est frater nost., 110, 11	

INDEX

OPERIS

Christus quare dicatur Amicus	Decātatōes quatuor amoris	3
Circūcisio cordis (nadab. 98 & ceruicis)	Dentes uirginis innocentiam	46
Circuire p̄ ciuitates & castella, est prädicare euangeliū regi dei.	Etiā sunt sicut grex tonsarū Deosculari dilectū, qd sit. iiii	37
Colluctandū est spū & uerita ne latuit intrinsecus,	Deus solus uidit quod in uirgine	47
Collum beatæ uirginis sicut monilia.	(te. i) Deus pater osculatus Mariā	4
Collum uirginis eius humilitatem designat	Deus beatæ uirginis prolocutor fuit	8
Columbarū proprietates sunt	Dei cellaria quæ sint	ibid
Comæ dilecti in canticis sacre sunt scripturæ,	Deliciarum uirginis decor q̄s	46
Cōputatio tridui christiani	Desideriū filij dei, ac celeratio salutis hūanæ,	(sit) 106
Cōmorari in uillis qd sit,	Desyderium sanctorū & angelorū uidendi Christū	29
Conditores scripturæ potentes fuerunt	Desyderium Mariæ quæ uehementer	36
Congratulatio amicorū in canticis	mens fuerit	ibidem
Contēplatio uirgīs cunctis excellentior	Dextera eius amplexabitur me quō intelligendum	25
Etiā est prudens	Diabolus uitio superbus, Maria uirtute humilis	6
Coronatio in canticis designat ecclesiam prophetarū.	Dilectio, melior omni substantia domus, uis	44
Cor Christi scripturæ sunt ueritatis	Dilectio est uinculum perfectiōis	49
Crederē est fulcire uirginem floribus	Dilectus dilectū præuenit honore, ut filius matrem	20
Cuno autor sacrarū literarū.	Diligētes deū, (trahi cupit)	17
Custodes murorū sunt apost. dñi & filij dei sunt	Dilectus ex dilecto uirginis	ibidem
Cypressus lignum cedro proximum	(78. Dilectus ex dilecto uirginis) 21 quis sit.	80
D Autd minimus superbi Goliad strauit,	Dilectus ascēdit in hortū, quod	4
		89

INDEX

OPERIS.

modo intelligitur.	90	ron	18
Disceptatio de quatuor fluuijs		Eua non dei similitudinem,	23
Discipuli domi (paradyfi.	62	sed pulchrum pomū uidit	23
ni sunt uigiles ciuitatis.	37	Eua Mariæ dissimilis.	48
Discordia dat hosti locū	95	Exemplum querendi dominū	
Doctrina dilecti sancta & mū in Maria			38
da est	84	Exultabimus & letabimur in	
Docere sequitur facere	76	te quid sit	8
Domus cedrina, tēpla sunt:	21	Expositio egressionis filiarum	
Dormire in Canticis est secre-		Syon.	45
tum non reuelare	26		
E Brietas apostolorū qua		F Acies quatuor, quattuor	
lis fuerit	69	Facere præ (anialiū. 61	
Ecclesia pro fide defen-		cedit docere	76
denda, nemini cedit	102	Fasciculus myrrhæ commora	
Ecclesia est mulier extollēs uo		tio dulcis, s; plena gemitib. 19	
cem de turba	60	Fauus cum melle in resurre-	
Eccle. punit spūali gladio.	102	ctionis gloria.	66
Egredi in agrū quid sit.	92	Fenestræ in Canticis sunt pro	
Egressus dilecti & dilectæ fe-		Festum annun (phetræ, 27	
lix	93	ciationis uerno tempore	39
Elatæ palmarum in Canticis		Fletus & gemitus apostolorū	
quid designent	83	coram Maria	78
Electus ex milibus in canticis		Fletus dulcis & lachrymæ dul	
Eleemosynæ di (quis sit. 82		Flos campi est de (ces, 77	
cuntur unguenta.	55	cus humani generis	21
Eleemosynæ uirginis in Chri		Flores ecclesiæ dei duplices 30	
stum maxime præciosæ.	56	Fons signatus est aduentus spi	
Eleemosynarum mira com -		tus sancti in uirginem.	54
mendatio:	54	Ferculum Salomonis sunt scri	
Emissiones omnium honorū		pturæ.	43
sunt uirginis paradyfus.	ibid	Ficus synagogam iactabun	
Equitatus domini, uirga Aa -		dam designat,	31

INDEX

OPERIS

Fides iustificat, non lex.	99	stolorum coram uirgine,	70
Fides plantat uineam, non ope		Genæ beatæ uirginis sunt	
ra legis.	118	pulchræ.	16
Fideles non petunt gloriam mi		Genæ uirginis, uerecundia e-	
raculorum.	119	ius sunt,	46
Filius hominis est foris stans		Genæ uirginis sicut fragmen	
& pulsans.	73	mali punici.	49
Filius est nomen per quod ual		Genæ etiam in Canticis sunt	
denominatus est pater.	14	exterior conuersatio.	84
Filiæ, dictio per se posita, ma-		Genæ & genua i utero mater	
lum significat.	22	no coniunguntur.	94
Filiæ Hierusalem sunt animæ		Genua curuata offerēda sunt	
fideles.	44. 79.	deo. ibidem	(ibid.
Filij ante Christum oēs pro-		Genæ & oculi alti odibiles deo	
iecti fuerunt.	53	Generatio una pro anno com	
Filia principis quæ sit.	101	putatur.	28
Fœminæ unanimes communi		Generationes uariæ pulchre	
ter inuebant.	73	exponuntur.	96
Fœmina desyderiorum quo-		Gentes quomodo uenerunt ad	
modo currebat in odore unguē		fidem.	108
torum.		Gentium populus filiæ Ma-	
Fœtus gemelli qui sint.	78	riæ.	110
Formosa sicut pellis Salo.	11	Gladij usus nō est nunc sicut	
Fortitudinæ opus est regnū cor		antiquitus.	40
lorum impugnant,	1	Gladius doloris & ignis amo-	
Fortitudo Iacob luctantis us-		ris in Maria.	77
que mane. ibi	(luntatē. 9	Greges caprarum prophetæ	
Frater dei est, eius faciens uo-		sunt & filij eorum.	47
Fumus & puluis in Canticis,		H Elias primus monacho	
sunt spiritus lachrymosus &		rum institutor	47
cōscientia humilis.	39	Hæretici aliquot pesti	
G Gemelli fœtus q sin.	48	mi contra Christum.	70
Gemicus & fletus apo-		Heretici sunt capita hydræ ser	

pentis. 80 INDEX OPERIS

Hæretici inflexibiles.	114	Ire ad mōtē myrrhæ qd sit, 91
Hierusalem quæ sursum est, irriguum superius & inferius mater est oim nostrum	96	quid sit 104
Historia uetus de angelis circa Abraham & Loth	33	Iustificari uolētes in carne 2
Hortus cœlusus quare bis Canticis dicitur	59	beunt post uestigia gregū 13
Hortus nucum Christum sub lege factum significat	89	Iustificatio est per fidem & non per legem 99
Hostes diuersi filiorū Israhel.		L Abia uirginis, eius doctrinam significant, 46
Humilitas Abraham & David	(42)	Labia dilecti, doctrinam designant puram; 84
Humilitas Mariæ optimi odoris		Lampades dilectionis 114
Etiā est eius fortitudo	46	Lectulus floridus, est uterus Salo (uirginis) 40
Humilitas turris eburnea	104	Lectulus Salo (uirginis) 40
Hydræ capita sūt hæretici.	80	monis, uterus Mariæ
Hyems pcti, imber iræ dei,	30	Legitime luctari. 3
I eiunium tpe Christi nō futice		Lex nō iustificat, sed fides, 59
It apostolis iniunctū	78	Lex sicut nux sub amaro cor 98
Ignis amoris & gladius doloris in uirgine	77	Leonum cubilia & montes Pardorum 52
Incarnatio Christi, pulchrior in uirgine		Leua & dextra in Canticis 113
Inplasmatione hominis.	55	Libani aquæ fluentes sunt factæ literæ 60
Innixam esse super dilectum quid sit	114	Libanus mons phœnicis abū dat cedris. 88
Innocentia uirginis, eius religiositas est,	46	Ligna libani in Canticis sunt Christiani potentes. 59
Inuocatio autoris.		Ligna libani in Canticis sunt homines sancti. 43
Ioseph & Maria in Canticis duo lilia	34	Ligna syluarum sunt sine fructu bono. 24
Iosaphat non cōnumeratur inter fortes Israhel		

INDEX

OPERIS

Lilium inter spinas est Chr̄s lumba in Iudæa	22	Mariam circumsteterunt an- geli obstetricum uice	46 47
Locutio dei patris ad Mar.	4	Maria est tota pulchra & for- uallis est lachrymarū & passi- biliratis	52
Luctari cum uerbo dei	26	Maria est regina cœlorū, ibid	52
M Alum punicum quid sit	51	Maria per fidem soror, & per amorem sponsa	53
Mala punica in ueste	51	Maria uotum uirginitatis pri- ma emisit	54
Aaron	ibidem	Maria fortior quam Iacob	54
Manus tornatiles in mirac.	85	Maria p humilitatem exal. ib & q̄ eadem sint aureæ. ibi	54
Manus plenæ hyacinthis sunt	ibidem	Mariæ elemosynæ in Ch̄ m̄	56
rationes cœlestes	ibidem	Mariæ fanus, mel & lac est Christus.	(ib 56
Mariam esse matrem misericordiæ	Ruperto monstratū	2	Maria sola est hortus con- cordiæ
Maria prophetissa fuit	5	Maria puteus aquarum uiuentium	(Ius, 58 61
Maria quare non interfuit par- turi Elizabeth	9	Maria quare non elegit sibi ui- tam solitariam sicut Helias	71
Maria sciebat, & tamē absces quærebat	14.	Maria cur filias Hierusalem adiurauerit.	79
Maria assimulatur uirgæ Aaron.	16.	Maria digna laudari ad dilecto con- surgens ut	(91 9
Maria solitudinē delectatur.	ib	Maria pulchra ut luna	ibid
Maria ante cōstitutionē mundi electa	29.	Mariam honorat filius & com- nes sancti	ibid
Maria i oib, opposita Euæ, sunt	30	Mariam decoram esse in deli- ctis quid sit	116
Maria & Ioseph duo lilia sunt	34	Martha non debet perturbare Mariam	113
Maria suauem odorem spirauit altissimo	39		
Maria sine felle sicut co-			

INDEX

OPERIS.

- Moduli laudis tres quare repe-
tantur ibidem
- Montes aromatum sunt san-
cti, 120
- Mors animæ præces (cti, 120
sit mortem corporis 68
- Mors quō mittatur foras. ibi.
17
- Munditia uirgīs, supernorum
desyderium est, 46
- Murenula a murena serpente
dicitur 17
- Mustum malorum Granato-
rum, 112
- Myrrha non pro (rum, 112
bata quid sit 76
- Mysterium super historiam
fundatur 2
- Mysterium de abolendis Iudæ-
orum cæremonijs 15
- Mysterium uini myrrhati 66
- N**ardo comparatur hu-
milis Mariae 18
- Nasus ancillæ præci-
sus ignobili 104
- Nasus sicut turris libani, 105
- Naturalis Christi natura diui-
nitas est, 82
- Nigra sum sed (nitas est, 82
formosa, quō intelligitur. 10
- Nouorum & ueterum expo-
sitio. 108
- Numeri quot dyatefferon con-
stituant. 95
- Numerus sena- (stituant. 95
rius reginis, octonarius uero
cōcubinis quare tribuitur. 95
- Nuncijs resurrectōis Christi. 37
- O**bedientia Christi secun-
dum legem Moyſi, 68
- Oculi uirginis simpli-
citatem eius significant 46
- Oculi columbarum, septē sunt
dona spiritus sancti 20
- Oculi Euzæ quales fuerunt, 48
- Oculi secundum spiritum in
Canticis qui sint 83
- Octo moduli in laudem uirgi-
nis 92
- Odor thuris est bonorum ope-
rum. 56
- Odor mandragoræ 106
- Oleum effusum uerbus, incar-
natum 6
- Oleo nondum effuso, timebat
animæ imperfectæ, 7
- Omnes argentei eius mille,
quō intelligitur 119
- Operari bene, est scipare uir-
tutes in florib. 16
- Opera Christi (gic in florib. 16
mira & oim uelocissima 85
- Opera legis nō plantant uir-
tutes, sed fides 118
- Osculetur me osculo, & fiat
mihi secundum uerbum tuum
unum & idem 3
- Ostij pessulum in Canticis est
silentium 76
- P**almarum elatae in Can-
ticis quid sint. 8

INDEX

OPERIS

CC

Parabola de agrico. uinea, 97	Quadrige Aminadab, 98
Paradyfi gratia, aquæ dulces & potabiles factæ sunt. 62	Quo uino potata est Maria, 5
Paradyfi fluuius in quatuor capita diuiditur 58, 61	R Aab typus ecclesie 49
Paradyfus antiquus differt a Paradyfus uirginis (no uo, 58)	Recti diligunt te, quomodo intelligitur, 9
sunt emissioes oim bonoru, 59	Redemptor noster humilitate homo, sed diuinitate supra homines fuit. 38
Paries inimicitiarum causationis Christi fuit 28	Reuerti super montes Bethel est Christum apparere matri & apostolis. 56
Paries idem, non ex originali tantum peccato conflatus, ibi	Regna mundi nocturnæ auis
Pessulum ostij oris est silentiū	Rex in accu (sunt capita, 54
Populus gentium filia (76	bitu suo e filius in sinu pris 17
uliginis III	S Agittæ potentis acutæ q fuerunt, 79
Præconium pulchritudinis Mariæ 46	Salomonis lectulus, uterus Mariæ 40
Prælati non desunt curæ, 74	Sanctorum congratulatio super beneficijs alicui collatis 7
Promissio auctori per uisionem	Salomon erat uerbum dñi, 43
Prophetarum præ (facta, 2	Sepientia dei facit uigilare cor uirginis, 77
contra sunt gemæ præciosæ, 58	Sacramentum corporis & sanguinis Christi quare nō prius q̄ ultima coena sit datum, 69
Proprietates eolumbarū sunt septem 60	Scientia legis & ceremoniarū spiritualis, 106
Pulchritudo Mariæ fides & humilitas. 14	Scripturarum loca duo, eiusdē sunt ponderis 3
Pulchritudo Mariæ gemina (20	Scripturarū cellaria dei sunt, i
Pulchritudo dilectæ qualis sit 21	
quæ etiam constat ex septem uirtutibus 59	
Purpura regis, passio est Christi 106	
Puteus aquarum uiuentium est uirgo Maria 61	

INDEX

OPERIS

Scripturæ uarie de Christo ci- tantur.	20	T Apinosis figura quid sit.	55
Scripturæ sacræ sunt ferculū Salomōis.	43	T Tempus putationis, ab dicatio est superfluatorū.	30
Scripturæ sacræ sunt aquæ flu- entes de libano.	60	T Totus desyderabilis i Canticis quis sit.	89
Scriptores sacræ literæ po- tētes fuerūt. ibidem		T Transmigrationis Babyloni- cæ causa.	23
Scripturæ aquæ amaræ sunt secundum literam.	62	T Tremor dulcis, & dinutus in Canticis per uisionem decla- ratur.	73
Sensus idem sub diuersis uo- cibus.	3	T Triduum Christi in sepulchro quomodo computatur.	36
Sexaginta fortes Salomōis re- gis tpalis.	42	T Turris Da. humilitas est.	50
Silentium, ē pessulum ostij in Canticis.	76	T Turris libani respicit contra Damascum.	101
Silentium mariæ circa secre- tum dei.	7	V Vera, lex & proph. 111	
Simplicitas uirgiuis prudentia eius est.	59	V Vera duo, sūt duo de- na (spiritus sancti).	103
Sodomorū incendiū designat uniuersale iudicium.	34	V Vera fragrantia unguenta optima.	
Sōnus Iacob, somnus mariæ uirginis.	72	V Vera uirginis, eius fecunditas uirginitatem significant.	59
Soror paruula ecclesia est pri- mitiua.	115	V Vera duo uirgis, uirginitas uirginis pulchriora	
Spinæ, blasphemix sunt Iudeo- & hæreticorū sectæ.	22	V Vera uirginis pulchriora uino	
Spt̄s sc̄t̄s & uinum & lac di- citur in Canticis.	67	V Vera aliarū mulierū non sunt pulchra.	
Sterilis peperit filios pluri- mos.	112	V Vera ancillarū q̄ sint.	103
		V Venter mariæ aceruus tris- titer	
		V Vēter saphyris di- stinctus qd designet.	(ci. 103)

INDEX

OPERIS.

Verbum domini erat rex Sa-	decus est oim matronarum	46
lomon	73 Visio ipsi Ruperto facta mi-	
Verbum dei est causa effecti-	rabilis	57
ua beatitudinis	15 Visio cuiusdam manus tactus	
Verbum domini habet argen-	que suauissimi,	75
tum & aurum.	43 Visio alia crucifixi saluato. ib	
Verecundia duplex	50 Vitia septem contraria septē	
Verecundia marie, religiosi-	prædicamentis bte uirginis 51	
tas	ibidē. Umbilicus marie crater tor-	
Veritas Christi est opposita	natilis	102
mendacijs serpentis	67 Vox turturis prædicatio est	
Vigiles ciuitatis sunt discipu-	euangelij	30
li domini	37 Vox tua in auribus meis pul-	
Vinum nuptijs deficit, quō in chre	exponitur	32
telligitur	24 Vox pulsantis est intus & in	
Vineæ gentes designant	12 interiori homine.	73
Vineæ florentes sunt gentes	Vnguenta optima q̄ sint	5
Neophiti	31 Vnguenta eleemosynæ dicun-	
Vinea nostra Chrūs est	33 tur.	55. & 59
Vinum & lac in ascensionis	Vultus animi uoluntatem in-	
gaudio	66 dicat;	85
Vinea plantata in fide non in		
operibus legis	118	
Vinculum perfectionis est di-		
Virginitas marie (lectio, 49		

FINIS.

ORVPER

TI ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum, de incarnatione do-
mini prologus.

VI cōtra hominem similem sibi lu-
ctatur, aut in agone contendit: opus
habet fortitudine corporis, ut athle-
ta uictor existens. iusta laurea me-
reatur coronari. Porro q̄ cum Deo
luctari, & regno cœlorum uim inferre præsu-
mit: alia & meliori fortitudine opus habet, scili-
cet fortitudine mentis: Nam fortitudo corporis
quid illic ualet? Spiritus enim est deus, & sicut
eum qui adoratur, adorare oportet in spiritu & ue-
ritate: ita nihilominus eum qui luctatur, collu-
ctari oportet in spiritu & ueritate. Exemplum
laudandæ huius fortitudinis habemus in patre no-
stro Iacob: quemadmodum scriptura dicit. Cūq̄
mature surrexisset Iacob, traductis omnibus quæ
ad se pertinebant, remansit solus: & ecce uir lu-
ctabatur cum eo usque mane. Qui cum uidet,
q̄ eum superare non posset: dixit ad eum. Dimit-
te me: iam enim ascendit aurora. Respondit. Nō
dimittam te. nisi benedixeris mihi. Et benedicēs
illi, si contra deum (inquit) fortis fuisti, quanto
magis contra homines praualebis: ¶ Secundum
illud exemplum. uir ille adhuc sese a colluctan-
te patitur uinci, quotiens studiosus & fidelis ani-
mus tam diu uersatur circa uerbum dei: donec ex-
torqueat ab illo benedictionem spiritus sancti,
q̄ est uerus & utilis intellectus mysterij uel scri-

Iohan. 4.

Iacob cū
deo lucta-
tus.
Gene. 32

Luctari
cū uerbo
dei

A

PROLOGVS

Mat. 7.

Inuocatio

Visio au-
toris
Gen. 37.
3. Reg. 19.

ptura: quam deus rationabiliter signauit, ut non facile possit apprehendi, quia margaritæ non erant mittendæ coram porcis: & nulla difficultate uincitur, ut desistat: donec apprehendatur, quæ uis quodammodo fugiat sermo dei, seque iubet dimitti. Igitur o domina dei genitrix Maria, & incorrupta mater uerbi æterni dei & hominis Iesu Christi: non meis, sed tuis armatus mæritis cum isto uiro, scilicet cum uerbo dei, cupio loctari, ut de Canticis Canticorū opus extorqueam, quod non dedecet uocari de incarnatione domini: ad laudem & gloriam eiusdem domini, ad laudem & honorē tuæ beatitudinis. Non noua hæc uoluntas nunc incidit. Ante annos aliquot, cum essem iunior, cingere me uolueram, & huius nominis opus aggredi, scilicet de incarnatione domini: per occasionem huiusmodi. Coram regina cælorum loquor, a cōseruo meo quolibet irrideri non debeo dicente. ecce somnator. Sedebam quasi solitarius per uisum noctis: & ecce quasi sibilus auræ tenuis per utranque aurem trāscurrens, uelocius quam dici possit, ita in me uersiculos deposuit

Fœmina mente deum concepit corpore
(Christum.)

Integra fudit eum, nil operante uiro. Cum reuersus ad memet, uersiculos taliter acceptos mente pertractarem, & nonnullis, unde uel qualiter acceperim, secretius non sine admiratione denarrarem, atque ad multorum notitiam uersiculi peruenissent: qui tamen nescirent unde accepissem, ex multis & diuersis quæ audie-

RVPERTI

5.

bam, occasio se præbuit, ut scribere aliquid cuperem de incarnatione domini, uersaturus grande onus in ualidis humeris. ¶ Circa idem tempus & hoc aliud accidit. Frater quidam innocentis uitæ, & mundæ ac simplicis adulescētiae, retulit mihi se uidisse filium tuum dominū nostrum Iesum Christum, sedētem super altare suum, & circa eum collegium sanctorum, meque assidentem cum quiete, & tenentem Cantica Canticorum. Hæc interim transisse uidebantur, & inueterata mihi erat memoria horum: cū ecce quidam de amatoribus uerbi dei ex te obata uirgo incarnati. CVNO pater cœnobij Sigeburgensis, qui me pene dormire uolētem, nonnunquam excitauit, & multis inuigilare fecit, quam nescio per occasionem oportune, importune mihi insistere cœpit, ut scriberem aliquid huiusmodi, quale hoc est quod nunc proposui. ¶ Tunc demum recordatus sum eorum, quæ nunc dixi, simulq; cuiusdam promissi tui, quia per uisum mihi dicere uisa es: pascha cum beata trinitate facies. Loquebar enim tecum, & dulce de beata trinitate habebam colloquium, nesciens quod ipsa esses: sed postquam illud ex te responsum accepi, tum scire uolenti quænam esset tam sancta mulier, & hoc flagitanti in noie patris & filij & spiritus sc̄ti, te ipsam esse misericordię matrem, stellantibus oculis gratanter demonstraſti. Sequor diuinum præſagium, si quando merear uidere faciem tuam, & ante Christum tenere Cantica Canticorum, iuxta quod canimus in Psalmo. Venientes autem uenient cum exultatione, portantes manipulos su-

Alia uisio

Promissio
p uisioneꝝ
autori facta.

Psal. 125

A ij

PROLOGVS RVPERTI

os. Dicendum in primis de isto Salomonis libro tertio, super quem uelut fundamentum ædificare cupio, ædificium huius nominis scilicet de Incarnatione domini, cur uocetur Cantica Canticorum, & deinde cur non singulariter canticum, sed pluraliter Cantica Canticorum. Omne quod in scripturis nominatur canticum, propter aliud quod cantandum est dei beneficium, & gratiarum actione autorem suum probans, accepti beneficii & gratiæ non immemorem siue ingratum.

Sex cantica insignia.
 7 testamēti.
 Eod. 15.
 Deut. 32
 1. Reg. 2

Esa. 12
 Esa. 38.
 Abacuc. 3

Septimus oia extollit.

¶ Sunt autem in scriptura ueteris instrumenti cantica nota uel insignia numero sex, istud autem est septimum, idemque nouissimum. Primum est canticum Moyse serui dei, pro illo beneficio, quod deus populum suum filios Israel liberauit, submerso Pharaone in mari rubro cum curribus et equitibus suis. Secundum canticum eiusdem Moyse canticum Deuteronomij, quod scripsit canendum tam pro illo quam pro cæteris eiusdem dei beneficijs. Tertium canticum Annæ prophetissæ, quæ fuerat sterilis, quod cecinit pro natiuitate Samuelis. Quartum canticum Esaia, quod scripsit & canendum prophetauit. Cōfitebor tibi domine quoniam iratus es mihi, pro beneficio quo liberandus erat Iuda ab Assyrijs. Quintum canticum Ezechia regis, quod cecinit uel scripsit pro beneficio dei, quia de infirmitate sua conualuit. Sextum canticum Abacuc, quod propheticè cecinit pro futura deiectione diaboli, secundum typum Nabuchodonosor regis Babylonis. Septimum ut iam dixi, idemque nouissimum est canticum istud, maximi & singularis beneficii dei canticum amoris, quo deus in beatâ uita

ginem descendit, ita ut filium ex ea generaret, q
 est Christus Iesus, homo uerus & deus super o
 mnia benedictus. Quantum istud beneficium
 cetera cuncta dei beneficia, generi humano in
 pensa, super excellit. Recte igitur dicitur Canti-
 cum canticorum, quia quod in eo canitur, bene-
 ficium est omnium dei beneficiorum. ¶ Quare
 autem non singulariter canticum, sed pluraliter
 Cantica canticorum. Ad hanc percunctationē,
 uiam respondendi parat] considerata subdistin-
 ctio quatuor periocharum, id est, recapitulatio-
 num: quarum est signum capitulum hoc tertio
 reperitum. Adiuo uos filia Hierusalem per ca-
 preas ceruosq; camporum, ne suscitatis neq; e-
 uigilare faciat dilectam, quo ad usq; ipsa uelit.
 Idem sacramentum per omnes periochas conti-
 netur. ¶ Vnius enim eiusdemq; amoris, prima
 decantatio est, ab eo quod ait, osculetur me os-
 culo oris sui, usq;. Adiuo uos filia Hierusalem.
 Secunda, ab eo quod dixit. uox dilecti mei. ecce
 iste ueniet saliens in montibus, usq; itidem. Ad-
 iuro uos filia Hierusalem. Tertia prolixior sic
 incipit. Quæ est ista quæ ascendit per desertum,
 usq; ad tertiam adiurationem. Adiuo uos filia
 Hierusalem. Quarta. Quæ est ista quæ
 ascendit in deserto delicijs affluens, usque ad fi-
 nem. ¶ Non ignoro quantum uel qua le
 susceperim negocium, scilicet historiae siue rei
 gestæ aliquod ponere fundamentum, & super il-
 lud magnum, quod sub istis uocibus cōtinetur,
 superædificare mysterium. Tunc enim exposi-
 tio mystica firmitus stat, neq; fluitare permitti-
 tur, si super historiam certi temporis uel rei des-

Roman. 9

Cur Can-
 tica cātico-
 rum & nō
 Cāticum
 canticorū
 dicimus

Quattuor
 decātatio-
 nes amo-
 ris in hoc
 cantico.

Mysteriū
 sup histo-
 riam fun-
 datur.

Gene. 32.
Legitime
luctari

Osee. 12.

PROLOGVS.

monstrabilis rationabiliter super ædificata continetur. Labor magnus & difficilis, sed exinde spei solacium est, quia sermo dei talis est qui secundum similitudinem uiri supra memorati, qui luctabatur cum Iacob, possit uinci, si colluctator, id est, inquisitor eius legitime luctari nouerit. ¶ Quid est legitime luctari? Nimirum fortitudine uiri ueræ & sanctæ humilitatis in precibus & lachrymis. Sic etiam ille Iacob superauit, teste alia scriptura, in qua per Osee spiritus sanctus de illo dicit. In fortitudie sua directus est cum angelo, et inuoluit ad angelum, fleuit et rogauit eum. Igitur eiusmodi fortitudinem tribuat dominus uirtutum, et uictoria dulcis gratum subsequetur duellum.

RVPER
TI ABBATIS TVITIENSIS
in Cantica Canticorum de incarna-
tione domini Commentariorum
Liber Primus.

Osuletur me osculo oris sui

Quæ est ista exclamatio tam magna tam repentina, O beata Maria inundatio gaudij, uis amoris, torrens uoluptatis, totam te operuit, totamq; obtinuit, penitusq; inebriauit, et sensisti quod oculus non uidit, et auris non audiuit, et in cor hominis non ascendit, et dixisti. Osuletur me osculo oris sui. Dixisti enim ad angelum. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum. Quod erat illud uerbum? Quid locutus fuerat tecum? Inuenisti gratiam, ait, apud dominum. Ecce concipies et paries filium, et uocabis nomen eius Iesum. Ac deinceps. Spiritus sanctus superueniet in te, et uirtus altissimi obumbrabit tibi: Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei. ¶ Nonne hoc uerbum angeli uerbum et sponsio erat iam imminentis osculi oris domini? Igitur prudens ponderator dictum utrunque appendat in statera rationis: et istud. osuletur me osculo oris sui, quod dictum fuit anime uel cordis iubilantis, et illud: Ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum, quod

Esa. 64.

Luca. 1.

Idem sensus
sub diuersis
uocibus.

A   iij

RVPER. IN CANTICA CAN. CA. I.

dictum fuit oris exultantis. Nonne sunt eiusdem ponderis? Nonne sensus idem est in uerbis seu uocibus diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut audisti & credidisti, sicut tibi met in precando dixisti, fiat mihi, ita & factum est tibi. ¶ Deus pater te osculatus est osculo oris sui. Quis oculus hoc uidit? Quae auris audiuit? Cuius in cor hominis ascendit? Tibi autem o Maria semetipsum reuelauit, & osculans, & osculum, & os osculantis. Longe minoris gratiae quaelibet anima dum datum optimum, siue donum perfectum concipit, desursum descendens ab eodem patre luminum taliter afflatur, talemque intus in semetipsa per sentit osculantis attactum, ut dicere non dubitet, nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Quanto magis tu o beata in perceptione doni singularis, dum spiritus sanctus superuenit in te, & uirtus altissimi obumbravit tibi, reuelationem huiusmodi accepisti. Profecto anima tua liquefacta est, ut dilectus locutus est, scilicet deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiam uerbi sui, cum illo amore suo spiritu sancto, tuae menti tuo uentri penitus insereret: in quo nec primam similem uisa es, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse suffecerit, fiat mihi secundu[m] uerbum tuum angele dei, ut ille osculetur me osculo oris sui, ad ipsum autem dilectum deum conuersa, loqui & iubilare anima tua non desistit, in ipso experimento suauitatis inenarrabilis, cuius uidelicet iubilationis summa haec est

¶ Quia meliora sunt ubera tua uino, fra-

Deus pater
osculatus
Mariam.
Iac. i

I. Cor. 2

Can. 5.
Locutio
dei patris,
ad Mariam.

grantia unguentis optimis . Oleum effu-
sum nomen tuum, ideo adolescentulę dile-
xerunt te.

In Esaia loquitur idem ipse deus . Audite me
domus Jacob, & omne residuum Israhel, q̄ por-
tamini a meo utero, qui gestamini a mea uulua.
Vique ad senectam ego ipse, & usque ad canos
ego portabo. Ergo & ubera recte dicitur habe-
re, quę Psalmista non ignorans dicebat. Si exal-
taui animam meam, sicut ablactatum super ma-
tre sua, ita retributio in anima mea . Quid ergo
per ubera eius, nisi dulcedinem eius recte intelli-
gimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spiritus san-
ctus? Talis dulcedo pulchre in duo ubera discer-
nitur, quia duo sunt data eiusdę sancti spiritus.
Alterę datum est in remissionem peccatorę, cu-
ius uidelicet dati ubere, nullus ante hanc beatã
uirginem lactatus est sanctorę antiquorę. Alter-
rum datum est in diuersarę diuisiones siue distri-
butiones gratiarę, quo uidelicet ubere lactati ue-
teres sancti & prophetauerunt & multa miracu-
la operati sunt. Vtroręque huiuscemodi uberum
lactificata dulcedine ineffabili, dum cõcipis o uir-
go beata, dum tibi fit secũdum hoc uerbum an-
geli, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus
altissimi obumbrabit tibi: quibus duabus clau-
sulis, iam dicta significabãtur duo data eiusdem
spiritus sancti, quid aliud diceres, nisi meliora
sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis opti-
mis. Non fueras experta uitium huius seculi,
uinum uoluptatis carnalis, sine cuius ebrietate
nulla unquã mulier, prater te, concipere potuit,

Esa. 46.

Psal. 130
Duo ube-
ra duo da-
ta spiritus
sancti

Quo uino
potata est
Maria .

CA. I.
idem
eu to
tur au
o dixi
pater
is hoc
minia
um re-
culan-
a dum
conci
lumi-
et ipse
on du-
tũ su-
one do
enit in
relatio
a tu ali
cer de-
neffa-
amore
enit
nec
dixit
uum
sui, ad
qui &
rimen
iubi

fra

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. I.

aut poterit : & tamen dñjudicare nosti, q̄ melior
aut uehementior, dulcior, atq; fortior esset uolu
ptas siue amor deī: in quo concepisti sine dubio,
potata illius torrente uoluptatis.

Psal. 35.

Psal. 50

¶ Et tu quidem ueraciter dicere potueras: Ecce enim in iniquitatibus concepta sum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Cum em̄ esses de massa, quæ in Adam corrupta est, hæreditaria peccati originalis labe non carebas: sed ante faciem huius amoris, peccatum nec illud, nec aliud stare potuit: an faciem huius ignis stipula omnis interiit, ut totum sanctum fieret habitaculum: in quo deus totis nouem mensibus habitaret, tota omnino munda materia, de qua sancta Dei sapientia, domum æternam sibimet ædificaret.

¶ Prouer. 9.

1. Cor. 12.

2. Cor. 2

Maria prophetissa.

¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, præciosa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, q̄ cæteris ab eodem spiritu dispartuntur sanctis & electis: recte ubera illa dixeris, fragrantia unguentis optimis. Optima nanque unguenta sunt charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitarum, opera uirtutum, prophetia, discretio spirituum: & cætera, quæ qui habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, sicut unguentum optimum. Vnde apostolus: Deo gratias, inquit, qui semper triūphat nos in Christo Iesu & odorē notitiæ suæ manifestat p̄ nos in omni loco, q̄a Christi bonus odor sumus deo. ¶ Inter cæteros odores unguentorum, quibus perfusa es: prophetia fragrauit, etiam longe antecognoscereris. Hoc enim senserat propheticis naribus ille qui dixit: Et accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Nunquid ille solus

ad te accessit, o prophetissa fidelis? Imo propheta omnes ad te accesserunt, quia prophetia omni-
um, & scripturae omnes in tuum sensum, cum
superueniente in te spiritu sancto, conuenerunt.
Vbi enim totum se indidit patris uerbum: quo-
modo abessent scripturae, quae de ipso uerbo fon-
te suo prodierunt? Talia tam bona ubera sunt:
Quid deinde? Oleum effusum nomen tuum.
Cuius ubera sunt, eius est nomen, id est, cuius
est amor uel spiritus, per quem concipitur: eius
est uerbum siue filius qui concipitur. Nam fi-
lius nomen est patris, praesertim talis filius, tale
uerbum: per quod deus in caelo & in terra ualde
nominatus ualde est inclytus. Nam per uer-
bum omnia facta sunt quae fecit deus. Et quis
potest aestimare fortitudinem eius? Porro no-
men hoc tam forte, tam magnum: ecce est ole-
um effusum. Mira res. Quid uerbo fortius, &
quid oleo suauius? Ergo ne uerbum a sua est na-
tura immutatum? Non: Sed qualitates creatu-
rarum, cum quibus illi ratio est: hinc pro uir-
tute, illinc pro uitio, diuersae: immo contrariae
sunt. Verbi gratia: Diabolus in caelo per uiti-
um superbus fuit: tu uirgo per uirtutem humi-
lis in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam di-
uersis tamque contrarijs, uitium idemque uer-
bum, illi ut flumen tibi que ut oleum sese exhibu-
it, iuxta illud: Deus superbis resistit, humili-
bus autem dat gratiam.

¶ Quomodo autem uel in quo est effusum hoc
oleum? Nimirum in eo quod a deo processit, &
de inuisibilibus suis ad nostra uisibilia uenit, quae
admodum ipse dixit Iudaeis: Si deus pater uer-
us esset,

Esai. 8.

Luca, 1

Iaco. 4.

Oleum effu-
sum uerbum
incarnatum

RVPERTI IN CANT. CANTICO.

Ioan. 8.

Adoleſcē-
tulæ anīæ
iꝑſectæ

Exod. 20.
Deute. 5

Deut. 13.

1. Ioan. 4.

diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi
& ueni. Effusum ergo est oleum, id est, nomen
tuum, quia processit de secreto substantiæ tuæ,
uerbum tuæ fortitudinis cum suauitate misera-
tionis. ¶ Et ideo adolescentulæ dilexerunt te. Ni-
hil uerius. Nisi em̄ oleum taliter effusum fuisset
nisi uerbum tuum taliter processisset: adolescen-
tulæ, id est, animæ imperfectæ non ausæ fuissent
diligere te: imo nec ausæ fuissent audire te. Exe-
pli gratia. Steterunt procul dicentes Moyſi. Lo-
quere tu nobis & audiemus. Nō loquatur nobis
dominus, ne forte moriamur. Et alibi: Et accessi-
ſtis ad me (ait Moyſes) atq; dixisti. Ecce osten-
dit nobis dominus deus noster maiestatem & ma-
gnitudinem suā. Vocem eius audiuius de me-
dio ignis & probauimus hodie, qđ loquente deo
cum homine uixerit homo, &c. Adeo tunc time-
bant adolescentulæ, nondum quippe oleum erat
effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc
promisisti, dicens Moyſi: Bene omnia sunt locu-
ti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum su-
orum similem tui, &c. dum (inquam) taliter effun-
dis, ecce adolescentulæ dilexerunt, id est, certissimè
me diligunt te: perfecta charitate foris mittente
timorem, quia consideratio tanti beneficii fidu-
ciam dabit, & credentium mentes excitabit ad
uicissitudinem dilectionis.

¶ Trahe me post te, curremus in odore un-
guentorum tuorum

¶ Hactenus exclamationem tuam, o dilecta do-
mini, imitari conabatur i admiratiōe, quasi grā-
dior modus elocutionis: deinceps sermo noster re-

missior in demonstracione sit: Trahe me post te, Luca, 1.

inquit: Vbi discessit angelus, exurgens autē Maria (inquit Euangelista) abiit in montana cū festinatione, in ciuitatem Iuda? & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Dixit enim illi angelus. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa cōcepit filiū in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi quæ uocatur sterilis, quia impossibile non erit apud deum omne uerbum.

¶ Habent sancti hoc proprium, omnes, qui in ueritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita gratulentur de beneficijs, quæ alijs impensa perceperunt: quemadmodum & de illis, quæ adeo sibi met collata sunt. Tum prope rant mutuos sibi præbere cōspectus, tum dulcia miscere colloquia: certatimq; oportuna, importuna impendere inuicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore unguentorū domini? Præciosum erat unguentum, magnum erat beneficiū, quod dederat dominus sterili conceptum tanti uiri, qui in spiritu & uirtute Helie deberet præire ante dominum, & quo maior non surrexit inter natos mulierum. Tanti ac talis unguenti odorem perceperat: talis ac tanti beneficij famam siue nuncium ab ipso angelo acceperat: & de hoc, sicut & de cæteris, quæ finis, quæ consummatio futura esset spiritu sancto docente, magna prophetissa non ignorabat: Trahebatur ergo post dominum femina desideriorum trahebatur & currebat in odore unguentorū talium: & ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere, trahe me post te. Nā qui ueraciter diligit, & trahitur, & trahi cur-

Luca, 1.
Matth. 11

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. I.
pit. Cum igitur traheretur, siue ubi tracta est &
cucurrit, quid dixit?

¶ Introduxit me rex in cellaria sua.

Luc. 1.

¶ Quomodo uel cui hoc dixit? Nimirum per a-
pirationem spiritus sancti in mente eius redun-
dantis, in uentre eius iam operantis, hoc dixit co-
gnatae suae Elizabeth, & infanti qui erat in uen-
tre illius iam mensibus sex. Intrauit enim in do-
mum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et factum
est, ut audiuit salutationem Mariae Elizabeth,
exultauit infans in gaudio in utero eius. Et repleta
est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna,
& dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus uentris tui, &c. Ergo uere dixit, & mirabiliter
dixit, quae saluando cognatam repente prophetissam
efficit, ut cognoscere sciret illa omnia, quorum ista
summa est: introduxit me rex in cellaria sua. Vere pulcherrimus
& optimus explanationis modus: ubi uerecundae
puellae prolocutor sit ipse deus, ipse spiritus sanctus,
spiritus propheticus: Qui non tentatus (ait uir sapiens)
quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa:
& qui multa didicit, & narrabit intellectum. Horum
iccirco meminerim, quia reuera non nisi qui tentatus
est in his accepit, & quae a deo reuelata sunt sibi,
digne potest perpendere religiosum silentium uirginis,
siue custodiam oris eius, circa secretum dei. Quis enim

Eccl. 34

Gene. 37.

ab illo, quod somnia prius uidit & enarrauit, quorum
utique uisio uisitatio fuit emissae ab altissimo. Id est a
puero Ioseph filio Iacob: quod, inquam, usque in presentem
diem, ita nouit uel potuit obseruare tempus taceendi

COMMENTARIO. LIB. .I. Fo. 8.

& tempus loquendi, quin aliquando opus haberet increpari & doceri, cauere scandalū inuidentium, sicut illum pater suus increpauit: Ergo quanto quisq; amplius tentatus est in eiusmodi, & expertus est inuidiæ malum quid sit ipse scit, & enarrare potest intellectum huius, ei, quod tu beata uirgo uere fidelis fuisti & ueraciter magnæ fidei: non solum quia credidisti angelo euangelizanti, nerum etiam quia secretum istud custodisti, neq; properasti aliquando cuiq; tuæ admirationem facere felicitatis, ut diceres, quid fecisset tibi deus: nisi ei, cui prior ipse deus uel spiritus sanctus reuelauit. Hoc non leuiter perpēdere nos uult euangelista, cum semel & iterum dicit: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc conferens in corde suo. Nunc dicta prosequamur. Introduxit me Rex in cellaria sua. Hoc ipsa quidē dixit uerbis alijs .s. uerbis cantici sui quo anima eius dominum magnificauit, sed (sicut iam dictum est) prior eidem, uidelicet Elizabeth, spiritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit.

Luca. 2

¶ Et q̄ sunt illa cellaria regis dei? Nimirum sacra mysteria, q̄cunq; continētur in scripturis sc̄tis. Nā ista cellaria præciosa sunt, meliora cellis aromatum, & argenti & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & oibus apothecis regiæ suppellectilis, thesaurorumq; uniuersorum, quales habere poterūt reges terrarum: & ille præcipue tp̄alis rex Salomō. In cellaria sua, inquit, rex, nō quiscūq; s; rex coeli & terræ, me introduxit: nihil em̄ a me abscondit: sed omni dulcedine sua me inebriauit. Qui, n. uerbū suū, qd̄ erat, & ē ī corde suo, mihi totū ifudit: quō nō etiā cū illo mihi oia donauit?

Esa. 39.

3. Reg. 10

CA. 1
a est &
per a
s redun
ixit co
in uer
in do
Et fa
Eliza
eius.
C excla
tu inter
ui, & c.
e saluā
it, ut cō
ma est
alcher
ubi ue
pse spi
non ten
ultis ex
cit, e
emine
in his q̄
igne po
ginis, i
uis em̄
quorū
no. d. a
in p̄nc
acend

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA.
Non enim introductio qualiscunq; hæc debet in-
telligi, sed introductio cum iure possidendi: sicut
ius est sponsam legitimam, cum tabulis matri-
monij in dotem suam introduci. Quid ad hæc il-
la Elizabeth, cum istud intus aure cordis pene-
pisset?

¶ Exultabimus & lætabimur in te.

Luca. i.

¶ Hoc uere dixit, & cum magno clamore dixit,
Ait enim uoce magna: Benedicta tu inter mulie-
res, & benedictus fructus uentris tui. Et unde
hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me? Ec-
ce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus
meis: exultauit infans in gaudio in utero meo: Et
beata, quæ credidisti, quoniã perficietur ea quæ
dicta sunt tibi a domino. Nonne hoc erat dicere
exultabimus & lætabimur in te? Iam enim inci-
pimus ego & infans in utero meo exultare in gau-
dio, a uoce salutationis tuæ. Ex hoc & nos, & qui
uēturi sunt post nos, exultabimus & lætabimur
in te: & cantabimus dicentes, quia Eua nos se-
cit plorare, Maria nos fecit exultare, Nam quod
illa tristis abstulit, tu reddis almo germine: Icit
co exultabimus & lætabimur in te. Quomodo
in te? Dicam paulo expressius.

¶ Memores uberum tuorum super uirginem
recti diligunt te.

Luca. ii.

¶ Hæc est & erit materia uel causa exultationis
uel lætitiæ nostræ in te, memoria uberum tuo-
rum, quia uirginis uberibus lactasse illum pre-
dicaberis qui creauit te: Dicemus enim: Beatus
uenter qui te portauit Christe, & beata ubera
suxisti, Et si aliud quid mysticum per ubera te

COMMENTARIO, LIB. I.

Et potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quia is, qui angelos suae uisionis dulcedine pascit: tua o felix ubera suxit. ¶ Huius rei memores super uinum, id est, super omne quod in hoc seculo dulce uidetur aut iocundum, recti diligunt, id est, certissime diligunt te. ¶ Rectorum illorum primus est & erit infans iste, qui a uoce salutationis tuae, qua salutasti me: iam exultat in gaudio in utero meo & laetatur in te. Iam coepit exultare & laetari in te, & exultare non desinet, memor uberum tuorum super uinum, id est, omne seculum respuens & carnalis uoluptatis commertium, uirum se deo dedicans uirginem, propter uberum tuorum lac dulcissimum, quae uidelicet ubera tua de caelo plena lacte uirgineo lactauerunt deum. ¶ Quod multi utriusque sexus, propter hoc ita te diligunt & similiter facient. Num paruum est hoc memorale tuum? Immo inter omnia quaecumque fecit deus memorabilia, praecipuum & omnis creaturae expectatione est dignum, quod is, qui angelorum cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis uberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod non inuidi, immo beniuoli sunt, memores uberum tuorum, diligunt te. Quis fructus dilectionis huius? Quae merces aut quod praemium? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in psalmo. Rogate quae ad pacem sunt Hierusalem, & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te o sancta Hierusalem, nisi eius quae diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum uidelicet a deo datum, ut quae diligendo facere possit, & faciat esse suum.

B

Sup uinū.

Memores
uberum tuo
rum

Recti dili
gunt te.

Psal. 121

RVP. IN CAN. CANT. CA. I.

Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fide-
lis anima & ipsa mater fit, Ipse enim meus (in-
quit) & frater & soror & mater est: quicumque
fecerit uoluntatem patris mei qui in caelis est.

Cuius uidelicet paternae uoluntatis si summam
querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo
paruo pro praemio, habendo fidem recti sumus
habendo spem memores sumus, habendo chari-
tatem te diligimus.

¶ Sequitur,

¶ Nigra sum sed formosa, filiae Hierusa-
lem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis
Salomonis. Nolite me considerare, quod
fusca sim: quia decolorauit me sol.

¶ Res ipsa exigit ut quaeramus, quousque uel qua-
diu beata uirgo Maria mansit cum illa Elizabeth
cognata sua. Vtique mensibus tribus, sere usque ad
Elizabeth tempus pariendi impleretur. Ille nam-
que mensis sextus erat illi, quae uocabatur steri-
lis, quando Maria nuncio bono impleta, exur-
gens, abiit cum festinatione in domum Zacha-
riae. & salutauit Elizabeth. Maria autem man-
sit (inquit Euangelista) cum illa quasi mensibus
tribus, & reuersa est in domum tuam. Statim
que subiungit. Elizabeth autem impletum est te-
pus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria
non erat illic, quando Elizabeth peperit filium.
Cur (quaeso) non interfuit? Cur tanti gaudij, tan-
tae exultationis festiuitatem non expectauit?

Lucæ. I

Cur Mari-
a non inter-
fuit partui
Elizabeth

tia nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata es sem, quam non flamma ignis de deorsum, sed de super sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater coelestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita caeteri omnes cognitam ueritatem sequuntur.

Sed quid?

¶ Filij matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiui

¶ Filij matris meae, Iudaei sunt: filij synagogae, immo qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt, sed sunt ¶ synagogae Satanae. Isti pugnauerunt, id est certissime pugnabant contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Praedictum est eis, quod non nigra, immo (ut iam dixi) formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtra pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt pro pugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo, Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecipit nobis dominus. Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terrae. ¶ Hoc modo posuerunt me custodem in uineis, id est in gentibus, quae non quidem erant, sed ex mea custodia factae

¶ alias in synagoga.

Actu. 13

Esa. 42.

RVP. IN CAN. CANT. CA. I.

Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fide-
lis anima & ipsa mater fit, Ipse enim meus (in-
quit) & frater & soror & mater est: quicumque
fecerit uoluntatem patris mei qui in caelis est.

Cuius uidelicet paternae uoluntatis si summam
querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo
paruo pro praemio, habendo fidem recti sumus
habendo spem memores sumus, habendo chari-
tatem te diligimus.

¶ Sequitur.

¶ Nigra sum sed formosa, filiae Hierusa-
lem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis
Salomonis. Nolite me considerare, quod
fusca sim: quia decolorauit me sol.

¶ Res ipsa exigit ut quaeramus, quousque uel qua-
diu beata uirgo Maria mansit cum illa Elizabeth
cognata sua. Vtique mensibus tribus, sere usque ad
Elizabeth tempus pariendi impleretur. Ille nam-
que mensis sextus erat illi, quae uocabatur steri-
lis, quando Maria nuncio bono impleta, exur-
gens, abiit cum festinatione in domum Zacha-
riae. & salutauit Elizabeth. Maria autem man-
sit (inquit Euangelista) cum illa quasi mensibus
tribus, & reuersa est in domum tuam. Statim
que subiungit. Elizabeth autem impletum est te-
pus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria
non erat illic, quando Elizabeth peperit filium.
Cur (quaeso) non interfuit? Cur tanti gaudij, tan-
tae exultationis festiuitatem non expectauit?

Lucæ. I

Cur Mari-
a non inter-
fuit partui
Elizabeth

COMMENTARIO. LIB. I. 10

Cur discessum suum non distulit, donec uideret infantem quem uidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Item. Et ecce eris tacēs, & nō poteris loqui usque in diem quo hæc fiāt: pro eo quod non credidisti uerbis meis. Cur non expectauit uidere hoc miraculum, scilicet eum, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cū nomine IOHANNIS loquentem & benedicientem deum? Nonne magis ad eam quam ad quamlibet alium pertinebat congratulari, & audire uerba cantici de ore prophetantis, & tu puer propheta altissimi uocaberis, præibis enim ante faciem domini parare uias eius? Cur igitur quæ & eatenus non uenisse causam habere uideretur, ut saltem illa die ueniret, cognata cum uicinis & alijs cognatis illius, & congratularetur: e contra cum iam dudum uenisset, iccirco discessit ne interesset gaudentibus & congratulantibus.

¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum eius non animaduuereremus, nisi excitaasset intellectum uox ista, per spiritum sanctum in persona eius prolata, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos uel dicturos fuisse uicinos & cognatos qui multi conuenerunt, si inter eos inueniretur in utero habens? Ipse Ioseph uir eius, cui desponsata erat, quoniam in-

Responso.

RVP. IN CAN. CANT. CA. I.

Math. 1

Nigra sum
sed formosa.

Lucæ . 2.

Mich. 5

uenit eam in utero habentem, cum esset iustus, nolens traducere eam: sed uolebat occulte dimittere eam. Ergo in oculis eius nigra erat, et est adhuc in oculis siue in sensu illorum, qui cum sint filij matris suæ, de quibus postmodum dicendum est: pugnant contra eam, contradicendo nobis creditibus et confidentibus eam de spiritu sancto fuisse impregnata. ¶ At illa dicere poterat et ueraciter dicit, nigra sum sed formosa: nigra inquam, id est, pregnans inuenta sum: sed formosa, id est, salua uirginitate de spiritu sancto impregnata. Bene actum, optime prouisum est, ut uentura postmodum multitudine ad illud natiuitatis Iohannis gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis depræhenderetur in utero habens, quam ab ipso beato Ioseph, qui cognus esset corrigi per angelum dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. ¶ Nec istud suffecisset, nisi etiam priusquam complerentur dies Mariæ ut pareret, locum mutauisset. Poterat namque uicinis et notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit uix habens menses sex: ex quo monente angelo beatus Ioseph coniugem suam accepit. Bene igitur, et hoc prouisum est, quod exijt editum a Cæsare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem, et scriptura impleteretur, quæ Christum de Bethlehem nasciturum prædixerat esse, et uirgo ab omni uicinorum quæstione liberaretur: quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuerat, peperisset. Dicat igitur, Nigra sum

sed formosa; filia Hierusalem. Secundum opinionem male uidentium nigra, secundum fidem recte credentium formosa.

¶ Quam nigra et quam formosa? Nigra, sicut tabernacula Cedar: formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut enim Ismahel, ad quem pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo iure fuit eiectus cum matre sua dicente Sara, ecce ancillam et filium eius: non enim erit haeres filius ancillae cum filio liberae, & e regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita & ego iure eiicienda uisa sum ita ut uir meus Ioseph nollet traducere, sed uellet occulte dimittere me. Multum erat miseratiois in eo, quod occulte dimittere uoluit, cum lex multo asperius censeat de puella eiusmodi: qualis ego, dum pregnas essem, poteram existimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula Cedar, quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cum eo quod conreperam uidebar eiicienda, uiri mei domo & hereditate indigna. Cedar (ut iam dictum est) pertinet ad Ismahel. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismahel?

Videlicet quia Cedar tenebrae, Ismahel interpretatur exauditio dei, magisque nomen tenebrarum, quam exauditiois dei, congruit meae quae putabatur ingenii nigredini.

¶ Contra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapientissimi regis incomparabiliter splenduit, ita ut nullus ei regum potuerit unquam comparari, ita & uirginitatis meae splendor praeter omnibus sanctis & filiis regni dei est admirabilis, nec ei qui ex me natus est, quisquam sanctorum, nec ipse Isaac, eidem Cedar longe

Gene. 21.

Gala. 4.

Deute. 22.

Formosa
sicut pellis
Salomonis.

tia nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata es sem, quam non flamma ignis de deorsum, sed de super sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater coelestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita caeteri omnes cognitam ueritatem sequuntur.

Sed quid?

¶ Filij matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiui

¶ Filij matris meae, Iudaei sunt: filij synagogae, immo qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt, sed sunt ¶ synagogae Satanae. Isti pugnauerunt, id est certissime pugnabant contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Praedictum est eis, quod non nigra, immo (ut iam dixi) formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtra pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt pro pugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo, Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecipit nobis dominus. Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terrae. ¶ Hoc modo posuerunt me custodem in uineis, id est in gentibus, quae non quidem erant, sed ex mea custodia factae

¶ alias in synagoga.

Actu. 13

Esa. 42.

RVP. IN CAN. CANT. CAP. I.

Gen 10. 21

sunt uinæ domini. Posuerunt inquam, id est, ut ego ponerer, effecerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me repulerunt, & custodia mea sese indignos ita dicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris meæ filios reliqui & uineam meam non custodiui, gentem meam non adiuui, non defendi quæ uenirent locumque & gentem tollerent Romani. Putauerunt, quod si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar uel sicut Agar. Verum non ita est. Pro una uinea, quæ debuit esse mea, utpote gens mea, sanguis meus, & caro mea, multas uineas acquisiui, multas ecclesias in gentibus dilataui, quæ omnes custodiam meam habent, & habere desiderant, de meritis meis præsumentes, de intercessionibus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter. Hæc ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit (ut supra iam dictum est) ne consideraretur ab eis, & inueneretur in utero habens, in illa frequentia uiuentium ad Elizabeth, ut congratularentur ei: mox ad dilectum conuersa dicit.

¶ Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum.

¶ Sensum uocis huius quærenti, nec dubitanti mihi, quin ueraciter congruat tantæ tamque beatæ uirgini, magnum & mirum sese ingerit, & aperit sacramentum illius euangelicæ lectionis.

Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundam consuetudinem diei festi, consummatisque omnibus, cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius, & cetera usque, & dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic, Ecce pater tuus & ego dolentes querebamus te. Quid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer Iesus remaneret in Hierusalem & parentes eius illum esse in comitatu existimarēt, requirerent inter cognatos & notos, & non inuenirent, regressi in Hierusalem requirentes, post triduum inuenirent, non quomodo cunque uel ubicunque, sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem: Nunquid hoc Euangelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramenti plenam esse sciret? Sunt & alia multa (inquit Ioannes) que fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. Si sola spectes rem gestam: quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omissis ab Euangelista non deberet omitti? Uigitur & in uoce ista indica mihi quae diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, & in illa re gesta, qua dixit eadem diligens & dilecta, Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes querebamus te: unum idemque mysterium spectare iura. Quid enim est comitatus de die festo redemptium, nisi frequentia uel ritus caeremoniarum iudaicarum, caeremoniarum carnalium? Ista namque, mandata uitae non praecesserunt, sed comitatae sunt, & si rite consideres legis ordinem, postquam praepcepta bona data sunt, quae faciens homo uiueret

Luca, 2.

Ioan. 21.

Myfteriū
de abolen
dis caer
monijs Iu
daeorū.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. P.

Leui. 18
Ezec. 20.
Exo. 32
Actu. 15

in eis, istæ carimonix præceptaq; non bona, in quibus non uiuerent, a reatu uituli sumpserunt initium, & hoc erat iugum grauissimum, quod neq; nos (ait Petrus Apostolus) neq; patres nostri portare potuimus. Super his magna conquisitio futura erat, & facta esset: sicut in actib; apostolor; legimus. Et quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salui fieri, & quia oportet præcipere, seruari legem Moyssi. Hoc erat, parentes Iesu existimantes, Iesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Iesus. Imo erat, & esse illum oportebat in medio doctorum, audire & interrogare uerba uitæ. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat prædictum, n. Quia non sum locutus cum patribus uestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de uerbo holocaustorum & uictimarum: sed hoc uerbum præcepi eis, dicens: Audite uocem meam & ero uobis deus, & uos eritis mihi populus: & ambulante in omni uia quam mandauit uobis: subauditur in monte Oreb, ante reatum uituli, ubi iustificationes & præcepta uitæ dedi, scripta in tabulis digito dei. ¶ Horum discernendor; utiq; magistræ te esse oportebat o beata Maria, & magistra magistror; .i. apostolor;, iuxta illud: Fons hortor; puteus aquar; uiuentiu, quæ fluunt impetu de Libano. An quia spiritus sanctus illos docuit, iccirco tuæ uocis magisterio non illis opus fuit? Imo uox tua uox illis fuit spiritus sancti, & quicquid supplementi opus erat eisde; mortalib;, uel testimonijs, ad cõfirmandos singulor; sensus quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente sin

Hiere. 7.

Exod. 20

Cant. 4

1. Cor. 12.

gulis, prout uult, ex religioso ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat oportum. An quia loco supra memorato de actibus postolorum ubi facta seditioe propter caerimonias Iudaicas conuenerunt apostoli & seniores, uidere de hoc uerbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, iccirco putandum est, quod conuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore de tuo ore spiritum non consuluerit? Imo & illic & in caeteris agendis tu princeps, omnem soluisti quaestionem: ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur uox tua foris: quia (sicut ante nos dictum est) tu sola es uirgo quae uniuersam haereticam prauitatem interemisti. Dixeris ergo: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, ut alijs indicare scires. Sed dico: Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophetae scierunt, tu ignorabas? Utique nescires, nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et deus tuus filius tuus praesciebat, quod resurrecturus esset a mortuis: & tamen in persona eius Psal mista dicit: Tu autem domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis: Quid ergo est quod in supradicto loco Euangelij, dum ista significarentur, dixit: Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes quaerebamuste, & caetera usque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Adhaec inquam: Et quod illud est, quod Euangelista continuo intulit: & mater eius conseruabat omnia uerba haec, conferens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia.

Actu. 15

Esai. 42.

Psal. 40.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. I.

Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolebat: dolens quærebat: Si autem nesciebat, quomodo uel quibus in corde suo conferebat: Ergo neq; a dextris, neq; a sinistris sermo sit, quia ueraciter magna hæc prophetissa, quid ageretur nõ ignorabat, quoniam gratia plena erat: & tamen dolens quærebat, quoniam dispensationi diuina ipso suo silètio seruienti, quamuis cum illis quærentibus quæreret, tempus tacendi custodiebat, & dolentibus condolebat, Quomodo autem dicenti, indica mihi, responsum est ex persona dilecti: Nam & percunctatio & causa percunctationis, melius cū responsione explanari poterit.

¶ Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere & abi post uestigia gregum: & pascce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.

Pulchritudo Mariæ,
fides & Chumilitas.

Rom. 10.

¶ O pulcherrima mulierum, o benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo bñdictio est, citius pulchritudo ipse benedictus fructus uentris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si teipsam non ignores, statim scias illud quod quæris, dicens: Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes i meridie: nec uerendum tibi sit, ne uagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per conuenticula quæ fiunt circa cathedras siue doctrinas scribarum & pharisæorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in cærimonijs suis iustificari uolunt, qui suam quærentes statuere iustitiam, iustitiae dei, quæ Christus est, subiecti non sunt. Quid enim? Vnde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulier: ex fide & humilitate

an ex operibus legis? Nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quæ credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio, & exultans in spiritu sancto cum infante in utero suo. Beata (inquit) quæ credidit, quoniam proficiuntur ea quæ dicta sunt ei a dño: Non dixit, beata, quæ inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, imo fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requietionis meæ. Locus in quo dilectus tuus pascendo & cubando, delicitur in meridie, id est, in hoc tempore plenæ gratiæ: quando figura iam præterita, res illustrata, umbra depulsa, sol ueritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras consequens est, quod dixi, egredere & abi post uestigia gregum, uidelicet eorum qui in lege uel in carne iustificari uolunt: & pasce hæc oves iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habe alumnos secundum imitationem superadictorum sodalium meorum: quorum omnium cuncti greges, non oues, sed hædi sunt: utpote a peccato suo non iustificati, imo in peccato suo morituri. ¶ Cui post hac licebit in carne gloriari? Ecce illi, quæ de carne sua uerbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, unde altissimo placuerit, dicitur, egredere & abi. Et in euangelio cum extollens uocem quædam mulier de turba, dixisset: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti: quid responsum est ei? Quinimo, beati qui audiunt uerbum dei, & custodiunt illud.

Luca, I

Coloss, 2

Io8.

Luca, II

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. I.

Bea. ueter
& te port.

Hæc enim causa principalis est effectiua beati-
tudinis, & sine hac beata non potuisset esse uel di-
ci. ¶ Attamen perseveranter & irrefragabiliter
dicimus: beatus uenter quæ portauit, & ubera
quæ suxisti & benedicimus, scientes quia hospi-
tium uentris sui, quod creatori suo præbuit, &
alimonia lactis sui, quod ori eius ministravit,
fide præciosa, & humilitate gratiosa communi-
uit, atque percarnauit, compleuit & custodiuit,
nullam habens unquam ignorantiam sui. Se-
quitur:

¶ Equitatus meo in curribus Pharaonis al-
simulauit te amica mea.

Equitatus
dñi uirga
Aaron.

¶ Hoc est, quod te nolo ignorare, & quod si rite
perpendis o amica mea, non ignoras te. Quis nã
fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis.
Vel quomodo in curribus Pharaonis? Magnũ &
mirũ spectaculum respicienti, inde currus Phara-
onis, hinc equitatum meum. Currus namq; Phara-
onis ualde multi, ferro armati, pleriq; etiã au-
ro uel argento insigniti fuerunt: equitatus autẽ
meus uirga una fuit, uirga Moysi & Aaron.

Exodi, 7.
&c.

Virga illa contra sublimes currus Pharaonis ta-
liter equitauit, hoc modo militauit. Primo, uer-
sa in colubrum deuorauit uirgas Magorum: de-
inde percussit aquas fluminis uertit in sanguinẽ de-
inde extensa super fluuios & super riuos ac palu-
des eduxit ranas super terram Aegypti, deinde
percussit puluerem terræ & facti sunt cyniphes
in hominibus & in iumentis, denique impleuit
domos Aegyptiorum muscis diuersi generis, de-
inde fecit ut morerentur omnia animalia Aeg-
yptiorum; & deinde facta sunt uulnera uesica

rum turgentium, deinde extensa in cœlum fecit tonitrua & grandinem mixtam igni ac discurrantia fulgura super terram Aegypti: deinde extensa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbã quæ residua fuit gaudiini: deinde extensa in cœlum, fecit ut essent tenebræ horribiles in uniuersa terra Aegypti: nouissime eleuata super mare, uertit illud in siccũ, & diuisit aquam, & transierunt filij Israel per medium maris, iterumque reducta super mare, operuit aquis currus & equites cuncti exercitus Pharaonis. Recte ergo uirga talis dicitur equitatus domini, quæ contra tot currus & equites Pharaonis sola suffecit & uictoriam peregit.

Exo. 14

¶ Quomodo uel in quo tali equitatu meo amica mea assimilauit te? Videlicet in eo, quod posita coram domino uirga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidã similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contendentes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi uendicant, in carnibus thaurorum & sanguinem hircorum, aduersus sacerdotium meum, sacerdotium æternum secundum ordinem Melchisedech iuramento firmatum. Dixi ego: Refer uirgam Aaron in tabernaculum testimonij, ut seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant quarelæ eorum a me, ne moriantur. Illi signo, illi equitatu meo assimilauit te amica mea. Sicut enim uirga illa, uirgas maleficorum &

Num. 17

Heb. 9.
Psal. 109.
Num. 17.

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I.
incantatorum deuorauit, & omnem superbiam
Aegyptiacam obtriuuit, ac deinde germinauit,
fronduit, floruit, & fructum protulit, non plan-
tata, non succo terræ animata, sed uirtute coele-
sti supra usum naturæ prouecta, sic tu pulcherri-
ma mulierum, amica mea, cūctam prauitatem
hæreticam interemisti, superbiam diaboli deieci-
sti, cōceptu florida, partu fructifera, uirgo in cō-
ceptu, incorrupta in partu, uirgo ante partum,
incorrupta post partum. Nonne igitur pulcher-
rima es mulierum? Vere pulcherrima.

¶ Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis;
collum tuum sicut monilia.

Pulchræ
sunt genæ
tuæ.

¶ Pulchritudo tua pudicitia est, quæ multū ap-
paret & spectabiliter lucet in genis tuis, quia nō
foris uagaris oculis, sed sicut soliuaga & auis ca-
stissima turtur, solitudine delectaris, & solitari-
am te angelus inuenit atq; salutauit. Non ita pul-
chræ sunt genæ mulieris, qualem sapientia deno-
tat, ornatu (inquiens) meretricio præparata, ad
capiendas animas, garrula & uaga, quietis im-
patiens, nec ualens in domo consistere pedib. sur-
is. Verum ut taceā de eiusmodi, pudicarum o-
mnium uirginum, uiduarum atq; continentium
pudor siue pudicitia, religiositas aut uerecundia
tuis genis, tuis oculis cōparata, non est uerecū-
dia, non est pudor, non est, aut uix meretur dici
pudicitia. ¶ Adde quod collum tuum sic est, si-
cut monilia. Sicut enim monilia muniūt matro-
narum pectora pudica, unde & dicuntur moni-
lia, eo q̄ pectus muniant, ne q̄s extraneus, id est,
impudicus manum suam injiciat, ita & collū tu

Monilia

um munit uerba tua, non solū ne quid ociosum aut noxium siue inordinatum per uocem erumpat, uerum etiam ne ipsum bonum tuum, secretum tuum, diuinum mysterium tibi creditum, leuiter uiam uel uocem inueniat, ut auris aliena siue filia aliqua, quæ uideatur esse filia Hierusalem, quæ forte custodire nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oporteret propter porcos maximeque propter Herodē & eius complices. Vere igitur pulcherrima mulier, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo. i. tam oculorum quam uerborum tuorum modoramine decetissimo. Quid ad hæc dicunt amici uel familiares tui: quales primi fuerunt apostoli?

Matth. 7

¶ Murenulas aureas faciemus tibi, uermiculatas argento.

¶ Murenula quoddam colli ornamentum uulgo sic uocatum, iccirco, quod scilicet auri metallo in uirgulas lentescere quædam ordinis flexuosi cathena contexitur, in similitudinem murenæ serpentis. Hæc & interdum auri atque argenti textitur uirgulis. Vnde hic dicitur, murenulas aureas, uermiculatas argento, faciemus tibi.

Quid murenula.

¶ Aurum & argentum idem significant hic, quod & in psalmo cum dicit. Pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri. Aurum in dorso uel in posterioribus columbæ interior est sensus sacræ scripturæ, argentum uero sermo exterior, cuius nitore nullo modo comparari possunt lepores siue exornationes eloquentiæ mundanæ, quantumlibet exquisitæ fuerint siue accurate. Ergo pro murenulas aureas argen-

Psal. 67.

C

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I.
gento uermiculas, recte intelligimus sermoci-
nationes sanctorum, sensibus aureas: elocutionis ni-
tore argenteas, siue luculentas. Est igitur sensus
O uirgo uirginum quod factum est istud? Quia
nec primam similem uisa es nec habere sequen-
tem. Laxa uocis iter, & collum tuum silentio com-
munitum pande interdum, & tuis auribus ami-
corum fidelium, uel breuiter eloquendo com-
mitte secretum, ut dicas nobis, quomodo uel p-
quid altissimo complacueris: qualis ille tibi fue-
rit, primum in corde siue in utero, deinde in con-
uictu siue in colloquio, dum lactares uberibus,
dum gestares eum uulnibus tremantibus? Sumus enim
fidei artifices, argentarii fideles, & ad laudem illius
qui tibi haec magna fecit, faciemus murenulas ue-
ritatis, ornamenta benedictionis & gratiarum acti-
onis benedicendo & gratias agendo, quia sic fe-
cit tibi, ita ut non sit locus, ubi uox laudis huius
non audiatur, uox sonora, laus altisona, quam tuum
nomen concelebrans, iugiter te ambiat, & quo-
dammodo de collo tuo dependeat.

¶ Dum esset rex in accubitu suo, nardus
mea dedit odorem suum. Fasciculus myr-
rhæ dilectus meus mihi inter ubera mea
commorabitur. Botrus cypri dilectus me-
us mihi in uineis Engadi.

¶ Hoc dico uobis o amici: & hoc auribus uestris est.
Si habetis argentum, facite (ut dixistis) murenulas
mihi: imo non mihi, sed domino, memores illius dicti
Sapientis: Glorificantes dominum quantumcumque potueri-
tis, superalebit adhuc, & admirabilis magnificen-
tia eius; Benedicentes dominum, & exaltate il-

Eccl. 43.

lum, quantum potestis, maior est enim in laude
Exaltantes eum replemini uirtute, ne laboretis,
non enim peruenietis.

¶ Quid enim? Cum esset in sinu uel in corde pa-
tris, de illis altissimis suis respexit humilitatē me-
am, Hoc est quod dico: Dum esset rex in accubi-
tu suo: nardus mea dedit odorem suum. Quid
enim est uel erat accubitus regis, nisi cor uel si-
nus patris? Illi supradicti pastores uel sodales e-
ius, qui sese pares ei faciunt, & greges non ouium
sed hœdorum post se trahunt dixerunt, quod an-
te me rex iste non fuerit, quod ex me initiū sum-
pserit, q̄ homo tantum & supra hominem nihil
in eo sit. At ipse prius, quā ego essem, imo & Ioan. 8.
antequā Abraham fieret, est & erat, & in illo
accubitu suo erat. Nam in principio erat uerbum,
& uerbum erat apud deum. ¶ Dum ita esset nar-
dus mea dedit odorem suū, & hoc odore delecta-
tus, descendit in uterū meum. Olim in Eua malo
superbiæ fœtore offensus, & ob hoc ab humano
genere auersus fuerat: nūc autem delectatus bo-
no odore, nardo hūilitatis meæ: sic ad genus hu-
manum cōuersus est. Propterea nardum meam
dico humilitatem meam, quia sicut nardus her-
ba aromatica, paruo quidem frutice uel parua
spica, nequāquam in altum se subrigit, sed como-
sa atq; odoratissima, flore optimi odoris atq; ra-
dicula suauis, multis usib. probatur utilis: sic hu-
militas mea, suo quidē arbitrio uel iudicio pua-
est res, nimitūq; exilis, sed iudicio regis præciosi-
or ē cūctis opib. legis, in q̄bus hoies iusti sibi ui-
dentur atq; magnifici: ipsūmq; regē & patrē e-
ius deum, sanctum quoq; spiritū, unice delectat

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I,
uelut suavis odor, qualis cōtusq; de nullo unquā
usq; ad ipsum spiraut i uel spirare potuit sacri-
ficio. O amici, hoc ego experta sum. Humilitatē
meam de illo accubitu suo sensit & respexit, &
ualde delectatus est, & placuit sibi, quod in isto
sexu tantam humilitatem inuenit: in isto (in cō-
) sexu, a quo initium superbix generi humano lu-
perueniens, totam massam corrumpit.

Hūilitas
Abrahæ,
& Dauid.
Genes. 18.
1. Reg. 14

¶ Prius in uirili cō- in isto sexu fidam humilitatē
inuenit, & inter ceteros in ista grā duo uiri ual-
de nominati sunt, scilicet Abraham & Dauid, q
& ex uerbis suis cognosci possunt, cō- humiles fu-
erint in oculis suis. Abraham quippe, cum tan-
tus esset: ut cum eo deus loqueretur, & amicus
illi haberetur: non tamen oblitus sui. Loquar, in-
quit, ad dominum meum, cum sim puluis & ci-
nis: Dauid quoq; cum esset unctus rex, & Saul
persequeretur eum, quem persequeris (ait) rex Is-
rael, quem persequeris? Canem mortuum & pu-
licem unum. Propterea non solum non confun-
ditur deus uocari eorū deus, uerū etiam istis duo-
bus iurare deum altissimum non piguit, facturū
se hoc mysterium o amici quod in me cernitis.
In isto sexu tandem gratiam eandem, & fortassis
abundantio rem inuenit. Nolite incumbere mihi
ut explicem, quantam in me humilitatem, mitis
ipse & humilis corde inuenerit. Non possum elo-
qui, non possum uerbis consequi, Res ista nō est
effabilis. Quid uel quale sit hoc bonū, nemo scit
nisi qui accipit: Et cum acceperit, nulli nisi deo
potest effari: qui ut uidet, sic intelligit. Hoc tm̄
dixerim, quia requies est mentis: & qui hanc in-
uenit, sine dubio requiem animæ suæ inuenit,

Matth. 11.

Eccl. 24.

COMMENTARIORVM LIB. I. 19.

Ego in omnibus requiem istam quaesivi, & uidi
dit rex respiciens ubi nardi huius ex me odore
sensit: uidit (inquā) quod regescere posset hic insua-
uitate animae quietae, id est, humilis, descenditque
de illo accubitu suo, & requieuit in tabernacu-
lo meo. Hic requieuit, hic habitauit totis nouem
mensibus, & cuius erat dominus, eiusdem ancil-
lae suae factus est filius. Vultis audire amici, qua-
lis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, & ego
illi. Ecce dico uobis. Fasciculus myrrhae dile-
ctus meus mihi: inter ubera commorabitur. Con-
ferte istud illi dicto unius ex uobis, unius ex ami-
cis iusti Symeonis. Ecce (inquit) hic positus in ru-
inam & in resurrectionem multorum in Israel, &
in signum, cui contradicetur. Et tuam ipsius ani-
mam pertransibit gladius. Dico adhuc. Botrus
cypri, dilectus meus mihi, in uineis Engadi. Sa-
haec scitis, si ista rite perpenditis, profecto in me
inuenietis, & unde mecum copungamini, & unum
mecum dulciter consolemini. ¶ Nolite solā attē-
dere horam uel diem illam, in qua uidi talem dile-
ctum, ab impijs comprehensum male tractari. scilicet
illud, spinis coronari, flagellari, crucifigi, felle et
aceto potari, lanceari, mori, & sepeliri. Nā tunc
quidem gladius animā meam pertransiuit: sed an-
tequam sic pertransiret: longum per me transitum
fecit. Prophetissa namque eram, & ex quo mater
eius facta sum, sciui eum ista passurum. Cū igitur
carne mea taliter progenitum, talem filium sinu
meo fouerem, ulnis gestarem, uberibus lactarem,
& talem eius futuram mortem semper praecocu-
lis haberem, & prophetica, imo plusquam prophe-
tica mente praeuiderem, qualem, quantam, quam

Luca, 26

Fascicu-
lus myr-
rhæ.

C iij

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. I.

prolixam me putatis, materni doloris pertulisse passionem. Hoc est quod dico. Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi: inter ubera mea comorabitur. O comoratio, dulcis quidem sed plena gemitibus inenarrabilibus. Ad ubera de foris strigebatur, & eisdem lactabatur uberibus, simulque inter ubera intus in corde futurorum praescio, semper parebat: quali esset morte moriturus. Veruntamen & illud sciebam, quod esset resurrecturus. Huius rei praescientia dulcis erat.

Bot. cypri

¶ Igitur dilectus meus mihi & fasciculus myrrhae, quia moriturus, & botrus cypri erat: quia resurrecturus, & ultra non moriturus. Botrus (inquam) cypri, uidelicet terrae uel insulae, botros praedulces, uinumque optimum afferentis, quia non qualecunque, sed optimum est uinum resurrectionis, & hoc inuenies Engadi, id est, fontis haedi, hoc enim interpretatur Engadi. Cur ergo ita dixerim? Iccirco nimirum, quia meus iste dilectus, non iustos, sed peccatores uocare uenit, ut resurgant in resurrectione prima, qui fuerant per peccatum mortui, & hoc in fonte haedi, in fonte baptismi, in lauacro regenerationis: quo regenerati, fiunt oues, qui fuerant haedi: fiunt sancti, qui fuerant peccatis obnoxij. Ad huiusmodi fontem uenientes iam non uinae sunt, sed uinae fiunt: ab alio translati, in alio plantati. Vnde & quilibet eorum dicit: Si enim coplantati facti sumus similitudini mortificationis, in istis uineis apparet iste Botrus cypri sapit dulcedo resurrectionis istius dilecti mei: De sideratis scire, qualis interea mihi in colloquio fuerit. Talis utique, qualis ex uerbis istis debet intelligi.

Luc. 5
Apoc. 20
Tit. 3.

Rom. 6

¶ Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum

¶ Quid enim erat illum hæc & cætera hmōi dicere ad me, meq; illi sic & sic re spōdere, nisi me atq; illū de scripturis, q̄ de me & de illo erant, cō familiariter tractare? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illis scripturis est? Ecce (inquit Esaias) uirgo concipiet & pariet filium. Item: Egre dietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum spiritus domini, spūs sapientiæ & intellectus, spūs consilij & fortitudinis, spūs scientiæ & pietatis & replebit eum spiritus timoris domini. Hoc ergo dicebat: Ecce o amica mea completum est in te quod ille prænuñciabat. Quando em̄ nata est de domo Dauid, tūc egressa est uirga de radice Iesse: quando (inquam) nata es, quæ tãto humilior es hominib. huius seculi quanto uirgula quæuis minor & gracilior est grandibus cedris, & quercubus maguis, de quibus idem propheta, dicturus, & egre dietur uirga, præmiserat. Et excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur & subuertentur condensa saltus ferro, & Libanus cum excelsis cadet. Quando autem ego ex te natus sum, tunc de uirga flos ascendit, super quem requiescit septiformis spiritus domini.

¶ Ecce ergo tu pulchra es, & iterum dico: ecce tu pulchra es: pulchra decore uirgineo, pulchra unigenito filio. Taliter geminata nullius unquã fuit, nullius unquam erit pulchritudo.

¶ Adhuc addo istud pulcherrimum, oculi tui columbarum. Qui nam sunt oculi columbarum, nisi

Scriptura
de Christo
& Maria.
Esa. 7

Esa. II

Esa. 10

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. I.

dona septem gratiarum, id est, septem spirituum super me requiescentium? Septem namque oculi, qui iuxta Zachariam prophetam in uno lapide sunt, septem sunt spiritus dei, qui iuxta iam dictum Esaiam prophetam super florem requiescunt.

Coloss 2. Isti oculi mei, sunt oculi tui, oculi columbarum oculi omnium gratiarum. Omnium quippe gratiarum uel spirituum tu effecta es particeps, ex quo me castis uisceribus suscepisti, super quem requiescit & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc eo dicente mihi, quid ego illi?

¶ Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus noster floridus, tigna domus nostrae cedrina, laquearia cypressina.

¶ Haec ego illi: Considerate diligenter o amici, qualis sit ista ordinatio huius scripturae, scripturae cantabilis, in qua secretum nostrum, secretum dilecti & dilectae contemplari desideratis.

¶ Et hic & in ceteris quae sequuntur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi: nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fere in omnibus dilectam honore praeuinit dilectus, utpote matrem filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecte mi. Ille mihi, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias: & ego illi, sicut malus inter ligna syluae, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censetis? Nonne ille cum deus & homo sit, debuerat ab homine nobis omnia honore praeuiniri? At ille in hac disciplina totū

principatum possidebat. Huic apostolus ad Philippenses cum dixisset, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superioris sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum: protinus ait. Hoc sentite in uobis, quod & in Christo Iesu, qui cum esset in forma dei, &c. Ille nanque sicut in cæteris, ita in consideratione mei, semetipsum humiliavit, quodammodo non considerans, quod ipse esset deus, sed considerans, quod essem ego mater, & ipse filius, superiorem sibi arbitrabatur, quemadmodum & Euangelista uult intelligi, cum dicit. Et descendit cum illis & erat subditus illis. Itaque cum dilectus meus mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Scitote amici, quia uerba ista non a summis labris ueniunt, sed rationis & ueritatis istæ uoces habent fundamentum. Ille namque ueraciter in me ueneratur, quod sua mater & uirgo: ego in illo adoro, quod sit Deus & homo. Dico ergo. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. **D**icis mihi. Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu, qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nam uere in eo pulchritudinem tuam adauxisti quod cum deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, ut sis ipsa substantia pulchritudinis: ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis, Vere ergo dicis mihi. ecce tu pulchra es: & ego, dico tibi, ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. Quæ ergo pulchra sum, totum tibi attribuendum est. Neque

Lucæ. 12.

Qualis pulchritudo & decor dilecti.

RVP. IN CAN. CANT. CAP. II

enim uirga floris, sed flos uirgæ pulchritudo est
Igitur non nisi opinione falsorum atq; fallentium
nigra sum ego sicut tabernacula Cedar. Nam e-
contra pulchra ego sum, & pulcher es tu, & le-
ctulus noster floridus lectus, inquam, id est, ute-
rus meus, in quo tu quieuisti totis nouem men-
sibus, & saluo uirginitatis meæ sigillo egressus
es flos pulcherrimus, nec iam in desertum eijcie-
mur sicut tabernacula Cedar, imo in Cinitate
nostra domos habebimus, & habebimus diuiti-
as multas, & præclaras scilicet ecclesias. Nam ta-
lium domorum nostrarum tigna cedrina, & laque-
aria sunt cypressina. Nam sicut cedrus imputri-
bile lignum atq; odoriferum, & cypressus lignum
cedro pene proximum, uirtutis eximiae sunt, se-
plorum quoq; trabibus apta, impenetrabili so-
liditate nunquam oneri cedunt, sed ea, qua in prin-
cipio fuerint, firmitate perseverant: ita domesti-
ci nostri apostoli atq; apostolici uiri, doctores
ecclesiarum atq; prælati, perpetuæ uirtutis atq;
firmitudinis indeficientes erunt. & domus quo-
q; manufactæ nostræ stabunt, quam diu dura-
bit seculum, titulum habentes, locus terribilis, au-
la dei, porta cœli. Hic fructus, & adhuc locuple-
tior, te florem non decidentem sequetur. Quid
adhæc dilectus?

Domus ce-
drinæ tem-
pla sunt.

CAP. II. ¶ Ego flos campi & lilium conuallium.
¶ Ut tu dicis o amica mea, pulcher ego sum &
decorus, nam ego flos campi & lilium conualli-
um. i. decus generis humani, & honor parentum
humilium, patrum spiritum pauperum, s. Abraham, Isa-
ac & Iacob, David quoq; & cæterorum: qui & si
meritis montes, mente conualles fuerunt: & si

diuites censu, pauperes spiritu extiterunt. Illos
 ergo decus uel pulchritudo sum, uere flos, uere
 liliū quia speciosus forma præ filijs hominū:
 quam uidelicet formam taliter, ut ego, nullus ha-
 bet filiorum hominum. ¶ Liliū quippe lactei
 floris est herba, cuius dum candor sit in folijs,
 auri tamen species intus effulget. Ita flos campi
 siue liliū ego sum, flos lacteus, id est, puer mū-
 dissimus. flos, inq̄, & castitatis liliū, cuius dū-
 caro siue humanitas exterius satis munda sit, di-
 uinitatis tamen species intus incomparabilis est.
 ¶ Quid aliud dilectus diceret? Nunquid me dicē-
 te, tu pulcher es dilecte mi & decorus: ipse aduer-
 saretur, & ita deberet esse humilis & mitis cor-
 de, ueritatem suimet conaretur abigere? Hoc im-
 possibile est. Imo si nos negauerimus eum, ait q̄
 dam uestrum, scilicet amicorum) ille fidelis p̄-
 manet se negare ipsum non potest. Et illic ubi
 ¶ quam homo fieret, dixit. Videte q̄ ego sim so-
 lus & non sit alius deus præter me: & hic, ubi
 homo factus dixit: ego flos campi & liliū con-
 uallium, & ubi cunq̄, siue inimicis Iudæis, siue
 uobis o amici Apostoli eius uel discipuli qui-
 piam locutus est iuxta hunc sensum: profecto
 piū est, consyderare hoc ipsum, quia ille fidelis
 permanet, negare se ipsum nō potest, præsertim
 causa poscente tam magna, cā salutis hoīm pro-
 pter quos uenerat, quos in eum credere oportebat,
 ut diceret ipse, quis esset, aut unde uenisset.
 Est autem testis fidelis non soli sibi metipsi, ue-
 rum etiam & alijs, ut testificetur & dicat de sin-
 gulis, cuius sint meriti uel nominis. Ait ergo &

Psal. 44.
 Chrūs uis
 liliū.

Chrūs, se-
 pulchrum
 esse, nega-
 re non pōt

† antequā
 Deute. 32.

RVP. IN CAN. CANT. CAP. I.

mihi, quam & supra semel & iterum pulchram esse declamavit.

¶ Sicut liliū inter spinas, sic amica inter filias.

¶ Hoc restabat, quoniam ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Hoc (inquam) restabat dicere, quod uera pulcher ipse, & quod ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cum ergo dixisset, ego flos campi & liliū conuallium: protinus & mihi fidele perhibens testimonium, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ Vbi iam quando liliū istud liliū conuallium inter spinas? Nimirum in Iudæa, quando tolerauit tot & tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus in super corona spinea. Sic quondam pater Abraham leuans oculos, uidit post tergum arietem inter uepres, hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio: Arius ille, animal innocuum, præfigurabat liliū innoxij candoris liliū: uepres illæ, blasphemias & maledicta Iudæorum: post tergum Abraham, quia nondum uenerat, sed uenturus erat iste flos campi, siue istud liliū conuallium suo tempore.

¶ Igitur illic inter detractiones siue accusationes Iudæicas liliū inter spinas & sic amica mea (inquit) inter filias: filias (inquam) non Hierusalem sed absolute filios, id est, hæreses uanas & uagas. Filia namque, cum absolute dicuntur, ferè nullam significationem bonam habent, ut illic. Filia discurrerent super murum, sed exasperaue-

Liliū inter spinas,
Chrūs in
Iudæa
Gen. 22

Gen. 49

runt eum & iurgatae sunt. Inuiderunt illi, habentes iacula. Et alibi. Multae filiae congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Itaque & spinarum & filiarum blasphemiarum sunt Iudaeorum, sectae sunt haereticorum. Quaecumque huiusmodi spinarum lacerauerunt me, ipsae & amictam meam lacerauerunt, quaecumque huiusmodi filiae tibi inuiderunt, & mihi detraxerunt. Vbi ego spinis compungebar, imo & clauis configebar tu praesens patiebaris mente conuulnerata: & ubi tuae uirginitati a filiabus derogatur, mihi quoque inuidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidem, sed exuperavi: ita & de te ueraciter praedicabitur, quia cunctas haereses intermisti. Ad haec inquam.

Prou. ult.

¶ Sicut malus inter ligna sylvarum: sic dilectus meus inter filios

¶ Malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis, facit fructum, filij uero ociosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciunt. Solummodo in hoc oportune gloriantur, quia filij sunt. Semen Abrahamaui sumus, pater noster Abraham est, unum patrem habemus deum, Isti sunt filij & quasi sodales dilecti mei. Itaque suo quidem arbitrio filij sunt dei, filij Abrahamae: sed reuera ligna sylvarum, imo ex patre diabolo sunt, & tanquam ligna sylvarum, quia non solum non faciunt fructum bonum, uerum etiam fructum faciunt malum, suntque cubilia leonum, habitacula draconum, omniumque latibula ferarum, id est, spirituum malignorum.

Filij inutiles Iudaei.
Matth. 23
Iohan. 8

RVP. IN CAN. CAN, CAP. .I

nor, profecto excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autem meus qualem, quam bonū inter eos fecit fructum. Vtiq; fructum uitæ æternæ, quia non ut cunq; bona arbor ipse, sed lignū uitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo?

¶ Sub umbra illius quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.

Lucæ. I

Fructus eius dulcis.

¶ Ex quo mihi angelus locutus est, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: ego sub umbra illius sedi. ¶ Non steti ad horā sub umbra, ut interdum paterer carnis æstum, interdum haberem refrigerium: sed omnino sedi, quia semper pacem habui, iugiter sub umbra illius quieui: Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis uestrū nescit, q; sit fructus eius dulcis? Expulit em̄ a nobis amaritudinem mortis, & uitæ æternæ dulcedinem indidit. Malus fructus, imo malus mortuus, quod Adam per Euam uitam perdidit, & mortem inuenit, bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortem perdidit, & uitā inuenit. Hic est fructus eius. Ad quid enim uenit, ad quid succreuit inter ligna syluar, nisi ut faceret huiusmodi fructum, quo euacuaret primæ præuaricationis reatum, ligni ueriti mortem? Vbi tempus uenit huiusmodi fructus edendi, accipiens panem & uinum, & benedicens, accipite (inquit) & comedite, hoc est corpus meum: accipite & bibite, hic est sanguis meus. Nō uidistis ibi carnes & sanguinis speciem: profecto nec Eua uidebat promissam sibi a serpente dei similitudinē. Nō uidistis, nisi panem & uinū profecto nec Eua uidit nisi pomū uisu uel aspe-

Matth. 26
Luc. 22.

Gene. 3.

COMMENTARIO, LIB. I. 24

Et pulchre. Attamen illa credidit quod non uidebat
 credidit (inquam) serpenti dicenti, nequam morte mo-
 riemini, sed eritis sicut dii: magis quam deo dicen-
 ti, morte moriemini in quocumque die ex eo come-
 deritis. Plus (inquam) serpenti quam deo credidit.

Iusta ergo lege, ut expietur ille reatus malae
 credulitatis, exigitur fides, ut credatis id quod non
 uidetis: credatis (inquam) deo dicenti, hoc est cor-
 pus, & hic est sanguis: magis quam serpenti, qui per
 hereticos dicit, non est caro, non est sanguis: &
 eritis sicut filii dei. Haec ubi fecit & dixit paratam
 in conspectu uiuentium mensam, relinquens com-
 petentem illis, comestim ad mortuos siue dormien-
 tes ipse obdormiscens & mortuus profectus, anima
 descendente ad animas, & corpore ad corpora in
 eundem terrae uentre, quo fuerant recepta, atque
 ita de semetipso cibauit atque potauit eos, atque ex
 inde sub umbra illius sedent in perpetuum, & fru-
 ctus eius dulcis gutturi eorum. Mihi potissimum
 umbra suavis & fructus dulcis quam cum amore
 spiritus trahit ad illum & natura carnis. Cum esset
 in uita praesentis, non solum modo supradicto sub um-
 bra illius sedere, uerum etiam faciem eius desyde-
 rabam semper uidere, semperque mecum praesentem
 habere. Sed quid actum est?

Psal. 22

Introduxit me rex in cellam uinariam &
 ordinauit in me charitatem.

Iohan. 2

uentum est ad nuptias, ubi & aquas in uinum
 conuertit. Hoc initium signorum continuo facturus
 dixit mihi. Quid mihi & tibi est mulier? Nondum
 uenit hora mea. Dixeram enim ego illi. Uinum
 non habent. Et quidem uerum erat, quia uinum
 non habebant, non solum sicut litera sonat de-

Vinum non
 habent.

RVP. IN CAN. CAN, CAP. .I.
fecisse uinum, sed quia defecerat in omnibus nu-
ptijs huius seculi per peccatum primi hominis
uinum uerum, scilicet incorruptio animarū &
immortalitas corporū. De huiusmodi uino ma-
ior illi cura erat, sed nondū (ait) uenit hora mea
hora scilicet propinandi hoc uinum, reparandi
per mortem & resurrectionem meam in corru-
ptionem animarum, immortalitatem corporū.
¶ Tanto mihi negotio impendente, quid mihi
et tibi est mulier? Opus dei tuis affectibus præ-
ponendum est. Non tuam, imo nō meam sed pa-
tris mei uoluntatem fieri oportet. His & alijs
huiusmodi uerbis introduxit me in cellam ui-
nariam & ordinauit in me charitatem, id est, in-
telligere me fecit se ad hoc uenisse, ut humani ge-
neris aquaticam infirmitatem in suum uinum,
id est, in suæ immortalitatis conuerteret fortitu-
dinem & quod affectibus meis diuinam uolun-
tatem præferre deberem. ¶ Hoc est enim ordina-
tam habere charitatem, optare quidem ut non
moriatur talis dilectus, sed amplius desiderare
totius humani generi salutem. Inordinata & ad
huc ordinanda erat charitas Petri qui assumens
illum seorsum, absit (inquit) domine non erit ti-
bi istud. Dixerat enim, q̄ tradendus esset in ma-
nus hominum & occidendus. Iam dudum docu-
erat me charitatis ordinem, ut dolorem quidem
& iusti doloris gladium in mente uel anima pot-
tarem, non tamen auerti propositum dei cupere-
rem, prouenturum ipsi ad gloriam & honorem,
& humano generi ad perpetuam salutem.
Quid igitur?

Quid mi-
hi & tibi ē
mulier

Ordinata
charitas
Mat. 16

¶ Fulcite me floribus, stipate me malis,
quia amore languedo. Leua eius sub capite
meo, & dextera illius amplexabitur me.

¶ Ecce abiit, ecce recessit. Comprehensus ab im-
pijs & occisus abiit in sepulchro descendit ad in-
fernum, resurrexit, & parumper uisus recessit in
caelum. Scitis autem, quicumque amici estis, qui-
cumque illum diligitis, scitis, quia quisque uestrum dicit.
Cupio dissolui & esse cum Christo. Quanto ma-
gis ego; quae illum genui cum illo esse cupio?
Reuera non quocumque cupio, sed & amore lan-
guedo. Igitur fulcite me floribus, stipate me ma-
lis. Haec mihi sit consolatio. Amore languens pro
absentia dilecti, unde possum consolari, nisi ex eo,
ut credatis, & credentes uitam habeatis in no-
mine eius o populi uniuersi? Crededo fulcite me
floribus, bene operando & fructum uitae aeternae
percipiendo stipate me malis. Ita enim fiet, ut
non lassescam fatigatione dilationis. ¶ In hoc le-
ua eius sub capite meo, quae interim dum differor
floribus uestris fulcior, & malis uestris stipata
sum: quia uester profectus, uestra salus, meum est
gaudium, & nihilominus quidem amore languedo
sed in isto consolata sum. Haec est leua eius sub ca-
pite meo, uidere me, impleri ea quae scripta sunt de
eo, quaeque ipse promisit de se metipso, uidere hoc
donum quod effudit, scilicet spiritum sanctum,
quem die Penthecostes misit, uidere euangelium
eius, praedicari ubique sequentibus signis, multi-
plicari credentes in nomine eius, reflorescere mu-
ltum ecclesiarum eius, & fructificare cunctis uirtu-
tibus, curuari in nomine eius omne genu caele-

Philipp. 1.

Actu. 2
Mar. ulti.
Philipp. 2

D

RVPERTI IN CANTI. CAN. CA. I.
stium, terrestrium & infernorum, & omnē lin-
guam confiteri, quia ipse dominus Iesus Chri-
stus in gloria est Dei patris. Leua (inquam) hæc
est sub capite meo, id est, consolatio magna qui-
dem, sed minor expectatione uel desiderio meo.
Quæ est illa expectatio? Quod est illud deside-
rium? ¶ Et dextera eius amplexabitur me, id est,
gloria patris, in qua ipse est, totam circunda-
bit & implebit me, cum de præsentī secu-
lo eduxerit & assumpserit me. Illa ui-
delz dextera, q̄lis ¶ est Psalmista
breuiter ¶ intimat, dicens: Et
delectationes in dextera
tua usq; in finem.

alias ¶ sit.
alias ¶ in-
sinuat.
Psalm. 15.

FINIS LIBRI PRIMI.

RVPER

TI ABBATIS TVITIENSIS

in Cantica Canticorum de incarnatione
domini commentariorum, Lib. II.

Antabiles mihi erant (ait Psal-
mista) iustificationes tuæ domi-
ne, in loco peregrinationis meæ.
Quis est locus peregrinationis
nostræ, nisi pñs delectio mortali-
tatis & passibilitatis nræ, quam

Psalm. 118

& alibi uallem lachrymaræ appellat, in qua op-
ter pati multa, scilicet, esuriem, sitim, cæteraq;
miserias, & ad ultimum ipsam mortem. Si er-
go iam in tali loco, in tali peregrinatione canta-
biles sunt iustificatiões tuæ, q̄to magis in ciuita-
te tua dñe? Quæ uero maiores iustificatiões tuæ
sunt iustificationibus, quas habemus uel intelli-
gimus in uocibus istis q̄ dicuntur Cantica Can-
ticorum? Igitur totis uiribus, cūctis extensis ra-
tionalis cytharæ, s. corporis & anix fidib. istas iu-
stificationes tuas cœpta modulatiõe decãtemus
te adiuuãte sancte spūs, quia nimir̄ cœleste cãti-
cū hic assuescendū est, ut nobiscū scia uel noti-
tia eius in illo seculo iuste perseveret. Secūdx pe-
rioches, i. recapitulationis initium hoc est.

¶ Adiuo uos filix Hierusalem p capreas
ceruosq; camporū, ne suscitatis neq; euigi-
lare faciatis dilectā, quo adusq; ipsa uelit.

¶ Quid (rogo) necesse fuit dilectam dormire?
Neq; enim paræ necessaria fuit eius dormitio, cū
tāta sit pro ea dilecti adiuratio. Quid ergo neces-

D ij

RVPERTI IN CANT: CAN. CA. II

se fuit eam dormire? Aut certe quid fuit illi dormire? Hoc em̄ perspecto, melius clarebit q̄ necessaria eius dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit? Profecto illud quod euangelista uult innuare, cum dicit: Maria aut̄ conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Itaq; repetens alio loco dicit: Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Hoc erat dormire .i. oris custodiam habere, & secretum sibi commissum, propter tempus, quod malum erat, nõ propalare, ne perciperet Herodes de rege Iudæorū, qui natus erat, ubinam esset? Itaq; necessarium ualde fuit dilectam dormire, & inter uerbosas filias Hierusalem nolle uigilare. Neq; em̄ deerant eiusmodi filia Hierusalē, quæ q̄uis beniuolæ essent, non tñ scirent usq; quaq; oportunitatem habere taciturnitatē, & idcirco non expediebat, ut dilecta hæc de sanctæ contemplationis somno suscitata, cōmunem se illis faceret, & ad respondendū eis euigilaret. Etsi alij quippiam loquebantur, Verbi gratia: Pastores, quos aliqua dixisse certum est. Ait enim euangelista: Et omnes qui audierunt mirati sunt, & de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos: & si inquam uel tunc uel deinceps, propter multa mira q̄ facta sunt, alij loquebantur, ipsam tacere & non inquietari cōdecebat, ne res nimis manifesta fieret, maiorēq; p̄secutionis ipsa laborē sustinere, q̄ fuit illa fuga qua in Aegyptū fugere optuerat. Igitur adiuro uos filia Hierusalē, ne suscitatis neq; euigilare faciatis dilectā, quo ad usq; ipsa uelit. i. fortiter obfirmo mentē dilectæ, ne ante tps loquēdi denaret uobis, qd̄ quō sibi factū sit, etiā si uos multū

Lucæ 2.
Eo cap. in
fine.

Matth. 2.

COMMENTARIO. LIB. II. Fe. 27

instanter inquiratis. ¶ Per quod adiuro uos: per capreas ceruosq; camporū. Vere magnum adiu ramentum. Nam & ego iuraui ceruis & capre- is. s. patribus uestris, regib; & patriarchis, maxi meq; Abraham & David; facere uerbū istā qd̄ nunc feci, cū quo uidelicet uerbo dilectā dormit dormitione silentij cōpetentis. Si nunc suscitanti bus uobis, & illa omnibus respondente, fama ni mis crebresceret, & Herodes p̄terit inueniret at- q; occideret, euangelio nondū condito: quō ius- iurandum meum ratum permaneret, quod iura ui ad Abraham patrē uestrū, in isto semine eius benedicendas fore omnes gentes. Iccirco p̄ illos Gen. 22. patres uestros, uobis reuerēdos, adiuro uos. Vn de patres illi capreae siue cerui? Nimis ex eo, q; sicut capreae ad instar auium ardua & excelsa te nent, in sublimi habitāt, & in petris altissimis cō morantur: sic illi manentem non quæsierunt ciui tatem sed meliorem appetierunt, hoc est, coele- stem: in casulis habitantes & confitentes q̄a pe grini & hospites sunt super terram, & sicut cer- ui, cū aliquid serpētini gñis comederint summa agilitate desiderāt uenire ad fontes aquarū: ita il- li scientes se a primis parentibus per serpentem contraxisse originale pctm̄, desiderabāt nasci si bi iam dictæ benedictionis promissum fontem, in quo est remissio peccatorū. Inde est illud: Quē admodum desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te deus.

¶ Vox dilecti mei: 'Ecce ueniet saliens in mōtib; trāsiliens colles. Similis est dilectus meus capreae hinnuloq; ceruorum.

D 17

Gen. 22.

Hebræ. 12
& 13.

Psal. 41

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. II

¶ Dilecta quando uult, non suscitata, neq; euigilare coacta: sed quando uult, & ubi uult, & quibus uult, scripturarꝝ mysteria pandit, & loquitur & dicit: Vox dilecti mei, subauditur, talis est, qualē dictura sum: & uocis eius. i. scripturā, q̄ ad ipsum & ad me ptinet, sensus hic est, quē expositura sum. ¶ Vocē ipsam, uerba ipsa dilectæ q̄ loquitur mihi, iam dicerem, sed uos forte prius aliud audire uultis, cur tam diu dilatū fuerit hoc negociū, & prius q̄ mecū conueniret, tot generationes præterierunt, uidelicet ad Abrahā usq; ad Dauid generationes 14. & a Dauid usq; transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, & a transmigratione Babylonis usq; ad ipsum generationes quatuordecim, sicut Euan-gelista diligenter distinguit. Cur aduentum suum tam diu distulit? Num tardus est aut segnis? ¶ Imo uelocissimus in opere suo est secundū testimonium scripturarꝝ, cuius uidelicet testimonij summa hæc est. Ecce iste ueniet salies in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorꝝ. Dicunt enim scripturæ propheticæ, uelocitatem eius attestātes, Vocā nomen eius, accelera spolia detrahare, festina prædari. Item: Et ecce festinus uelociter ueniet, non est deficiens, neq; laborans in eo. Et multa his similia. Vnde ergo dilatio? Dicam:

Marth. 1

Esa. 8
Esa. 5.

¶ En ipse stat post parietem nostrꝝ respiciens p̄ fenestras prospiciens p̄ cancellos.

¶ Diligenter animaduertite, ut sciatis rem. Non enim res parua est, quam dico parietem nostrꝝ, propter quem tam morose uenit iste qui & al.

teq̄ ueniret festinus & celer uocatus est, & cum
 uenisset, illud propter quod uenerat, tā cito tā ue
 lociter operatus est. Quid em̄? ¶ Quam lōgum
 expendit tēpus in faciendo id quod de ipso scri
 ptum est, a summo cœlo egressio eius, & occur
 sus eius usq̄ ad summū eius? Spacio annorū pau
 lo plus q̄ triginta duorū, tantā exultando cucur
 rit uiam, saliens atq̄ transiliens, tanq̄ caprea si
 ue hinnulus ceruorū, de cœlo in uterū meū, de u
 tero meo in crucē, de cruce in sepulchrū, de sepul
 chro rursus in cœlum. ¶ Propter quē ergo parie
 tem nostrē tam diu moratus est, q̄ tam uelox in
 opere est? Nimirū propter parietem inimicitiarū
 qui non de uno tm̄ originali peccato, uerū etiam
 de multis actualibus peccatis cōgestus est. Eorū
 uidelicet actualium peccatorū primū illud fuit,
 quod filij Iacob filij Isaac filij Abraham, ad quē
 primū repromissio facta fuerat, fratrem suum Io
 seph p̄ inuidiam in seruū uendiderunt, & ille 14
 annis seruiuit. Cum enim 16. esset annorū, tunc
 uenditus est, & quando educus de carcer e ste
 tit in conspectu regis Pharaonis triginta annorū
 erat. Itaq̄ sicut quodam loco iudex iustus. i. do
 minus dicit, iuxta numerū dierū. 40. quibus cō
 siderastis terram, annus pro die imputabitur, &
 quadraginta annis recipietis iniquitates uestras
 ita & illic iustum esse arbitremur iudicium, ut
 diceret, iuxta numerū. 14. annorū. quibus serui
 uit uenditus Ioseph: generatio pro anno imputa
 bitur, & 14. generationibus semē qđ promisi pa
 tribus uestris differetur, quod est Christus. Igi
 tur ab Abraham, inquit, usque ad David gene
 rationes quatuordecim, subauditur, & Christus

D ihj

Psal. 18.

Gene. 37.

Gene. 41.

Num. 14.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. II.

Matth. 1
Num. 14.
Psalm. 88
1. Reg. 11.

non uenit, & eo usq; distulit eum iratus dñs: unde & Moyses loco supra dicto cōgemuit. Porro Dauid, i quē generationes quatuordecim terminatæ sunt, cū iam & ipse promissionē accepisset eandē cū iuramento domini, peccauit & ipse nō minus q̄ priores illi Vriā Etheū percussit gladio, & uxore eius tulit, & interfecit eū gladio filiorū Ammon. Itaq; nō minus super hoc irasci debuit dominus, q̄ dudū fuerat iratus: & siccirco a Dauid usq; ad transmigratiōē Babylonis (ait) generatiōes 14. subauditur, & Chrs non uenit. Porro in transmigratiōe Babylonis quæ pœna fuit transmigratis illis, non minoris erat peccati uel criminis, quod reges Iuda, maximeq; Manasses sanguinē innoxii fuderant multū, donec implerent Hierusalē usq; ad os, absq; peccatis suis quibus peccare fecerint Iudā, ut facerent malū corā domino. Igitur & a transmigratiōe Babylonis usq; ad Christū generatiōes 14. subauditur, & non nisi post tot generatiōes, idē Christus uenit.

4. Reg. 21
2. Par. 33.

Fenestræ,
sunt propheta.

¶ Post huiusmodi parietem nostræ en ipse stat. i. propter hæc & alia peccata generis nostri, cui repromissus fuerat, ipse iustas fecit moras. Stat (inquam) respiciēs per fenestras, prospiciens per cancellos. i. uisitās nos per prophetas memor nostri propter patres nostros. Nam fenestræ i hoc pariete fuerunt Moyses & propheta, sui quicq; tempore intra multitudinem peccantium, in ipsa congerie peccatorum claruerunt, parietem non ita contiguum esse sinentes, quin dilectus haberet aditum, quo adhuc introrsus respiceret, et uocem audibilem daret, locutionem intelligibilem faceret.

¶ Porro cancelli, scilicet anterior pars ædificij, fuerunt Abraham, Isaac, & Iacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit, q̄ propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserit, quid iurauerit, hoc est quod ipsa cecini. Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

¶ Et dilectus meus loquitur mihi. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Iam enim hyems transijt, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putatiōis aduenit: uox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, uineæ florentes odorem dederunt.

¶ Verba ista profecto desyderantis uerba sunt. Quid autem est desiderium dilecti, uel quid amor eius, nisi charitas, nisi spiritus sanctus? Tali utiq̄ desyderio desyderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam lætari, ut illic: Lætabitur dominus in operibus suis. Quinetiam petere dicitur, nimirum eodem desyderio, iuxta illud in Deuteronomio. Et nunc Israel (inquit Moyses) quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum deum tuum, & ambules in uisibus eius, & diligas eum? Amplius autem nō solum petentis, uerum etiam ualde optantis animo loquitur, cum item in Deuteronomio dicit. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere

Cancelli
sunt patri
archæ.
Luca. I

Desyderium
filij dei pro
salute gñis
humani ac
celeranda.
Psal. 103.
Deut. 10

Deute. 5

mentem, ut timeant me, & custodiant uniuersa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filijs eorum in sempiternum. Et in Esaia dicit. Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. Hæc & his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti desyderium, charitatē impassibilis, non passionem, sed delectationem, qua semper optauit, semper cupiuit id, quod utile eēt creaturæ suæ humano generi. Quod si unquam aliquid recte dicitur optasse uel desyderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istā plenitudinem temporis, in quo fieret ex muliere fieret sub lege, ut eos qui sub lege erāt, redimeret ut adoptionem filiorū reciperent? Igitur hæc uerba dilecti, loquētis mihi, surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea. & ueni, & cætera. sic accipite quasi uerba desyderantis, tanquam festinantis, & optantis, iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet me, cuius caro illi materia foret assumendæ carnis. Tanquā præsentem loquebatur mihi, meq; iubebat surgere & properare, id est, nasci & hospitium uētris mei sibi cito præparare. ¶ Et reuera priusquam nascerer, illi præsens aderam, anteq; fierem bene illi cognata fueram, Si enim dicitis & uere dicitis, quia elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, nōne & de me recte sentitis, & recte sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut eēm sancta & immaculata in conspectu eius in charitate? Et si sapiā, ut ipsa testatur, iam anteq; fieret, ludens erat co-

Gal. 4

Maria añ
cōstitutio
nem mun
di electa.
Ephe. 1.

Prouer. 8

ram eo in orbe terrarum, & delicia eius cum filiis
 hominum: quanto magis ludens erat, & delicia-
 batur cum ista ancilla domini, miraculo cuncto-
 rum filiorum uel filiarum hominum. Surge (inquit)
 propera amica mea, colūba mea, formosa mea,
 & in his omnibus Eua opposita. Eua nāq; qua-
 si inimica. Eua quasi uipera Eua quasi deformis
 & ignominiosa. Mihi inimica, uiro suo uipera,
 sibi met confusa ignominia. Inimica per super-
 biam, qua intus tumuit, uipera per maliciam,
 quam ex serpente concipiens, foris tentata faci-
 le cessit: ignominiosa per pruritus libidinis, qua
 statim scaturire cepit: Unde & nudam se cog-
 noscens, folio pudenda contexit. Tu autem ami-
 ca mea per humilitatem, columba mea per cha-
 ritatem, formosa mea per castitatem. Tu cōtra
 deum non tumuisti, imo mēte humili altissimo
 complacuisti, & ecce amica es. Tu serpenti au-
 rē non praeuisti, imo inimicitias inter te & ser-
 pentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem
 libidinis non incurristi, imo spiritus san-
 ctus obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni
 ergo Maria ueni, nam Eua ad latebras fugit. Veni
 & credo angelo euangelizanti: nam Eua cre-
 didit serpenti susurranti. Veni & contere caput
 serpentis, nam Eua & capite illecta, & uētre ob-
 lectata & cauda est obligata serpentis. Veni &
 dic, ecce ancilla domini: nam Eua se abscondens
 pariter & defendens, serpens, ait, decepit me, &
 comedi. Hæc est uox dilecti mei, & hæc loqui-
 tur mihi. Surge, propera, & ueni. Surge per fidē
 propera p̄ spem, ueni per charitatem. Iā em̄ hy-
 ems trāiit, imber abiit, & recessit, flores apparu-

Gene. 3.

RVP. IN CAN. CANT. CA. II

erunt in terra nostra, tempus putationis aduenit
Vox turturis audita ē in terra nostra, ficus protulit grossos suos, uineæ florentes odorem dederunt. **E**cce enim æquinoctium uernum iam præterijt, & adest festiuitas paschalis, dum hæc loquor tibi, dum foris angelus annunciat, & ego intus uocem sequor annunciantis. quo tempore sine dubio, secundum cursum solis & naturam aeris, hyems iam transijt, imber abiit & recessit. Ex ipsa ergo qualitate temporis auspiciū capere magnæ felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, quod agitur tecum, transijt, id est certissime pertrāsibit hyems peccati, abiit & recessit, id est certissime abibit & recedet imber iræ cœlestis, quod uidelicet hyems ex eo uenit, quod Eua iam dicta, fugiens abscondit se a facie dei, & qui imber iccirco terram, id est, omne genus humanū, uerberauit, quia peccauit. Hic est imber, hæc est ira cœlestis. Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos, & cætera usq; quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hic talis imber abiit & recessit, id est, certissime abibit & recedet per me fructum uentris tui. Tunc apparuerunt, id est, certissime apparebunt flores multi, flores sancti ac diuersi, alij uidelicet martyrio rubicūdi siue purpurei, alij confessione siue ad imitationem nostri uirginitatis incorruptione candidi. **T**unc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, ut amputentur eā, quæ superflua sunt legis, dicaturq; floribus siue florētibus campis & arboribus nostris. Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quā hæc necessarium, ut abstineatis uos ab immolatis simulachro

Festus annuntiationis uerni tempore.

Gene. 3.

Duplices flores

Actu. 15

COMMENTAR. LIB. II

rum, & sanguinem, & suffocato & fornicatione, & ea quæ uobis non uultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes nos, bene agetis.

¶ Tunc & uox turturis audita est, id est, certissime audietur in terra nostra. Vox (inquam) turturis, nimirum paruulæ quidem, sed castissimæ auis, scilicet prædicatio euangelij, cuius initiū est pulchritudo nostræ castitatis & uirginei conceptus tui: audita est, id est, audietur, in terra nostra, in ecclesia nostra, in uniuersa terra. ¶ Tunc ad uocem huiusmodi turturis ficus protulit, id est, certissime proferet grossos suos, uineæ florentes dederunt, id est, certissime dabunt odorem.

Ficus inquam, id est, synagoga proferet & iactabit opera uel iustitias suas, sed cadentibus huiusmodi ficis ipsa remanebit effœra, & ego ueniens ad eam, & quærens fructum, non inueniā.

¶ Vineæ autem florentes, id est, gentes credere incipientes, dabunt odorem, id est, bonam opinionem, ita ut amici gratulentur & dicant. Primum gratias agimus deo nostro pro Iesum Christum pro omnibus uobis, quia fides uestra annunciat in uniuerso mundo.

¶ Surge amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea, in foraminibus petreæ, in cauerna maceris. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

¶ Iterum uox dilecti mei iterum loquitur mihi & ad surgendum inuitat, eisdem nominibus me compellat: surge (inquies) amica mea, speciosa mea & ueni colūba mea. Et protinus ac si quæ-

Ficus protulit.

Mat. 21.

Rom. 1.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. II.

rerem, quo ego surgam, ubi uel in quo ero colli-
ba gemituosa, in foraminibus, inquit, petrae, in
cauerna maceriae. ¶ Scit enim situm uel habitum
mentis meae, quia clauis eius quos antequam fie-
rent mente prophetica praeuidebam, & in propheta
legebam, dicente: Foderunt manus meas & pe-
des meos: & lancea lateris eius, quam similiter
praeuidebam, & in propheta legebam: Videbunt
enim (ait Zacharias) in quem transfixerunt: Clauis
(inquam) eius & lancea iam essent antea mea
uulnera, & in ipsis gernerem sicut columba. Di-
cebat ergo, Columba mea, in foraminibus petrae
in cauerna maceriae, id est, anima gemituosa pro-
pter fixuram clauorum meorum qui sum petra: pro-
pter uulnus lateris mei, qui sum maceria. ¶ Nam
ego unus idemque alias petra & alias maceria. Vi-
delicet ubi adhuc mortalis & passibilis eram, i-
bi ego maceria: ubi autem iam resurrexi a mor-
tuis, ibi uel extunc petra solidissima: sed non dis-
paruerunt in petra iam impassibili cauernae siue
foramina, quae facta fuerant in maceria adhuc
passibili, immo apparebunt eadem in die iudi-
cij. ¶ Age quod agis, contemplare quod coram
plaris, atque hoc modo semper ostende mihi faciem
tuam, & ostendendo corrige quod Eua pecca-
uit & abscondit a me faciem suam. Vbi abscon-
dit? In medio ligni paradysi, uidelicet in eodem,
in quo peccauit. Nam de ligno quod est in
medio paradysi (ait) praecepit nobis dominus,
ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne for-
te moriamur. Comedit, & cum audisset uocem
domini dei, abscondit se (ait scriptura) a facie do-
mini dei in medio ligni paradysi Ergo in quo pec-

zacha. 12.

Christus &
petra est &
maceria

Gene. 3,

cauit, in eodem se abscondit, utpote quæ in peccato suo sibi complacuit, & peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suã, cum dicerem, ubi es? non sonuit uox eius in auribus meis, uox confessionis, quæ sonare debuisset, salte; cum dicerem, quare hoc fecisti, sicut & quando benedixi ei, & uiro eius dicens: Crescite & multiplicamini, nõ sonuit uox eius in auribus meis: nullum em̄ cantauit canticum gratiarũ actionis pro tam magno beneficio, quo illam cõstituebã matrem tantæ generationis, possessuræ tantam hereditatem regni dei. ¶ Tu autẽ ostende mihi sicut & ostendis, facie tuam: sonet uox tua in auribus meis, & audiã ego, audiant & amici, quorum unus uel primus audiuit, cũ adhuc eẽt clausus in utero matris suæ & exultauit ad uocẽ tuam. q̄ hoc mō sonuit in auribus meis. Magnificat aia mea dñm, & exultauit sp̄s meus in deo saluari meo. Ibi ad uocẽ meã & uocem tuã audire atq; exultare cœpit. Vñ & quodam loco dixit. Qui habet sponsam, sponsus est: Amicus aut sponi, q̄ stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocẽ sponi. Hoc ergo gaudiũ meũ impletũ est. Igitur quia & amici auscultant, & me delectat uidere faciem fidei, & audire uocẽ cõfessionis atq; gratiarũ actionis, ostende mihi facie tuam, sonet uox tua in auribus meis. ¶ Vox em̄ tua dulcis, & facies tua decora. In quo uox tua dulcis: In eo uidelicet, qđ colũba mea es, & intenta in foraminib. iã dictis, ita sicut colũba gemitũ pro cãtu habes. Canendo gemis, gemẽdo canis: & ipsa exultatio, qua exultauit sp̄s tuus in deo saluari tuo, plena est gemitib. plena lachrymis.

(In quo facies tua

Sonet uox
tua in auri-
bus meis.
Lucã. 1.

Iohan. 5

RVP. IN CANT. CAN. CAP. II.
decora? In eo uidelicet, quod magna est fides,
magna est humilitas. Iste est decor quem concu-
piuit rex; quemadmodum Psalmus dicit. Audi
filia & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere
populum tuum, & domum patris tui, & cō-
cupiscet rex decorem tuum

Pfal. 44:

¶ Capite nobis uulpes paruulas, quæ de-
moliuntur uineas. Nam uinea nostra flo-
ruit.

Math. 2.

¶ Uulpes Herodes, uulpeculæ siue uulpes paru-
ulæ illius temporis: omnes qui querebant ani-
mam pueri. Vnde & de quodam ex posteris eius-
dem nominis, cum nunciatum fuisset a pharisæ-
is dicentibus, exi & uade hinc, quia Herodes uult
te occidere: ite (inquit) dicite uulpi illi. Ecce eji-
cio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras,
& tertia die consumor. Ergo uulpes Herodes,
maxime quia non solum crudelis, uerum etiam
dolosus ille, qui dixit. Ite & interrogate diligen-
ter de puero, & cum inueneritis, renunciate mi-
hi, ut & ego ueniens adorem eum. Fuisse tunc
iam cum eo etiam alios eiusdem dolositatis, uel
ex eo constat, quod angelus ad Ioseph ita dixit,
Surge & accipe puerum & matrem eius, & ua-
de in terram Israel, defuncti sunt enim qui qua-
rebant animam pueri: Igitur uulpes paru-
ulas, quæ demoliuntur uineas, capite nobis in-
quit, id est, occidantur cito, moriantur & dispe-
reant qui quæruunt animam pueri. Nonne uide-
tis paruulas uulpes istas, quomodo demoliuntur
uineas? Herodes enim non cessat occidere fere
omnes, qui erant regie stirpis, non cessat pscrui-

Luc. 13
Ibidem

Pfal. 49

II.
ides,
oncu
Audf
huif
& cō
e de-
a flo-
par
t ani-
s eiu
arifā
s uult
ce eij-
cras,
odes,
triam
igen-
e mi-
tunc
s, uel
dixit,
& ua
i quā
es p-
bis in
dispe
uide-
iūtur
e fere
scru-

COMMENTARIO. LIB. II. Fo. 33.

tari, ut funditus deleat domum David, de qua re-
gem Christum nasciturū fore audiuit. Nonne ui-
detis ad ultimū quod teneros palmites fera ista
momordit, quod infantes bestia crudelis occidit
i Bethleem Iudæ ciuitate David? Capite capite:
nam uinea nostra floruit. ¶ Uinea illa quæ nra
est, uinea uel uitis, uinea propter quam cæteras
demolūtur uineas, inter quas ista lic latuit, quæ
admodum uirga una gracilis in magna sylua la-
tere solet ob paruitatem sui, uinea (inquā) nostra
hæc floruit. Fructus eius ad huc flos, & non bot-
rus est, nondum maturuit, & ideo dānosum
nimis est, huiusmodi uineam uel florē eius succi-
di uel demoliri. Crescat prius, & de flore proue-
niat fructus, condatur euangelium, & cognosca-
tur de signis & uirtutibus, uenisse sanctum san-
ctorū, atq; hoc erit, florem uenisse in fructum &
maturuisse botrum. ¶ Tunc, si fuerit succisus
huiusmodi botrus, custodiatur, atq; in uecte cru-
cis portetur, ut experimēto resurrectionis & dul-
cedinis eius cognoscatur, qualis terra, quale sit
regnum eius, ad quod non pertinent uulpeculæ
istæ quæ uineas demoliuntur. Sicut olim duo ui-
ri de exploratoribus, quos misit Moyses ad ex-
plorandam terram promissionis, palmitem cū
uua sua deportauerunt in uecte cum cæteris fru-
gibus terræ dicentes: Venimus in terrā, ad quā
misi nos, q̄ reuera fluit lacte & melle, ut ex his
frugibus cognosci potest. Illius rei gestæ myste-
rium obseruetur, & tã diu uinea nostra defendat-
ur a uulpib. donec flos eius botrus fiat præma-
turus, ex suo sapore cognoscendus & terræ uiuen-
tium experimentum mundo præbiturus.

E

Vinea no-
stra Chri-
stus est.

Num. 13

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. II.
¶ Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.

Luce, 1
Esaia, 7.

¶ Hoc est unde beatam me dicent omnes generationes, quia dilectus meus mihi, & ego illi. Quomodo enim ille mihi, & ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanueles: butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita enim ille mihi, & ego illi, nec opus est dicere uerbis: quia mente melius potest percipi, imo nec uerbis exprimi, nec mente potest comprehendi siue æstimari, quale uel quantum hoc sit. ¶ Recordemur hic etiam ueteris historiarum, per quam colligi potest, quod sit terribile id quod sub uerbis continetur tam iocundis, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies & inclinentur umbræ, simulque quod serio de Emmanuel sit dictum, butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Quæ est illa uetus historia: Clamor Sodomorum & Gommoræ (ait dominus ad Abraham) multiplicatus est, et peccatum earum aggrauatum est nimis. Descendam, & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Veneruntque duo angeli Sodomam, sedente Lothi in foribus ciuitatis. Compulit illos oppido, ut diuerterent ad eum. Ingressusque domum illius, fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt. Prius autem quam irent cubitum, uiri ciuitatis uallauerunt domum illius a puero usque ad senem omnis populus simul, uocaueruntque Loth & dixerunt ei.

Gene. 18.

Gen. 19.

COMMENTARIORVM LI. II. 34.

Vbi sunt uiri qui introierunt ad te nocte? Educ eos huc, ut cognoscamus eos. Et quidē duo angeli uenerant, sed diligenter animaduertendum, quia sic deinde scriptum est. Dixit quoq; Loth ad eos: Quæso dñe mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut saluares animam meam, &c. ¶ Ergo & in tribus angelis qui uenerant ad Abraham meridie, & in duob. qui uenerunt Sodomam uespere unus idemque agnoscendus est deus, qui & per ipsos operabatur, & in ipsis loquebatur: descendam (inquens) & uidebo, utrum clamorem, qui uenit ad me, opere compleuerint, an nō est ita, ut sciam. Igitur & de illo tempore iam præterito recte dicas, butyrum & mel comedit, ut sciat reprobare malum & eligere bonum, quoniam & apud Abraham & apud Loth habuit conuiuium, ut tanti illius mali caperet experimentum, & pascebatur apud illos tam diu, donec aspiraret dies & inclinarentur umbræ, id est usque mane. Sic enim scriptum est. Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes. Surge, tolle uxorem tuam & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. O quàm terribile impijs, & quàm uenerabile est pijs, id quod secundum similitudinem illius rei gestæ intelligitur in uerbis istis. Pascitur (inquit) inter lilia, donec aspiret dies, & inclinarentur umbræ.

¶ Quæ nam sunt lilia, nisi amicus dilecti Ioseph & ego dilecta, cui dicit, sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Vere ambo lilia, ui-

Gene. 19.

Ioseph &
Maria
duo lilia

E ij

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. II.
delicet pro uirginalibus nuptijs & cohabitatio-
ne castissima. Inter huiusmodi lilia pascitur dile-
ctus, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ:
comedit Emmanuel butyr & mel, id est, qualē
cunq; uictum necessarium corpori, ut sciat re-
probare malū & eligere bonum. Dixit em̄ ipse
olīm, clamor Sodomor & Gomorra uenit ad
me, descendam, & uidebo utrū opere compleue-
rint, an non est ita, ut sciam: Dicit & nunc quia
clamor sanguinis sanctorū prophetarū, quem et
fuderunt Iudæi, uenit ad me, descendam ut uide-
am, utrum tales sint an non est ita, ut sciam.

Gene. 18

2. Pet. 2

Factum quippe sum uniuersale iudicium, cuius
exemplum fuit illud Sodomor incendiū sul-
phureum, iuxta illud: & ciuitates Sodomor &
Gomorreoꝝ in cinerem redigens, euerfione dā-
nauit, exemplum eorū, qui impie acturi sunt, po-
nens. Quod si illud in Sodomis non feci iudiciū,
nisi prius experimento scirem utrum ita esset an
non: quanto magis antequam faciam illud uni-
uersale iudicium, debeo experiri, ut sciam repro-
bare malū, & eligere bonum, sic incipiens: pee-
nitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū celo-
rum? Cum istud in me accepero experimentū,
cum impleuerint mensuram patrum suorū, occi-
dendo me dominum prophetarū, sicut prophe-
tas occiderunt patres eorum, tunc incipiet iu-
dicium fieri a cæcitate ipsorum, secundum si-
militudinem Sodomorum. Sic enim dictum est:
Et ecce miserunt manum uiri, &
introduxerunt ad se L O T H, clauserunq; osti-
um, & eos qui foris erant, percusserunt cæcitate
a minimo usque ad ultimum, ita ut ostium inue-

Matth. 4.
Matth. 23

Genes. 9.

nire non possent. Ita cæcitas continget in Israel, in his qui non tã, Israelitæ quàm Sodomitæ sunt iuxta illud Esaiæ: Audite uerbum domini, principes Sodomorum, auribus percipite legem dei mei populus Gomorræ. ¶ Cumq; aspirauerit dies, subauditur, resurrectionis meæ, & inclinate fuerint umbræ peccatorum & ignorantia, in ijs uidelicet qui pœnitentiam egerint, tunc subuertam illos, sicut mane illo subueriti Sodomã & Gomorram, non q; reliquiæ non remanebunt iuxta illud propheticum: Subueriti uos sicut subuerit Deus Sodomam & Gomorram, & facti estis quasi torris raptus de incendio. Item: Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetemus, & quasi Gomorra similes essemus, Hæc dilectus mihi: Et quid ego illi?

¶ Reuertere, similis esto dilecte mi capree aut hinnulo ceruorum super montes Bethel.

¶ Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquarum gentis meæ? Nunquid enim ego erga gentem meam minorem compassionem habere compassionem uel charitatem amicorum, scilicet prophetarum & apostolorum? Exempla gratia: Quare (inqt Esaias) errare nos fecisti domine de uijs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hereditatis tuæ. Apostolus aut: Veritatem (inqt) dico in Christo non mentior, testimonium mihi perhibente conscia mea in spiritu sc̄to, qm̄ tristitia est mihi magna & continuus dolor cordi meo, & c. Igitur & me non dubitetis po-

Rom. II
Esaiæ, I.

Amos. 4.
Esai. I.

Esaiæ, 6.

Rom. 9

E iij

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. II

ftulaffe pro salute reliquiarum gentis meæ, cuius uidelicet postulationis summa hæc est: Reu-
 uertere, similis esto dilecte mi caprea aut hinnu-
 lo ceruorum super montes Bethel, id est, pro-
 pter patres domus dei. hoc enim interpretatur
 Bethel. Cæcitas quidem contingeret in Israel, ita
 ut te inuenire non possint qui dicis, ego sum o-
 stium, secundum supradictam similitudinẽ So-
 domorum, quos percussisti cæcitate, ita ut non
 possent inuenire ostium, sed reuere super mō-
 tes Bethel, id est, sicut Esaias dixit, conuertere
 propter seruos tuos, recordare misericordiæ tuæ
 sicut locutus es ad patres nostros: ut saltem, ple-
 nitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Isra-
 el saluus fiat. Aliter: Reuere, similis esto dile-
 cte mi caprea aut hinnulo ceruorum sup mon-
 tes Bethel: Qui pasceris inter lilia, donec aspiret
 dies, & inclinentur umbræ, qui ut scias reproba-
 re malum & elige bonum, butyrum & mel co-
 medis, & hoc inter lilia castitatis, quæ sunt opti-
 mis, pater & ego uirgo mater, cum aspirauerit
 dies & inclinata fuerint umbræ, reuere, id est
 diluculo resurge, ualde mane, orto iam sole, ple-
 na luce reparationis nostræ, inclinatis atque de-
 structis umbris mortalitatis nostræ. Cito reuer-
 tere, noli moras facere: quia aia mea desiderat te
 Scio quidẽ ga cito reuersurus es, iuxta illud pro-
 pheticum. Viuificabit nos post duos dies, in die
 Math. 12. tertia suscitabit nos, & uiuemus in conspectu e-
 ius, & iuxta quod ipse dixisti, sicut fuit Ionas in
 uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita
 erit filius hominis in corde terræ tribus diebus
 & tribus noctibus. ¶ Tridui quidem tẽpus bre-

Ioan. 10
 Esaias, 65.
 Rom. 11

Marc. 16.

Oseas, 6.

Math. 12

ue est, sed dilectæ & columbæ tuæ desideranti et
 gementi uulnerata mente, non satis dilecte mi fe-
 stinatum est. Abbreuiâ hoc ipsum triduum, &
 similis esto in reuertendo capræ aut hinnulo cer-
 uorum, id est, uelocissimus esto ad peragendum
 cursum tuum. In corde terræ, id est, in sepulchro
 tuo non totum expēdas triduum. Sufficit ad cō-
 plendā ueritatem scripturæ, si partem exigua-
 am primi diei tertij, scilicet sex horas, quod est di-
 midium noctis cum die secundo, id est, cum sab-
 bato iacens in sepulchro transegeris. Nam tres
 integri dies horæ septuaginta duæ sunt. Hoc es-
 set nimis longum. ¶ Sufficiunt horæ triginta
 tres, qui numerus ex duobus ternarijs, deceno et
 singulari, cōpositus est. Beatam trinitatem, cui
 primus homo peccauit, in te & per te & de tei-
 ple, dilecte mi, caro mea & sanguis meus, deus
 meus & dominus meus, placari oportet: sed hoc
 fiat celerrime & multū festinanter, sicut capræ
 siue hinnulus ceruorum in mōtibus celerrimus
 est: secundum nomen tuum, quo per prophetā
 iussus es uocari, accelera spolia detrahere, festina
 prædari. ¶ Vix igitur expectatis trigintatribus
 horis, reuertere sup montes Bethel, id est, resur-
 ge & appare principibus domus dei scilicet apo-
 stolis tuis & mihi, cuius maxime, sicut & illo-
 rum, imo & multo plus quā illorum, tu es gran-
 de desyderium, iuxta illud patriarchæ Jacob di-
 ctum ad Ioseph filium decorum. Benedictio-
 nes patris tui confortatæ sunt benedictionibus
 patrum eius, donec ueniret desyderium collium

Quo com-
 putatur
 triduum
 Christi in
 sepulchro:

Esatae. 8
 Reuertere
 sup mor-
 tes Bethe:

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. II
æternorum. Quàm ueraciter ille te appellauerit
desiderium, ego maxime in uisceribus meis ex-
perta sum, & hoc amicis est intimandum.

CAP. III.

¶ In lectulo meo per noctes quæsiui quæ
diliget anima mea. Quæsiui illum & non
inueni. Surgam & circuibo ciuitatem per
uicos & plateas, quæram quem diligit ani-
ma mea. Quæsiui illum & non inueni. In-
uenerunt me uigiles qui custodiunt ciui-
tatem. Num quem dilexit anima mea ui-
distis? Paululum cum pertransissem eos,
inueni quem diligit anima mea. Tenui e-
um, nec dimittam eum, donec introducã
illum in domum matris meæ, & in cubicu-
lum genitricis meæ.

¶ Hoc sentitis o amici i uobismetipsis, quicunq; ha-
betis sc̄m dilectionis sp̄m, quicunq; diligitis dñm
deum ex toto corde, ex tota mente & ex tota ani-
ma. Hoc inquam sentitis uos amici, & uos filie
Hierusalē, quia magnū in ista dilectiōe est deside-
riū. Quāto uicinior iste dilectus habetur, tanto
uehementius desideratur. Qui hñt, habere deside-
rāt: q̄ uidet, uidere desiderāt. Nā angeli uidet, &
tñ, scriptura teste, desiderant in eū prospicere.

1. Pet. I

¶ Ego autē, non ut cunq; habui aut uidi eū, sed in
utero gestaui, & genui eum, & ei mater lac præ-
bui, & diligenter contemplata sum. Quid pu-
tatis, quot noctes duxi per uigiles uidendo &
audiendo eum? Non enim sufficiebat dies

COMMENTARIO. LI. II. 37

ad tantum desiderium, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo puigil fouebam & adorabam paruulum, audiebam & adorabam iam adultum, cum intra dulcia colloquia per oculos suos oculos corporis, transfunderet mihi suae diuinitatis aspectum. ita tamen contemperans, ut tolerare possem; quem tremunt angeli & virtutes caelorum, iuxta illud quod auditis eum dicentem in hoc ipso libro Canticoꝝ. Auerte oculos

Cantic. 6.

tuos a me quia ipsi me auolare fecerunt. .
 ¶ Ita in lectulo meo habui eum, sed deinde contigit mihi, ut ibi non inuenirem eum. Dixit enim. Quid mihi & tibi est mulier? Tam ex quo baptizatus est a Iohanne, fieri coeperat, in lectulo siue in cubiculo meo in illo habitationis meae secreto ut non inuenirem eum. Nam statim ductus est in desertum a spiritu, & deinde regressus euangelium meis praeposuit affectibus, ita ut diceret. Quid mihi & tibi est mulier? Sed & alios docuit, ut similiter faceret, ut scilicet patrem & matrem propter euangelium relinquerent.

Iohan. 2.

¶ Itaque desiderio querebam & non inueniebam eum, ut solitaria possiderem solitarium. Dixi ergo: Surgam & circuibo ciuitatem per uicos & plateas, quaram quem diligit anima mea. Dixi & feci sic. Cum enim circuiret per ciuitates & castella, praedicans euangelium regni dei, ego sequebar & querebam eum. Quasiui illum & non inueni. Ille enim tanto intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodammodo dissimulauit. Denique & quadam die, cum loquente eo ad turbas, dixisset ei quidam, ecce mater tua & fratres

Mat. 10
 Quasiui illum & non inueni
 Luca. 9

Mach. 12

tui foris stant quarentes te, ipse respondens di-

E S

RVP. IN CANT. CAN. CAP III.

centi sibi ait: Quæ est mater mea & qui sunt fratres mei. Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit uoluntatem patris mei qui in coelis est, ipse meus & frater & soror & m̄r est. Hoc modo me matrem suã agnoscere dissimulauit. Hoc est quod dico, quæsiui illum & nõ inueni. Post hæc iuxta crucẽ eius steti. Sed nunquid hoc mihi fuit inuenisse dilectũ? Imo fuit mihi inuenisse gladiũ, qui & pertransiuit animam meam. Sepultus est, clausum & signatũ fuit monumentum. Et ego quali mente quærebã eum? Quali desiderio desiderabã eum, sciens eum esse a mortuis resurrecturũ? Inde non inueni illum. ¶ Inuenerunt me uigiles, qui custodiunt ciuitatẽ. Qui uigiles, uel quã custodientes ciuitatem? Discipuli eius quia ad hoc erant dispositi: ut custodirent imo ut ædificarent ciuitatem uerã Hierusalem: de qua uel ad quam ipse dilectus, per Esaiam dixit. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, toẽa die & tota nocte non tacebunt laudare nomen domini. Isti uigiles iam tunc uigilabant, quie lugentes & flentes somnum non capiabant. Isti uigiles me inuenerunt, & mulieres, quæ tota nocte uigilantes nenerunt ad monumentum, quæ & emerant aromata ut uenientes ungerent eum, inuenerunt me bonum certatim afferendo nuncium, quod resurrexisset, & quod uidissent eum. ¶ Et ego inquam. Num quem dilexit anima mea uidistis? Vidimus aiunt, uidimus dominum, Surrexit uere & apparuit Symoni. Visus est & duobus euntibus Emaus: & deinde stetit in medio nostrum & dixit, pax uobis

Iohan. 19.
Luc. 2,
Math. 27

Inuenerunt
me uigiles
Apostoli.

Esa. 62.

Mat. 28
Mar. 16.
Luc. 24.

Iohan. 20.
Nuncium
de resurre
ctione

COMMENTARIO. LIB. II.

& ostendit nobis manus & latus: & obtulimus ei partem piscis assi & fauam mellis: & manducauit eoram nobis & dixit. Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos: cum adhuc eëm uobiscum, &c. Hijs atq; alijs modis uidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerunt uigiles illi. Ego autem sic illum inuenire cupiebam, ut iam nemo despiceret me dicentem inueni illum, uidi illum, & ita factum est. ¶ Nam paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea, & non quocumq; sed in cœlum uidi ascendente, & apostolos eius missos de cœlis spiritu sancto uidi prædicantes gloriam domini. Hæc mihi fuit inuentio eius quem diligit anima mea, & ex illa inuentione tenui eum, ut introducerem in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ scilicet synagogæ. Hoc ex parte iam factum est, quia multi Iudæorum crediderunt in eum. Alij quidem obclusis cordibus, me & ipsum repulerunt sed non dimittam donec illuc introducam eum. Si enim (ait scriptura) fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris: reliquæ conuertentur ex eis. ¶ Dilecta, & dilectarum dilectissima, ceterarum exemplum est animarum: ut similiter & ipsæ pro modulo suo dilectum quærant, & inuenire cupiant. Dilectum namq; in lectulo quærimus, quando in præsentis uitæ aliquantula requie, redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia et si iam mens in illa uigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non inuenit, restat, ut surgat, ciuitatem circumuehat: id est, sanctam ecclesiam electorum mente & inquisitione percur-

Actu. 1

Actu. 2. 3

Esa. 10
Exemplum
quærendi
dominum,
ut Maria

RVP. IN CAN. CANT. CAP. III

Pertransi-
re uigiles.

rat, per uicos & plateas quærat, id est per angu-
sta & lata gradiens, aspiciat, ut si qua inuenire
in eis ualeat eius uestigia exquirat: quia sunt nõ
nulli etiam uitæ sæcularis qui imitandum aliquid
habent de actiõne uirtutis. Quærentes autem nos
uigiles inueniunt, qui custodiunt ciuitatem: quia
sancti patres, qui ecclesiæ statum custodiunt, bo-
nis nostris studijs occurrunt, ut suo uerbo uel scri-
pto nos doceant. ¶ Quos cum paululum pertransi-
mus inuenimus quomodo diligimus, quia redẽ-
ptor noster, & si humilitate homo inter homines,
diuinitate tamen supra homines fuit. Cum ergo
transeuntur uigiles, dilectus inuenitur: quia cum
prophetas & apostolos, infra ipsum esse conspi-
cimus illum, qui natura deus est, esse supra ho-
mines consideramus. Prius ergo non inueniendus
quæritur, ut post inuentus, sanctius teneatur.
Sancta omnium desideria ut prædicimus, dila-
tione crescunt, si autem dilatione de-
ficiunt desideria non
defuerunt.

¶ Finis libri Secundi.

RVPER

TI ABBATIS TVITIENSIS

in Cantica Canticorum de incarnatione
domini commentariorum, Lib. III.

TERTIA RE-
capitulatio sonorus
valde habet princi-
pium, scilicet tantā
in admiratiōe excla-
mationem, ut audi-
torem etiam dormi-
tantem excitare &
reddere possit atten-
tum. Præmissa nan-
que admiratione, ad-
iuuro uos filiæ Hieru-

salem per capiteas ceruosq; camporū, ne suscite-
tis, neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa ue-
lit, de qua iam supra tractatum, est, continua sic
clamat diuina uox.

¶ Quæ est ista q̄ ascēdit per desertū, sicut
uirgula fumi: ex aromatibus myrrhæ &
thuris & uniuersi pulueris pigmentarij

¶ Cuius rei quæso est hæc admiratio? Nimirum
admiratio est huius dilecti singularis, huius san-
ctissimæ uirgis. Et quid admiramur? Vel quid
nobis admirandum insinuat spiritus sanctus per
uerba huiuscemodi: ascendit per desertum sicut

RVP. IN CAN. CANT. CA. III.

uirgula fumi ex aromatibus mirrhæ & thuris,
& uniuersi pulueris pigmentarij: O fœlicè mētis
habitum qui tam magnum habet præconium.
Humilitas tua est o ancilla domini, beata Maria
quam tali admiratione spiritus sanctus collau-
dat: Odor tuus odor humilitatis tuæ præcipuus
ascendit ad deum, ut uere sacrificiū contribulati
spiritus. Quid enim est fumus & quid puluis,
nisi spiritus lachrymosus & conscientia ualde
humilis? Et sua quidem æstimatione uera humi-
litas fumus est noxius, quasi cremij siue torris
obusti, & puluis terræ sine aqua & sitientis iu-
xta illud: Quia defecerūt sicut fumus dies mei,
& ossa mea sicut cremium aruerunt, & sicut A-
braham dixit loquar ad dominum meum cum
sim puluis & cinis: sed non ita æstimatione dei.
Aliter & melius ille te discernit. Tu dicis, pul-
uis sum terræ qualem uentus dispergit, aura tol-
lit, & ille dicit, non, sed puluis pigmentarius si-
ue puluis pigmentarij, puluis mirrhæ & thuris:
qualem pigmentarius spūs sanctus conficit ex
optimo thure, quod est suauis mentis, & ex mir-
rha probatissima, quod est mortificatio siue in-
corruptio carnis. Tu dicis fumus ego sum teter
coram diuinis oculis, qualis de camino siue de
fumario deficiens ascendit, ascendens deficit, &
ille dicit, non, sed fumus ex aromatibus mirrhæ
& thuris, qualem decet ascendere de aureo thuri-
bulo ante altare aureum usque ad oculos & ossa
Etum domini. Talis fumus, imo talis fumi uir-
gula, tu o beata Maria, suauem odorem spirasti
altissimo, cœlestib. disciplinis erudita atq; exte-
nuata. Talis ascendisti per desertū .i. aīm habēs

Psal. 101
Gen. 18

Apoca. 8

Ascēdit p̄
desertum.

ualde solitariū. Si em̄ uera cuiusq; humilitas etiam inter turbas pōt esse solitaria, ita uidelicet ut in nullo alio prater quā in deo spem habeat, quemadmodū Hester, cū esset regina, ueraciter tum dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus adiuua me solitariam, & cuius prater te nullus auxiliator est alius, quanto magis tu uera aut solitaria & quasi in deserto eras, quæ uirum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, & ab illo, cui desponsata fueras, pene fuisti deserta, non quia sanctus angelus, qui te solitariā inuenerat, solitariam salutauerat, te cōmendat & filium tuum, qui quasi pupillus in hoc seculo nasciturus erat. Digna ergo exclamatio, digna admiratio. Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertū siue de deserto? Vere mirabilis, & illi multū dissimilis, quæ descendit per Paradisum, cecidit de Paradiso: nō gracilis per humilitatē, sed nimis grossa & rigida per mentis tumorem. Propterea uultis scire, quā magna fuerit cura altissimo de ista quæ de superbis non curat?

Math. I.

¶ In lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Vnius cuiusque ensis supercœmur suum propter timores nocturnos

¶ Quis em̄ est lectus uere & ueri pacifici regis Salomonis, qui inter nos & dñm pacē cōposuit? nisi illa in quo diuina natura humanā sibi ueritatem cōiunxit. Ergo ille est nisi uterus tuus dilecti dilecti, uterus uirginalis, ibi namq; diuinitas uerbi dei, uerbum deus lese cōclusit, & hūanā naturā, de tua carne formatā, sibi in unitate psonæ inmiscuit (parabiliter

Lectulus Salomonis uterus Mariæ.

Pfal. 18.

Cur nunc
non est u-
sus gladij,
ut antiquusMatth. 26
Marci. 15.

Ge. 12. 22

coniunxit, & ecce sponsus, id est carnem nostrā cum anima rationali habēs deus, sponsus inquit deus & homo Christus, sicut canimus in Psalmo, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quomodo talem tanti Salomonis lectulum sexaginta fortes ambiunt. Vel qui illi sexaginta fortes sunt? Magnum & mirum mysterium, audituq; & scitu dignum: sed prius est aliquid quarendum. ¶ Cur sancti patres gladios habuerint, aut cur gladijs licito usi sunt? Hodie uel hoc tempore ex quo euangelium effulsit, ex quo ille spōsus de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionem tendentibus non conceditur usus gladij. Conuerte gladium tuum in locum suum, ait idem sponsus Petro qui fortiter ac fideliter pro illo zelabatur, & quod unū dixit, omnibus dixit: ut post tempus belli tempus pacis nūc esse sciamus: Quare istud? Quam ob causam tunc fuit tempus belli, & nūc est tempus pacis? Videlicet quia radicem siue arborē bonam, quā erat genus Abrahæ ad quem primum beati seminis repromissio facta fuerat, diabolus per Barbaricos gentium uel regum impiorum, gladios excidere atque extirpare uolebat, unde sacræ historiæ plenæ sunt. Idcirco tempus belli, tūc erat idcirco materialibus gladijs tūc opus erat ut defensaretur genus Abrahæ, ut defensaretur radix Iesse, defensaretur inquam atq; protegeretur genus & radix Dauid, donec tu beata uirgo naceris, lectulus (ut iam dictum est) ueri Salomonis. O igitur uerum & bonum consilium, quod lectulum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israel ambierunt. Et qui fortes uel fortissimi illi

COMMENTARIORVM LIB. III. 41

sunt uel fuerunt? Numeremus illos omnes, qui pro defensione spei uel expectatiōs Abrahæ gladijs laudabiliter uisi sunt cum prophetis, quorum libri extant, quicq; contra gladios materiales regum impiorum, gladium spiritualem, gladium uerbi dei, non solum loquēdo, uerum etiam scribendo euaginauerunt, & sexaginta fortes sunt. Primus Abrahā fortissimus, gladio accinctus, sicut probatum est in illis de quibus prædam reduxit, & Loth filium fratris sui liberauit de quatuor regibus. Secundus Isaac paterno gladio sacratu, & deinde potentia plus quam regia clarus, ita ut diceret ei rex Abimelech, recede a nobis quia potentior nostri factus es ualde. Tertius Iacob, & ipse fortis i gladio, sicut testatur ipse Ioseph, loquens filio suo: Do tibi partē extrā frēs tuos quā acquisiui in gladio & arcu meo. Quartus idem Ioseph, potentia regis potēs, quasi rex uel regis pater. Quintus, Moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octauus Iesue, nonus Caleb filius Iephone: Deinde duodecim iudices, & iudicauerunt & liberauerunt Israel, & sunt uiginti & unus. Vicesimus secundus Samuel, uicesimus tertius Dauid, uicesimus quartus Helias, uicesimus quintus Helizæus, uicesimus sextus Ioiada pontifex clarissimus, & domini benedictus, uicesimus septimus. Zacharias filius eius, qui cultum Baal, quem Helias & Helizæus exterminauerunt de Samaria per manum Iheu, Iezabel interfecta, deleuerunt de Iuda & de Hierusalem, occisa Athalia filia eius impiissima. Vicesimus octauus rex Ezechias, uicesimus nonus rex Iosias, tricesimus propheta nobilissimus E-

Gen. 14

Gen. 26

Gene. 48.

Gene. 41.

Judic. 3

1. Regū. 7

2. Par. 25.

4. Reg. 9.

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. III.
saias. Post istos duodecim propheta, quorū libri
extant, qui & minores dicuntur, & fiunt quadra
gita duo. Quadragesimus tertius Hieremias, qua
dragesimus quartus Ezechiel, q̄dragesimus quin
tus Daniel, & cū eo tres socij eius Ananias, A
zarias, & Misahel, & fiunt quadraginta octo.
Quadragesimus nonus Esdras, quinquagesimus
Neemias, quinquagesimus primus Zoro
babel, quinquagesimus secundus Iesus sacerdos
magnus filius Iosedech in reuersiōe captiuitatis
& reedificatione ciuitatis uel tēpli. Quinquage
simus tertius cū regina Hester Mardocheus, q̄
ambo, iure, pro uno reputātur q̄a regalis digni
tas siue sublimitas Hester fuit Mardochei gladi
us. Quinquagesimus quartus Mathathias, quin
quagesimus quintus Iudas Machabæus. Post il
lū Ionathas et Symon duces alter post alter suc
cesserunt, & deinde Iudas & Ioannes, q̄ & Hir
canus filij Symonis, nouissimi contra Pardum, i.
regem Græcorū præliati sunt & fiunt quinqu
gintanouem. Quibus adde hunc ipsum, per quē
spiritus sanctus hæc locutus est regem Salomo
nem, & fiunt sexaginta. Nam Iosaphat rex fue
rat quidem de fortibus, sed non de fortissimis I
rael, quia impio præbuit auxilium, & his qui o
derunt dominum amicitia iūctus est per Atha
ham filiam Iezabel uxorem filij Iorā, quæ cul
tum Baal introduxit in Hierusalem & omnem
impietatem, propter quam necessarij fuerūt gla
dij fortissimorū Irael. Omnes tenentes gladios,
& ad bella doctissimi. Vere tenentes & iure te
nentes gladios, tam sacerdotes, q̄ reges, tam pa

Danie. 3

3 Re. ulti.
2 Para. 20

COMMENTARIORVM LI. III. 42.

triarcha, q̄p̄ duces, tam prophetæ, q̄p̄ iudices, si
rationem temporis supradictam rite cōsideres.
Nondum enim processerat sponsus de thalamo
suo, & ad hoc laborabat diabolus per satellites
& comministros suos, reges Aegyptios, reges
quoque Israeliticos scissos a domo David, reges
Assyrios siue Babylonios, reges Persicos siue
Mædos, reges Græcos siue Macedonicos: labo-
rabat (inquam) & laborauerat atque contende-
rat diabolus serpens antiquus oblistere uolens
dei proposito, ne impleretur promissio, ne collo-
cetur hic lectus siue thalamus, ne esset unde
nasceretur hæc beata & dilecta uirgo, de cuius
utero procedere oportebat dilectum tanq̄ spon-
sum de thalamo suo. Isti erant timores nocturni
quos dicit hoc modo, uniuscuiusque ensis super
foemur suum propter timores nocturnos.

Hinc uere ad bella doctissimi, q̄a cur bellaret
cām præ oculis habebant huiusmodi. Et reuera
pro causæ huius consideratione, percutiendo &
occidendo impios, iuuat & delectat siue Heli-
am siue quemlibet alium prophetam aut sacer-
dorem audire dicentem: Maledictus qui retra-
hit gladium suum a sanguine, quia uidelicet ille
erat sine zelo iustitiæ. Miræ spectaculū, quia cū
hæc diceret ille realis siue tēporalis rex SALO-
MON, habebat & ipse sexaginta fortes ambi-
entes lectum suum, id est, pacatissimum & quie-
tissimum regnum suum. Nam de patre suo Da-
uid sibi relictos habebat fortes triginta & septē
quorum primus ELEAZAR filius patris Da-
uid Ahoi, nouissimus scribitur Vria Ethæ 9. Et q̄

2. Reg. 23

RVP. IN CAN. CAN, CA .III.
dem mystica lrā sic se habet; Eleazar inter tres
fortes, & Abisay frater Ioab, filius Saruia, prin-
ceps erat de tribus, & hæc fecit Banaias filius Io-
iada, & ipse nominatus inter tres robustos, qui
erant inter triginta nobiliores, tanquam ad my-
sterium intendens eorū, qui propter fidem trini-
tatis agonizaturi erant, quasi distinctis ordinib.
secundum triginta & tres, qui uterq; numerus
ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed
in summa omnes triginta septem sunt. Quibus
adde principes undecim, quos habebat rex Salo-
mō, regnās super oēm Israhel, & duodecim præ-
fectos qui præbebant annonā regi, & domui e-
ius, quos omnes, uidelicet & principes & præfe-
ctos, suis ex nominibus scriptura cōmemorat,
& fiunt sexaginta, excepto quod Banaias filius
Ioiaðæ, uir fortissimus & magnorū operum, hoc
pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortes ex for-
tissimis Israhel, tam uirtute animi quam corpo-
ris fortitudine, tūc tēporaliter ambierunt lectū
id est, tutati sunt quietissimum regnum Salomō-
nis temporalis, & sicut in cæteris laudabilibus,
atq; memorabilibus, quæ gessit idem Salomon
ita & isto numero fortium magnum sacramen-
tum, perpulchrum rex sapiētissimus prospexit
mysterium, de quo iam pro posse dictum est. Et
tunc quidem gladij (sicut iam dictū est) necessa-
rii fuerunt: nunc autem sola necessaria sunt testi-
monia scripturarum, & ipsæ inter eosdem gla-
dios diuinitus prouisæ sunt, ut tunc conderetur
quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legē-
tes atq; credētes uitam in ipsis haberemus. Vñ
de protinus sequitur,

¶ Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum ascensum purpureum. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem.

¶ Ferculum namque regis Salomonis, scripturæ sunt ueritatis, omnes una mensa domini cuncta regentis, & omnibus prouidentis, quemadmodum Psalmista dicit. Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit nisi fecit me studere in scripturis? Ibi regit me, scilicet ne quid prætere intelligam, & nihil mihi deerit, uidelicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit, Altissimum est huiusmodi ferculum & habet ascensum. ¶ Qualem ascensum? Purpureum. Quid est ascensus purpureus? Deus & homo Christus pro salute hominum passus & sanguine suo purpuratus. Istud credere. ascendere est. Qui sic ascendit, illum ad refectionem uitæ, quæ est in scripturis diuinitatis admittit. Nam qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam scripturas intelligit, Iccirco Iudæi non intelligunt, & cæci sunt, quia non ascendunt per hunc ascensum purpureum: non credunt Christum de Maria uirgine natum, & eum qui a patribus ipsorum crucifixus est, deum esse ac dominum, regem Salomonem uerum, regem æternum. Exempli gratia. Deus iudicium tuum regida: & iustitiam tuam filio regis, &c. Quomodo hæc & horum similia intelligit, qui alium Salomonem, alium regem siue filium regis non recipit, nisi illum hominem, qui suo tempore re-

F 3

Iohan. 5

Ferculum Salo. sunt scripturæ. Psal. 22

Ascensus purpureus Christus est.

Ferculum
de lignis li
bani

Deut. 8.
Matth. 4.

Quid aurum
& argētū
in scriptu.
Psalm. 18.
Psalm. 11.

gnauit, & mortuus est, sicut cæteri homines: Ni
mis arduum est illi ferculum hoc regis, nec atin
gere potest quicquam de uitalibus cibis, quos i
bi sapientia præparauit. ¶ Vnde rex Salomon
hoc ferculum fecit? De lignis libani, id est, de ho
minibus sanctis, hominibus fidei imputribilib.
quorum quandam similitudinem habent ligna
libani, id est, Cedri, per id quod sunt natura im
putribilis, Quomodo fecit? Eo uidelicet modo,
quo ad illos factum est uerbum domini. Ipse e
nim rex Salomon erat uerbum domini, & per
spiritum sanctum corda illorū impleuit, & lin
guas disertas fecit, ut de cœlestibus scirent eloq,
qui non ab hominibus neq; per homines fuerāt
docti, atq; ita locuti sunt & scripserunt, quæ pa
seua uitæ, in quibus homo uiuit, quemadmodū
ipse dicit: Non in solo pane uiuit homo, sed in o
mni uerbo quod procedit de ore dei. Ibi est ar
gentum, ibi est aurum, nam columnas eius fecit
argenteas, reclinatorium aureum. Quod est illud
argentum, & quod illud aurum?

¶ Argentum illud est exterius eloquium ualde
nitidum: aurū uero interior maiestas sensuum.
Aurum, inquam, imo desiderabilia sunt sup
aurum & lapidem præciosum multum, quæ intrin
secus latent: nitidiora uero super argentum, quæ
extrinsecus patent. Eloquia domini (inquit psal
mista) eloquia casta, argentum igne examinātū
probatum terræ, purgatum septuplum. Qd di
cit casta, quod dicit argētū: ad hanc similitudi
nē dicit, quia sicut casta mulier a labe corruptio
nis est immunis, & sicut argētū bene excoctū
a cunctis sordibus redditur uacuum: sic uerbis

COMMENTARIO. LIB. III. 44

siue eloquijs domini nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admixtum. Cunctam hominum sapientiam, cunctam rhetorum seculi huius eloquentiam exuperat hoc regis Salomonis ferculum, scilicet omne canonicarum corpus scripturarum, unde hic animæ uiuere incipiunt & in aeternum uiuunt. Media charitate constrauit propter filias Hierusalem. Quomodo constrauit ipse dicat rex Salomon: Audiuimus, quia dicit ipse. In his duobus mandatis uniuersa lex pendet & prophetæ. Dixerat enim, interrogatus a Pharisæis, quod esset mandatum magnum in lege: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum: Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Statimq; intulit. In his duobus mādatis, uniuersa lex pendet & prophetæ. Vere dixit, & antiquam ueritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo dominus petit? Et nunc Israel (inquit Moyses) quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas & diligas eū in toto corde tuo, & in tota anima tua? Ergo media ferculi rex Salomon charitate constrauit, id est, in medio scripturarum principatum charitatis posuit quia reuera de quo pendent cætera omnia, illud recte medium principale dicitur & est.

¶ Ut quid media taliter caritate cōstrauit? Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filiæ Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem ueluti matrem, sed uirilem, id est, perfectam, nec dum habentes in operibus iustitiæ uirtutem, scz in hoc

I. Timt. 1.

Ma th. 22

Deut. 10

RVP. IN CANT. CANTIC. CA. III.

ut omnia relinquere propter regem Salomonē,
& suum quoque pro illa ualeat erogare sanguinē,
aut in uirgineo proposito sacrā & beatam spon-
si & sponsā, dilecti & dilectā, de quibus hic ser-
mo est, iugem celebrare festiuitatem. ¶ Quomo-
do uel in quo filiabus huiusmodi proficit, quod
media feruli rex Salomon caritate constrauit?
Nimirum in eo quod facere possunt, & suum fa-
ciunt illud quod est aliorū, quod est uirorum siue
fortium. Verbi gratia. Non sunt carne uirgines,
sed bonum uirginitatis in te, o beata Maria, dili-
gendo, suum faciunt. Non alia prater te genuit
regem Salomonem, regem tam magnum, tam
magnificum: sed illā, diligendo in te hoc tā gran-
de priuilegium, regis eiusdem matres fiunt. Itē.
Non sunt martyres, neque sufficiunt inter fortes
præliari, & pro amore regis Salomonis fundere
sanguinem suum: sed martyres diligunt, & dili-
gendo illos, gloriam eorū suam faciunt. Ampli-
us dicam. Non sunt dñj, sed diligēdo deum, dñj uel
filij dei sunt, sicut scriptū est. Ego dixi dñj estis.
& filij excelsi omnes. Proinde qd sequitur.

Pfal. 81:

¶ Egredimini & uidete filia Syon regem
Salomonem in diademate, quo coronauit
eum mater sua, in die desponsiōis illius, &
in die letitiæ cordis eius.

¶ O igitur filia Syon, siue filia Hierusalem,
quoniam ferculum eiusmodi fecit sibi rex Salo-
mon, & quoniam propter uos media charitate
constrauit, uenite ad nuptias: Venite & aspici-
te, egredimini & uidete hunc regem, hunc Salomo

h Caritas
alterius bo-
num, suū
facit

nem pacificum, & pacis principem, in diadema
 te regali, in charitate nuptiali: qualis, quantus,
 quam gloriosus sit. Nolite hoc solum considera
 re, qualis sit in carne mea, qualis natus in diuer
 sorio, qualis collocatus in præsepio. ¶ Egedimi
 ni ex istis angustijs, & uidete illum in diadema
 te suo, quo coronauit eum mater sua, scilicet an
 tiqua patriarcharum, & prophetarum ecclesia, cuius
 fidei promissus est, cuius de carne progenitus
 est. Antequam nasceretur, fecit ei mater sua illa
 præciosum diadema, quo coronari deberet, &
 unde cognoscendus foret magnus & spectabilis
 rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissi
 ma propheticae ueritatis autoritas: cuius quot
 sunt præconia, tot gemmarum, tot præciosorum lapi
 dum, est huius Salomonis diadema: in die despõ
 sionis illius, quo de utero meo, tanquam spõsus
 processit de thalamo suo, & in die lætitiæ cordis
 eius, quo spinea coronatus corona, laborem cõ
 summauit, & subsequenti lætificatus resurrectio
 nis triumpho. Et in die lætitiæ illius, & in die de
 sponsionis illius, in illo diademate uidendus, & ex
 illo est diademate quantus sit agnoscendus. Exẽ
 pli gratia. Paruulus natus est nobis: filius datus
 est nobis, & cætera, usque, amodo & usque in
 sempiternum. Et alibi. Catulus leonis Iuda, ad
 prædam fili mi ascendisti. Quiescens accubuisti
 ut leo & quasi leena. Quis suscitabit eum? Nõ au
 feretur sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus
 eius, & cætera. Ex huiusmodi sententijs & dictis
 propheticis, ex huiusmodi auro & lapidibus, &
 multis, q̃ præciosis, fabricatum uel compositum
 est diadema regis ueri Salomonis. ¶ Nolite er

Quo coro
 nauit eum
 mater sua
 s. antiqua
 ecclesia
 prophetarum

Psal. 18

Esaiæ. 9

Egedimi
 ni filia Sy
 on.

RVP. IN CANTI. CAN. CAP. IIII
solummodo in præsepio considerare, sed egredi-
mini mente ex isto, in quo natus est, diuersorio:
& ex illo, in quo iudicatus est, Pilati prætorio si-
ue auditorio: & uidete eum in præsepio simul
& in diademate, in cruce simul & in ea qua co-
ronauit eum deus pater gloria et honore. Et quis
fructus uisionis eius? Ille nimirum, qui in pro-
pheta promittitur, regem in decore suo uidebunt
oculi eius. Qui enim hic, ubi ambulamus per fi-
dem & nondum per speciem, uiderit & uidere
uoluerit per speculum & in ænigmate regem Sa-
lomonem, in tali diademate: uidebit eundem in
decore suo regem, uidebit eum facie ad faciem,
quando, ueniente eo quod perfectum est, euacu-
atum fuerit quod ex parte est.

1. Cor. 13.

CA. IIII.

Sequitur:

¶ Quam pulchra es amica mea, quam pul-
chra es: Oculi tui colubarum, absque eo
quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut
greges caprarum, quæ ascenderunt de mō-
te Galaad. Dentes tui, sicut greges tonsa-
rum, quæ ascenderunt de lauacro: omnes
gemellis fetibus, & sterilis nō est inter e-
as. Sicut uitta coccinea labia tua, & elo-
quium tuū dulce. Sicut fragmen mali pu-
nici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinse-
cus latet. Sicut turris Dauid collum tuū,

quæ ædificata est cū propugnaculis. Mil-
le clypei pendēt ex ea, omnis armatura for-
tium. Duo ubera tua, sicut hinnuli capreæ
gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspi-
ret dies, & inclinentur umbræ.

¶ Pulchritudo admirabilis, quam sic admira-
tur & collaudat pulcherrimus author ipse pul-
chritudinis septem præconijs. Considerauit o-
culos, capillos, dentes, labia, genas, collum, &
ubera, & pro singulis dilectus singula decanta-
uit dignæ collaudationis capitula. Audiant hæc
pueri, & sic se habeant ad cantationem huius-
modi, sicut filij nuptiarum læti, & iocundi, lon-
ge dissimiles illis, quibus ipse quodam loco di-
cit: Cantauimus uobis, & non saltastis, id est,
monstrauimus uobis ea quibus delectatur deus
& ad illa uosmetipsos aptare neglexistis.

Math. II.

¶ Quid enim septem istis modulis decanta-
tur? Quid in te, o dilectissima dilectarum, uir-
go uirginum, laudatur a dilecto laudabili, quæ
laudat omnis chorus angelorum? Laudatur
simplicitas, munditia, innocentia, doctrina, ue-
recundia, humilitas, mentis & carnis integritas,
siue incorrupta uirginitas. In oculis simplici-
tas, in capillis cogitationum tuarum munditia,
in dentibus innocentia, in labijs doctrina, in ge-
nis uerecundia, in collo humilitas, in uberi-
bus tuis admiranda & spectabilis est cum fec-
unditate uirginitas. Simplicitas tua, pru-

RVP. IN CAN. CANT. CAP. III

dentia tua est: munditia tua, supernorum desiderium est: innocentia tua, religiositas est: humilitas tua, uera contra diabolum fortitudo est: uirginitas tua, matrum siue matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicae coelestis, quos libenter audimus & intelligimus in uerbis istis iam diligentius pertractandis: Primum hoc est pulchritudine praedicamentum.

¶ Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.

Septē proprietates columbarum.

Quo Maria sicut columba

Luca. 2

¶ Oculi columbarum & oculi coruorum, hoc differunt: quo dulcedo simpliciter diligentium, & multiplex amaritudo inuidientium. ¶ Simplicitas columbarum septem habet insignia uirtutum naturalium. Haec namque auicula, primum sine felle est, deinde nihil uitium comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter iuxta fluentia residet, ut uenientem accipitrem ex umbra praecognitum effugiat perniciter. ¶ Tu maxime, o misericordiae mater, sine felle es: nihil enim unquam habuisti inuidiae, nihil odij, quod familiare est rapacibus coruis. Nihil uiuum columba comedit, & tu longe ab illis es, de quibus scriptum est, qui deuorant plebem meam sicut escam panis. Pullos alienos columba nutrit, & nos qui eramus alieni secundum carnem agnere tuo, ecce uiuimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, & tu conferens in corde tuo testimonia de scripturis, creditum tibi conseruabas secretum dei. Columba in petris nidificat, & tu in solitudine fidei permanes, euasisti

serpentis antiqui uenena. Columba gemitū pro cāntu habet, & tibi gemere dulce fuit, eo quod prae cunctis mortalib. mente uulnerata esses. Columba iuxta fluēta residet: tibi autem uel tuo peccatori omne fluentum scripturarū, quam cōtiguū est: Nunquam aduentus spiritalis accipitris tibi esse improuisus, aut te consequi, immo nec tibi appropinquare potuit.

¶ Igitur oculi tui columbarū, & hęc uera pulchritudo est, absque eo quod intrinsecus latet, quod solus in te deus uideret: nobis autem quia inexpertum, iccirco inefabile, immo & incogitabile est. Si enim quispiam dixit, & teste deo uel conscio, non mentiens dixit, raptum se fuisse in paradysum, siue usque ad tertium cœlum, ita ut nesciat, siue in corpore, siue extra corpus raptus fuerit, & audisse archana uerba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu regina cœlorum p̄sape cœlestibus interfuisti: quippe quam & circumsteterunt obstetricum uice, gloriam deo concinentes, angeli: & inter hęc didicisti uel assecuta es aliqd, quod latet & latere nos debet.

¶ Capilli tui, sicut greges caprarū, quæ ascenderunt de monte Galaad.

¶ Qui greges caprarum, uel quando greges caprarum apparuerunt de monte Galaad? Vtique greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines eiui modi esse, de qualibus Apostolus dicit. Circueuerunt in melotis, in pellibus caprinis, & cœtera usque, & in cauernis terræ. Quando cœ-

Absq; eo quod intrinsecus latet
2. Cor. 12.

Luc. 2

Greges caprarū, prophete sunt & filij eorum
Heb. 11.

RVPER. IN CANT. CANT. CA. III
perunt esse homines eiusmodi, uel unde apparuerunt homines huiusmodi conuersationis? Nimirum quando IESABEL interficiebat prophetas domini, tunc apparuerunt de monte Galaad, id est, de ciuitate eiusdem nominis Galaad, sita ad radices montis Galaad. Sic enim scriptum est. Et dixit Helias Thesbytes, de habitatoribus Galaad ad ACHAB. Viuit dominus deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia, nisi iuxta oris mei uerba. Et factum est uerbum domini ad eum dicens: Recede hinc, & uade contra orientem, & abscondere, & cetera.

3. Reg. 17

¶ Hæc dixit, & hæc fecit ille primus autor, & institutor eorum, qui dicti sunt filij prophetarum, quos fuisse monachos in ueteri testamento, consentit autoritas patrum uenerabilium. Et recte dicuntur apparuisse, quia iam dictus institutor illorum, Helias, sic repente illic introductus, ut antea nusquam scriptura meminerit, quæ uel unde fuerit progenitus.

3. Reg. 18.

¶ Qui capilli tui uel unde capilli tui, similes gregibus illis. Nimirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, ut fugeres ad desertum gentium, propter sanguinem quem synagoga multum effudit: sicut illi in solitudines fugerunt, propter sanguinem quem Iezabel primum sudit: secundum nomen suum, quod interpretatur, fluxus sanguinis, interficiens prophetas domini. In hoc similes illis gregibus capilli tui, id est, sicut illi, imo plus quam illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudinem & requiem in omnibus quæsiuit: procul a tempestatibus Iu-

daicis, qui suam iustitiam statuere uolentes, iustitiæ dei subiecti non sunt: synagoga peccatrix, & per omnia IEZABELI similis, quam Helias (quod interpretatur, dominus Deus) & post eum filij prophetarum, non sine causa fugerunt, iuxta illud: Et dixi, quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescam? Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, & expectabam eum qui saluum me fecit, a pusillanimitate spiritus & tempestate. Et tu columba illis similis, & quis illorum tibi columbæ similis, & hæc similitudo in capillis, non solum propter illa, quæ iam dicta sunt, uerum etiam, quia tu quoque longum in cogitationibus tuis, præscia futuræ passionis filij tui, pertulisti martyrium: sicut illi diu egentes, angustiati, afflicti, oēs testimonio fidei probati inuenti sunt,

Eccl. 24.
Rom. 10.

Psal. 54.

Hebræ, II

¶ Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Omnes gemellis foetibus, & sterilis non est inter eas.

Quàm pulcher ordo? Primum oculi, & post oculos capilli, post capillos dentes lauantur innocui.

¶ Respicite amici ad sinistram, considerate Eruam, mulierem odiosam, huic dilectæ oppositam, & oculis, & capillis, & dentibus, & labijs, & genis, & collo, & uberibus infauftis. Oculi eius nõ sicut ce lumbarum, imo sicut oculi coruorum rapacium, Scriptum est enim, Vidit igitur

Gene. 5

RVP. IN CAN. CANT. CA. III.

tur mulier lignum, quod bonum esset ad uescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu eius & comedit. Habet autem ambitionē hīdōi, comedite & eritis sicut dī. Ergo capilli eius, i. ābitio eius, non sicut supradictarū greges caprarū, quālium est cōleste desiderium, sed sicut ille princeps super omnes filios superbīā, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinē nubium, similis ero altissimo. ¶ Dentes uero eius quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum, qui momorderunt, & mordēdo uetitū, uenturæ posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filijs eius ueraciter dictū uel scriptū est, filij hominum, dentes eorū arma & sagittæ, & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet dominus: quanto magis de illa, quæ tali consilio momordit, cuius morsus tam malus prouentus extitit, recte quis dicat, quia dentes eius arma ferrea fuerunt, dentes eius molæ siue molares fuerunt. ¶ At tui dentes o amica mea, sicut grex tonsarum, quæ ascēderunt, id est, certissime ascēdēt de lauacro. Cū enim posuero, siue de memetipso, de latere meo lauacrum regenerationis, lauacrum sanguinis & aquæ profudero, sanctique spiritus inuocationē dederō, tunc lauabūtur oues, pro quibus animā meam pono & mundabuntur eodem lauacro, nec emundatione simplici contentæ, uellera sua deponent, uellera rerū, uellera facultatū suarū, ut nihil habeāt proprium, sed sint illis omnia communia. Huiusmodi tonsæ omnes sunt gemellis foetibus, & sterilis non est inter eas. In quo gemellis foetibus? In eo uidelicet, quod & præce-

Job. 41.
Eiaia. 14.
Dentes E.
uæ.
Psal. 56
Psa. 57

Dentes
Mariæ.
i. Ian. 19.

COMMENTARIORVM LI. III. 49.

ptum impleuerunt uel custodierunt, & consiliū suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium: Vtiq; præceptum est, nō rapere aliena: consilium, relinquere etiam sua. Consilium istud cum præcepto sibi et composuerunt, & hoc est bonum geminum, hæc est fœcūditas fœtū gemellorū. Sic sunt o amica mea dentes tui, id est, talitū innocentiam tibi proponis, cū eiusdem innocentia magistra sis, multo excellētior qualibet ouium siue arietum talium; quorū utiq; non est, dentibus male uti, scilicet inuicem mordere, uel detrahere, & ab inuicē consumi. Et qui dem grex ille, quicunq; talis est, te sibi magistrā scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora sentis, & uideris tibi capras & oues meas imitari quas longe præcedis.

Matth. 5.

Galat. 5.

¶ Sicut uitta coccinea labia tua & eloquium tuum dulce.

¶ In quo sicut uitta coccinea labia tua? Nimirū in eo, quod sermo tuus a ueritate non discordat, imo cum ueritate multum concordat. Principium ueritatis, hoc est, ut non defendat se contra deum, imo accuset ante deum quispiam filiorum uel filiarum Eux, quæ dissoluit amicitiam inter se & deum proterua defensione. Si uittam huiusmodi habuisset, si uinculo perfectionis, quæ est dilectio, sese creatori astrinxisset, paries inimicitiarum in medio nō surrexisset. In labijs tuis, confessio & pulchritudo est, labijs tuis sanctitas & magnificentia est. Illa deo fuit muta, tu autem magnificasti dominum mente ardentissima, uoce suauissima, & hæc est uitta coccinea.

Coloss. 3.
Ephesi. 2
Psalm. 95

RVP. IN CANT. CAN. CAP. III.

1. Cor. 6
Matth. 12

quia charitas est ignea, qua bene cum eo ligata, sic deo adhæsisti, ut unus cū eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum dulce, quia uidelicet ex abundantia cordis os loquitur, & dulcedinem, q̄ abūdat interius, sapit sermo, qui redundat exterius.

Iosue, 2.
Lucæ, 1.

¶ Ecce Rhaab meretrix dulcis eloquij tui uittā coccineam, siue funiculum coccineum in fenestra sua ligauit, signum suæ fidei, q̄ nuntios Iosue siue Iesu suscepit atq; saluauerit: dum Ecclesia quondam peccatrix, & idolatriæ meretricio sordida, & dulce eloquiū tuum, quo magnificauit anima tua dominum, pignus suæ salutis iugiter personat, & omnem doctrinam euangelicam, in qua ipsos apostolos tua sine dubio labia confirmauerunt, integra semper fide prædicat.

1. Cori. 2.
1. Tim. 1.
Psal. 44.

¶ Et de omni quidem anima, quæcunq; diuersa sentientes ad unitatem sua prædicatione cōstrinigit, ut id ipsum dicant omnes, & hoc agit in charitare & fide non ficta: uerum est dicere: quia labia eius sicut uitta coccinea: sed in ista gratia tu cæteris omnibus es incomparabilis post me dilectum tuum, cui specialiter spiritus in Psalmo dicit: Diffusa est gratia in labijs tuis.

Quid est malū punicum?

¶ Sicut fragmē mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.
¶ Malū punicū dicitur, eo q̄ ex punica regione sit genus eius translātū. Idem & malū granatū, eo q̄ intra corticis rotunditatem granorū contineat multitudinē. Negant medici mali huius cibo corpora nutriri, sed eo sic utendum opinantur ut medicari potius nō alere uideatur. Ita, inquit genæ tuæ sicut fragmen mali punici, i. uerecum

da es sicut decet uirginē, longe dissimilē filiabus illis, quarū cui libet dicēdum fuit, frons mulieris meretricis facta est tibi, & erubescere noluisti. ¶ **F**ragmen mali punici & rubet, & amplius q̄ integrū malum redolet. Sic tu & singulariter ue recunda es, & multis per bonam opinionem in bono exemplo proficies. Quid autem est dicere, absq̄ eo quod intrinsecus latet, nisi ac si diceret, & illud, quod intus in conscientia latet, amplius laudabile est? O uere laudabilis uerecundia, ubi & intus conscientia munda, & foris facies uerecunda est. Nam ubi est aliquid: quo mens erubescat, non a deo laudabile est, si conspectā faciem rubor perfundat. Igitur tua uerecundia quid est nisi religiositas summa? Et hæc uirtus, sine dubio, malo punico debuit assimilari, quia gratiosa est intuentiū oculis, & interdum suo silentio non minus ædificat q̄ sermo prædicationis. Vnde in tunica pontificis deorsum ad pedes eiusdem tunicæ: Facies (inquit dñs ad Moysen) per circuitum, quasi mala punica ex hyacintho purpura & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis ita ut tintinnabulū sit aureū aliā & malū punicū rursusq̄ tintinnabulū aureū aliud & malū punicū, & uestietur ea Aaron, i officio ministerij, ut audiatur sonitus, qñ ingreditur & egreditur sanctuarium, in cōspectu dñi, & non moriatur. Malū q̄ppe punicū in medio tintinnabulorū. religiosum atq̄ oposum est silentiū, maxie sexus feminei, i societate fidei, uel doctrinæ prædicatorū: qualis tu præcipue fuisti uirgo uirginū, in adiutorio uel etiā regimine prædicatiū apostolorū, cuius & si uerba nō leguntur uel audiuntur,

Hier. 3

Exod. 28.

RVPER IN CANT CANT. CA. III
ubi prædicauerunt: opera tamen uel merita non ignorantur, nō minora, imo maiora tinnitu prædicantium. ¶ Illud quoq; factitium malum punicum rubicundum erat, utpote non ex solo hyacinto, qui color aerius uitam significat cœlestē, uerum etiam & ex purpura & cocco bis tincto factum. Et ita genæ tuæ, o dilecta uerecundia, et magistra competentis uerecundiæ siue religionis necessaria: cuius uerecundia tanto est laudabilior, quanto conscientia gloriosior tutior atq; securior.

¶ Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis.

1. Para. 11
Turris
Dauid hu
militas ē:
Esa. 5.

¶ Quid erat turris Dauid? Putasne illa turris manufacta, de qua legitur, cœpitq; Dauid SYON, hæc est ciuitas Dauid. Imo turris Dauid nō manufacta fuit, cui tuum o dilecta collum debeat assimilari, & hæc est humilitas Dauid. Atq; hic sensus placet magis. Filiæ Syon (ait dominus deus apud Esaiam) eleuatae sunt & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorū ibant & plaudabant. Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequaquā extensum fuit, sed est sicut turris Dauid, id est sicut humilitas Dauid, per quam ille coram deo fortis, & contra homines stetit inexpugnabilis.

1. Reg. 24

Ipse enim quasi tenerimus ligni uermiculus, & cum esset rex unctus, dixit ad Saul, cum eum ille persequeretur. Quem persequeris rex Israel quæ persequeris? Canem mortuum, & pulicem unum. Turris ista ædificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea, omnis arma

tura fortium, id est, hanc eius tantam humilitatem ceterarum uirtutes consecuta sunt, maximeque fortitudo & sapientia sicut scriptum est: David sedens in cathedra, sapientissimus ipse est, quasi tenerrimus ligni uermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. O qualis haec turris, qualia propugnacula? Ex ea mille clypei pendent, omnis armatura fortium, quia propter humilitatem accepit, ut caneret & scriberet uerba fortitudinis, uerba sapientiae & ueritatis: tam multa, ut mille narius numerus uult intelligi: tam fortia, ut omnibus exinde armatis fortibus nihil falsitatis obistere possit. ¶ Ita collum tuum, imo & ultra quae turris illa, collum tuum, id est, humilitas tua, quae sedet uel paret in collo tuo non extento, aedificata est cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium. Nihil enim deest illic omnium quae continentur in scripturis ueritatis, & neque inuisibilis diabolus, neque uisibilis homo haereticus, e contra potuit unquam uel poterit. Adde illud, quod maximum est, quia uerbi, cuius mysterij consecuta est ut caneret humilitas patris tui David, uerbi inquam eiusdem substantiam concepit, & incarnatam peperit humilitas tua, o filia David.

2. Reg. 25

Coll. Ma.

¶ Duo ubera tua, sicut duo hirculi caprae gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspi-ret dies & inclinentur umbræ.

Duo ube.
uirginitas
& foecund.

¶ O ubera uere gratissima atque pulcherrima, duo ubera manu altissimi formata. Haec sunt uirginitas & foecunditas quarum pulchritudo o in tuis dilecta uberibus castis, uberibus foemineis quae

RVPER. IN CANT. CANT. CA. III
me lactauerunt, maxime spectanda est. Spectate
amici ubera hæc, imo in uberibus istis duo hæc
uirginitatem atq; fecunditatē. Nonne sunt hæc
sicut duo hinnuli capreæ gemelli? Nunquam ui-
sum est simile huic in motibus siue collibus no-
stris, sed neq; uidebitur in sæculis superuenturis
ut uni capreæ fiant duo tales hinnuli gemelli, ut
uni feminae contingat quatenus eiusdem uberi-
bus & filium lactet & uirgo sit. Aspicite hoc &
admiramini, uidete & congratulamini, quia ca-
prea hæc talis hinnulos ita geminos edidit, quia
femina hæc, dū quasi caprea per montes exiit,
dum celestibus uel supernis animo intendit, ge-
mella hæc plenæ gratiæ dona feliciter apprehen-
dit, ut mater & uirgo sit. ¶ Quid faciemus ge-
mellis istis? Pascuntur, & pascantur in lilijs do-
nec aspiret dies & inclinentur umbræ. i. secreto
custodiantur, in silentio habeantur, nec publice
prædicentur, quod ita sint gemelli, donec resur-
gam a mortuis, quod est aspirare diē, & inclina-
ri umbras mortalitatis. Omnino secreta sunt in
lilijs hæc, id est in illis siue penes illos, quibus in-
est & candor & suavis odor castitatis, qualium
prima fuit, cuius in utero infans ad odorem no-
strum exultauit longe a filiabus illis, quæ sunt
quasi septem dæmonia, septem istis prædicamē-
tis tuæ pulchritudinis, quæ nūc edixi, contraria:
scilicet altitudo oculorum, compesitio capillorū
uoracitas dentium, incontinentia labiorum, irre-
uerentia genarum, colli erectio nimia, subactio-
nis atq; cōfractionis fræuens iniuria. Tempus
erit, quando hæc tua quæ nunc secreta sunt, oportet
prædicari ad gloriam dei: Prius hoc fiet.

Luc. 1.
Lucæ. 8
Septē. ui-
eia.

¶ Vadam ad montē mirrhæ & ad collem thuris. Quomodo uadam?

¶ Ascendam Hierosolymam, & cōsummabuntur omnia quæ scripta sunt de me: Tradar em̄ gentibus ad illudendū & flagellandum, & post q̄ flagellauerint crucifigent & occident me.

Matt. 16.
& 20.

¶ Hoc erit ire ad montem mirrhæ, scilicet mortificari uel occidi, sicut a patribus istorum mortificati sunt prophætæ. Tertia die resurgam a mortuis, & deinde ascendam in cœlum & sedebō ad dexteram patris, iuxta illud: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis. Hoc erit ire ad collē thuris. Exinde nanq; cognoscetur & prædicabitur, quia sum deus, iuxta illud: Et uocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, deus. Hoc prædicabitur, & sequentibus signis confirmabitur, atq; ita fiet, ut mihi thus offeratur, tanq; deo uero, destructis simulachris gentiū & aris dæmonū, qb. hactenus ab ignorātib. & errantib. incēsum offertur & sacrificiū. Quid deinde?

Psal. 109.
Esa. 9
Mar. ult.

¶ Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Veni de libano sponsa mea, ueni de libano, ueni: Coronaberis de capite amana, de uertice sanijr & hermon, de cubilibus leonum, de montibus Pardor.

¶ Cum pertrāsiero montē mirrhæ & peruenero ad collē thuris. i. cū resurrexero a mortuis atque coronatus gloria & honore resurrectionis & immortalitatis, sedensq; ad dexterā patris adorari, & thure, i. omī diuina religiōe honorari cœpero

deus unus cum patre & spiritu sancto : tunc demum & tu coronaberis, tunc demum hæc loquar ad te, Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Quomodo hæc loquar ad te? Nimirum magna & manifesta euangelij prædicatione,

Et nunc quidem pulchra es, sed nondum apparuit quod tota pulchra sis, & quod macula non sit in te, quod scilicet uirgo cõceperis uel genueris, & uirgineis uberibus lactaueris me. Hoc prædicabitur gentibus, quod adeo macula non sit in te. Tunc demum loquar tibi: Veni de libano sponsa mea, ueni de libano, ueni, coronaberis

Unde coronaberis? De capite amana quod interpretatur nocturna auis, de uerice sanij: quod interpretatur dens uigiliarum, & hermõ quod interpretatur anathema. Venies de libano, quod interpretatur candidatio, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore uirgineo, & coronaberis de omnibus his, id est, de corpe uel

I. Petri. 5

Leonũ cubilia

membris illius, qui nominibus istis recte denotatur, de regnis mundi huius. **R**egna nanque mundi huius quædam capita uel quidam uertices recte dicuntur nocturnæ auis, & dens uigiliarum, & uere anathematizati diaboli, a deo separati, qui cum sit princeps tenebrarum, & tanquam leo rugiens circumeat, quærens quem deuoret, recte & nocturna auis & dens dicitur uigiliarum. Ipsa eadem regna & cubilia leonũ, & mōtes dico Pardorum: quia uidelicet reges regnorum reges Babyloniorum, & Persarum, atque Medorum, reges Græcorum, reges & consules siue imperatores Romanorum, quid nisi leones & Pardi dicendi sunt, qui tot bellis, tot cædibus or-

hem terrarum lacerauerunt? De talium leonum cubilibus taliumq; Pardorum montibus tu amica mea coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me fructum uentris tui, & eorum creditum salus corona tua erit. Ita coronaberis, ut et in caelis regina sanctorum, & in terra regina sis regnorum. Vbicunq; enim praedicatum fuerit illud de dilecto dictum, minuísti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituísti eum super opera manuum tuarum: praedicabitur & de te quod sis o dilecta & mater huius coronati, ac proinde regina caelorum, totum iure possidens filij regnum, atq; hoc intuitu reges atque imperatores coronis fuisse coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabunt, ut desināt esse quod fuerant, montes pardorum, cubilia leonum.

¶ **Vulnerasti cor meum soror mea sponsa vulnerasti cor meum in uno oculoꝝ tuorum, & in uno crine colli tui.**

¶ Etenim quis unq̄ ita habuit, ut tu habes, soror mea sponsa, unum oculorum? De quadam muliere sacra et ueridica narrat scriptura, quia cum esset sterilis, & ob hoc amaro animo orauit dñm flens largiter, & multiplicauit preces coram domino, & posthac ita subiunctū est: Et abiit mulier in domum suam, uultusq; illius non sunt amplius in diuersa mutati. Quid erat illa uniformitas uultuum, non se amplius in diuersa mutantium? Nimirum identitas cogitationum, & ualde intenta earundē perseverantia precum quas profecto quis discernat, uos scitis o amici q̄ dicitis.

1. Reg 1
In uno oculoꝝ.
Heb. 4

G S

RUPER. IN CANT. CAN. CAP. III.

Viuus est enim sermo dei & eff. cax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad diuisionem animæ & spūs, compagum quoque ac medullarum, & discretior cogitationum & intentionum cordis, & non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius. Hoc est unum oculorum, hæc uniformitas uultuum, oculorum spiritualium, uultuum internorum indefessa charitate iustam precem perseueranter, uti cœptum est, dirigere ad dominum, ac semper cogitare id ipsum. Et quis in hac re talis, ut tu, o dilecta singularis, quam solam præ cunctis amantibus totam occupauit totamque possidet amor dilecti.

¶ In hoc uno soror mea sponsa, per fidem soror mea, per spiritum sanctum amorem uerum spōsa mea: in hoc uno oculorum tuorum uulnerasti cor meum, unde & uiscera mea super te cōrine re se non potuerunt.

Gene. 43.

¶ Nec uero solummodo in hoc oculorum tuorum uulnerasti cor meum, sed & in uuo crine colli tui, id est, in nimia humilitate cordis tui, quem uidelicet crinem semper unum uidi, quam humilitatē semper uniformem & indeficientem esse conspexi. Quid uno crine gracilius, & quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius, & quid humilitate constrictius? Crinis unus uix compar et, humilitas tua uix cōsentit, q̄ computari possis inter homines. Iste est crinis colli, hūilis cogitatus mulieris, caput non habentis: caput, inquam, id est, uir, neq; habentis, neq; habere uolentis. Nā caput mulieris uir. Tu capite isto te indignā iudicasti, tu uirō & omni seculo te indignam existimasti. ¶ Hoc sci,

1. Cor. II.

entes dicunt & uere dicunt amici, quia uorum
 egregium deo prima uouisti, uorū uirginitatis.
 Atramen sponsi nomen admisisti, desponsari ui
 ro non rennuisti, & inter hæc unum oculorū tu
 orum & illum crinem iam dictum colli tui, ma
 gis ac magis in me fixisti, fide fortis, spe stabilis
 charitate immobilis. Si enim Abraham & Sara
 fideles sperare potuerunt, quod coniugium eorū
 non deberem negligere, quin custodirem illud i
 domo Pharaonis incontaminatū, & iccirco Sa
 ram tolli in domum illam, nec Abraham rēnuūt
 nec ipsa Sara refugit, quāto magis tu fidelissima
 me fidelem fore sperasti, quod uirginitatē tuam
 custodire possem aut nō negligerem illibatam in
 domo sponsi, præsertim fidelis & iusti, & iccir
 co desponsionis solennitatem non refugisti. Ita
 q̄ semper & ubiq̄ unum siue unitatem habens
 oculorum, id est, uultū in diuersa non mutatum
 uulnerasti cor meum: unum illum crinem tuū,
 scilicet spiritum humilem, & contribulatum in
 me iecisti, ueluti spiculum præacutum, & uulne
 rasti cor meum.

Gene. 12

¶ Alij quondam fortes & ualidi me tenuerunt
 & dicentem dimittite me non dimiserunt, & lu
 ctando fortiter contra DEVM fortes fuerunt:
 tu autem & uulnerasti cor meum. Et illi qui
 dem luctando atque uincendo, æternam sibi met
 benedictionem & necessariam peccatori popu
 lo suo indulgentiam obtinuerunt, tu autē quid
 inuenisti, quid accepisti uulnerando cor me
 um.

Gene. 32

¶ **Q** pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua uino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

Mar. p hu
militatem
exaltata.

¶ Amici auscultant hæc, & intelligunt me hoc dicere, hoc admirari, quia mater & uirgo es, & hunc esse fructum unius oculorum tuorum, & unius crinis colli tui: quod cum te reputares indignam uiro, facta es digna deo: cum te indignâ iudicares facere semen in Israel, facta es digna facere salutem in Israel, cum indignam te reputares lactare filium hominē, digna habita es mammis pulchris, uberibus pulcherrimis, mammis uirginis, uberibus itactis, lactare filium deum & hominem.

Ioan. 3
Psal. 103.

¶ Hæc auscultantes, totiens de mammis & uberibus tuis & de cæteris instrumentis tuæ pulchritudinis, de oculis, de capillis, de dentibus & labijs, tot uoces dilecti gratulantis non fastidiunt, quoniam amici sunt, imo gaudio gaudent propter uocem sponsi lætantis, iuxta illud: Lætabitur dominus in operibus suis. Voces istæ, uoces letitiæ nostræ sunt, lætitiæ patris & filij & spiritus sancti in istis operibus nostris, in māmīs siue uberibus tuis, semel duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, quid iā supra dictum est: & nunc iterum quàm pulchræ sunt māmæ tuæ soror mea sponsa, ac tertio, pulchriora sunt ubera tua uino. ¶ Hæc em̄ egregia sunt opera trinitatis, hæc gratiora ualdeq; pulchriora primis operibus illius dicentis. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē no

Gene. 1. 2.

COMMENTARIO. LIB. III. 55

fram, plasmantis de terra Adam & fabricantis de costa eius Eram. Nunquid enim non ualde pulchrius est, sicut nunc, de utero mulieris absque uiro uirum facere, quam tunc de costa uiri mulierem fecisse? Illic namque de uiro mulier facta est quae perdat: hic de muliere uir factus est, qui perdit saluet, propter quod & factus est. Pulchritudo eius operis iocundius spectatur in mammis siue uberibus tuis, quando iam peracta est species tantae pulchritudinis, quando iam natus lactor mammis tuis, mammis foemineis, uberibus uirgineis. ¶ Qualis tandem est ista comparatio, pulchriora sunt ubera tua uino? Aut quid magnum est dicere, pulchriora sunt ubera tua uino? Nam in uino luxuria est. Nolite (ait quidam amicorum, ad nostras adolescentulas scribens) nolite inebriari uino, in quo est luxuria. Quid ergo magnum est dicere, quod ubera tua pulchriora sunt eo quam non est pulchrum. Vinum namque siue hoc praesens uini significatum non est pulchrum, cum sit luxuria, siue carnis uoluptas: siue cuius ebrietate praeeunte nulla unquam ubera praeter ubera tua filium lactauerunt. Est igitur illud, quod apud hominum scholas dicitur tapinosis, id est, humilitas, statum rei magnae dictis infirmans. Magna quippe res est uirginitas siue integritas uberum me filium lactantium, nec satis laudatur haec tam pulchra res, dum re maritali siue coniugali pulchrior esse praedicatur, scilicet lactatione filiorum quorum initium uinum est, id est, luxuria quae in uino est: itidem secundum tropum, qui apud homines metonymia dicitur, per id quod continet, ostendens id quod continetur.

ubera tua
pulchriora
uino.
Ephc. 5

tapinosis

Metonymia.

RVPERTI IN CANT. CANT. CA. III.

Pfal. 50. **¶** Poteram sic dicere, quia sola ubera tua me la-
ctantia pulchra sunt, cæterarum cuncta ubera
fœminarum, ex quo id acceperunt ut filios suos
lactare possent, etiam si quid pulchritudinis pri-
us habuerunt, pulchra esse desierunt, ita ut re-
ipsa quisq; lactentium ueraciter dicat. Ecce em̄
in iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis con-
cepit me mater mea. s. in iniquitatibus Adæ, in
peccatis Euæ. Nam ex illis iniquitatibus, ex il-
lis peccatis, cum cæteris malis istud quoque ui-
num uenit, scilicet, luxuriæ nimietas, per quam
conceptus mulieris a deo super numero multipli-
centur: ut in comparatione reproborum electi
pauci aestimentur. Quæ aut̄ sunt unguenta tua?
Dico enim, & odor unguetorum tuorum super
omnia aromata. Quæ ergo sunt unguenta tua,
soror mea sponsa? Eleemosynæ tuæ, quas expē-
disti in me. Audiunt & audituri sunt amici de q̄
dam muliere, effundete oleum super caput & su-
per pedes dilecti tui recumbentis, & dicunt quia
domus i pleta est ex odore ungueti, & intelligūt
in illa muliere ecclesiam nostram, q̄ quotiens im-
pendit eleemosynam pauperibus nostris, toties
unguenta sua pedibus meis superfundit, & aro-
mata distribuit. Hæc em̄ sunt aromata uera, un-
guenta præciosa, esurienti cui libet ex inimicis
meis cibum dare, sitienti potum præbere, hospi-
tem siue peregrinantem colliget, nudum uestire
infirmum uisitare, & si in carcere est ad eū ueni-
re. Super omnia hæc aromata est odor unguento-
rum tuorū, id est, suauitas eleemosynarū tuarū,
quia non ut cæteri in membris meis, sed in me-
metipso tu mihi munificentissima extitisti. Ex

Ioan. 12

Matth. 25

quidem iure materno & naturali affectu tu mihi cuncta debuisti: ueruntamen fidem & humilitatem siue charitatem tuam plusquam maternam respicienti mihi, cuncta pro optimis unguentis, cuncta pro suauissimis fuere eleemosynis, ita ut nulla eleemosynarum aromata, quaecumque mihi in meis expenduntur minimis unguentis illis ualeant aliquatenus comparari.

¶ Fauus distillans labia tua sponsa mel & lac sub lingua tua, & odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris.

¶ Parum erat quod dixi supra, & eloquium tuum dulce: quia nimis parum est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulce sit etiam cor. Tu dulcis in ore, dulcis & in corde. Hoc est quod nunc dico, fauus distillans labia tua, subiungens, mel & lac sub lingua tua, id est, in anima tua. Ibi tibi in teipso dulciter sapit fauus eloquii tui, fauus distillans a labijs tuis, labijs gratiosis. Fauus tuus ego sum, mel tuum & lac tuum ego sum: quia deus tuus & filius tuus ego sum. Hoc tua sentit anima, hoc tua sonant labia, Aliud loqui non potes, quam id quod in pectore habes: Ex abundantia cordis labia tua loquuntur. Et si alijs pro tempore tacuisti, mihi tacere non potuisti. Ex quo me natum uidisti, mecum deliciata es fauo dulcis eloqui, simulque osculo oris mei, osculo oris tui, & satisfactum est etiam sic fidei tuae, spei & dilectioni tuae: fidei per dilectionem dicentis, osculetur me osculo oris sui. Quid de pannis dicam, quibus me inuoluisti, & in praesepio reclinasti? Nimirum id quod uerum est, quia odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Fauus tuus
ego sum.

Lucæ, 6.

Canti, 1

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. IIII.

¶ Omnium nanque uestimentorum, scilicet bonorum operum tuorum, quæ in me materna & plus quàm materna charitate operata es, panni illi primitiæ fuerunt. Et quia cuncta, quæ tunc in me uel tunc propter me operata es, de magno & ualido charitatis igne cum suauitate humilitatis uenerunt, recte dixerim ego, recte consenserunt amici, quia odor uestimentorum tuorum, sicut odor thuris. Sic etenim in omnibus famulata est mihi, mater & uirgo fidelis, tanquam deo, cui soli debetur odor thuris in sacrificio suo, quæuis essem ego paruulus tuus paruulus homo,

¶ FINIS LIBRI TERTII

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum de incarnatione

dn̄i commentariorum; Li: III.

VID agimus anima? Quare tristis es, & quare conturbas me? Ecce in medio nuptiarum sumus, nuptiarū hominis Regis, quas fecit filio suo, quem de uirgine incarnari uoluit.

Et dicis mihi illud terrificum, illud ualde pauendum: Intrauit autem rex, ut uideret discumbentes & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Quorsum tendis? Cur mihi hæc ingeris? Times ne quod uestem non habeas nuptialem? Et quidem si de charitate agitur, quod ipsa sit uestis nuptialis, tu ad istas nuptias, ad istarum nuptiarum laudes decantandas, sine charitate non intraisti. Ipsa mater nuptiarum, cōscia tibi sit & testis, quod sine huiusmodi ueste non accesseris, cui quondam tecum, ut uidebatur, colloquendum sermonem cum illa conferres de sacris mysterijs, de gloria sanctæ & indiuiduæ trinitatis, & dicenti: quomodo tu audes loqui de huiusmodi? dixerat autem hæc eius percunctatio facie serena & uultu hilari, ita respondisti, Ego beatā trinitatem diligo, & inde certissime scio, quod de illa loquens, nunquam extra ueritatem aberrabo.

H

Nuptiæ
Psalm. 41
Matth. 22

Psalm. 41

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. III.
Ne igitur tristeris anima mea, neque conturbes
me, sed spera in deo quoniam adhuc confitebor il
li, non aberrando quod esset pene in tenebras ex
teriores mitti, & sequentem uocem sponsi cum
gaudio audi.

¶ Hortus conclusus soror mea sponsa es,
dei genitrix, hortus conclusus, fons signa
tus. Emissiones tuæ paradyfus malorum
punicorum cum pomorum fructibus: Cy
prus cum nardo, nardus & crocus, fistula
& cynamomum, cum uniuersis lignis liba
ni, myrrha & aloe cū omnibus primis un
guētis. Fons hortorum, puteus aquarum
uiuentium, quæ fluunt impetu de libano.

Gen. 3

Paradyfus
terrenus

¶ Ecce nouus paradyfus, nouæ plantationes,
quas plātauit unus idemq; antiqui paradyfi plan
tator, dominus deus. Plantauerat autem domi
nus deus (ait scriptura) paradyfum uoluptatis
a principio, in quo posuit hominem quem for
mauerat. Produxitque dominus deus de humo
omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum
suauē: lignum etiam uitæ in medio paradyfi, li
gnumq; scientiæ boni & mali, & fluuius egre
diebatur de loco uoluptatis, ad irrigandum para
dyfum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille
est paradyfus antiquus, paradyfus terrenus. Ille
est paradyfus nouus, paradyfus cœlestis. Vtriuf
q; plantator & unus, idemq; dominus deus. In il
lo posuit hominem quem formauerat: i isto for
mauit hominē, q; apud ipsum in principio erat.

De ista humo produxit omne lignū pulchre uisū, & ad uescendū suauē. Lignū etiā uitæ in medio paradyssi, istā humū, istā terram suā benedixit, & ex ea cunctarū germina gratiarū, & cunctarū exemplaria uirtutū produxit: ipsum quoque lignū uitæ Christū, deū & hominē, dñm paradyssi cœlestis. De illo uoluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandū paradyssum, qui inde diuiditur in 4. capita. ¶ De isto paradyso ille fluuius, siue illud flumē egressum ē, de quo Psal mista dicit: Fluminis impetus lætificat ciuitatē dei, qui inde diuiditur in quatuor euangelia. Nec paradyssus ille hominē custodire potuit, nec paradyssum illū hō custodire uoluit. Qm̄ ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introductio illa in illū talē paradyssum terrenum paradyssum, non obseruato præcepto quod acceperunt: iter plantatur alius paradyssus, quē ingredienti, lignū uitæ æternæ comedamus, & non moriamur, & istæ sunt emissiōes dilectæ, super quibus præsentī loco gratulatur dilectus, & ita loquitur. Hortus cōclusus, soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradyssus malorū puniconū, cum pomorū fructib. ¶ Dicturus emissiones tuæ paradyssus, præmisit ortus cōclusus, soror mea sponsa, & iter, ortus cōclusus, ac deinde, fons signatus. Porro emissio horti huius illud fuit principitū, q̄ sicut illi nunciauit angelus, concepit & peperit filiū. Quid igitur uerbis istis, nisi & concipiētis uirginitas, & pariētis prædicatur integritas. Proinde dicamus & nos feliciter cū dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore confono.

Flumi. pa
radysi.
Psal. 45

Ioan. 6

RVP. IN CANT. CAN. CA. III.

Ortus conclusus es, o Dei genitrix, ortus cōclu-
sus, fons signatus. Vnde ortus? Nam inde nomi-
natur ortus quod semper ibi aliquid oriatur, quia
cum alia terra semel in anno aliquid creet, ortus
nunquam sine fructu est. Vnde ergo ortus es tu
o dilecta dilecti, nisi quia in te natum est aliquid
quod nunquam desinit, & fructus tuus nunquam
marcescit aut deficit. ¶ Maxime autem hoc mi-
rum est, imo uerum atque iocundū, quia de orto
prædicatur quod sit conclusus. Quomodo enim
ortus, si conclusus? Nunquam simile huic audi-
tum est de omni nostrorum multitudine ortorum,
nec potuit dici uel esse ortus non habens aditum
per quem saltem unus intraret uel exiret ortula-
nus. Hic ortus unus uel solus est & clausus uel
conclusus, hic uterus unus est & fecundus & in-
corruptus. O igitur soror & sponsa mea, quo-
modo gaudet amici, quia talis est ortus, talis fons?
Corpore ortus conclusus, mente uel anima fons
signatus. Et quare his diceris ortus conclusus?
Videlicet propter conceptum & propter partum,
quia in utroque mirabile est, & fidelium mentibus
amabile miraculum, quod neque corrupta es con-
ceptu, neque uiolata partu. In utroque & amici, &
omnes adolescentulæ nostræ gratulantur, & ut-
rumque libenter confitentur. ¶ Vnde autem fons
signatus, & quo uel quali signaculo signatus? Ni-
mirum ex eo, quod spiritus sanctus superuenit in te
& uirtus altissimi obumbravit tibi. Ipse spiritus
sanctus signaculum est huius fontis nostri, signa-
culum pectoris tui. Et hoc est geminum no-
stræ custodiæ munimentum, geminum nostrorum
amicorum gaudium, quia & uterus tuus nulli

Sola Ma-
ria est or-
tus cōclu.

Fōs sign.
Lucæ,!

uiro, nulli carnali cōmerto accessibilis: & mens tua nulli uitio, nulli spiritali nequitia fuit unq̄ penetrabilis. ¶ Mirū quod cum ita sis ortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, imo & eo amplius, emittis om̄ia bona, quibus mundus impleatur, & emissiones tuæ paradus malorum punitorum cum pomorum fructibus: paradus scripturarum uel doctrinæ cum bonis & sanctis operibus. Emissiones tuæ uel paradus turus, cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomū cum uniuersis lignis libani, myrrha & aloē cū omnibus primis unguentis. Herbarum aromaticarum iste numerus. s. numerus septenarius, amicis nostris bene est cognitus, q̄ uniuersitatem significet, maximeque ex spiritu sancto sit sacratus, spiritu septiformi: qui hoc ipsum operatur, regescendo super me florem primitiuum orti huius. Operatur (inquam) hoc ipsum, quod ortus conclusus es, quod emissiones tuæ paradus talis & tam pulcher, sicut ex istis aromatum septem speciebus animaduerti potest inter: quas principalis est nardus, uñ & bis prædicari uel numerari meretur, cum dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est humilitas tua, quæ ualde oblectauit abtissimum, oblectauit me regem dilectum tuum, sicut ipsa dicitis. quia dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quicquid gratiarum, quicquid uirtutum, quicquid operationum celestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt, ut ubi erant prius spina & uepres, uepres & carduus, lappa & tribulus, urtica & paliurus, uniuersitas nequitiarum, sibi sit cyprus cum nardo, nar-

Emissiones
tuæ para-
dis, &c.

Cantic. 7.

RVP. IN CANT. CAN. CA. III.

rus & crocus, fistula & cynamomum, myrrha & aloe, uniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius numeri septenarij sacramentum, cum uniuersis lignis libani, cū omnibus primis unguentis. Quid ibi uniuersa ligna libani? Et prima unguenta quid sunt uel faciunt illic? ¶ Nimirum ligna libani sunt quidam amici nostri, amici illi qui sunt nuptiarum nostrarum filij siue domestici, nihilominus sunt potentia sæculi grandes & excelsi, atq; facultatibus dilatati: ita ut ex elemosynis eorum sustentetur paruuli nostri, paruuli spiritualis propositi: quemadmodum in ramis lignorum libani nidificant passeris exigui. Vnde est illud in Psalmo præscriptum. Saturabuntur ligna campi, & cedri libani quas plantauit, illic passeris nidificabunt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctæ elemosynæ, quas faciunt uel facturi sunt potentes ac diuites amici uel filij nuptiarum nostrarum, prima unguenta sunt, unguenta miti odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix preciosum unguentum emit & effudit super caput uel pedes meos recumbentis & domus repletur ex odore unguenti. ¶ Pulchra ualde uarietas siue diuersitas harum emissionum tuarum, emissionū tuarum: huius paradysi nostri ubi & altitudo lignorum libani & humilitas omnis aromati germinis, qualecunque decet intelligi, per iam dicta uirgulta numeri septenarij spectaculum commune præbebit, spirantibus in medio primis unguentis, id est, cunctis operibus pietatis, maximeq; elemosynis, quibus suppleri poterit, quicquid minus spiritualis uitæ habuerint tales (ut iam dictum est) nuptiarum no-

*de radice
de monte*
Psal. 103.

Ioan. 12

Exod. 26.

strax domesticis: quibus seculi curis impliciti: nostri tamen per fidem amici. Sic quodam in tabernaculo domini saga cilicina byssum & purpuram amica extensione regebant: sic semper qui spiritualibus minus habundant, carnalia sua spiritualibus communicant, ut iure spiritualium illorum participes fiant. Hæ sunt emissiones tuæ soror mea sponsa, emissiones orti conclusi, emissiones fonti signati, paradysus dei patris. Hæreditas mea dilecti tui, filij dei, filij tui, opus spiritus sancti, ecclesia una de multis emissionibus tuis, quæ per orbem terrarum diffusa, semper in te respiciet, & ad nos clamabit de nobisipsis, uocem extollens. de turba mulier fidelis, dicens mihi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ suxisti. Tu foris ortorum, puteus aquarum uiuentium, fons (inquam) ortorum, id est, mater ecclesiarum, puteus aquarum uiuentium, id est, secretarum omnium scripturarum sanctarum. Quæ uidelicet aquæ uiuentes fluunt impetu de libano, id est, sanctæ omnes scripturæ, quæ solæ dicuntur & sunt canonicæ, manauerunt de populo antiquo, populo Iudaico. Nobilitas quippe illius populi per libanum solet mystice designari: de quo pop. ego & tu soror mea sponsa secundum carnem sumus progeniti, cuius terræ terminus ex uno latere est mons huius nominis. Cunctæ uiuentes aquæ de isto libano fluunt, cuncta eloga dei huic populo nostro, non quocumque, sed cum impetu cucurrerunt. Oportebat enim homini aquas cum impetu fluere oportebat eloga domini fortiter currere, quia multi nimis ei sunt qui conabantur obsistere, multi nimis adhuc sunt qui obrutuntur & audent contradicere.

H †

Luca, II:

Aq̄ de libano fluentes scripturæ sacræ. Rom. 8.

DAVID

Quidcirco amici nostri, per quos administrata sunt eloquia dei, oportuit, ut essent non solum auctoritate diuina praediti, uerum etiam potestate mundana praecelsi. Qui fere primus uocibus manifestis caniturus erat mysteria regni nostri & uirtutes saeculi uenturi, oportuit eum regem fieri, regem Dauid, potentem & secundum nomen suum bellatorem manufortem, ut pueros siue pueriles populi animos qui nesciret sponte curam habere de futuris & inuisibilibus nimis inhiando praesentibus istis uisibilibus, auctoritate frangeret regiae potestatis, admixto terroribus blandimento, scilicet suauitate musici modulaminis. Similiter ceteri amicorum nostrorum, per quos eloquia dei manauerunt, fere omnes fortitudine & terrore armati fuerunt, & omnes gladijs uisunt, gladijs (inquam) materialibus necessario armatae huiusmodi aquae uiuentes, reuera cum impetu per eos cucurrerunt. Primus uel mitissimus eorum Moyses, cum de nostra plenitudine accipiens, uiuentes aquas fundere, id est, legem mysticam scribere inciperet, gladium arripuit atque arripere iussit, & uno die uiginti tria milia hominum fabricatorum mendacii impetu primo aquae uiuentis, id est, acceptae legis interfecit. Et illi quidem postquam temporaliter administrauerunt, suo quoque tempore decesserunt; sed perseverat impetus aquarum uiuentium, in ore & manibus, etiam illorum qui non scripserunt, quorum notissimus Helias extitit, qui uno die quadringentos uiros magno impetu interfecit. Aquarum igitur uiuentium puteus, id est, sanctarum scripturarum sacrarium, soror mea sponsa tu es, & hinc est quod

Moyfes

Exodi, 32

Helias
3. Reg. 18

dico, quia emissiones tuæ paradyfus malorum punicatorum, cum pomorum fructibus. Sicut enim in initio fons ascendebat e terra, irrigans uniuersam superficiem terræ, sicut, inquam, fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandū paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita sic ex te o amica, o terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud deum erat, & uera lux erat sicut scriptum est, quoniam apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Fons, inquam, ille ascendit ex te, non principium siue initiū habens ex te, sed de corde patris per occultas uias, cum omnibus aquis uiuentibus, id est, cum omnibus scripturis ueritatis ueniens in te, & æternū sapientiæ fontem, siue puteum faciens in te, atq; hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Vt utiq; ad irrigandam uniuersam superficiem terræ, ad instruendam siue excolendam ecclesiam per uniuersum orbem terræ. Ad hoc egreditur fluuius de loco uoluptatis .i. ad irrigandum paradysum, ad hoc, inquam, ex te, o uoluptas siue locus uoluptatis dei, initium accipiet sanctum euangelium, ut per uniuersum mundum spiritualem irriget paradysum, & diuidetur in quattuor capita, id est, in quatuor necessaria salutis sacramenta, quæ uidelicet sunt hæc, incarnatio, passio, resurrectio, atq; ascensio mea. Hæc enim necessario prædicabuntur, & necessario scientur, quia sine istorum confessione non fit noster paradyfus, sine istorum fide non saluatur mundus. Diuidetur, inquam, uiuentes aquæ in ista quatuor capita, id est, principalia sacramenta, quia uidelicet omnes scripturæ in ista quatuor subtiliter

Gene. 2

Psal. 55

Fons diuiditur i 4. cap.

H S

RVPE. IN CANT. CANT. CA. IIII.

intendunt, appellando hæc faciem hoīs, faciē uituli, faciē leonis, & faciē aqlæ uolantis. Tunc cognoscent amici, qd etiã ante scripturas uoluerit scriptura legis, dicēdo: catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti: qd uoluerit, ordinando talem ritū uituli sacrificandi: qd uoluerit dicendo Moyſi: prophetam suscitabo eis de fratribus suis similem tui, qd uoluerit, canendo, sicut aqla prouocans ad uolandum pullos suos, & super eos uolitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, atq; portauit in humeris suis. Et de duabus quidem faciebus, de facie hominis & facie uituli, omnes in me consentiunt. s. quod & humana tus sim, & mortalis mortem sustinuerim: sed de facie leonis, & de facie aquilæ uolantis, non oēs similiter consentiunt, uidelicet quod & resurrexerim, & in coelum ascenderim. ¶ Sic & de duobus capitibus fluuii, de loco uoluptatis egredientis, & in quatuor capita diuisi, scilicet, de fluuio Gyon, qui apud Aegyptios Nilus uocatur, & de fluuio P hyson, qui & Ganges dicitur, negari non pōt, quin exeāt de illo paradyso terrestri: de duobus uero cæteris scriptores mundani scripturam nostram redarguere conantur, dicendo, qd non ita sit, ut ipsa dicit, eo qd illi. s. tigris & Eufra tes in Armenia manare uideantur, uno fonte ex orti: non intelligētes neq; animaduertētes. qd scriptura non dixit, quod fluuius ille paradyſi i ipso paradyſo incipiat in quatuor capita diuidi: sed fluuius, inquit, egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum paradyſum, qui inde diuiditur in quatuor capita. s. in omes fluuiales atq; dulces & potabiles aquas, quarū capita sunt ista flumina

Gene. 49

Leui. 4

Deut. 18.

Deut. 32

principalia. ¶ Aquæ etenim suapte natura falsæ erant & amaræ: ascendendo autem per illâ quasi terræ mammam. s. paradyfiacam terram, uersæ sunt in dulcedinem, ut irrigarent uniuersam terræ superficiem, ipsæq; dulces atq; potabiles captiuo (quod futurû erat) generi humano, terram extra paradysum facerent habitabilem, scilicet, herbarum lignorum seminumq; ueracem: & inter aquas cæteras, quæ ex illa mamma dulcorem acceperunt, illa flumina Gyon & Physon, Tigris & Eufrates præcipua sunt.

¶ Similiter aquæ scripturarum ex te soror mea sponsa dulcescunt, ex utero tuo siue per uterum tuum uiuentes factæ sunt. Alias autem ualde amaræ, imo & mortuæ atque mortificantes sunt. Litera enim occidit, ait quidam amicorum nostrorum. Etenim quid aliud est quicquid MOYSES loquitur, quicquid de prophetis legitur apud filios matris nostræ, qui pugnant contra te, nisi LITERA sine spiritu, sine anima corpus? Iccirco bibentes aquas mortuas, moriuntur. Legentes & sequentes solam occidentem literam, occiderunt. Quomodo tandem fiet istud? Quomodo plantabitur siue dilatabitur talis emissio- num tuarum paradyfus.

2. Cor. 3

¶ Surge aquile, & ueni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

¶ Surgente aquilone & flante austro, fiet istud. Aglo dia-
 Quis ille est aquilo? Ille nimirum qui dixit. Se- bolus est.
 cebo in monte testamenti, in lateribus aquilo-

Esa. 14.
Hiere. 1
Apoc. 12.

Serpens
Gene. 3

DRACO

Apoc. 12.

Gene. 22.

nis. Ille de quo dictum est per prophetam, ab aquilone pandetur malum super omnem terram. Ipse est serpens antiquus, qui uocatur diabolus & Satanas. Vnde iste talis aquilo surget? Quomodo surget? ¶ Surget de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi surrexit, ut impugnaret, sed serpe do sibilauit ut deciperet. Vires quippe non habebat priusquam consensum uoluntarium praberet ei mulier, quam deus innocentem fecerat. Inter te & illum, soror mea sponsa, deus inimicitias posuit, & siccirco de te omnino desperauit, imo de fraude sua de dolo siue artibus suis aduersum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: Surge aglo. Quid iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo nostro? Nil proficis insidiando. Potius surge, uiribus utere, & roto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim ut serpens, age nunc ut draco magnus, draco rufus habens capita septem. ¶ Non quasi imperans dico, sed permittentis animo loquor. Tu enim iam dudum surgere coepisti, nec aliud est nisi ac si dicam, age quid agis, surge & surgis debacchare qui debaccharis. Quando enim surgere cepisti? Nimirum antequam fieret haec altera mulier, contra quam decipiendo nihil poteris. Vbi uerbum promissionis, quae nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est, in semine tuo benedicentur omnes gentes: statim surrexisti, quia praedictas inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius inimicitias ad esse persensisti. ¶ Surrexisti, caput erexisti, ca-

pit primum regnorum Aegyptiorum. Dixisti enim loquens in Pharaone. Quicquid masculini sexus natum fuerit, occidite, & in flumen projicite: quicquid foeminei, reseruate. Et cetera his similia, usque dum diceres persequens abeuntes, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Ita qui serpens deceptor fueras, draco persecutor factus es, draco magnus, draco rufus, id est, sanguineus. Post illud primum caput tuum, secundum caput erexisti occidendo per manus Iezabel & stirpis eius praecones mysterij huius, praenuncios huius sacramenti, prophetas domini. Deinde tertium caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartum in regno Persarum & Mædorum per Aman, qui genus nostrum delere uoluit, ne esset unde possem ego nasci: deinde quintum in regno Graecorum per Antiochum Epiphanem caput erexisti, & ita iam quinque uicibus o aquilo surrexisti. Sextum caput nunc est. scilicet regnum Romanorum: septimum nondum uenit, uidelicet regnum Antichristi. Surge igitur aquilo, id est, age quod agis, non enim praecipio ut agas malum quod nunquam egeris sed permitto surgere, quia uis. Excute hoc sextum caput tuum, effice ut tradatur hoc semen mulieris in manus Romanorum. ¶ Ita surge aquilo, & ueni auster, ueni sancte spiritus, cui diabolus a globo contrarius est, perfla hortum meum, & fluent aromata illius, fietque quod ante dixi, emissiones turae paradysus, quod nunquam ita factum est. Nunquam enim o auster ita contra aquilonem uenisti, ut perflando hortum meum nouum faceret fluere paradysum, id est, nouam propagari eccle

Exod. 1.

Exod. 15.

3. Reg. 13.

4. Re. ult.

Hester 3.

Macha. 1.

Auster est
spi. sanct.

CAP. V. ¶ Veniat dilectus meus in hortum suum,
ut comedat fructum pomorum suorum.

¶ Ut dilectus meus mihi loquitur, ita est: Ego
hortus, ego fons hortorum, ego fons signatus, e-
go gratia eius puteus aquarum uiuentium, & e-
missiones meae paradyfus malorum puniceorum.
Veniat ergo ipse in hortum suum, ut comedat
fructum pomorum suorum.

¶ Non, quomodo Eua inuitauit uirum suū, ego
inuito dilectum meum? Illa inuitauit uirum su-
um ad comedendum pomum, non suū, pomum
alienum, pomum interdictum: ego inuito dile-
ctum meum ad hortum suum, ad comedendum
fructum pomorum, nō alienorum, sed fructum
pomorum suorum, quemadmodum dicit meus
cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei, quae
uidelicet uoluntas patris salus & uita est gene-
ris humani, quod ipse plasmavit, quod benedi-
xit, quod perditum reparauit. Et quid tam pro-
prie suum inter omnes fructus pomorum suorum,
quam ego, quae sum prima de primicijs pomorum,
imo etiam fons hortorum? Veniat igitur in hūc
hortum suum, & me transferendo in illuc terti-
um caelum, in illū tertium paradysum, quo abi-
it, quo me uidente, ascendit, comedat fructum
pomorum suorum: perficiat, usq; in finem per-
ducat gratiam eorum, quae in me celebrata sunt
operum suorum. Ex quo in caelum abiisti, cre-
bro reuerteris in illum, quem dicis, paradysum
emissionum mearum, & comedis de pomis pu-
nicis, quae optima sunt inter primicias earūdem

Ioan. 4

2. Cor. 12.
Actu. 1.

emissionum mearum. Tot enim iam comedis fragmina malorum punicorum, quot beatas animas martyrum confessorumque tuorum hinc assumis, & transfers in illud uitæ sempiternæ secretum. Quando ita uenies in hunc hortum tuum, ad istum quem dicis fontem hortoꝝ? Quando ita uenies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecum sim?

Ioan. 14

Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messiui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi fauum cum melle meo bibi uinū meum cū lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

Omnia quæ generi humano ad salutem siue restaurationem ipsius erant necessaria, ego te silente perfeci, soror mea sponsa: nunc me quiescente tibi debetur aliqua eiusdem operis portio tua. Quid tantum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, & in cœlum ascendendo, salutem mundi operatus sum: nūc cum amicis & testibus meis te superesse oportet, & omnium quæ facta sunt idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atq; uirtutum. **D**iligenter auscultet amici, & enarrent omnibus nuptiarum nostrarum filijs, quatuor ista quæ facta sunt, quia ueni in hortum meum, & quia messiui myrrham meam cum aromatibus meis, & quia comedi fauum cum melle meo, & quia bibi uinū meū cū lacte meo. Descendendo q̄ppe in uterū tuum, & assumendo carnē ut uerushō nascerer, quæ uerū

RVPERTI IN CANT. CAN. CAP. III.

deus eram, ueni in hortum meum; moriendo atque ad infernum descendendo, reuersurus cum omnibus sanctis & electis meis, qui me expectabant ab origine mundi, messui myrrham meam cum aromatibus meis: resurgendo comedi fau cum melle meo: ascendendo in caelum, bibi uinum meum cum lacte meo. ¶ Descendendo, inquam, in uterum tuum, homo factus ego, ueni in hortum meum. Quid enim non meum? Ego quippe ego ipse sum uerbum per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Et ille paradysus, de quo scriptura dicit, plantauerat autem dominus Deus paradysum uoluptatis a principio, per me plantatus est, & tu hortus alius hortus conclusus, per me factus es: & uniuersus emissionum uentiarum paradysus per me plantatus siue plantatus est. Propterea dixi hortum meum. At non sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: Tulit ergo dominus hominem, & posuit eum in paradysum uoluptatis, ut operaretur & custodiret illum: non, inquam, sic ille dicere potuit, ueni in hortum meum. Non enim paradysum ipse fecerat siue plantauerat, sed nec in paradyso ipse formatus fuerat. Ego & hortum feci, & in hortu natus sum, & uariis uerbis utar, ego & ciuitatem condidi, & in ciuitate natus sum, sicut scriptum est: Homo uatus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Non suus paradysus erat, atque eo magis operari, & commissum custodire illud condecebat. Quod quia non fecit, necessarium erat, ut uenirem ego in hortum meum, & ultra debitum operando ac seruiendo, corrigere illius peccatum, quod nec operatus est debitum. Quo correxit

Gene. 2

Ibid.

Psal. 86

¶ Messui myrrham meam cum aroma-
tibus meis.

Id est, expandi manus meas in cruce, hoc fru-
ctu, ut saluarentur omnes mei, quos ille, meren-
do mortem animæ suæ, perdidit.

¶ Dictum quippe fuerat illi. De ligno autem sci-
entiæ boni & mali ne comedas, in quacunque
enim die ex eo comederis morte morieris.

Gene. 2.

Non obediuit, imò inobediens manus, inconti-
nentes ad uetitum extendit. Hoc illi metere fuit
seminauerat em̄ impiam cogitationem, cum ens
intus, & cogitans esse sicut deus. Hoc illi, inquã,

Psal. 115

Psal. 33

illi metere fuit, non myrrham, sed gehennã, non
mortem corporis, quæ nunc interdum præciosa
est, sicut dicit Psalmus: Præciosa in conspectu

domini mors sanctorum eius, sed mortem ani-
mæ quæ mors mala est, sicut item dicit Psalmi-
sta: mors peccatorum pessima. Mortem illam

messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi po-
mum de arbore rupit & momordit, iuxta ueri-
tatem dicentis, in quocunq; enim die comederis

ex eo, morte morieris. Ego autem messui myr-
tham meam, scilicet corporis solam mortẽ, mor-
tem præciosam. Seminaueram ante iustitiam,

seminaueram humilitatem & obedientiã spon-
taneam, cum essem ego non, ut ille, tantum ho-
mo, sed & deus & homo. Considerabam illud

unde patre minor essem, scilicet, natura carnis,
sicut scriptum est: minuisti eum paulominus ab
angelis, & secundum illam naturam ita iustitiæ

ordinem te nui, ut in omnibus subditus essem, et
obediens patri, tanquam minor maiori, hõ deo,

Psal. 8.

Obedientiã

Christi se-

cund. leg.

Exod. 23.

creatura creatori, secundum legem Moysi. Exempli gratia: Ter in anno apparebit (ingr) omne masculinum tuum coram domino Deo tuo .s. in solennitate azymorum, in solennitate primitiuorum mensis, & in solennitate exitus anni, quae est solennitas tabernaculorum. Haec enim pars iustitiae siue obedientiae maxime mihi seminarium myrrhae fuit: quia exinde inimicis meis opportunitas uenit, me interficiendi, dum sciens eos tractare mortem meam, nihilominus propter praecceptum legis ascendi Hierosolymam. Ita factum est, ut meterem myrrham meam cum aromatis meis .i. ut per obedientiam peruenire usque ad mortem, mortem autem crucis, cum qua & per quam omnia traxi ad me, & acquisiui omnes electos meos a constitutione mundi. Quid deinde?

Philip. 21
Ioan. 12
Ephes. 1.

¶ Comedi fauum cum melle meo.

¶ Id est, surrexi a mortuis, recepi eamem meam non ultra morituram, sempq; uicturam cum uerbo sibi unito uerbo deo, quod sum & era ego. Miranda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus homo requisitus siue redargutus de peccato suo, qui semetipsum defendit, non solum mortem animae, quam incurerat, non euasit, uerum etiam mortem corporis ipsius per acquisiuit, dicente deo, quia puluis es & in puluere reuerteris. Ego autem, qui tradidi pro peccato, non meo sed alieno, memetipsum obediens patri, non solum uitam animae non amisit, quasi propter maledictum legis dicentis, quia maledictus a deo est, qui pendet in ligno: uerum etiam uitam carnis cito recuperaui, & ecce sum homo in utroque .s. in corpore & in anima uiuus, contra quod ille fuit in utroque mortuus.

Genes. 3.
Deut. 21

tuus, Itaq; & mel meum cū fauo meo, & fauum
 meum cum melle meo comedi: quia mel meum
 fauū suū recognouit, & fauus meus melle meo
 respirauit, ita ut nulla unq; myrrha interfluere
 possit, id est, uitæ & uerbi, quod ego sum sempi-
 terna dulcedo carnem meam rursus dulcorauit.
 & caro in diuinitatis gloriam transiuit, ita ut i-
 pla iam mori uel mors ei dominari ultra nō pos-
 sit. Hoc sacramētum nesciebant adhuc amici no-
 stri, quando rediuiuus apparēs eis dixi: Habetis
 hic aliquid quod manducetur? & tunc obtulerunt
 mihi partem piscis assi & fauum mellis. Come-
 di coram eis non prius fauum mellis, & deinde
 partem piscis assi, sed prius partem piscis assi, et
 & deinde fauum mellis, & sumens reliquias, de-
 di eis. Hoc signo edocens, quod & ipsi exemplo
 meo prius passionibus atq; præssuris desiccādi,
 ac deinde fauo consurgendi mecum forent sati-
 andi. ¶ Similiter & inimici mei nesciebāt sacra-
 mentū dicti huius, quod dixi, & nunc dico, mel
 sui myrrham meā cum aromatibus meis, & ni-
 hilominus dabāt mihi bibere uinum myrrhatū
 uinum cum felle mixtum. Post illum resurre-
 ctionis fauū ista est gloriæ & honoris consum-
 mario, q̄a bibi uinum meū cum lacte meo, i. lati-
 ficatus sum ascētionis gaudio, cōpleta scriptura,
 quæ dicit: Latificabis eum in gaudio, cum uul-
 tu tuo. Nam ego sum ille rex, de quo dicebat:
 Domine in uirtute tua lætabitur rex, & super sa-
 lutare tuum exultabit uehementer.
 ¶ Illa lætitia, illa uehemēs exultatio, ista est quā
 nunc dico, bibi uinum meū cum lacte meo, Af-
 fecti enim in iubilo, & inde nō solū lætatur cor,

Luc. 24.

Marc. 15.
Ioan. 19

Psal. 20

Ibid.

Psal. 46

RV PERTI IN CANT. CANT. CA. III.

Proue. 31.

Act. 4.

Ioan. 19

Actu. 2

uerum etiā exultat caro, & idcirco dixi bibi uinum meum cum lacte meo. Hoc uinum meum obliuionem mihi fecit laborum præteritorum, iuxta illud: Da siceram mœrentibus, o Lamuel, & uinum his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris non recordentur amplius. Bibi & bibendum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, uinum cum lacte meo. Biberunt & obliti sunt egestatis atque doloris: egestatis, qua prius egestes fuerant, ut potest homines sine literis & idiotæ: doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixeram eis iam hora passionis imminente. Sed quæ hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Item: Et uos igitur nunc quidem tristitia habetis: Iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Hoc sacramentum nescientes qui uidebant & audiebant eos, scilicet quod bibissem ego & gustandum præbuissem illis uinum meum cum lacte meo, dicebant, nescientes quid loquerentur, ipsi quia musto pleni sunt isti. ¶ Denique spiritum sanctum dederam illis spiritum paraclitum, qui unus idemque est, & uinum meum, & lac meum, uinum meum, quia gaudium de præsentibus bonis: lac meum, quia consolatio de præteritis malis: uinum meum, quia dilectio dei: lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebam eis. ¶ Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi, ¶ Quid comedetis, & quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi uobis, reliquias factas

COMMENTARIORVM. LIB. III. 67
ui mei & mellis mei, reliquias uini mei, & lactis
mei, nō sine reliquijs myrrhæ meæ, uel piscis af-
fi mei. ¶ Non quomodo serpens mulierem Euā,
& mulier uitum suum inuitauit ad comedendū
Ego inuito uos ad comedendum & bibendum,
imo contra illud quod illi comederunt, ego ne-
cessariæ comestionis atq; bibitionis appono uo-
bis antidotum. Serpens nondabat illis de suo, s;
suadebat rapere de alieno: ego do uobis de pro-
prio, de fauo & melle meo, de uino meo & lacte
meo, imo & de corpore meo de sanguinē meo si-
mul & de spiritu meo: Spiritus hic ueritatem lo-
quitur uobis contra mendacium quod serpens lo-
quebatur illis: Quid enim locutus est illis? Scit
enim deus, quia quocunq; die comederitis de li-
gno illo, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dī
& idcirco prohibuit ne comederetis. Hoc dicēs,
ille spiritus blasphemix, magnam deum asseru-
it contra hominem habere inuidiam. Iste autem
spiritus ueritatis, quod dicit uobis: Scit enī DEI
filius, quia si manseritis in illo, & ipse in uobis,
eritis sicut filij dei, eritis dī, eritis omnes filij ex-
celsi, quia aperientur oculi uestri, aperientur uo-
bis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dī-
xit uobis: Accipite & comedite, hoc est corpus
meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus
Hoc dicēs iste spiritus gratiæ magnā circa nos
insinuat dei beneuolentiam. Comedite igitur a-
mici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc
unū de similibus loquor uobis, de similibus ser-
pentis. Non enim sine causa dixi, Et sicut MO-
SES exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari
oportet filiū hoīs, ut oīs q; credit in ipso, nō peccet

Gene. 3.
Ioan. 17
Psalm. 81.

Luc. 14.
Matt. 25.

Ioan. 3

sed habeat uitam æternam. Non, inquã, sine cau-
sa dixi, quia uidelicet ecce loquor uobis unum
de similibus serpentis. ¶ Quod est illud unum de
similibus? Comedite, inquit ille, & eritis sicut dii,
comedite & bibite (ego dico) & eritis uos gra-
tia, quã sum ego natura. s. filij dei. Neq; illi uideli-
cet primi homines in fructu ligni uetiti uidebãt
hoc quod audiebant, scilicet, diuinitatis effectũ,
neq; uos uidetis in pane & uino corporolibus o-
culis, sic esse ut dico, corpus & sanguinẽ meum.
Illi uidebant solũmodo arboris pomum, uos ui-
detis solummodo panem & uinum. Plus ille ser-
pens, q̃ uideretur, credi sibi met uoluit, & credi-
tum est illi, plus & ego mihi ut credatis exigo,
q̃ uidere possitis corporeis oculis, & credendum
est mihi, ut quo ordie mors introiuit, eodem fo-
ras mittatur, & uita sublata male credulus, be-
ne credentibus recuperetur. ¶ Quo enim ordine
uita sublata est & mors introiuit? Eo uidelicet,
ut morte animæ præcedente, mors carnis subse-
queretur. Nam quo die comederunt primi homi-
nes uetitum, eodem morte animæ, morte pecca-
ti mortui sunt: & deinde morte carnis, suo quo-
q; die uel tempore in puluerem reuersi sunt. Ibi
uos quoq; amici & secundum animã mortui &
secundũ carnẽ mortales facti estis. In Adã q̃ppe
omnes moriuntur, & hoc scienter unusquisq; ue-
strum confitetur. Nunc aut quid spũs dicit? Ele-
uare, eleuare, consurge Hierusalem q̃ bibisti de
manu dñi calicem iræ eius, & usq; ad fundũ cali-
cẽ soporis bibisti, & potasti usq; ad faeces. Duo
sunt quæ occurrunt tibi: Vastitas & contritio,
& fames & gladius. Filij tui, proiecti sunt dor-

1. Cor. 15.

Esa, 51

COMMENTAR. LIB. III. 58.

mierunt in capite omnium platearum sicut be-
 stia illaqueata: pleni indignatione domini, incre-
 patione dei tui. Quam dicit indignationem do-
 mini, ipsa est mors animæ, & quam dicit incre-
 pationem dei tui ipsa est mors corporis, & ipsa
 est calix quem bibisti (inquit) de manu domini,
 subauditur increpatis atq; dicentis: In sudore uul-
 tus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in ter-
 ram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in pul-
 uerem reuerteris. Nam calicem mortis animæ
 bibisti, nō de manu domini dei tui, sed de manu
 serpentis antiqui inimici tui. Mortis corporeæ
 calicem idcirco bibisti de manu domini, quia sub-
 lata uita animæ, uita corporis si ppetua fuisset,
 nimis esset inutilis. Hæc duo occurrerunt tibi,
 inquit: Ac deinde subiungit. Idcirco audi hæc
 pauper cula, & ebria non a uino. Ecce tuli de ma-
 nu tua calicem soporis, fundum calicis indigna-
 tionis meæ. Non aduicies, ut bibas illum ultra.

Hoc agitur nunc o charissimi, dum dico uo-
 bis: Comedite amici & bibite, & inebriamini.
 Amici (inquam) & Charissimi. Iam enim nō di-
 co uos seruos, sed amicos meos: quia omnia quæ
 suncq; audiui a patre meo, nota feci uobis. Idcir-
 co non dico chari, sed dico charissimi, quia Cha-
 ritas erga uos maxima mihi est, qua maior esse
 non potest. Maiorem enim hac dilectionem ne-
 mo habet, quàm ut animam suam ponat quis
 pro amicis suis. Hoc ego facio. Nam ecce
 dum morior, dum ad mortem trador, iamque
 uenditus in morte agonizor, CORPVS quoq;
 meum comedendum, & sanguinem meum bi-
 bendum uobis appono, ut sicut iam dixi, quod

Gene. 3.

Esa. 51.

Ioan. 15

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

ordine mors introiuit, eodem foras mittatur de animabus & corporibus uestris. Primo quippe foras mittitur mors animæ, dum comeditis & bibitis sacramentum mortis uel passionis meæ quia sicut quodam loco dixi, qui manducat me ipse uiuet propter me. Post hoc foras mittetur mors corporis, scilicet quando omnes resurgetis quod & uos me primo resurgente fideliter creditis, sicut itidem ego dixi de illo, qui manducana me, uiuit propter me, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Dicit aliquis: Sancti itaq; patres uestri, quomodo uiuent qui non comederunt neq; biberunt hoc uitæ sacramentum, nisi tantum in figura & in generatione una, quando Manna in deserto comederunt, & aquam de consequente eos petra, biberunt. ¶ Ad hæc inquam: Sicut uiuentibus uobis pro modo uestro, ita & defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia dei prouidit, eandemq; mensam parauit. Siquidem dissipati sunt illi, quoniam animæ quidem apud inferos sunt in requie spei, corpora uero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis uiuus qui de coelo descendi: & anima quidem ad animas illorum, corpus uero descēdit ad corpora ipsorum, scilicet, in eius terræ uentrem, quo illa recepta sunt. Mox animæ illorum reuiuiscunt uita plena atq; perfecta, cuius in spe aliquatenus uixerunt: in nouissima autem uobiscum resurgēt resurrectione corporum. Atq; ita fiet, quod dicit aliquis uestrum, quodq; firmiter tenet fides oīum uestrum, quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentum ab initio non

Ioan. 6.

Ibidem:

Questio.

Exod. 16.
1. Cori. 10
Respōsio.

1. Cor. 15:

COMMENTARIORVM LIB. III. 69

feci uobis, hunc cibū potumq; uitæ æternæ ha-
 ctenus non porrexi uobis, cum ambularetis me
 cum ad prædicandum euangelium regni dei. Nō
 enim tempus erat, neq; odor poscebat, ut uobis
 cibus aut potus daretur nouæ salutis priusquam
 mundaremini, priusquam deleteretur macula ue-
 stra, macula reatus antiqui, quam contraxerunt
 comedendo uetitum, uobisq; omnibus nascitu-
 ris intulerunt iam dicti homines primi parētes
 uelēri. Mundari autem aliter neq; uos potuistis,
 neq; potuerunt ueteres amici nostri, sancti anti-
 qui ab origine mūdi, nisi per effusione sanguis
 nis mei, per lauacrum regenerationis. s. sangui-
 nis & aquæ de latere meo decurrentis. Non igitur
 ante uobis facere aut dicere debui, accipite et
 comedite amici, accipite & bibite charissimi: nō
 inquam ante, sed in ipso articulo passionis meæ,
 uel mortis, qua emundati estis, unde & dico uo-
 bis, quia & uos mundi estis propter sermonem
 quem locutus sum uobis. Nam quia credidistis,
 & quia permansistis mecū in tentationibus me-
 is, iccirco ex quo ego cœpi agonizari, uos cœpi
 stis emundari: ac proinde, sicut iam mundis, si-
 cut emūdati a peccato originali, quod primus
 homo per cibum contraxit, hunc cibum & hūc
 potum feci uobis, apponendum cæteris amicis,
 & filiis nostris post uos nascituris, hoc ordine,
 ut & ipsi prius lauentur aqua baptismatis, quæ
 post sanctificationem uerbi cum signaculo cru-
 cis siue exorcismo passionis meæ uel mortis, nō
 erit alia, sed eadem, quam cum sanguine meo de
 latere meo iam mortuus profundam, percussus
 lancea militis, & tunc demum particeps fiat ci-

Ioan. 19

Luc. 22

I S

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

bi huius ac potus eo modo quo tradidi uobis. In ebriamini igitur charissimi, inebriamini inquā, ita ut egestatis uestræ obliuiscamini, & doloris amplius non recordemini. Nam corpus quidem mortuum. i. certissime moriturus est propter peccatum: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Et ipsam mortem & omnes modos siue species mortis atq; pœnarum, quicquid doloris & quicquid gaudii, quicquid timoris & quicquid spei, mūdus habere siue inferre potest aut potuit, obliuiscimini charissimi præ ebrietate uini uestri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulcedine nuptiarum nostrarū, nuptiarum præsentium quibus interesse meruistis, quarum festiuitatem uidere primi meruerunt beati oculi uestri. Vos enim estis conuiuæ nuptiarum præcipui, q̄ primi omnium aquam uinum factum gustare meruistis. Siquidem iam hoc ipsum, quod non habetis tristitiam siue dolorem seculi. quod contemnitis gaudium mundi, quod timorem hominis nō timetis, quod non in homine speratis, q̄ uidelicet quatuor passionēs aquæ mortuæ, imo & aquarum mortuarū quædam capita sunt: sed solummodo secundum deum contristamini, solummodo in spiritu sancto gaudetis, solum deum timetis, & in solo deo speratis: iam inquā hoc ipsum est prægustare factum ex aqua uinum, & ebrietatis initium: ueniet autem facietas, perficietur ebrietas post hoc, iuxta illud in Psalmo: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea sponsa quæ feci, quæq; dixi amicis & charissimis meis, ueniens in hortum meum, metena

Ioan. 2

2. Cor. 7.

Psal. 35.
Psal. 53.

COMMENTARIORVM LIB. III. 70

(ut iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauam meam cum melle meo, & bibens uinum meum cum lacte meo. **Ceterum** quod optas & dicis, post haec omnia, ueniat dilectus meus in hortum suum ut comedat fructum pomorum suorum, hoc desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cuius emissiones sunt, uel esse incipiunt per mundum uniuersum paradysus malorum puniceorum: te inquam hortum conclusum, fontemque horticulorum, mox accipiam ad me ipsum: ut ubi ego sum illic & tu sis mecum: hoc nimirum ratio differre postulat, uidelicet in primis, ne uacet huic mundo dicere, quod nunquam mulierem uiderit, de qua nouum hoc audit ex euangelii nostri praedicatione, quia misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.

Ioan. 14.

Pulcherrimum atque ordinatissimum est, quod aduersarii nostri libros baiulant secum, dicentes siue scriptum habentes: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel: & amici nostri praedicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad confirmationem dictorum: tu quoque ades media librorum praecedentium atque praedicatorum signorumque subsequentium: tu inquam, uirtutum operatrix, ac totius sanctae magistra religionis: quale namque oculus uidit, qualis ab initio, quoniam Eua facta est, non fuit, nec est, nec erit in cogitationibus suis, in uerbis suis, in factis suis, in omni odore suauitatis, in omni flore & fructu honoris & honestatis. **¶** Ecce uenturi sunt homines spiritus contrarii, spiritus contra semetipsum dirisii, et contra conclusionem horti mei, contra uirginitatem

Gala. 4.

Esaiæ. 7.

Mar. ult.

Eccl. 14.

is. In
qua,
loris
dem
pec
atio.
e spe
is &
quid
oru-
ri ue
cedi-
tium
atem
Vos
pri-
me-
nabe
feni-
s no
dice
qua-
um-
mo-
tine
sum
ebri-
terur
Ine-
ente
oror
cha-
cra

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.

† tui

uteri † mei, contra paradysiacas emissiones tuas multa ac diuersa, imo & contraria dicturi, uide licet Carpocratiani, Valētiniani, Apollinarista, Pauliani, Iouinianista, & alij spiritu erroris seducti siue seducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, ut dicant, alij me hominem fuisse tantum & utroq; sexu progenitū, alij me nihil corporis assumpsisse ex te, sed transisse per te quasi per fistulam: alij non me hominem uerum, sed in phantasia apparuisse, hominē phantasticum: alij nō semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initium: alij filios te ex Ioseph suscepisse post me natum. Tam diu igitur differri te oportet & detineri in peregrinatione ista, donec interimas & distas & cæteras hæreses uniuersas, narrando fideliter, quod prædicetur & scribatur ueraciter: narrando inquam pro ut tempus & causa postulauerit, quod non me ex uiro, sed ex superueniente spū sancto conceperis, quod non ita per te, quasi per fistulā transierim, sed de ipsa carnis tuæ substantia ueram carnis substantiam suscepim, quā non phantasticum, sed uerum & uere hmanum corpus acceperim & in cœlum leuauerim, quod non ex te initium sumpserim, sed ante te, imo & in principio ante omnia sæcula deus dei uerbum ego extiterim, & quod post me natum, semper uirgo sis, iuxta quod Ezechi. propheta dictum fuit, quia porta hæc sp̄ clausa erit. Portas istas & oēs eiusmodi emissiones tuas, tēpus tuū erit, ut cū anima tua faciā id quod summope desiderans dicis, ut ueniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorū suorū.

¶ FINIS LIBRI QVARTI

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN
Cantica canticorum de incarnatione
dñi commentariorum: Lib. V.

Beata Maria uocem sponsi iam du-
dum audierunt, non solū amici uerū
etiam adolescentulæ quā plurimæ, pul-
chritudinem tuā laudantis & dicen-
tis, quā tota pulchra es: & adhuc fad-
iscientis abs te eo quod intrinsecus later. Quid est
illud quod intrinsecus later, nisi optimus intenti-
onis siue conscientię thesaurus? Hoc enim fere
omnes nos later, dū legimus, quia tu religionis &
fidei magistra cum B. apostolis cōuersata es, cū
hominibus & fere iter turbas uisa es. Cur nō po-
tius in abscondito te continuiti? Cur non cōfir-
masti tibi secretum cōtemplationis? Cur unquā
aliquis mortaliū uisus est magis te assumpsisse pē-
nas sicut colūbæ ut uolaret: & requiesceret: ut e-
lōgaret fugiēs, & maneret in solitudine? Hoc em̄
multi fecerunt, non solus Helias siue Helizeus,
uerū etiam quā plures filij prophetæ. Quid igitur?
Quā ob causam non & tu similiter siue am-
plius eo mō præciosam abscondisti hominibus
pulchritudinis tuæ margaritā? Querimus hoc
& est scitu dignū, & ecce ita inuenimus & uide-
mus, nō quidē omnino sicut est, sed quasi per spe-
culum. Nam speculi uice ad causam istam con-
siderandam habemus maxime hunc scripturæ
locum, hæc pulcherrima dicta Canticorū, quæ
sic incipiunt.

alias f di-
centis.

Psal. 54.
3. Reg. 18.
& 19.

1. Cor. 13.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. V.

¶ Ego dormio, & cor meum uigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium. Expoliam me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, ut aperire dilecto meo. Manus meae distillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. At ille declinauerat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quasi inueni illum & non inueni. Vocavi & non respondit mihi. Inuenerunt me custodes qui circueunt ciuitatem. Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Adiuro uos filiae Hierusalem, si inueritis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amore langueo.

¶ Ecce hic o Maria beatiss. ecce hic nobis quasi per speculum in ænigmate subluceat uita tua, ut

ita inclita, quæ (ut dicere uel canere sã consue-
mus) cunctas illustrat ecclesias. Totus fere huius
capituli sensus ad illud pertinet, quod in te latet
& supra nos est: quemadmodum supra dicebat
dilectus, oculi tui colubæ absq; eo quod intrin-
secus latet: sicut fragmen mali punici, ita genæ
tuæ absq; eo quod intrinsecus latet: Admouea-
mus igitur hoc speculũ, & diligenter oculis cor-
dis exinde contẽplemur, ut saltem aliqua ex par-
te cognoscamus sanctissimam conuersationem
tuam.

sup. ca. 4.

¶ Ego dormio & cor meum uigilat.

¶ Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi
dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, in om-
nibus requiem quæsiuit? Et quid hæc sunt,
ego dormio, & in omnibus requiem quæsiuit
nisi optimam partem elegi, relictis cunctis sol-
licitudibus uel in curis sæculi? Et quidem mul-
tæ filia siue multæ animæ taliter dormierunt,
uel dormire cupierunt: sed tu dormitionis hu-
ius totum obtines magisterium, & uigiliarum
cordis totum tenes principatum. Quid aliud
nobis in Psalmo loquitur idem dilectus dicens:
uacate & uidete quoniam ego sum DEVS?
Hoc nanque idem est, ac si diceret, uos dormi-
te, & cor uestrum uigilet. Intelligimus igitur,
quid dicas, ego dormio, & cor meum uigilat,
scilicet quia talem nobis ut sequamur uitam tu-
am esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob quasi
per umbrã significata est, qui & ipse quãdo dor-
miuit, tũc cor eius uigilauit, sicut scriptum est.
Cũq; uenisset ad quẽdam locum & uellet in eo

Eccl. 24.
Luca. 10

Psal. 45

Gene. 28.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. V.

requiescere, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco Viditq; in somnis, scalam stantem super terram & cacumen eius tangens cœlum; angelos quoq; dei ascendentes & descendentes per eam, & dominum innixum scalæ, & c. Multarum quoq; (sicut iam dictum est) animarum fuit & est, non solum secundum illam! similitudinem ocio sancto dormire, id est, a terrenis curis uacare, & in cœlestibus per contēplationem corde uigilare: uerum etiam eodem modo, quo & Iacob tunc dormiuit, secundum corpus dormire, & secundum animam per somnium cœlestia uidere, iuxta illud; Senes uestri somnia somniabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebunt. ¶ Sed tu, o cœlū dei unica sedes domini, in utroq; uigilatiæ modo cunctis mortalibus siue terrenis hominibus longe eminentior extitisti: longe studiosior ad contēplandum eum, in quo desyderant angeli prospicere atq; aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus quanuis sanctis? Quid tu loqui uel conuersare cum mortalibus quā uis apostolis? Cur non potius tanquā turtur castissima, turtur solitua solitudinem expetisti remotior quam Iohannes Baptista, secretior quam Helias, ut solite scirent, tibiq; familiarerentur angeli sancti, nō ad horam sicut angelus Heliam semel & iterū pauit, neq; ad tempus, sicut eundem corui pauerūt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus ad transferendam te in celum ætherē non unus tm̄ currus igneus, sed totus cū rege suo filio tuo ueniret atq; occurreret angelor; exercitus? Hæc nobis quasi percunctantibus tu r̄ndens, dicis.

Iohel. 2:

3. Reg. 19

¶ Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium

¶ Hoc est dicere, Dilectus meus foris est, quasi sub divo est, tectum non habet, domum non habet. Vulpes, inquit, foveas habent, & volucres coeli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinat. Quid enim? Nunquid domum vel suam habet? Imo reliqui, ait, domum meam, divisi hereditatem meam, facta est mihi habitatio mea, quasi spelunca Hienæ. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, a Iudæis iam repulsus, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & hæc vox dilecti mei pulsantis, Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.

¶ Soror mea per fidem, amica mea per spem, columba mea per charitatem, immaculata mea per omnimodam mentis & corporis incorruptionem: quod in matre quæ concepit & peperit, valde laudabile est. Aperi mihi, scilicet ostium, loquere prout ad confirmandum pertinet euangelium, & in hoc optate tibi quietis patere suspensum, ut gratum singulari pudicitie tue propter me rumpas silentium. ¶ Quam ob causam? Videlicet quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum non ha-

Matth. 8.
Hiere. 12.

Psalm. 68

K

Ibitem

bet, caput plenum est rore, & cī cinni siue supre
mi capilli pleni sunt guttis noctium: ita obpro-
bria exprobrantium ceciderūt super me, & ab
ipsis sacrae sensibus prauis inficiuntur scripturae
quae omnes ita mihi, scilicet uerbo dei, sicut cin-
cinni inhærent capiti. Sicut me extra portas su-
as, ut crucifigerent, eiecerunt: ita de cordibus su-
is longe fecerunt, odientes & me & patrem me-
um: & sicut illa nocte sua faciem meam conspu-
erant, ita pertinaciter blasphemias in caput me-
um iactitant, & cīncinos meos cōmaculāt, simi-
les ipsi rori cadenti siue caducis guttis noctium
quia de gratia dei ceciderunt: dum me deum dei
filium esse blasphemantes negant, & scripturas
quae testimonium perhibent de me, sensu cōtra-
rio conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus
meis os tuū, & facito, ut in quibuscunq; locum
habeam, uhi reclinem caput meum.

Actu. 8i

¶ Ubi & quando ista uox dilecti pulsantis: In-
tus & i interiori homīe, ubi uobis quoq; amici
dilectus idem solitus est loqui, sicut & de quo-
dam uestre scriptura dicit. Dixit autē spūs Phi-
lippo: Accede & adiunge te ad curia istū. Si enī
spiritus dilecti habitat in uobis, & intus loquitur
uobis, non necesse habetis doceri quid de me
ipsa dixerim, uox dilecti mei pulsantis.

Act. 1.

¶ Si quæritur quando, nimirū postq; ascendit in
cœlum, dum hic quoq; sexus tenderet ad eum,
sicut legitur in actibus apostolorū: Hi omnes e-
rant perseverantes unanimes cum mulieribus &
Maria matre Iesu & fratribus eius. Sicut uiri,
ita & fœminæ iam communiter uiuere incipie-
bant, non solum Iudæorum, uerum etiam Græ-

eorum cum dato spiritu sancto predicaretur euangelium. Hinc est illud: In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduarum eorum. Propter huiusmodi maxime fiebat uox dilecti pulsantis & dicentis: Aperi mihi soror mea, uidelicet ne uel infirmiori sexui deesset salutaris doctrina, ministeriumque & norma uitæ, uel morum disciplina Ego autem inquam.

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Quam dudum quippe dilecte mi uitam perfecte solitariam concupiui, in qua sic uiuitur ac si quis tunica uel omni ueste nudus quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quomodo rursus implicabor curis, quæ non desunt prælatis in conuersatione communi: quæ uita communiter uiuentium propriumque nihil habentium religiosa sit uel esse possit? Hæc namque uita sine uictu uel ministerio quotidiano non potest deduci, & non nihil habet pulueris, imo & nimis sæpe puluerulenta est, & in primis murmuriosa, sicut initio iam audistis o amici, quia factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduarum eorum. Nec mirum quod in sexu isto, sexu fragili, cõfugiẽte ad nos de luto sæculi, subest aliquid pulueris huiusmodi: cum & in uestro. s. sexu uirili nonnulla reprehensibilia sint, & multa pristina conuersationis uestigia supersint,

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

¶ Ego autem dilecto meo pulsanti loquor, eiq[ue] nota replico, quia singularis ego prae omnib[us]. exui me tunica mea, mente & actu uel habitu reliqui omnia, & ita laui pedes meos, conscientiam siue intentionem meam emundante spiritu sancto, ut iam dicti pulueris nihil omnino residuum sit. Quomodo nunc induar tunica, ut cum mea reliquerim omnia, curem aliena, pro alijs sollicita & earum quae quotidie ueniunt uiduarum, uel quae uenturae sunt uirginum, mater familias effecta? Quomodo inquinabo quos laui pedes meos. i. ad aliqua terrena inclinabo oculos uel caeteros, quos omnes tibi soli dilecte mi dedicauit sensus, uel cogitatus meos? Na[m] etsi custodia tua semper mecum est, uera tamen humilitas semper sollicita est, & mea potissimum anima, quae amore tuo singulariter plena est, pro puluere aestimat, pro sordibus reperat, quicquid unquam praeter te per aliquam necessitatem dicit uel cogitat, quousque licitum sit, quousque non ociosum, imo & aliquatenus utile uideri possit. Haec uel his similia dicenti & uigilanti corde dormire uolenti mihi quid obuenit?

¶ Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius.

¶ Quomodo o dilecta misit dilectus tuus manum suam per foramen? Quae est illa manus? Quod est illud foramen? Quis ille tactus? Quis ille tremor? Quomodo intremuit uenter tuus? Aut quid uenter tuus? Mirantes ista quaerimus, quia talium in experti sumus. Dicit quidam ueterum amicorum, Et misit dominus manum suam, & teti

Hier. 1:

git os meum, & dixit ad me. Ecce dei uerba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gētes & regna. Itē alius dicit. Ego sedebā in domo mea, & senes Iuda sedebant coram me, & cecidit super me ibi manus dñi Dei. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei.

Ezech. 8.

¶ Nostra ætate referebat quædam adolescentularum familiaribus suis, quibus propter compertā beniuolentiam secreta sua cōmittere non dubitabat, nocte quadam similitudinem manus a capite lectuli fuisse immissam super pectus suū pene uigilantis, imo nullatenus dormientis, non nihil tamen de excussu tenuiter patientis. Erat autē tactus suauissimus quasi dexteræ manus. Et apprehendens illam suis utrisq; manibus demulcebat signaculo crucis, peragrans intus & exterius quibus delinimentis ualde manus eadē delectari uidebatur. Cunctis post illas signaculi sancti delicias, quibus manū demulcebat, brachiū quoq; contingere, ipsamq; personam, cuius manum tenebat, assequi conaretur, uelociter ueluti increpitans mouit & excussit se manus illa, oleo suauior, penna uolucris agilior, motuq; suo dedit intelligi, qd ipse cuius erat manus, nollet se apprehendi. ¶ Memorabat etiam eadem adolescentula. s. anima nuptijs istis dedita, canticisq; nuptialibus intenta: quoniā dilectus, in uisu noctis conspicuus, manum suam miro modo pectori eius quasi per foramen iniecit & cor eius intrinsecus apprehendit, tenuitq; aliquādiu suauissime stringens, & gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra manum illam subsiliens atq; tripudians.

¶ Porro de tremore illo, tremore sancto & diuini

K 3

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.
no, tale experimentum sibi euenisse fidei narra-
tione referebat . Aspiciebat per uisum in qua-
dam ecclesia saluatoris imaginem Cruci confi-
xam in loco sublimi, scilicet ubi de more confi-
stebat, orantibus siue adorantibus proposita po-
pulis. Cunque in eam intenderet, uiuens imago
uisa est uultu quasi regio, radiantibus oculis, a-
spectuq; prorsus reuerendo: manumq; suam de-
xteram de patibulo adducere, signaculum Cru-
cis super aspicientem edere magnifica expressi-
one dilectus ille dignatus est. Non uana uisio, i-
mo magnæ uirtutis sensum uidenti intulit con-
tinuo. Denique sicut tremit folium arboris, ubi
uentus uehemens illud concusserit: ita cum re-
pente in hoc uisu euigilasset, in lectulo aliquan-
diu tremuit, ueruntamen tremore dulci, tremo-
re blando, nimiumque suauis. Et antequam eui-
gilaret, in ipso uisu iam dicti uirtutis signaculi ui-
dentem sursum rapuit, uelocius atque facilius
quàm dici possit manibus expansis ad manus il-
lius confixas Cruci, ita ut os quoque ori totum-
pue corpus admotum uideretur eius corpori, et
ubi somno erupit, aliquandiu (sicut iam dictum
est) tremore illo diuino multū delectabiliter ui-
gilans tremuit. Hæc pro experimēto manus uel
tactus atque tremoris diuini paucis dicta sint.
Verum cum de tua persona agitur, o dilecta di-
lecti singularis, qualia uel quanta sunt ista, ut ea
quæ circa te fecisse credenda est manus domini
possint aliquatenus ex istorum similitudine col-
ligi? Magna sunt ista, nostrosque longe cogita-
tus excedunt, te potius audiamus, cætera tam
sancta, tamque mystica narrantem, tam longe

supra literam spiritum uitæ in sensu habentem.

¶ Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus meæ stillauerunt myrrham optimam & digiti mei pleni myrrha probatissima.

¶ Surrexi, inquam: Quomodo enim diutius dormire aut post hac obdormiscere potuissem? Quomodo tunica indui fastidiosum aut puluerem pati in pedibus mihi esset pigrum: ubi post uocem dilecti mei pulsantis, manus quoque accessit, & tactu suo illum ineffabilem uetri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperirem dilecto meo, operam dedi ut cū apostolis Christi, utique dilecti mei, dictis & factis proficere currenti Euangelio. Nam hoc est quod dico, Manus meæ stillauerūt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima.

¶ Oportebat nanque, ut maxime relictis credentium atq; APOSTOLICAM uitam imitantium uiduis manifestum darem exemplum omnis mortificationis uitiorum, normamque in propatulo sacrarem mox uenturis nouumque & eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ uirginitatis propositum. Hæc MYRRHA utique probatissima, id est, præciosissima est.

¶ Cæterum carnem mortificare, non propter deum, neq; propter ædificationem uidentium, sed propter gloriam propriam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est, manibus stillare MYRRHAM, sed non probatam, imo nec ibi sunt digiti, qui dicantur MYRRHA pleni, quia non est in tali opere uirtus discretionis.

RVP. IN CAN. CANT. CA. V.

quæ per digitorum distinctionem solet intelligi.
¶ Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.
¶ Pessulum, inquam, ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid namque per pessulum, nisi silentij signatur firmamentum. Pessulum ergo ostij dilecto meo aperitur, cum indictum ori silentium propter Christum resolvitur, ut audientes edificentur. **¶** Et quæ pulcher, quæ rationalis & disciplinatus ordo loquendi. Prius myrrha stillat de manibus, & digitum myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto aperitur, id est, prius vita laudabilis in exemplum præparatur, & deinde doctrina fidem quærens audientium palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia cepit facere & docere. Non dictum est prius docere, & deinde facere; sed prius facere, & deinde docere.

Actu. I

¶ Et ille declinauerat atque transierat.
¶ Ego, inquit, pessulum ostij mei dilecto meo aperui, & ille declinauerat atque transierat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum non erat, iam caelo receptus, huc redire ulterius non habebat. Ergo ne o dilecta, tu istud nesciebas? Nonne prius quam modo iam dicto pessulum ostij tui aperuisses, uideras, quod in caelum ascendisset: & sciebas quod ultra ad commendandum mortalibus rediturus non esset? Sciebam, ait, & bene sciebam, Sed quid?
¶ Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

¶ Quando uel ubi locutus est? Nimirum, quando uel ubi ego pessulum ostij mei dilecto aperui loquendo scilicet pro utilitate audientium ea quae sunt dilecti, tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim ego eram quae loquebar, sed ipse loquebatur in me. Si enim quilibet uestrum amicorum dicit, & uerum dicit, an experimentum quaeritis eius qui in me loquitur Christi, non dubium, quin & in me dilectus idem locutus sit, quotiens ei pessulum ostij mei aperui, quotiens linguam moui, & uerbo DEI (quod ipse est) uocem meam accommodaui. Matt. 10.

¶ Ut ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, & praesingultibus uehementer erumpentibus non poteram uerba nisi concussa, uel uoces nisi intercisas, euoluere. Nunquid enim poteram absque fletu de illo uerba facere? Verum fletus ipse consolatio mihi erat, delectatio quaedam mihi erat: sicut & cuiusque uestrum lachrymae suae dulces sunt, fluentes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta illud: Fuerunt mihi lachrymae meae panes die ac nocte. Psal. 41.

¶ Quanto magis mihi dum diceretur mihi quotidie. Vbi est DEVS tuus filius tuus: siue dum dicerem ego, me dimisit in hoc exilio deus meus filius meus, de me taliter incarnatus uel natus, propter me & me uidente taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, commemorare siue narrare uerba eius, uerba morientis sine continuo morituri dilecti, maxime commendantis praecipuum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa coena sacrosancta, quando tradebatur, usque ad haec uerba nouissima, mulier ecce filius tuus, Ioan. 13.
Ioan. 19

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

ad discipulum autem, ecce mater tua?

¶ Ibi ignis, ibi gladius: ignis amoris, gladius doloris: & anima mea uictima erat holocausti. Hanc enim & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Vñ sicut adeps sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fluit sanguis de gladij uulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum ubi moriebatur ipse, uerum et in quotiens me aperiente pessulum ostij mei locutus est in me. Totiens quippe sensi profundo corde, uulnerata mente, istud quod nunc dico, quia declinauerat atque transierat, ipsa commemoratione horum sensum mihi renouante, ut magis ac magis sentirem eum hic iam non esse uisibiliter non cõparerere.

¶ Quæsiui illum, & non inueni: uocaui & non respondit mihi.

¶ Quæsiui, scilicet iugiter meditando: uocaui, semper orando: sed sic quærens non inueni, sic uocanti non respondit mihi. Dulce lumen, & delectabile est oculis uidere solem: sed mihi dulce sentiebam uidere carnem meam in ipso uiuente delectabile habebam, quem genueram, uidere facie ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgentem. Non sic statim inueni, non quæ cito uocaui, super hoc respondit mihi.

¶ Inuenerunt me custodes qui circumueñt ciuitatem. Percusserunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum.

¶ Qui sunt uel erant illi uigiles, illi custodes

murorum qui circumueunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro actuum Apostolorum

Actu. 9

Non æquum est nos derelinquere VERBUM DEI & ministrare mensis. Considerate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonij septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus: Nos uero orationi, & ministerio uerbi instantes erimus.

Isti erant uigiles, & hoc illis erat uigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, Iuxta illud prophe. Super muros tuos **HIERUSALEM** constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini.

Esa. 62

Qui reminiscimini domini ne taceatis & ne detis silentium ei, donec stabiliat & donec ponat Hierusalem laudem in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum est: Hierusalem quæ ædificatur ut Ciuitas. Hoc ita uigiles illi faciebant, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes **IESVM** Christum. Isti inuenerunt, quærebant enim me.

Psal. 121.

¶ Quomodo querebant, & quomodo inuenerunt me? Querebant me utique omnes pia sollicitudine, & ille præcipue, cui a dilecto fueram commissa, dicente: ecce mater tua: & recepit me in sua, Querebant isti multum sperantes de me, quod inesset mihi aliquid dignum sua inquisitione: quippe qui nouerant, quod in me uel de me fuisset factum, qualis mater qualem genuissem filium. Non nihil in me superesse arbitraban-

Ioan. 19

RVPERTI INCANT. CAN. CA. V

tur de thesauris altissimi, quos superueniēs in me spiritus sanctus thesaurizauit in conceptione tāti filij. Verum quippe hoc erat, quia filius quidem de utero meo per natiuitatem carnis, rāquam sponsus de thalamo suo processit: se nihilominus tota plenitudo gratiā, quam acceperā, extunc, & usq; in seculum in corde & in sensibus meis perseuerauit ac perseuerabit, Querebant igitur & inuenerunt me plenam esse gemitibus inenarrabilibus. Et hoc unde illis ut sic inuenirent me? Nimirum ex aliqua suimet similitudine. Nam quod gemebam, similiter & ipsi gemebant, eandemq; in gemitibus nostris habebamus causā, taliter ab ipso dilecto ueraciter prænunciātam. Filioli, adhuc modicum uobiscum sum. Queretis me, & sicut dixi uobis, quo ego uado, uos non potestis uenire, & uobis dico modo. Hęc nobis erat communis causa gemitū atq; fletuum, q̄ quo ipse abierat, non nos poteramus ire. Nō quidem reliquerat nos orphanos, q̄a reliquerat nos cum sua promissione & sua promissionis spe, secundum uerba hęc: & si abiero & preparauero uobis locum, iterum uenio & accipiam uos ad me metipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis ueruntamen interim dum differemur, sic erat nobis, quēadmodū ipse alibi dixit: Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, quam diu cum illis est sponsus? Venient autem dies, quando auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabūt. Quod si filijs sponsi erat ieiunandum, quāto magis mihi matri eiusdem sponsi ieiunandum erat & flendum? In hoc ipsi inuenerunt me, nec enim q̄d animi gerere possent illos latere. Quid deinde?

Ioan. 13.

Ioan. 14

Matth. 9.

¶ Percusserunt me & uulnerauerunt me.

¶ Quomodo, uel quibus armis percusserūt me? Conferendo & colloquendo, & gemitus suos nimis ultroneos, imo & nimis uiolentos, in mediū iaciendo, percusserunt me: quos uidelicet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant, & iccirco solutis habenis lachrymas suas currere dimittabant, quantū ipsæ lachrymæ uolebant. Tunc unusquisque portionem suam afferebat in mediū, memores uerborum patris sui, filij mei, sponsi iam dicti, dilecti nostri, uerborū nouissimorum patris eiusmodi, quæ moriens & quasi ultimum trahēs spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filijs suis, qualem hæreditatem dimisisset eis, & de ipsorū hæredum pace & concordia moriens quæ pie sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos qui erāt in mundo in finē dilexit eos. Hæc erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & uulnerauerunt me, percussi ipsi & uulnerati, a me uicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquētis in me dilecti, quemadmodū Psal. 119

Ioan. 13

Psal. 119

¶ Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes muros, ita uidelicet, ut totū quod erat in me secretū, facerē, quod opus erat, illis manifestū.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

Luc. 2

Nam eatenus omnia quæ erāt de illo dilecto uerba conseruaueram conferens in corde meo, & ita contegens quasi sub pallio tunc autē deprompsi in aperto, uidelicet necessaria multumq; profutura prædicando uel etiam conscribendo dilecti euangelio. His alijsque modis defessa & omnino huic mundo præmortua, conuerto me ad filias sororesq; nostras, euangelij nostri uiduas, siue qualescunque sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas.

¶ Adiuuro uos filia Hierusalem, si inuenieritis dilectū meum, ut annuncietis ei, quia amore languero.

Rom. 1.

¶ O filia Hierusalem, quæ uere estis filia Abraham, semen Iuda, filia quoq; David secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius Dei secundum diuinitatem, & rex supernæ Hierusalem: factus est filius meus siue filius hominis ex semine David secundum carnē, adiuuro uos, uidelicet per hoc ipsum unde estis filia Hierusalem, si inuenieritis dilectum meum, si autē me, ut sæpe fit, discipulæ ante magistrā, exeuntes de corpore, ueneritis ante dilecti mei conspectū, ut annuncietis ei, quia amore languero, quia præ amore eius, præ magno uidendæ faciei eius desiderio, nimis uitæ huius tædium patior, & animo gemituoso lachrymosisq; oculis suspiriosas præsentis exilij moras sustineo. ¶ Quid erat uel quod efficiebat hæc talis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annunciaretur ei? Domine (inquit PETRVS) tu omnia scis, tu scis, quia amo te.

Ioan. 21.

Quo magis o tu dilecta tam prudens tamq; fidelis, per te ipsum absq; internuncijs dicere poteris dilecto, & frequenter dixisti sine dubio dilecte mi nullū tibi ē absconditū cor, nullius occultus amor, tu scis q̄a amore lāgueo. Quorum ergo tendit uel quid efficit hęc adiuratio? Eo nimirum, ut percussa percutiat, uulnerata uulneret, mater filias, salubriumq; uulnerum suorum aliquod & si non statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filia uel sentientes in matre tātum uitæ futuræ, quæ non uidetur, desiderium, in mente persentiant & ipsæ talem illum esse dilectum, ut iure propter eū fastidiat quis uel quis hoc p̄ns factū, iāq; inter moras præsentis uitæ magis ac magis cupiant eum agnoscere, saltē per speculū saltē in ænigmate. Vñ & protinus dicunt.

1. Cor. 13.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulier: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos.

Optuna ualde p̄cūctatio, si respiciamus ad illa t̄pa, de qb. nūc agimus, q̄n tu o dilecta propter euāgel. dilecti p̄ns aderas, & i corpe detinebaris magistra necessaria, testis ualde idonea. Tūc n. audiri incipiebāt nō solū Iudæi apta frōte blasphemātes, uergetiā multi ac diuersi hæretici sub noie chriano Christianā ueritatē corrūpere laborātes, & exinde pullulare habebāt, eodē q̄dē malignitatis spū, s; diuersis sibiq; cōtrarijs erroribus, q̄ plurima uiperarū genimina, uelut antiquæ hydræ capita, quæ (ut fertur) sectis prioribus plura renascebantur.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

¶ Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet, sacrarium pectoris tui, ut uiua uoce omnem necessario tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas prophetissa magna, & eapax oim prophetarum siue prophetiarum. Qualis est, aiunt, dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, idem filius tuus deus ex patre deo, qualis est o uirgo uirginum o sancta sanctarum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos. Neque enim nos, quæ iam sumus filia Hierusalem, dubium habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, deus ex deo: sed non nobis solum, quæ nunc sumus in hoc tempore tuo, uerum etiam & omnibus alijs prouidendum est filiabus Hierusalem, quæ futuræ sunt post nos, ut ex te certo instructæ uel confirmatæ spiritus sancti testimonio, sciant contemneri hæreticos & solius dilecti sancto flagrare desyderio.

¶ Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus: Oculus eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Genæ illius sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacithis. Ven

ter e
ra ill
tæ su
ut lib
auissi
dilec
liæ B
Tale
Qua
Dule
¶ Ho
cut d
amic
lecta
diene
men
fit, &
delec
tas r
ptur
¶ V
cand
aliqu
Si fa
spiri
tur q
pecc
non
fore

ter eius eburneus, distinctus saphyris. Cru-
ra illius columnæ marmoreæ, quæ funda-
tæ sunt super bases aureas. Species eius
ut libani, electus, ut cædri. Guttur illius su-
auissimum, & totus desiderabilis. Talis est
dilectus meus, & ipse est amicus meus, fi-
liæ Hierusalem.

Tale tuum nobis carmen diuina prophetes.
Quale sopor fessis in gramine, quale per æstû,
Dulcis aquæ saliente sitim restringere riuo.

¶ Hoc tuum carmen uere pulcherrimum, & si-
cut dicitur, ita est Canticum Canticorum. Nihil
amici libentius audierint, nihil adolescētula, de-
lectabilius acceperint, quæcunq; habet aures au-
diendi sensumq; promptum, quo legitimū car-
men discernere possint. Dixisti qualis dilectus
sit, & miras qualitates eius, breuiter quidem, s; delectabiliter exposuisti, sicut habet se ipsa ueri-
tas rei, sicut omnes conionanter prædicant scri-
pturæ ueritatis.

¶ Dilectus meus candidus, & rubicundus.

¶ Vnde candidus, & unde rubicundus? Nimirum
candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat
aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus?
Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans
spiritus sanctus in David, cum dixisset: Beatus
uir qui non abiit in consilio impiorum, & in uia
peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie
non sedit, &c. quibus utiq; uerbis designauit, eū
fore candidum, s. immunem ab omni nigredine

Palmo, f.

L

Rom. 5.

eius in quo oēs peccauerunt: erant enim in lumbis eius, quando abiit in consilio impiorum, & stetit in uia peccatorum, & sedit in cathedra pestilentiae, cogitando malum, & transgrediendo mandatum, & defendendo siue in posteros suos trans fundendo hereditarium peccatum suum, subiit atque ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: Astiterunt reges terrarum, & principes conuenerunt in unum, aduersus dominum & aduersus Christum eius? Et est sensus: Cum ita fuerit candidus & omnino immaculatus: quare ita conuenerunt & suo illum sanguine rubicundum fecerunt? Et in Esaia: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & uestimentum tuum sicut calcamentum in torculari? Præmisserat enim, ego qui loquitur iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quod est uere esse candidum, uere immaculatum. Statimque & hoc dicitur electus ex milibus: ibidem subiungitur, torcular calcaui solus.

Psalm. 2.

¶ Ergitur quærimus & nos, siue adolescentula, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc discunt tantum Sacramentum: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondent nobis amici ueteres ac noui: Quia uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; sed proprio filio suo non peccit deus: sed pro nobis omnibus tradidit illum, & ipse dilecti dilectus propter peccata (inquit) populi mei percussus eum.

Esa. 63:

Esa. 53:

Rom 8

Esa. 53

¶ Quibus autem ex milibus est dilectus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad quod faciendum nullus al-

lorum fuit idoneus? Hinc enim apud Esaiam, cum de uniuersitate sanctorum, quæ una ciuitas est, quæque in ADAM cecidit, præmissum fuisse: Eleuare eleuare consurge Hierusalé, quæ bibisti de manu domini calicem iræ eius, & usque ad fundum calicem soporis bibisti: protinus infirmitas cunctorum milium quanta fuerit, his uerbis quæ subiuncta sunt, demonstratur. Non est qui sustentet eam ex omnibus filijs quos enutriuit.

Esa, 51

I. Cor. 15.

¶ Amplius autem ad ipsam cōuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium uiarum, sicut bestia illaqueata, pleni indignatione domini, & increpatione dei tui. Vere magna infirmitas cunctorum milium. Non solum non potuerunt sustentare Hierusalem, siue apprehendere manum eius; uerumetiam ipsi proiecti fuerunt & dormierunt in capite omnium uiarum sicut bestia illaqueata, uidelicet peccato illaqueati, peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione D E I, id est, & secundum animam mortui, & secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis una residua fuit, quemadmodum sequens litera continuo repromisit. Hæc dicit dominator tuus dominus & D E V S tuus, qui pro populo suo pugnavit: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adicies, ut bibas illum ultra, et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. Hoc est opus electi, potuisse facere & fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit,

RVP. IN CAN. CANT. CA. V.
quod est abstulisse de manu generis humani s.
omnium qui ad uitam erant præordinati, qui om-
nes dicuntur & sunt una Hierusalem, calicem
iræ & fundum calicis, id est, sententiam utrius-
q; mortis animæ & corporis. Vnde hoc illi, ut
talis uel tantus deberet esse electus? In quo dis-
cernitur? Quo differt a cunctis?

¶ Caput eius aurum optimum

Psal. 44.

¶ Hoc est eius proprium, & hinc est illud, quod
ueraciter esse dicitur, speciosus forma præ filiis
hominum: quia caput eius aurum est optimum
.i. principalis eius natura uera diuinitas est, ipse
est enim deus, Dei uerbum, quod erat in princi-
pio apud Deum. Nam deus erat uerbum. Ex du-
abus unus idemq; subsistit naturis, diuina. s. &
humana, & ob hoc diuina eius natura recte di-
citur caput, quia principium est, quemadmodum
quodam loco dicit: Ego principium qui & lo-
quor uobis. Quid tanti ponderis ut hoc aurum?
Quid tam pulchrum, ut hoc caput aureum?
Quid tam preciosum ut hoc uerbum? Ego dile-
cta pōdus auri huius ineffabiliter in memetipsa
persensi, quando de cœlo in uterum meum des-
cendit. Sed habet quandam de semetipso mirabi-
lem atq; inæstimabilem efficaciam, quo morta-
lis conditionis uterum fragilem q; hunc sexum
ita dulciter solidare nouit ac potuit, ut nō solum
non frangeretur, uerum etiam delectaretur pon-
dere eius paruitas uteri mei, cum sit ipse quem
tremūt angeli, quem totus non capit orbis, sub
quo curuantur (ait scriptura) qui portant orbē.
Efficacia hæc gratia eius est; sine qua nulla sub

Ioan. 2

eo creatura subsistere potest. Hoc habet præ cūctis milibus. s. tale, tātīq; pōderis caput, & hinc est dilectus ex milibus.

¶ Comæ eius, sicut elatæ palmarum, nigrae quasi coruus.

¶ Comæ huius capitū sunt omnes scripturæ ueritatis. Sicut enim comæ de capite prodeunt, & capitū quoddam sunt ornamentum: ita oēs scripturæ diuinitus inspiratæ, de plenitudine huius uerbi siue electi acceptæ sunt, & omnes huic electo perhibent testimoniū.

¶ Istæ comæ sicut elatæ palmarum, id est, sicut folia palmarum, quæ uidelicet folia iccirco dicuntur elatæ, quod eleuentur sursum, qā nō pendunt deorsum, sicut aliarum arborum. Est autē palma arbor, in signe uictoriæ ramis obpansis ī modum palmæ hominis, procero ac decoro uirgulto, diuturnisq; uestita frondibus, & folia sua sine ulla successione conseruans.

¶ Vere ergo comæ eius uidelicet, electi siue aurei capitū dilecti sicut elatæ palmarum, quia uidelicet scripturæ ueritatis, quarum utiq; priuicipium est caput illud, scilicet Deus uerbum: non sicut scripturæ hominum, terram aspiciunt, sed sursum tendunt, & quæ sursum sunt quærunt: siquidem non occidentem literam, sed uiuificantem sequaris spiritum, & ualdæ diuturnæ sunt, sicut imo plusq; elatæ siue folia palmæ, Quia cœlum (inquit) & terra transibunt, uerba autē mea non trāsibunt, & iota unum aut unus apex non præteribit a lege donec omnia fiant.

2. Cor. 3.

Luc. 21
Mat. 5.

¶ Sunt autem nigrae quasi coruus, quia (sicut ali

Psalm. 17

bi dictum est) tenebrosa aqua in nubibus aeris, id est, occulta scientia in prophetis atq; legalibus scripturis, ita ueraciter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus siue intellectus idem sit. Sed uide quid sequitur.

¶ Oculi eius, sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima.

¶ Oculi eius septem sunt spiritus eius: Septē dona siue septem gratiæ sunt unius eiusdēq; spiritus eius. Confer opposita hæc: comæ eius nigra quasi coruus, & oculi eius sicut columbæ q̄ lacte sunt lotæ, & uide quid conficitur. Istud nimirum, quia scripturæ sanctæ, sunt quidem sancti & uiuificantem non habētibus Spiritum nigra quasi coruus, quia obscuræ eis & truces uidentur: sed habentibus gratiam spiritualem, quæ per oculos intelligitur, candida, imo & lucida sunt, sicut oculi columbæ mansuetæ colūbæ lactæ.

Gene. 21
Dente. 19.
Osee. 1

Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit unum de ancilla, & unū de libera. Et lex dicit: Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. In prophetis autem, uade, inquit dñs, sume tibi uxore fornicationis & fac filios fornicationū, &c. In ijs namq; & cæteris huiusmodi, comæ iam dictæ nigrae sunt, non quomodocunq; sed sicut coruus. quia non solum obscura sunt hæc, uerum etiam nocua uidentur secundum literalem sensum.

¶ Adhibitis autē oculis iam dictis, oculis spūali- bus, apparent quia lucida sunt, colūmbina sunt, honesta & sancta sunt, uidelicet secundū sensum

mysticum, & quatum distat inter nigredinem cor-
 uorum nitoremque columbarum lactearum, tamen, imo
 & amplius, distat inter occidentem literam &
 uiuificantem spiritum. Igitur oculi eius, id est,
 gratia sancti spiritus in eo manentis sicut colu-
 bae quae lacre sunt lotae: colubae ualde candidae, quae resi-
 dent super riuulos aquarum & iuxta plenissima. i.
 oino intendunt scripturis prophetarum, & oes in-
 spiciunt scripturas sanctas, sacramentorum caelesti-
 um plenissimas, iuxta illud Psalm. Sed in lege domini
 uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac
 nocte. ¶ Quid enim fecit aut docuit absque auto-
 ritate scripturarum? Primum ubi egressus est a de-
 serto, post ieiunium atque tentationem, traditum sibi
 libro Isaiae prophete. reuoluens, & inueniens locum
 ubi scriptum erat. Spiritus domini super me propter quod
 unxit me. &c. Hodie, inquit, impleta est haec scri-
 ptura in animabus uestris. Ita incipiens, cuncta
 sine dubio cum autoritate scripturarum & dixit &
 fecit, semper intendens scripturis. Et ut aliquid
 pro exemplo dictum sit, nunquam in ipso initio suae
 praedicationis siue inspectione scripturarum, abs-
 que meditatione legis domini in montem ascendit,
 sicut narrat euangelium, quia uidens turbas plu-
 rimas ascendit in montem, & cum sedisset, ac-
 cesserunt ad eum discipuli eius, & aperies os suum,
 docebat eos, uidelicet hoc praecipue, quod non ue-
 nisset legem soluere, sed adimplere. Non utique,
 sed hoc inspiciebat, hoc meditabatur, unum &
 alterum, uidelicet & quod olim fecerat, & quod
 postmodum erat factururus: quia nimirum & olim
 in monte legem dederat eadem, & postmodum
 ascensus erat in montem, id est, in ipsam coe-

Psalm. 1

Luca, 4.
 Isaia, 61

Matth. 6.

Exod. 20

Luc. 24.
Ioan. 16.

RVPERTI INCANT. CAN. CA. V
li altitudinem, & aperto ore suo, aperto nihilominus sensu discipulorum suorum, ut intelligerent scripturas, docere habebat eos omnem ueritatem. Recte igitur sicut columbæ, non qualiscunq; sed colubæ residentes super riuulos aquarum, & iuxta fluentia plenissima, ita oculi eius, uidelicet dilecti sunt: quia sensus siue cogitationes eius nusquam a sanctarum inspectione scripturarum sese aliquando auerterunt.

¶ Genæ illius sicut areolæ aromatum, consistit a pigmentarijs.

¶ Genæ sunt inferiores oculorum partes, unde barbæ inchoant. Nā barba græce dicitur γέρον. Quid ergo p genas dilecti, nisi exterior eius habitus intelligitur? Genæ nanq; hominis enunciant de illo, unde & dicitur uultus idem locus, eo q; per eum animi uoluntas ostenditur. Ergo genæ eius (inquit) sicut areolæ aromatum: quia nimirum latentium in eo indices sunt gratiarū uirtutumq; omnium, quæ ita intuentibus gratae sunt habentibus duntaxat simplicem oculum atque beniuolum, sicut areolæ aromatum, consistit a pigmentarijs, id est, non casu complantatae, sed bene dispositæ cura diligenti delectabiles sunt, & aspicientium lætificant uisum pariter & olfactum.

¶ Labia eius lilia distillatia myrrhā primā
¶ Euangelij prædicatio munda est, & omnis doctrina dilecti sancta & uera est, quod ipsi aduersarij confessi sunt, quamuis non simpliciter dicentes: Magister scimus quia uerax es, & uiam dei in ueritate doces.

Mar. 22

¶ Fuit autem initium prædicationis eius pœnitentia, præcurrente in hoc ipsum Ioanne, sicut ipsa manifeste scriptura euangelica demōstrat.

Matth. 3.

In diebus autem illis (inquit) uenit Ioannes bap. prædicans in deserto Iudææ & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Item: Cum audisset Iesus q̄ Ioannes traditus esset, secessit in Galilæã, & exinde cœpit prædicare & dicere. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Sed & alias ubique occasio se præbuit, illã ostendit fuisse aduentus sui causam, uocare. s. pctōres ad pœnitentiam, & hæc est amicorum quoque eius doctrina circa omnes homines, ut mortificent mēbra sua super terram. Ergo ueraciter labia eius lilia distillantia myrrham primam, quia docet munditiam, uocat ad pœnitentiam, Non qualēcūq; myrrham, sed myrrham (inquit) primam, id est, ueram & optimam, scilicet nequaquam cupiditate uanæ gloriæ adulteratã. Cum, inquit ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in absconso, & pater tuus qui uidet in absconso, reddet tibi.

Matth. 4

Luc. 5.
Coloss. 2.

Matth. 6.

¶ Manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.

¶ In quo manus eius tornatiles & aureæ? Nimirum in faciendo miracula, ut constanter dicere possit. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si non uultis mihi credere, operibus credite, uidelicet q̄ feci in uo-

Ioan. 10

L S

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

his, qualia uel quomodo nemo alius fecit: Nemo quippe alius manus in faciendis signis uel prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit. i. nemo ita uelox & potens extitit in huiusmodi, ex omnibus, quicunque mira in hoc mundo sunt operati. Qui torno operatur, facilius, citius, atque perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimirum longe facilius, multo citius, ualde perfectius, mira quae uoluit operatus est, quam aliquis ex cunctis operarijs uirtutum quicunque a seculo fuerunt. Illi namque multo sudore, multis orationum atque ieiuniorum impendijs, multo clamore cordis & oris, aliunde, scilicet ex DEO, acquirere siue obtinere meruerunt cuiuslibet (quam utique in semetipsis uel ex semetipsis non habebant) uirtutis effectum hic autem solo nutu, sola uoluntate, solo imperio, interdum & taciturnus, quod uoluit operatus est. Exempli gratia: Cum dixisset in nuptijs: Implete hydrias aqua, non solum non clamauit aut orauit, sed nec uoce sua siue labiorum motu iussit saltem aut dixit, conuertantur uel conuertimini aquae in uinum, sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc, inquit, & ferte architriclino, scies & certus, quod satis sensisset natura tacitum conditoris sui nutum. Nec mirum: Ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tor nauit caelum & terram & Sphaeram Solis & Lunae cunctaque corpora stellarum torno suo, id est, imperio uelocissimo. ¶ Unde manus eius adeo tornatiles? Nimirum ex eo quod sunt aureae. Quid est aureae, nisi diuinae? Substantia namque uerbi incarnati uerum aurum est, uera diuinitas est: & unde, quod ita uelociter currunt manus eius, quia quamuis infu-

Ioan. 2.

tate carnis obiectæ fuerint, nihilominus tamen tornatiles, ut erant, perseverauerunt, & in nullo infirmatæ siue tardiores effectæ sunt,

¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue uelocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utiq; præciosis, Qui nam sunt illi hyacinthi? Nimirum cœlestes causæ mirabilem ipsorū quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus iterni, sensu pulcherrimi, quos tu, dum cum exteriori opere coniungis, dum clare intelligis, dum oportune eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherrimos auro optimo supadditos ostendis. Exempli gratia: Ut illuminaret cæcum a natiuitate expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit super o-

Ioan. 9

Lucæ. 18.

culos eius, & dixit ei: Vade & laua in natatoria Syloe, &c. In hoc nimirum manus eius tornatiles & aureæ claruerunt, quia & uelociter operatus est, & sicut deus in potestate opus fecit diuinum. Adde nunc causas quare taliter operatus sit, cum dicere posset, sicut alij dixit: Respice, si des tua te saluum fecit, & ecce manus eadē plenæ hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Illæ profecto, quas usq; in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in cathecuminis suis, prius limiendo oculos eorum fide uel doctrina incarnationis eiusdem dilecti filij dei: in qua uidelicet incarnatione, quasi sputum oris dei, pulueri terræ sese indidit & unus idemq; deus & homo ad illuminandum genus humanum processit de utero uirginis, & deinde mittendo eos in fontem baptismi, quo per spiritum sanctum totus homo illuminatur & uiuit.

¶ Venter eius eburneus, distinctus sa-
phyris.

Qualis uenter, q̄ pulcher, & q̄ decorus; ue-
runtamen & caput pulchrius & pulchriores ma-
nus. ¶ Nam caput aurum optimum, & aureæ
sunt manus, uenter autem eburneus. Pulchrum
quidem & præciosum est ebur, sed aurum longe
pulchrius, longe præciosius. Sic nimirum huma-
na dilecti huius natura siue substantia, passibilis
quondam & tenera, pulchra quidem & præcio-
sa, sed diuina longe pulchrior, longe præciosior,
in una eademq; dilecti persona, nunquam passi-
bilis, semper immortalis, ut erat ante omnia sæ-
cula. Vere pulcher & decorus uenter eburneus,
quia sicut ebur magni corporis. s. elephantis, to-
ta pulchritudo, totumq; præcium est: sic iste uē-
ter, uidelicet humanitas siue caro, quam ex ge-
nere humano assumpsit, totius mūdi maximeq;
generis Abrahæ, de cuius semine nasci uoluit de-
cus & gloria est. ¶ Pulchrius nimirum atq; præ-
ciosius est ebur carne uel corpe reliquo, de quo
sumptum est: & nihilominus caro dilecti huius
pulchrior, mundior & incomparabiliter sancti-
or est omni massa, cuius ex semine sumpta est.
Nam uniuersitatis hominum ista cōditio est, ut
nullus sit qui non ueraciter dicat: Ecce enim in
iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis con-
cepit me mater mea: Præter hunc unum & uni-
cum, singularem & solum, quem sine ulla iniq-
tate, absq; ullis peccatis concepisti ego mater tua,
nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in
partu & post partum illæsa & integra. Ita uen-

Psalm. 50

COMMENTARIO. LIB. V. Fo. 87
ter eius eburneus, id est, homo ipse est castissimus, ab omni uitio frigidus, contra omnia quæ sunt carnis & sanguinis ualde solidus, impassibilis & mundus, sanctus, innocens & impollutus, & omnino a peccatoribus segregatus.

¶ Huiusmodi uenter, & si non aurum siue aureus, ut caput est aurū, & ut sunt aureæ manus: attamen distinctus est saphyris, id est, humanitas eius, & si nō est id ipsum quod diuinitas eius, attamen splenduit rebus diuinis, glorificata est omnimodis priuilegijs diuinitatis ab ipso initio, quo cum uagiret in cunis, famulante cælo, & in dice stella, adoratus est a Magis, usq; ad cōsummationem, id est, usq; ad mortem, mortem autē crucis: ubi dum compungeretur hic uenter clauis & lancea militis, cælum obscuratum est, & tenebræ factæ sunt, & uelum templi scissum est & terra mota est, & petreæ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & cætera deinde facta sunt, quæ tu considerās recte dicas, quia sub pedibus eius quali opus lapidis saphyri, & quasi cælum cum ferænum est.

¶ Crura illius, columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas.

¶ Crura illius uix sunt illius. s. misericordia, & iudicium, siue misericordia & ueritas, Sicut ait Psalmista: Vniuersæ uix domini misericordia & ueritas. Nam ueritas ipsa est iudicium uerū. Crura ista, uix istæ, columnæ marmoreæ, id est rectissimæ sunt utiq; firmissimæ, nec est q̄ possit eas infirmare, aut iuste reprehendere. Nam iudicia domini uera, iustificata in semetipsa, Exem

Matth. 2,
Philip. 2
Ioan. 19
Matt. 27

Exod. 24

Psal. 24

Psal. 18

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.

Luc. 23

pli gratia: Loco uel tempore supradicto, cum penderet dilectus iste crucifixus, latronum duorum medius, alterum ex eis poenitentem misericorditer suscepit, secumque in paradysum assumpsit: alterum blasphemantem iusto iudicio reprobavit: Cum similiter populum quondam non suum populum gentilem, credentem atque confidentem assumit: & populum quodam suum, populum Iudaicum, non credentem, imo contradicentem atque blasphemantem dereliquit, quis iuste reprehendere, quis immutare possit? Nemo utique, quia rectae sunt istae uiae eius uniuersae. Ergo crura illius columnae sunt marmoreae.

Ioan. 5
Luc: 19.

Quid eo quoque uerius, quod ait, quae fundatae sunt super bases aureas? Bases namque aureae Consilia sunt sapientiae diuinae. Denique super huiusmodi bases ita fundatae sunt illae mirabiles columnae, ut in iudicando siue misericordiam faciendo dilectus iste nihil possit a semetipso facere. Flere potuit super ciuitatem **HIERVSALEM**, subuersionem & damnationem suae gentis prauidens, & tamen animum suum inducere non potuit, ut auerteret ab eis iram imminentem. Stabant quippe inflexibilia crura eius tanquam columnae marmoreae super bases aureas, id est, non qualis esset humanitatis suae uoluntas, sed diuinae iustitiae rationes attendebat.

Zacha. II

¶ Species eius ut libani, electus ut cedri. ¶ Species eius: pulchritudo eius talis est ut libani. Cuius libani? Illius nimirum, cui per Prophetam **ZACHARIAM** spiritus sanctus: spiritus propheticus dixit: Aperi libane por-

tas tuas, & cum edat ignis cedros tuas. Iste libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino ædificauit, cuius trabes & tabulara fere omnia fecit de lignis libani, lignis cedrinis auroq; uestiuit.

3. Reg. 7.

In quo species dilecti similis speciei talis libani: Primum in eo quod sicut libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumque sanctorum Hierusalem illi terrenæ ciuitati: sic iste dilectus & caput & decus & sanctus sanctorum est supernæ Hierusalem ciuitati cœlesti, ciuitati DEI uiuentis, secundum mysteria templi huius non manufacti, cuncta facta sunt ædificia templi illius manufacti, sicut & tabernaculum quod Moyses in heremo iubente Domino perfecit. Sicut enim de tabernaculo faciendo dixit dominus Moyse: Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstrauit: ita & David spiritum sanctum, spiritum propheticum habens, non dubium quin demonstratum fuerit cœlestis exemplar cœlestis ædificij, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralipomenon dicit: Dedit autem David Salomoni uisum descriptionem porticus & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, nec non & omnium quæ cogitauerat atriorum, & cætera usq; ad id: Omnia (inquit DAVID) uenerunt scripta manu domini ad me, ut intelligerem uniuersa opera exemplaris. Profecto propheta cum esset DAVID, qui & dicebat: Super senes & super oēs docentes me intellexi, non dubium quin & ipse oculis eisdem, quibus Moyses uiderat exemplar ta-

Exod. 25.

1. Para. 28

Psal. 118.

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

bernaculi sciendi, uiderit exemplar, iuxta quod descriptiones templi faciendi dedit filio suo Salomoni; Exemplar (inquam) cœlestis. s. magnum sacramentum templi non manufacti, per sp̄m sanctum de utero uirginis construēdi, id est, corporis sancti, sicut & ipse dilectus testatur, dicendo Iudæis: Soluite templum hoc, & post triduum excitabo illud. Hoc autem, inquit, Euangelista, dicebat de templo corporis sui. Igitur species est ut libani, id est, decus ipse est suæ sempiternæ ciuitatis, & sanctum sanctorum illi Hierusalem cœlesti, sicut præfiguratum est in illo templo manufacto, in illa Hierusalem terrena constructio de lignis imputribilib. atq; auro tectis. ¶ Non solum autem, sed & in hoc species eius ut libani, & ipse electus ut cedri: quia sicut libanus mons phœnicis, qui ex uno latere terminus est terræ Iudææ, maximis abundat cedris in semetipso radicatis & in altum subrectis: Sic iste mōs dei, mons pinguis, uere candidus & mundus secundum hoc ipsum nomē, quod est libanus, magnos & ualde nominatos & ipsos patres suos secundum fidem de semetipso radicatos protulit, quemadmodum de Dauid, utiq; patre suæ carnis, ipse dicit: Ego Iesus misi angelum meum testificari uobis hæc in ecclesijs, ego sum radix & genus Dauid. Igitur isto quoq; modo species eius ut libani, & electus est ut cedri, scilicet sancti uel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodum in Osee propheta dicit: Et locutus sum per prophetas, & ego uisiones multiplicasui, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia, Sicut Isaac ad immolandum dicitur

Ioan. 2

Psal. 67

Axoc. 22

Osee. 12:

Gene. 22.

Eene. 41.

ctus, non reluctatus est ipse, tamen uiuus holo-
causto suo supfuit: & sicut Ioseph inuidia fratrum
superata de carcere transiuit ad curram domi-
nationis, & Aegyptum de periculo famis eripuit:
& sicut Dauid, cum esset minimus de medio
fratrum inuidientium assumptus, & rex unctus
superbum Goliad strauit, & post multas perse-
cutiones Saul, tandem sedit in throno regni: sic
iste dilectus inter aduersa gloriosus claruit, omni
q̄ inuidia & ipsa morte superata, in caelum as-
cendit, & sedet a dextris dei, iuxta illud: De tor-
rente in uia bibit, propterea exaltabit caput. Si-
militer de alijs q̄ plurimis experimeta capere co-
piose promptum est, ut scienter noueris ita esse
ut dilecta dicit, electus ut cedri. Finis descripti-
onis hic est.

1. Reg. 16.

Psal. 109.

¶ Guttur illius suauissimum, & totus de-
siderabilis.

¶ Guttur dilecti experimentum est diuinæ eius
dulcedinis, quæ nondum apparuit, sed in futuro
referuatur i remunerationem præsentis fidei ac
dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit.

Ioan. 14

Qui autem diligit me, diligetur a patre meo, &
ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

¶ Guttur illud suauissimum inquit: & non dicit
q̄ suaue uel cui simile sit. Cæterorum singulis
quædam similia dedit siue apposuit, uidelicet ca-
piti aurum optimum, comis elatas palmarum,
oculis columbas super riuulos aquarum, genis
areolas aromatum, labijs lilia, manibus tornum
& aurum cum hiacynthis, uentri ebur distinctum
saphyris, cruribus columnas marmoreas cū ba-

M

RV PERTI IN CANT. CANT. CA. V.
sibus aureis. Porro guttur (ut iam dictum est)
nulli rei simile, sed tantummodo suavissimum di-
xit: ut per hoc recogites ineffabilem atque in-
amabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, ut
merito dictum sit, illud quod deus diligentibus
se preparauit, quale nec oculus uidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec ce-
terorum, de quibus iam dictum est, similitudines
sufficientes sunt.

Esa. 64
1. Cor. 2

¶ Vno autem dicto supplere cōtendit defectum
totius sermonis, dicendo, & totus desyderabilis.
Vere totus desyderabilis, & semper desyderabi-
lis, quia cum habetur, tunc magis desyderatur,
estque uisio eius in desyderio, desyderium in ui-
sione, sicut scriptum est, in quem desyderant an-
geli prospicere.

1. Pet. 1.

¶ Talis est dilectus meus, & ipse est ami-
cus meus, filiæ Hierusalem.

Ezech. 25

¶ Quomodo potuit, sermo descripsit uirgine am-
abilem, dilectum, desyderabilem. Non talis pi-
ctura hæc, qualem aspexit illa nō mater nostra,
illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed
Ooliba soror eius, quæ dicebatur Oolla, de qua
& sic scriptum est in propheta Ezechiel. Cumque
uidisset uiros depictos in pariete, imagines ex-
pressas coloribus & accinctos baltheis renes, et
tyaras tinctas in capitibus eorum, formam du-
cum omnium similitudinem filiorum Babylo-
nis terræque Chaldæorum, in qua nati sunt, in-
saniuit super eos concupiscentia oculorum suo-
rum, & misit nuncium ad eos in Chaldæam.
Non (inquā) talis pictura hæc; uerū tamen am-
per

lamini in melius uisum illum & concupiscentiam illam. Humanum dico (ait quidam amicorum) propter infirmitatem carnis uestrae. Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiae in sanctificationem. Et ego uobis dico. Sicut illa uidelicet non Hierusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos uidere uiros depictos in pariete, uidere imagines Chaldaeorum expressas coloribus, uidere baltheos eorum, thyaras eorum, & formam eorum: ita nunc exhibete oculos uestros, oculos interiores, uidere dilectum hunc, uidere aureum caput eius, nitentes oculos eius, reuerendas genas eius, candida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas manus eius, eburneum & saphyris distinctum uentrem eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & uidete quoniam suavis est dominus. ¶ De omnibus iustum iudicium iudicate, uidelicet quod iste multo melior sit MOYSE. Hoc enim postulabat ipse cum diceret Iudaeis: Si circumcisionem accipit HOMO in Sabbato, ut non soluat lex Moysi, mihi indignamini: quia totum hominem sanum feci in sabbato. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Nam illi quidam locutus est deus, & ex colloctione dei facies eius splenduit: sed non caput aureum, non manus tornatiles & aureas habuit, id est, non deus & homo, sed tantummodo homo fuit: & hoc ipsum, quod splendida facta est facies eius, quod aliquando operatus est qualibuscunque manibus, de pleni-

Roma. 6.

Psalm. 35.

Ioan. 7.

Exod. 34.

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

Ioan. I.

Luc. I.

tudine huius accepit, sicut & omnes alij. Talis, inquam, est dilectus meus, & ipse est amicus meus, & prius amicus quam dilectus meus. Prior enim ille me amavit: & respexit humilitatem ancillæ suæ amicis oculis, & hinc illum ego dilexi, quia magna fecit mihi, magna inquam, quæ vere sunt amici. Hoc autem nunc agitur, ut uester quoque dilectus sit, & ut sciatis uel cognoscatis iam ex parte, quæ uere diligendus & totus desiderabilis sit, quæ dixistis, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos.

CA. VI.

¶ Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus & quærimus eum tecum? Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in ortis & lilia colligat.

¶ Ergo o dilecta & dilectarum dilectissima, non quasi ignorans, quo abisset dilectus tuus dixisti filiabus Hierusalem, adiuro uos, si inuenieritis dilectum meum, nam ipsæ potius ex te descendendum existimauerunt, & tu doces eas, ubi nam inuenire deberent illum. Quare autem non dixisti, dilectus meus ascendit in cælum: sed dixisti, dilectus meus ascendit in ortum suum. Videlicet quia non adhuc infidelibus, sed iam fidei libus loqueris, scilicet filiabus Hierusalem, quæ nec ueraciter dici possent filia Hierusalem, si non haberent fidem: nisi dilectum surrexisset atque in cælum iam ascendisse credidissent. Hoc autem scire illas oportebat ad perfectionem fidei, quod licet ascendisset in cælum, & sederet

ad dexterā patris: nihilominus tamen hic remā-
 sisset præsentia maiestatis, præsentia uel gratia si
 ue operatione diuinitatis inuisibili, quemadmo-
 dum dicit: Ecce ego uobiscum sum omnibus di-
 ebus usq; ad consummationem seculi. Igitur di-
 lectus meus descendit in ortum suū ad areolam
 aromatis, ut pascatur in ortis, & lilia colligat, id
 est, hic perseverat nobiscum, quo semel descen-
 dit, ut faceret uoluntatem patris sui, quod est pa-
 sci in hortis, quemadmodum dicit: meus cibus
 est, ut faciam uoluntatem patris mei: & ut ele-
 ctos suos congregaret ad se, quod est lilia collige-
 re, quemadmodum quidam de præcipuis amico-
 rum dicit de hoc ipso dilecto, quia moriturus e-
 rat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut si-
 lios dei, qui erant dispersi, congregaret in unū.

¶ Cum hæc ita sint, non ita uobis dictum arbi-
 tremini filiæ Hierusalem, adiuro uos, si inueneri-
 tis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amo-
 re langueo, tanq; hinc abierit, & hic nullo modo
 inueniri possit, quia deus & dominus est, qui u-
 bicq; est, & omnia implet, quemadmodum sapi-
 ens cognitor eius dicit. Ergone putandum est, qd
 deus habitet super terram? Si em̄ coelum, & cœ-
 li cœlorum capere te non possunt, q; tomagis do-
 mus hæc quam ædificauit. Quis secundum uisi-
 bilem præsentiam hic non sit, q; uis humanā for-
 mam in coelum leuauerit, eamq; nubes susce-
 pit ab oculis nostris, tamen hic intra uos est, &
 uos illi estis areola aromatis, & ipse pascitur in
 uobis, & uos estis lilia quæ colligit.

Matt. ult.

Ioan. 4.

Ioan. 11

3. Reg. 8.

Act. 1.

¶ FINIS LIBRI QVINTI.

M 3

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN
Cantica canticorum de incarnatione
dñi commentariorum: Li. VI.

Gen. 4

ANTEQVAM fierent emissio-
nes tuæ paradyfus malorum pu-
nicorum cum pomorum fructi-
bus laudabilis eras & pulcherrima
mulierum, & dilecti tui uoce
laudabaris dicentis: **Q** pulchra
es amica mea, **q** pulchra es, oculi tui columba-
rum, absq; eo q; intrinsecus latet & cætera. **Q**-
to magis postquam ad uocem eius pulsantis, &
propter manum eius te tangentis, surrexisti, ut
aperires ei, & aperuisti pessulum ostij tui, factus
q; est ille emissionum tuarum paradyfus, uerbis
atq; exemplis tuis complantatur, laudari debui-
sti ampliori laude pulchritudinis, q; esses pul-
chra non soli tibi, sed pulchritudinis tuæ facti
essent principes plurimi. Repetit iterum dilectus
canticū landationis, & modulos multiplicat pul-
cherrimæ cantionis in memoriam tui, talib. uer-
bis te præmittente.

¶ Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi
qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica
mea, suavis & decora sicut Hierusalem,
terribilis ut castrorū acies ordinata. **Auet**

COMMENTARIO. LIB. VI. Fo. 92

te oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ouium, quæ descenderunt de la uacro. Omnes gemellis fætibus, & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, una est mater suæ, electa genitrici suæ. Viderunt illam filia, & beatissimam prædicauerunt, reginæ & concubinæ laudauerunt eam.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi auro ra consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata.

¶ Ego (inquis) dilecto meo, subauditur pessulum ostij mei aperui, uocis meæ obsequiū præbui, ut audirent, & non nescirent filia Hierusalem, qualis ipse sit: dilecto (inquam) meo, qui patitur inter lilia, id est, qui corda munda, & casta diligit corpora, & dilectus meus, subauditur uicem reddit mihi laudationis ac beatificationis, cantico suauis, ac perfectione cantici ueluti octo chordis. Ipse est enim & psalterium & cythara dei patris, cui pater in Psalmo dicit: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara. Fiebant

M 4

Psalm. 56
& 107.

RVP. IN CAN. CANT. CA. VI.

autem antiquitus cytharæ octo chordis, ea lege
ut octaua eadem esset quæ prima, quã sympho-
niam maximam musici nominant dyapason.

8. moduli
huius cāt.

Considerate igitur canticū istud, quomodo cur-
rit modulis octo bene sonantibus, ita ut sonus oc-
tavius idem sit qui primus, terribilis ut castro-
rum acies ordinata. Nam primus modulus est,
Pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut
Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordi-
nata. Secundus, auerte oculos tuos a me, quia ipsi
me auolare fecerunt. Tertius, capilli tui, sicut
grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

Quartus, dentes tui sicut grex ouium, quæ ascē-
derunt de lauachro. Quintus, sicut cortex mali
punici, sic genæ tuæ absque occultris tuis. Sextus,
sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinae,
& Adolescentularum non est numerus, una est
columba mea, perfecta mea, una est matri suæ
electa genitrici suæ. Septimus, uiderunt illam fi-
liae, & beatissimam prædicauerunt, reginæ &
concubinae laudauerunt eam. Octauus, quæ est
ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens,
pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castro-
rum acies ordinata.

Igitur perfecta cantio maximaque hæc sympho-
nia dilectionis est, & modulus octavius idem so-
nat, quod primus, pro eo quod non contenta ego
propria felicitate, studui chorum filiarum Hie-
rusalem docere & ordinare, ita ut unus idemque
cœtus & chorus esset & castrorum acies, chorus
laudantium dilectum, acies pugnantium contra di-
abolium propter dilectum. Nunc singula hæc mo-
dulamina studiosius addiscenda sunt.

¶ Pulchra es (inquit) amica mea, suavis & decora sicut Hierusalē, terribilis ut castrorum acies ordinata.

¶ In hoc est perfectio pulchritudinis, quod non solum suavis, nec solum terribilis, sed utrunque es & suavis & terribilis: suavis sicut Hierusalē, terribilis ut acies castrorum quæ bene ordinata est. In quo suavis & decora sicut Hierusalem. In eo uidelicet, quod & anima tua semper supernam uidet pacem, & ex uisitacione tui discunt animæ plurimæ coelestem ducere conuersationem, unde & dicuntur uel sunt filiæ Hierusalem, quæ optimam eligunt partem, iuxta illud: uacate & uide te, quoniam ego sum deus.

¶ Quid uero est, ut castrorum acies ordinata. P^sal. 45.
Non enim a magno intellectu uacat ista comparatio, & idcirco subtiliter est intuenda. Scimus & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta uideatur. Nam si ita disponitur, ut locus uacuus, per quem hostis possit ingredi dimittatur, profecto iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, ut per charitatem semper uniti atque constricti & nunquam interrupti per discordiam inueniamur: quia quamuis quælibet bona in nobis fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos ualeat hostis intrare. Huius partis optimæ tu totam hæreditatem possides, & in ea princeps tu es: par-

M S

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

tis (inquam) optima, cuius est in suauitate uide-
re iam uel contemplari supernam pacem secun-
dum nomen Hierusalem, & cōtra malignos spi-
ritus in procinctu esse secundum castrorum si-
militudinem. Veruntamen o dilecta, o uera Hie-
rusalem fac quod dico.

¶ Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me
auolare fecerunt.

¶ Et tunc quando me præsente habuisti præ-
sentia corporali, oculos tuos, oculos tam mentis
quàm corporis semper in me fixos habuisti: &
nunc, quando secū dum corpus absens tibi sum,
me spiritualibus oculis iugiter contemplaris.
Auerte oculos tuos, auerte (inquā) uidelicet ita,
ut prudens & discreta sit contemplatio, sciendo
quod sim incomprehensibilis ego dilectus tuus,
ex eo quod sum deus, cuius substantiam uel na-
turam quanto quis contemplatur subtilius, can-
to ad comprehendendum insufficiens inuenitur
ut de isto quoque recte dicas: Acedet homo ad
cor altum, & exaltabitur deus. Ergo ne bonum
est hoc placitumque dilecto, propter causam
hanc auerte oculos? Est plane bonum aliquo mo-
do, scilicet dū sic a me auertis, ut in temetipsam
cōuertas oculos tuos, id est, dum sic altissimam
diuinitatem contueris, ut reuoces ad memoriam
infirmam tuam infirmæ cōditionis, & opti-
me scias, quia hoc ipsum quod deum uides, nō tuæ
potentiæ sed diuinæ gratiæ est.

Psal. 63

¶ Capilli tui sicut grex caprarum, quæ ap-
paruerunt de Galaad. Dentes tui sicut

grex ouium, quæ ascenderunt de lauachro. Omnes gemellis foetibus & sterilis nõ est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absq; occultis tuis.

¶ Ut quid ista dilectus laudationis modulamina repetit, cum inter cætera superius eadem & eodem modo cecinerit: nisi quia duplici honorificentia dignum est, eandem mundiciam cogitationum, eandem uitæ innocentiam, eandemq; pudicitia uerecundiam, quam prius habuisti in solitudine silentij, custodisse ad integrum in illa frequentia, cui te interesse poscebat utilitas euangelij, secundum uoluntatem dilecti pulsantis & dicentis: aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cicinni mei guttis noctium. Et de istis quidem uidelicet de capillis, dentibus atque genis, iam illic dictum est: ueruntamē de genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter audiant amici, quo ædificentur adolescentulæ, quo delectentur filia Hierusalem.

¶ In utero nos ita natura formauit, ut genua genis opposita sint. Vnde & a genis genua dicuntur. Ibi enim cohærent sibi, & cognata sunt oculis, lachrymarum indicibus & misericordiæ. Deniq; complicatum aiunt gigni formariq; hominem, ita, ut genua sursum sint, quibus oculi formantur, ut caui fiant ac reconditi. Inde est quod homines, dum se ad genua prosternunt, statim lachrymantur. Voluit enim nos natura maternum remorare uterum, ubi cõsedebamus in tenebris, antequam ueniremus ad lucem.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. VI.

¶ Profecto qui caussam istam diligenter attēdit, ille scienter atque rationabiliter laudat & approbat, sanctis & eruditis cogitationibus familiare esse, genua frequentius excelso deo curuare, & genas lachrymosas genibus curuis applicare, ut respiciat ac recogitet creator habitans in excelsis, qualiter nos in utero formauerit. Vnde & illud sanctus IOB commonefacit his uerbis: Memento quæso (inquit) quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me & cætera. usq; licet hæc cæles in corde tuo, tamen scio quod uniuersorum memineris. Non paruum inuentum reperit qui istud consecutus est, ut sciēter sic exhibeat creatori, sicut reperit Propheta Micheas, cum dixit: Quid dignum offeram domino? Curuem genu deo excelso. Nec uero soli deo, ue rumetiā hominibus dulcis uisu & amabilis est huiusmodi compositio siue appositio, tantoque quisq; magis reuerendus existit, quāto frequentius atq; affectuosius genua curuans, genas suas uel oculos aut totum caput demiserit.

Ioan. 10

Mich. 9

Esa. 5.

Prou. 30.

¶ Econtra capitis oculorumq; ac genarum erectio nimia, multum Deo & hominibus odibilis est, magnamq; sonat uituperationem talium reprehensio, maxime ex ore dei: Exempli gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuatae sunt filiae Syon, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & cætera. Item: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebrae in altum subrectae. Tu o dilecta naturam condecorasti, quæ genas tuas ad nullius uiri aspectum subleuare prima proposuisti, soli q; creatori mente, & corpore humilis sapienter inclinasti, duce &

COMMENTARIO. LIB. VI. 95

magistro spiritu sancto, in quo dicit pater tuus
fidelis Dauid: Venite adoremus & procidamus
& ploremus ante dominum qui fecit nos: Se-
quuntur autem te utriusq; sexus plurimi, quibus
optime placet id quod audiunt, sicut cortex ma-
li punici, ita genæ tuæ absq; occultis tuis.

Psal. 94.

¶ Sexaginta sunt reginæ & octoginta con-
cubinæ, & adolescentularum non est nu-
merus. Una est colūba mea, perfecta mea
una est matri suæ, electa genitrici suæ.

¶ Quid est hoc dicere: nisi quod & si multæ sunt
fideles, & propter fidem, quæ per dilectionem in
eis operatur, laudabiles: nulla tamen earum tibi
similis est, sicut ueraciter prædicamus, quia nec
primam similem uisa es, nec habere sequentem:

Gal. 5.

¶ Nam reginæ recte dicuntur illæ animæ, quæ
perfectæ charitatis sunt, in eo uidelicet quod eun-
dem dilectum tuum sequentes, nihil terrenū sed
ipsum solum quærunt, nec propter metum ge-
hennæ, sed propter amorem uitæ æternæ pecca-
tum fugiunt, uirtutemq; amando, iniquitatem
oderunt: concubinæ uero sunt illæ, quæ sub ti-
more seruiunt, nec eius perfectionis, ut sup præ-
ceptum uelint addere consilium, scilicet hoc, ut
relictis omnibus solum sequantur hunc dilectū
habentes quidem in fundamento Christum, sed
nihilominus amantes aliqua quæ huius mundi
sunt. Quid porro uolunt sibi numeri isti decem
senarius atq; octonarius: Valet ne aliquod no-
men scripturæ huius, quod est, שִׁיר הַשִּׁירִים
hoc est, cantica canticorum, Valet utique, quia

Mat. 7.

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. VI:
primam symphoniam efficiunt, quam musici no-
minant diatessaron. Est enim in eis habitudo,
quam Eiptriton, id est, sesquiterciam dicunt, quia
maior numerus, uidelicet octoginta, minorem
numerum, scilicet sexaginta, totum in se continet
& eius insuper tertiam partem, id est, uiginti. Et
hæc proportio numerorum in musica sex reddit
dyatessaron, quod interpretatur de quatuor, &
idcirco sic uocatur symphonia hæc, quia de qua-
tuor chordis siue uocibus constat cum duobus
tonis habens semitonum. Igitur sexaginta regi-
næ & octoginta concubinae, id est, animæ quæ
uero dei insistant, & uerbi dei ita participes fa-
ctæ sunt, ut facere possint doctrinæ fructum: me-
ritis quidem, secundum quod supra dictum est,
differunt, sed fidei consonantiam per unitatem
confessionis in auribus dilecti suauiter resonant.
¶ Quomodo autem numeri isti octonarius &
senarius, qui hic multiplicauerunt denarium, ob in-
uicem differunt: ut merito per senarium regi-
næ, & per octonarium uoluerit designare con-
cubinas? Videlicet eo differunt, quod senarius
numerus perfectus, octonarius uero imperfe-
ctus ac diminutus, atque usque ad extremas unita-
tes secabilis est. Perfectus quippe est, & perfe-
ctorum primus numerorum senarius, quia suis
ex partibus constituitur. Habet enim dimidiam
id est, tres: tertiam, id est, duo: sextam, id est, unum
quæ partes simul collectæ senarij summam resti-
tuunt. Porro octonarius in suis partibus seipso
minor est. Habet enim dimidiam, id est, quatuor:
quartam, id est, duo: octauam, id est, unum:
quæ partes simul collectæ, septenarium faciunt.

minorem uidelicet summam iplo octonario, cuius partes sunt. Claret igitur & ista caussa, cur senarius reginis, & octonarius concubinis, magisq; octonarius reginis, & senarius congruat concubinis. ¶ Adolescentularum non est numerus, id est, abundant in euangelio plures q̄ ad coelestes pertineant thalamos, iuxta illud: Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Adolescentulae namq; recte dicuntur, quae nondum saltem ad timorem dei profecerunt, & propter hoc custodia indigent uel magisterio hominum: quia nec dum intus diuini timoris seu amoris habent magisterium, & multae ex huiusmodi (quod ualde pauendum est) inueniuntur extra numerum, quia de adolescentia nunquam ad perfectam aetatem perueniunt, aetatem interioris hominis, quam quidam amicorum insinuans, occurramus, ait, in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Iesu Christi.

Ephe. 4.

¶ Vna est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genitrici suae. Vna, inquam, est, & similem non habet. Omnino nec inter reginas ulla similis huic est. Cui matri suae una, cui genitrici suae est electa? Nimirum matri suae Hierusalem una est, illi Hierusalem, quae sursum est, quae est mater omnium nostrum, & genitrici suae, scilicet antiquae ecclesiae electa est, ecclesiae Patriarcharum & prophetarum ac regum iustorum, quorum de carne progenita est, quorum secundum fidem benedictionis, quae illos ad repromissa erat, ianua uel materia est. Et illi matri, & huic genitrici una & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines similem uel primam habet,

Gala. 4.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VI.
uel sequentem habitura est: uere columba, quia
gratia plena, uere electa, q̄ non solum salua exi-
steret, uerum etiam ipsam salutem pareret

¶ Viderunt illam filia, & beatissimam
prædicauerunt, reginae & concubinae lau-
dauerunt eam.

¶ Hoc ipsa met præuidens ac prænoscens, cum
dixisset. quia respexit humilitatem ancillae suae,
subiunxit atq; ait: Ecce enim ex hoc beatam me
dicent omnes generationes. Nōne ut secundum
præsentem literam hoc dictum sit, & generatio
reginarum, & generatio concubinarum, & ge-
neratio adolescentularum: nonne (inquam) oēs
istae generationes beatam dicent illam? Reuera,
& si impares meritis, at tamen fide consimiles:
ecce uident illam, ecce cōtemplantur illam unā,
illam electam, & cum admiratiōe ineffabili uo-
ces extollunt iugiter ex omnibus locis suis, talē
laudantes, talem beatissimam prædicantes, non
solum hic in isto exilio mortalitatis, uerum eti-
am & multo amplius in illa prima uitae & im-
mortalitatis, ubi uident eam dominantem, & do-
minando possidentem regnum dilecti, eo uideli-
cet iure, quo decet matrem possidere regnum fi-
lij sui. Et quid dixerunt laudantes, & beatissi-
mam prædicantes.

¶ Quae est ista, quae progreditur, quasi au-
roram consurgens, pulchra ut luna, electa ut
sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.

¶ Quae pulcher ordo in ista laudatione, in ista tua
pulchritudinis o beatissima prædicatione, Pri-

mum consurgēs ut aurora, deinde pulchra ut luna, deinde electa ut sol. Quando nata es o uirgo beata, tunc uera nobis aurora surrexit, aurora prænūcia diei sempiterni: quia sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis, & initium est diei sequentis: sic natiuitas tua, natiuitas ex semine Abrahamæ, clara ex stirpe David, ad quos cum iuramento dei facta est repromissio benedictionis: finis dolorum, & consolationis fuit initium. finis tristitiæ, & letitiæ nobis extitit principium.

¶ Quando autem spiritus sanctus in te superuenit, & filium uirgo concepisti, uirgo peperisti tunc tu & extunc pulchra pulchritudine diuinas pulchra (inquam) non quomūcunq; sed ut luna. Sicut enim luna lucet, & illuminat luce non sua, sed ex sole cōcepta: sic tu o beatissima, hoc ipm̄ quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quando autem de hoc mundo assumpta atq; ad æthereum thalamum translata es, tunc tu & ex tunc electa ut sol, electa (inquam) nobis, quia sicut ex te natum dei filium solem uerum, solem æternum adoramus, & colimus ut deum uerū: sic & te honoramus, atq; ueneramur, ut ueri dei genitricem, scientes quia totus honor impensus matri, sine dubio redundat in gloriam filij.

¶ Et quidem natura non tu idem es quod ille sol sed nihilominus tāta es, ut te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: Honora patrē tuum & matrem non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam uelit honorari matrem. Finis cantici idem sonat quod principium, terribi

Exod. 20.

N

RVP. IN CAN. CANT. CA. VI.

lis ut castrorum acies ordinata, sicut superius iam dictum est. Protinus uero, quod dixeras o dilecta filabus Hierusalem, percunctantibus quo abiisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis ut pascatur, in ortis, ipse gratanter acceptum, confirmat his uerbis.

¶ Descendi in ortum nucum, ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruisset uinea, & germinassent mala punica.

Gal. 4
Lex, sicut
nux est.
2. Cor. 3

¶ Ita soror mea ut nouissime dixisti. Ego descendi, uidelicet de caelis in ortum meum, ortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quæ nimirum lex sic mihi est tanquam ortus nucum. ¶ Denique sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem & ad uescendum suauem continet nucleum, ita sub amara uel occidente litera, & durissimo iugo caeremoniarum, suauem atque uiuificantem continet spiritum. Ad quid huc descendi? Ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruisset uinea, & germinassent mala punica. Verum quod econtra euenit, illud cantabile non est, ad Cantica Canticorum non pertinet: siquidem respicias causam illorum, qui illi descensui meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri & filia Hierusalem adulescentulae nostrae iam dudum rem gestam bene nouerunt, secundum illam parabolam quam dixi, quæ est huiusmodi. Homo erat paterfamilias, qui plantauit uineam & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular et cætera, usque, nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

Parabola
de agrico-
lis uineæ.
Math. 21,

COMMENTARIO. LIB. VI. Fo. 98

Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres. Venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et apprehensum eiecerunt eum extra uineam, & occiderunt eum.

¶ Secundum (inquam) parabolam illam, ego descendi in ortum nucum, id est, sub lege factus sum, ut uiderem poma conuallis, id est, ut consolarem eos qui me expectabant in spiritu humilitatis. Iuxta illud: Spiritus domini super me eo quod unxerit me dominus. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem & cætera. Non solum autem, sed & ut inspicerem, si floruisset uinea: illa nimirum uinea, de qua scriptura prophetica dicit: Vinea facta est dilecto in cornu filio olei & cætera, usque, uinea enim domini exercituum domus Israel est, At illi agricolæ eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen licet, hæc mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem poenitens istud cantabile dixit.

Nesciui anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.

¶ Vbi nam hoc dictum fuit? Cùm dicerent eis amici nostri, certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia dominum eum & Christum deus fecit hunc Iesum, quem uos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad eos. Quid faciemus uiri fratres? Et quidam talium notissimus ita dicit. Fui blasphemus & persecutor & contumeliosus, sed misertordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. His atque alijs modis dixit poenitens synago-

Descendi
in hortum
nucum.

Esa. 61.

Luc. 4.

Esa. 5

Actu. 2

1. Timo. 1

RVP. INCANT. CAN. CA. VI

ga siue aliqua synagogæ pars. Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab. Quare autem sic dixit: anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigæ Aminadab? Considerate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & uidebitis multum pertinere ad rem, quod dicit, anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigæ conturbauerunt me.

¶ Quadrigæ Aminadab quatuor sunt euangelica sacramenta dilecti, uidelicet incarnatio uel diuinitas eius, passio eius, resurrectio eius, & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadrigas anima mea (inquit) conturbauit, id est, cœtus pharisaicus in seditiones excitauit me, ut talium quadrigarum cursum non possem discernere, uidelicet præuenta quadrigarum earundem non bonæ estimatione, secundum suasionem & iniqua consilia illius talis animæ meæ. Cœtus namque pharisaicus erat uel esse debebat anima mea, id est, ita plebem uiuificare uel regere, sicut corpus uel omnia membra corporis uiuificat uel uegetat anima: utpote magistri uel sapientes, legem & prophetas scientes, imo & totam clauim scientiæ tollentes. Talis anima mea conturbauit me, ut ad scientiam non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eis præhibent lex & prophetæ.

Lucæ, II.

¶ In quo uel unde dilectus Aminadab? Quo pertinet ut tali in re uocaretur Aminadab? In eo mirum, quod unus idemque dilectus, rex est & pontifex magnus, & in se uno personam utranque cōiunxit, uidelicet sacerdotis & regis; secundum ty-

pum uel similitudinem illius uiri Aminadab, qui cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Iuda, dedit filiam suam in coniugium homini sacerdoti Aaron de tribu Leui, sicut in Exodo scriptum est: Accepit autem Aaron uxorem Elizabeth, filiam Aminadab, sororem Naason, quæ peperit ei Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar.

Exod. 6

¶ Et ille quidem Aminadab, filiam suam semel datam illi Aaron, ad semetipsum non reduxit aut reducere debuit: iste autem Aminadab, iste dilectus & primogenitus, sacerdotium suum quod semper ante Moysen & Aaron primogenitorum fuit, pro tempore autem & propter quandam dispensationem, de qua multa essent dicenda, præstitum est tribui Leui: sacerdotium inquam suum exultando, & quadrigis iam dictis uiam suam currêdo, repetijt & ad se reduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus & natus, sponte passus, & in ipsa passione sua ipse sacerdos & ipse hostia sponte factus, secundum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur enim populi mei spontaneus: Non solum autem sacerdotium suum ita repetijt & ad se reduxit, uerum etiam ad antiquam speciem formamque pristinam reuocauit, sicut in spiritu prædixerat Dauid: Iurauit dominus & non poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: Igitur anima mea conturbauit me, ait, propter quadrigas Aminadab: uidelicet malo zelo ipsa turbata & confusa præ inuidia, causam suam quasi dolendam declamans, eo quod cursores siue aurigas & drigarum istarum audisset, dicentes, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum & mu-

Psal. 109.

N

3

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

tabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et multa his similia, seu ante seu postquam cursum suum perfecit iste Aminadab, Voces autem eiusdem Aminadab currentis in quadrigis suis erant huiusmodi.

¶ Reuertere reuertere Sunamitis reuertere reuertere, ut intueamur te.

Nō p̄ legē
sed per fi-
dem iusti-
ficatio est
Roma. 4
Gen. 15.

3. Reg. 1

¶ Tu (inquit) o Sunamitis, id est, captiua uel de-
specta, tu o fides, ueri sacerdotij dignitas, prop-
ter carnales cæremonias pene obliuioni tradi-
ta, ita ut nesciat neque recogitet synagoga, quia
non per legem, sed per te, scilicet per fidem, iusti-
ficatus est pater eius Abrahā, sicut scriptū est:
Credidit Abraham deo & reputatum est ei ad iu-
stitiam, reuertere & iterū dico reuertere, & ter-
tio dico reuertere, & quarto dico reuertere, ui-
delicet secundum istas quadrigas meas. Nam &
ad hoc natus & ad hoc passus sum, ut tu reuerte-
reris, & resurgens atq; ascendens in cœlū, re-
uersio-nem tui inclamare non destiti. Cūq; re-
uerteris tu mihi es Sunamitis, q̄ uel me uel pa-
trem meum antiquum dierum calefacias secun-
dum similitudinem hāc. Et rex David senuerat,
habebatq; ætatis plurimos dies. Cūq; operire-
tur uestibus, non calefiebat. Dixerūt ergo ei ser-
ui sui. Quæramus domino nostro regi adolescē-
tulam uirginem, & stet corā rege, & foueat eū.
dormiatq; in sinu eius, & calefaciat dominum
nostrum regem, Quæsierunt igitur adolescentu-
lam speciosam in omnibus finibus Israhel, & in-
uenerunt Alysach Sunamiten, & adduxerunt
eam ad regem, &c.

¶ Hæc denique, sicut & alia sunt per allegoriam

dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebat sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus eum operiretur rex Dauid senex, non calefiebat, carnales cæremoniz sunt, quas ille antiquus dierus deus cum sibi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imo dicebat. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram deo rege, & in sinu eius dormire, ipsumq; calefacere, id est, bene calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere: Tu ergo Sunamitis reuertere, ut intueamur te, id est, unde iustificatus est Abraham, inde iustificari speret omnes qui uolunt esse uel ueraciter dici filij Abrahamæ, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imo adulescentularum multitudini, & ideo dico eis.

Quid uidebitis in Sunamite, nisi choros castrorum?

Quid inquam aliud? Nunquid sanguinem uictimarum? Nunquid circumcisionis cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes siue cantiones præliantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod uere est pulcherrimum. Immola deo sacrificium laudis (ait ipse in Psalmista) & redde altissimo uota tua. Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, & omnino est iustitiæ DEI subiecti, non suam uelle statuere iustitiam. Ni

(hil aliud uidebitis, aut uidere desyde

Gal. 4

I. Cor. 10.

Psal. 49.

Roma. 10

RUPER. IN CANT. CANT. CA. VII.

Actu. 15

I. Cor. 1.

rabitis: sed & si quis uestris o amici auditoribus ostendere uoluerit, uos cum spiritu sancto, spiritu consilij econtra dicetis. Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quam hæc necessario, ut abstinere uos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, & ea quæ uobis fieri non uultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes uos, bene agetis. Igitur hoc solum in euangelio uidendum atq; prouidendum est secundum fidem patrum, ut sint chori castrorum, chori in una fide, dicendo id ipsum, castra resistendo usq; ad sanguinem contra peccatum.

¶ Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis.

¶ Tibi dico o Sunamitis, cui dixi reuertere, & quæ iam reuertes, te appello filiam principis, & hæc dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calciamentis. Quæritis ne adolescentulæ, cur Sunamiten iam dictam nominem filiã principis, uel cuius dicam filiam principis? Discite hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima ualde claruit illa reuersio, quam inclinans dixi, reuertere reuertere Sunamitis. Insigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam principis cognoscere docet his uerbis: Scriptum est (inquit) quoniã Abraã duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: quæ autem de libera, per repromissionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta, & cætera usq; itaq; fratres iam

Gal. 4:

non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate
 Christus nos liberauit, state & nolite iterū iugo
 seruitutis contineri. ¶ Libera illa, cuius secun-
 dum scripturam meminuit, Sara dicta est. SA-
 RA autem interpretatur princeps, & secundum
 hoc ipsum nomen, & secundum suæ generatio-
 nis modum, allegorice designat illam, quæ sur-
 sum est Hierusalem liberam, quæ est mater o-
 mnium secundum fidem, neque enim generat se-
 cundum carnem, sed secundum fidem: sicut ecō-
 tra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod
 interpretatur aliena, & secundum suæ uel gene-
 rationis uel conditionis modum illam designat
 Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filijs sur-
 is. Igitur filia principis, pulchra & speciosa Su-
 namitis, ipsa est fides uel gnatio fidei, cui nunc
 dico, q̄ pulchri sunt gressus tui in calciamentis fi-
 lia principis. ¶ An non ancilla siue ancillæ filia
 discalciatis pedibus incedit? Plane discalciatis, et
 propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis
 quia nuditas pedum seruitutis est argumētum
 excepto si fiat propter deum, iuxta illud: Solve
 calciamentum de pedibus tuis, locus enim i quo
 stas, terra sancta est. Verum de calciamentis hic
 agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalci-
 atum esse uel discalciatam, summa est ignobili-
 tas, & plusquam seruilis egestas. Idcirco ancillæ
 calcaneum serpens momordit, tu autem o filia
 principis bene calciata, caput serpentis contri-
 uisti, tu maxime, o princeps & domina, singula-
 ris dilecta, & sicut iam dixi, una columba mea,
 una genitrici suæ, uidelicet generationi liberæ,
 generationi non carnis, sed fidei, quæ me me tri-

Exod. 3.

Gene. 3

M S

RVPERTI IN CANT. CANT. CA. V.

rum non de carne uiri, sed de spiritu dei conce-
pisti & peperisti patrem uel principem filiorū,
non carnis, sed fidei uel repromissionis.

¶ Iuncture fœminum tuorum, sicut mo-
nilia quæ fabricata sunt manu artificis.

Disiunctio
fœminū i
ancilla.
Ezech. 16

¶ Laus ista, laus magna, uituperationi illi op-
posita est, imo & acerbissimæ exprobrationi il-
lius ancille iam dictæ apud Ezechielem prophe-
tam, dicentem ex ore domini: Et diuisisti pedes
tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicar-
iones tuas. Diuisio uel diuaricatio pedum ipsa
est disiunctio fœminum, ualde uituperabilis, ni-
mirum propter illud quod subintelligitur: uide
licet propter multitudinem fornicationum.

Iunctura
fœminum
in libera

¶ Et e contra, iunctura fœminum, ipsa est com-
positio uel continuatio pedum, laudabilis, iteq̃
propter illud quod subintelligitur, scilicet pro-
pter pudicitia pulchritudinem, saluumq̃ ac be-
ne custoditum castitatis sigillum: maxime in te
o singularis & unica uel nobilissima Summitas
in te o dilecta & dilectarū dilectissima, quæ pri-
ma sine exemplo iuncturam fœminum tuorū
ita custodire proposuisti, ut uirgo nulli unquā
cognita uel cognoscenda uiro, digna fieres con-
iungi tuæ integritatis auctori deo. Quantum
est hoc decus? Quanta honestas? Igitur iunctu-
ræ fœminum tuorum sicut monilia, id est uirgi-
nitatis tuæ integritas perpesq̃ pudicitia custo-
dia, cœlestibus præsijs communita. Cuius est
hoc opus? Cuius uirtus? Nimirum dei altissimi.
Et hoc ipsum (ait quidam sapiens) sapientia est,
scire, quod continentia donum dei sit, Dico igitur

Sapien. 8.

tur non qualiacunq; monilia, sed monilia quæ fabricata sunt manû artificis, id est, quæ solus deus facere & dare potest uel potuit.

¶ Umbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis.

¶ Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ uituperatiõis, q̄ apud sã dictũ prophetam habemus his uerbis. Et qñ nata es, nõ est præcisus umbilicus tuus, & aqua nõ es lota in salutẽ.

Quibus utiq; uerbis luxuriæ supfluitatẽ uituperat, q̄a uiris quidẽ in lumbis, sceminis aut in umbilico luxuriã est testatẽ dño, q̄ de diabolo loquitur ad beatũ Iob. Virtus eius in lumbis eius, &

potestas eius in umbilico uentris eius. Igitur umbilicus tuus crater tornatilis, qd est nisi ac si diceret. Perfecta est in te uirtus castitatis, & liberata

est ab omni carnalis appetitu uoluptatis. ¶ Parũ quippe fuisset ad laudẽ ueræ uirtutis, dixisse, iuncturæ sceminũ tuorũ, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis: nisi & istud adderetur

umbilicus tuus crater tornatilis, nunq; indigens poculis, quia uidelicet illo præcedenti uersiculo solũ denegatur opus siue effectus carnalis com

mercij: isto aut sequenti appetitus quoq; cogitatis, q̄ si inesset, nunq; ueraciter diceretur umbilicus sic præcisus, imo & circũcisus, ut crater

tornatilis, neq; adderetur adhuc, nonquam indigens poculis. Quidnam est umbilico non indigere poculis, nisi non uri uel sitire per appetum libidinis? Hinc enim per quendã sapientẽ dicitur in mulierẽ malam. Sicut uisitor sitiens ad fontẽ

suũ aperiet, & ab omni aqua proxima bibet.

Ezech. 16

Gregori

Iob 40

Umbilicus Mariae crater tornatilis.

Ecci. 26

RVP. IN CANT. CAN. CA. VII.

Ergo tu o Sunamitis, o filia principis, corde & corpore es casta, mente & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Vt autem perficiatur ista laus, dicendum, quia locutione quoque utilis es atque pudica. Hoc est, quod nunc dico ego dilectus tuus.

¶ Venter tuus sicut aceruus tritici uallatus lilijs.

Ioan. 7.

¶ Venter tuus, uenter interioris hominis, iuxta quod quodam loco dixi, qui credit in me, sicut dicit scriptura: flumina de uentre eius fluent aquae uiuae, ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunquam indiget pane uerbi dei, imo abundat omni tritico quodcumque seminauerunt alij. Illuc illatum est omne, quod prophetarum fides elaborauit, Exempli gratia, ut Esaias qui dixit: Et accessi ad prophetissam & concepit & peperit filium. Tu enim o dilecta, tu es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus et fidelis propheta, ad quam tendebat, & in qua completa est omnis sancta et fidelis prophetia. Hinc uenter tuus sicut aceruus tritici, quod uidelicet triticum prudenter congregasti, meditando in scripturis, sicut dictum est quodam in loco: Maria autem conseruabat omnia uerba haec, conferens in corde suo.

Esa. 8.

Lucas, 10

¶ Huiusmodi aceruus bene est uallatus lilijs, quapropter pulchritudo castitatis, sicut claritudine sensus ad intelligendum scripturas efficit, ita & auctoritatem parat omni homini ut dignus sit foris eloqui ea, quae intus reposuit uel contulit, uerba dei, triticum domini.

¶ Duo ubera tua sicut duo hinnuli capre

gamielli. Collum tuū sicut turris eburnea.

¶ Est ista laus liberæ, opposita est uituperatio-
ni ancillæ, imo & ancillarum, quæ ex una factæ
sunt duæ. Fili hominis (ait dominus ad prophe-
tam Ezechielem) duæ mulieres filia matris uni-
us fuerunt, & fornicatæ sunt in Aegypto, in a-
dolescentia sua fornicatæ sunt ibi, ibi subacta
sunt ubera earum, & fractæ sunt mammae pu-
bertatis earum. Quanta iniuria seruitutis, in il-
la tali subactione uberum, talisq; fractura mam-
marum. Et quantum decus libertatis hic secun-
dum similitudines istas, uidelicet hinnulorum
gemellorum caprea atq; turris eburneæ. Ergo
tu o libera Sunamitis tu maxime cuius duo ube-
ra sunt gemella, sæculis omnibus inaudita, uir-
ginitas atque foecunditas: tu, inquam, o dilecta
singularis, libera es ab omni iugo peccati, secun-
dum istas similitudines hinnulorum caprea atq;
eburneæ turris. ¶ Quid est collum tuum, uel q̄le
est collum tuum? Vtiq; nō extentum, imo ama-
biliter demissum, & hæc est humilitas tua, forti-
tudo magna, fortitudo pulcherrima: uere sicut
turris eburnea, quæ & aspectu amabilis, & sta-
tura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo for-
tis, deo amabilis: diabolo autem terribilis, inac-
cessibilis. Quomodo ipsi deo fortis? Nimirum si-
cut ex istis comprobatur exemplis. Quia si con-
tra deum fortis fuisti, ait ipse ad patrem tuum si-
delem Iacob, quanto magis contra homines præ-
ualebis? Ad Moysen autem: Cerno, inquit, q̄ po-
pulus iste duræ ceruicis sit, dimitte me, ut irasca-
tur furor meus cōtra eos, & deleam eos, faciāq;

Ezech. 23

Gene. 32.

Exod. 32.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VII.

te in gentem magnam. Et non dimisit eum, imo tam diu luctatus est, ut uidens deus quod eum superare non posset, diceret illi: dimisi iuxta uerbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iste uel ille? ¶ Profecto humilitate sicut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyses electus eius stetit in contractione, id est, in nimia mentis humilitate in conspectu eius: de illo autem propheta Osee, cum dixisset: In fortitudine sua directus cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est, confestim, fortitudinis eius exprime modum, subiunxit: Fleuit & rogauit eum. Igitur o dilecta collum tuum, quod est humilitas tua turris eburnea, id est, fortissima est atq; pulcherrima: quam respiciens altissimus dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo ubera hæc, uirginitatem atq; foecunditatem, & ecce habes tria insignia hæc: tertium quippe humilitas tua est.

Hūilitas
turris e-
burnea.
Psal. 105.
Osee. 12

Psal. 41.

Esebon.

Nam. 32.

¶ Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis ¶ In quo oculi tui sicut piscinæ. Nimirum in eo quod non deficiunt eis aquæ & tu maxime praecunctis mortalibus, semper compuncta corde, dicere potes: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Propterea dixi, sicut piscinæ non qualescunq; sed piscinæ in Esebon, id est in maxima compunctione. Esebon quippe interpretatur, cingulum moeroris, unde & congrue nomen hoc magnitudinem significat compunctionis. Quæ sunt in porta filia multitudinis, id est: in prima portione terræ promissionis. Esebon quippe ciuitas fuit Seon regis Amorrhæorum

COMMENTAR. LIB. VI 104

qui regnavit in Efebon, & ipsa data est filijs Ruben in possessionem trans Iordanem. Filij autem Ruben (ait scriptura) & Gad venerunt ad Moysen & Eleazarum sacerdotem, & petierunt terram illam, præcepitque Moyses Eleazaro sacerdoti: & Iosue filio Nun, & principibus familiarum dicens. Si transferint filij Gad & filia Ruben uobiscum Iordanem omnes armati ad bellum, date eis terram Galaad in possessionem. Recte ergo dicitur, quæ sunt in porta filiarum multitudinis, quia prima fuit possessio gentis, quæ in Aegypto multiplicata, ingrediebatur terram promissionis. Hoc ad mysterium ualde pertinuit, scilicet piscinas taliter designare quæ sunt in porta multitudinis, sunt enim prima experimenta supernæ dulcedinis beatæ possessionis, ita ut iam ueraciter dici possint terra promissionis, secundum magnum sacramentum scripturæ dicentis. Cunque cœpisset eam, uidelicet Cariath Sephar, quod interpretatur ciuitas literarum Orhoniel filius Ceuez, frater Caleph minor dedit ei Caleph Axam filiam suam coniugem, quam pergentem in itinere monuit uir suus ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum superasset, sedens in asino, dicit ei Caleph. Quid habes? At illa respondit. Da mihi benedictionem. Quia terram arenam dedisti mihi, da & irriguam aquis: Dedit ergo ei Caleph irriguum superius, & irriguum inferius.

¶ Secundū facti huius similitudinem: irriguum superius accipit anima, cū se in lachrymis cœle

Iosue. 15.
Iud. 1.

Irriguum superius & inferius.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VII.

stis regni desyderio affligit: irriguum uero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Igitur in his uerbis, oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis, hic sensus est mysticus, ac si diceretur: Oculi tui præ amore uel desyderio dilecti, quo langues & compungeris, fluunt lachrymis, & istæ lachrymæ piscinæ sunt in Esebon, id est, aquæ manantes cingulo mœroris, ista compunctio terra est irrigua aquis, præcipium quoddam supernæ dulcedinis, & æternæ hæreditatis, sicut illa Esebon & terra trans Iordanem, prima fuit possessio terræ promissionis, illi filia multitudinis. s. Israeliticæ plebi: cuius multitudine non pauciores sunt qui ascenderunt uel ascendunt, ut reprobationem accipiant æternæ hæreditatis.

¶ Nasus tuus sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum.

Ezech. 23

¶ Vere ingenua, uere libera Sunamitis, nasum habens egregium, at illa ignobilis ancilla nasum habet præcisum, sed & aures eius præcisæ sunt, sicut dictum est per prophetam superius memoratum. Propterea o Ooliba hæc dicit dominus deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, &c. usq;: Nasum tuum & aures tuas præcident, & qui remanserint gladio concident. Vt dictum ita & factum est. Nunquid enim illa talis ancilla nasum habet aut aures? Si nasum haberet, aliquid de lōginquo sentiret, aliquid de futuro seculo cogitaret aut desyderaret. Si aures haberet, non solam literam attenderet, sed & uiuificantem in litera spiritum audiret. Nunc autē solis

presentibus delectatur, neque audit eum qui totiens ad audiendum inuitat, dicendo, qui habet aures audiendi audiat. Igitur neque aures neque nasum habet. ¶ Tu autem o Libera, nasum integrum, nasum (ut iam dictum est) habes egregium quæ sano odoratu sentis & appetitu traheris, non eorum quæ uidentur, sed quæ non uidentur, secundum illud: Est enim fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. Quomodo tibi est nasus eiusmodi? Sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum, id est contra cruentum supradictæ ancillæ filium. Damascus namque interpretatur bibens sanguinem & illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicens: Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus est, persequatur eum, qui secundum spiritum ita & nunc. Fortissimo spei ac discretionis nasus opus erat contra omnem eiusmodi falsum fratrem, ludendo persequentem, persequendo ludentem, ne usque quaque illudat: & si corpus lædit, saltem animam non decipiat. Et fortis utique est nasus iste discretionis, sicut turris libani, dum rite spernendo uisibilia & sperando inuisibilia, fortiter resistit, neque frangitur uisibilium incommo- dis: iuxta illud: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici. Quomodo turris ista respicit contra Damascum? Nimirum sensui eius sensum habendo contrarium iuxta illud. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui uero secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filij ancillæ, obprobrium. ¶ Sicut enim in interiori homine

Matth. 13.

2. Cor. 4.
Hebr. 11

Gala. 4.

Gen. 21
Nasus sicut turris libani.

Psal. 60

Roma. 8.

RVP. IN CAN. CA. CNATVI.

le, *exter.

Damascus ille perdidit omnē discretionis & spiritalis intelligentiæ nasum sic & exercitus quo quendam perdidit nasum suum, nasum magnum, scilicet civitatem Hierosolymam, & noble templum, & cætera insignia quæ destructa sunt: quibus ablati, ita ignominiosa facta est circūcisio carnalis, sicut naso præciso deformis efficitur facies cuiusque hominis, & ideo quæ respicit, ipsa etiam talem Damascum cõtemnit & dicit, Tu ancilla superba cū filio tuo Damasco, quid faceres si uel tu nasuta, uel si ille nasus tuus esset: cum nec saltem exterius nasum habens, pulchram te existimes. Quid (inquam) faceres, si templum tuum & ciuitas tua mansisset? Bene igitur o libera Sunamitis nasus tuus contra Damascum respicit firmiter stans sicut turris libani.

Caput.
pro corde
aliquādo
ponitur.
Luc. 21.

¶ Caput tuum ut carmelus, & comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus Carmelus, scientia circuncisionis interpretatur. Caput uero principale est corporis, & pro corde accipitur, quod principale est interioris hominis, iuxta illud: His ergo fieri incipientibus, leuate capita uestra, id est, exhilarate corda uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Igitur caput tuum carmelus, id est, cor tuum scientiam circuncisionis habet, ut legitime & sicut necessarium est circuncidatur, quisquis secundum deum & secundum fidem quæ in te est iudicari uult.

Circuncisio cordis.
Deut. 10

¶ Annon & Moyses circuncisionem istam præscripsit, circuncisionem cordis? Circumcidite igitur (ait ipse in Deuteronomio) præputium

cordis uestri, & ceruicem uestram ne induretis amplius. Quid est ista circuncisio, nisi perfecta dei dilectio; Nam & in alio loco, cum dixisset: Circuncidet dominus deus tuus cor tuum, & seminis tui, ita subiunxit: Vt diligas dominum deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. ¶ Porro circuncisionis carnis scientiam ueram in hoc habes, ut nō dubites illam cessare debuisse, ex quo uenit & manifestatum est semen, cuius uenturi fidem habens Abraham, signum accepit circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei. ¶ Dixi de scientia circuncisionis, quid dicam de scientia legis? Hoc nimirum, quod omnem illam, scilicet ceremoniarum legem, spiritualiter intelligis, Hoc est quod dico, & comæ capitis tui sicut purpura regis, iuncta canalibus. Comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui in meditatio uel cogitando mysteria legis dei: Exempli gratia, quid mysterij contineat uitululus immaculatus, iussus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccauerit & populum derelinquere fecerit, quid hircus de capris, quod capra & quid ouis quid turtur, & quid pullus columbæ, cunctusque ritus sacrificij; meditando (inquam) in his, & in cæteris huiusmodi, comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui sunt, sicut purpura regis, uidelicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui; qui propter hoc ipsum, quod passus est, rex constitutus & gloria & honore coronatus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.

¶ Et recte passio regis, dicitur purpura regis nō solum propter purpureum colorem sanguinis, quem in passione effudit; uerum etiam propter purpuram (derisoriam, quam

Deute. 10

Deute. 30

Gene. 17.

Rom. 4.

Scia legis

& cære-

moniarū,

s. spiritali

ter

RVPER. IN CANT. CANT. CA. VII.

circundederunt ei, protinus tribus pœnis passio-
num contummandum, scilicet flagellandum, cru-
cifigendum, lancea percutiendum. Nam illi qui
dem iridentes purpuram circundederunt ei, tan-
quam regi, sed ille serio & purpuram admisit, et
calamū pro sceptro suscepit in dextera quia cer-
tissime per hæc fiebat, ut & in cœlo & in terra
purpuram regni, & sceptrum acciperet imperij
Proinde purpura illa recte dicitur iuncta cana-
libus, quia sicut purpura eo magis tingitur &
preciosior fit, quo uicinius atq; diutius iuncta fue-
rit tincturæ canalibus, ita passio dilecti eo glori-
osior est, quo amplius præ cunctis sacrificijs pro-
cessit secundū consiliū diuinitatis, cuius uideli-
cet consilij archana, quasi quidam canales sunt
per quos cucurrit preciosissima hæc tinctura pur-
purea, qua dilectus iste, qui erat uirginitate can-
didus, factus est morte uel passione sua, & pma-
net in æternum rubicundus, deus uere gloriosus,
& homo ualde speciosus, & in utraq; substantia
rex unus semper & ubiq; uictoriosus.

Quam pulchra es, & q̄ decora charissi-
mæ in delicijs Statura tua assimilata est pal-
ma, & ubera tua botris.

**Decora in
delicijs.**

Quid est in delicijs pulchram & decoram esse,
nisi in abundantia gratiæ mansuetudinem sum-
mamq; humilitatem cordis habere? Deniq; do-
na gratiarum & intelligentia scripturarum si-
ue sacramentorū cælestium uere sunt deliciae, &
humilitas cordis uera pulchritudo est, res deco-
ra, & deo amabilis uirtus est. Hæc in te coniun-
cta sunt o charissima, tales deliciae, talisque pul-

chritudo. Quod enim dixi? Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris. Et ne dubium sit, cui palmæ dicam adhuc.

Dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius Et erunt ubera tua sicut botri uineæ, & odores tui, sicut malorum, guttur tuum, sicut uinum optimum.

¶ Magna igitur humilitas, quam ista pulchritudo sonat, statura tua assimilata est palmæ, quia tale est, ac si dicam, mihi assimilata es omni habitudine mentis tuæ, mihi (inquam) assimilata es, in eo quod in crucem ascendi mitis & humilis corde. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitauerit quin dixerim tibi. Si enim ipsis amicis dixi: Ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, & alia multa adhuc sensum pertinentia: imo si & inimicis dixi: Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, quanto magis o charissima dixi, aut dicere debui: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius, & erunt ubera tua sicut botri uineæ, & odores tui sicut malorum: guttur tuum sicut uinum optimum: Hoc erat dicere, exaltabor in crucem uictoriosam, & moriendo morte fructuosa, operabor uelociter salutem omnium credentium, et deinde doctrina tua, doctrina legalis atque Evangelica, tempore oportuno palam predicabitur, sicut in autumnio dulces botri comeduntur, & bonus ubique diffunditur odor bonorum operum tuorum, & dulcissimum atque delectabile mihi

Math. 16.
& 20.

Iohan. 12.
Ascendam
in palmā,
exaltabor
in crucem

erit eloquium tuum sicut uinum optimum. Tu autem adhæc.

¶ Dignum dilecto meo ad potandum, labijs eius ad ruminandum.

Et reuera, ut dicis, ita est, Sicut enim uinū optimum dignum regibus est ad potandum, labijs & dentibus eorum ad ruminandum, sic eloquium tuum dignum mihi est ad audiendum, cūctisq; amicis & testibus meis ad prædicandum. Quid faciemus uel quo ibimus cum tātis istis delectis deliciis? Nostri enim, qui primi ad istas delicias uocati sunt, uenire nolunt, sed abirent negligentes, alius in uillam suam, alius uero ad negotiationem suam, reliqui uero tenuerunt amicos nostros & contumelia affectos occiderunt. Quid igitur faciemus?

Luc. 14.

¶ Ego dilecto meo, & ad me cōuersio eius Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, cōmoremur in uillis. Mane surgamus ad uineas, uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica Ibi dabo tibi ubera mea, Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruauit tibi.

Egrediamur in agrum.
Lucæ. 4.

¶ Hæc ego dilecto meo locuta sum, & ad me conuersio eius, uidelicet non improbando, imo propositum hoc habendo, ut egrederemur,

quippe qui iam dudum dixerat ad ciues suos: Amē dico uobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua, & hoc dicto pauca interlocutus ipse transiens per medium illorum ibat, significans utiq; transiturum se a ciuibus suis, & egressurum in agrum, & commoraturum in uillis. Itaq; concordans proposito dei, ueni, inquā, dilecte mi, egrediamur in agrum cōmoremur in uillis, ut uidelicet, qui erant agrestes, fiant domesticici: qui erant uillani, fiant ciues dei, & iuxta propheticum oraculum lætetur deserta & inuita, & exultet solitudo, & floreat quasi liliū, germinans germinet & exulet lætabunda & laudans, & gloria libani detur ei, gloria scilicet hæc ut uideant gloriam domini, & decorem dei nostri, cuius uisione indignum se libanus iste, id est, populus Iudaicus facit, repellendo uerbum dei. Illuc egrediamur, ibi commoremur, & ibi commorantes, mane surgamus ad uineas, sine dubio iam illic nostra commoratione propagantes. Videamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Nam tunc floruit uinea, sed iam in uillis eiusmodi de carne gentilium agrestium nati sunt aliqui qui sint ad uitam æternam præordinati, sine dubio mox credituri, & tunc flores fructum parturiunt, si dociles inueniuntur ad bene operandum, tunc etiam floruerunt mala punica, si inueniuntur in illis aliqui, quorum fides usque ad martyrium durare sufficiat, quod sine dubio futurum est. ¶ Ubi dabo tibi ubera mea, scilicet nutriendo multitudinem filiorum, quos in nouam infantiam fecunda tibi pariet gratia. Un-

Egrediamur in agrum.
Luce. 4.

Comoraturum in uillis.
Eia. 35

Si floruit uinea.

Ubi dabo tibi ubera mea

RVP. IN CANT. CA. CAP. VII.

de hoc ita certum est, quod multitudo filiorum nasci debeat illic, ubi hactenus sterilitas fuit. Videlicet tam ex scripturarum testimonijs, quæ testatur ita debere fieri, quam ex presentibus experimentis, quia Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. ¶ Mandragora mala habet sua-

Gene. 30
Quogetes
uenerunt
ad fidem.
Esa. 54

Actu. 8

Actu. 10
Actu. 16.

ue olentia, quæ & ἀνδροπομόγη *ἄνδροπομόγη* appellatur. quod habeat radicem, formam hominis simillam: cuius cortex uino mixtus, ad bibendum datur his, quorum corpus propter curam secandum est, ut soporati dolorem minime sentiant, sterilibus quoque mederi fertur, ut concipiant: Mandragoræ ergo dederunt odorem in portis nostris id est, experimenta præsto sunt, quod iam fieri debeat illud, quod gentilitati hactenus sterili spiritus propheticus promittit. Lauda (inquit) sterilibus quæ non paries, decanta laudem & hynni quæ non pariebas, quoniam multi filij deferte magis quam eius quæ habet uirum & cætera. In portis (inquam) nostris, id est, dum adhuc sumus in finibus nostris, in finibus iudaicis, sensimus odorem huiusmodi. Venerat enim iam æthiops Eunu- chus adorare in Hierusalem, & reuertebatur sedens super currum suum, legensque Esaiam prophetam, cum ecce sentiens spiritus sanctus odorem eius, dixit ad Philippum. Accede & adiunge te ad currum istum: Sed & tunc eramus in portis nostris, quando odorem dederunt in conspectu domini elemosynæ Cornelij Centurionis. Ad hunc odorem & illud pertinet, quod postmodum quidam amicorum talis uisio per noctem ostensa est. Vir macedo quidam

erat, stans & deprecans eum, dicens: Transiens in Macedoniam adiuua nos. His atq; alijs modis odorem dederunt Mandragoræ in portis nostris, fecunditatem significantes de loco sterilitatis. ¶ Nunquid autem ibi tantummodo ubera mea dabo tibi? Imo & omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruaui tibi. Quamdiu paruuli fuerint hi, qui in loco ubi dicebatur non plæbs mea uos, nascentur filij dei uiuentis, quamdiu (inquam) imbecilles erunt ad audiendum grandem sermonem, eis que lacte opus erit non solido cibo, tamdiu dabo ubera mea: cum autem perfecti fuerint, & pro consuetudine exercitatos sensus habuerit ad discretionem boni & mali, tunc cibum solidum tibi in illis, quia omnia noua & uetera, omnia ueteris ac noui testamenti sacramenta seruaui tibi, conferens in corde meo, proferenda in tempore suo, in tempore oportuno.

Noua & uetera seruaui tibi.

Osee. 1.

Rom. 9.

Heb. 5

Luca. 8

FINIS LIBRI SEXTI.

○ §

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum de incarnatione

dn̄i cōmentariorum. Li. VII:

Felix e-
gressus di-
lecti & di-
lectæ in a-
grū ad gē-
res.

Actu. 13

ACTVM EST, o dilectissima di-
lecti, factum est, ut dixisti, ueni dile-
cte mi, egrediamur in agrum, cōmo-
remur i uillis. Fœlix dies fœlicia no-
bis tēpora huius egressus uestri ad
nos ab illis, qui repulerunt uos, dicē-
tibus amicis, & uestri consilij conscijs ad illos.

Esa. 49

Esa. 54.

Actu. 13

¶ Vobis qd̄e oportebat primum loqui uerbum
dei, sed qm̄ repellitis illud & idignos uos iudica-
stis æternæ uitæ, ecce cōuertimur ad gētes. Nun-
quid uero nō solum illud audierant dictum pro-
pheticum quod subiunxerunt, dicentes: sic enim
præcepit nobis dominus, posui te in lucem genti-
bus, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ.
Imo & cætera quam multa huius gratiæ oracu-
la, & istud secretissimū audierant & intellexerāt
quod tu hic o grā plena dixisti: Veni dilecte mi,
egrediamur in agrum, cōmoremur in uillis. O
quantum gaudium, quanta exultatio illius steri-
lis & desertæ, quæ non habebat uirum, quando
certum de scripturis prophetiis egressus uestri
ad ipsam & suæ salutis audiuit testimonium.
Audientes autem gentes, ait illa scriptura, gau-
sæ sunt, & glorificauerunt uerbum domini, &
crediderunt quodq; erant præordinati ad uitam

eternam. Secundum illud gaudium presenti loco loquitur ipsa exultans & lætabunda & laudans.

¶ Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ, ut inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet. Apprehendam te & ducam te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ ibi me docebis; & dabo tibi poculum ex uino condito, & mustum; malorum grauiorum meorum.

CA. VIII

¶ Ista admiratiua percunctatio, quis mihi det te similis illi est, & unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me, & ista exultatio, inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet: similis est illi responso tuo ad angelum, ecce ancilla domini fiat mihi secundum uerbum tuum. Similis namq; est, uel quæ hæc dicit, sicut decet filiam similem esse matri. An non tu mater eius, quæ uitam & salutem peperisti? An non filia tua hæc est, uidelicet imitatione fidei. Si Abraham pater gentium, & Sara mater gentium recte dicitur & est, uidelicet propter fidem. quanto magis tu o fidelissima fidelium mater es omnium nostrum? Proterea dicit ista ualde attonita propter auditum supradictum magna gaudij multitudine. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ,

Lucæ. 1.

Ibidem.
Gentium
populus fi-
lia marie.
Gen. 17.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VIII.

Fratrem suum dicit dilectum suum, & describit eum dulci descriptione, sugentem (inquiēs) ubera matris meæ. Cuius matris meæ nisi uirginis Mariæ? ¶ Propterea de patre nihil dixit, quia uidelicet in fratre isto, ut conciperetur uel nasceretur, fieretq; filius naturæ uel carnis nostræ, uir nihil patrauit. Totū, quod frater noster est, de matre est. Matris ubera suxit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est, quia caro ista, caro nostra: & fides ista, fides tua o Maria, fides nostra est. Non se capit, intus magnitudo gaudiū, intus in corde credentis, & foelicitatē suam admirātis, quod deus filius dei, frater eius factus sit, frater eius o mater exte cuius ubera suxit. Erumpit & clamat. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ, & adijcit, ut inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet? Despiciebatur enim utpote sterilis & deserta sine uiro, id ē, sine deo in hoc mūdo: despiciebatur (inquam) & dicebatur praputium (ut Apostolus ait) ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manufacta, & erat alienata a conuersatione Israel. Inueniam ergo te, inquam, foris, & deosculer, & iam me nemo despiciet. Uidelicet cū possim dicere illud uerissimum, quia multi filij desertæ magis q̄ eius quæ habet uirū. O frater uinæ, o sugens ubera matris meæ, qd est inuenire te foris? Quid est te deosculari? Inuenire te foris, est exire ad te extra castra, qui si cut extra portam passus es, ita extraneus fratribus tuis & peregrinus filijs matris tuæ factus es teq; deosculari impropriū tuum uenerari, & sacramenta pietatis tuæ familiariter cognos-

Christus
frater no-
ster est ex
matre tan-
tum

Ephe. 2.
Rom. 2.
Gala. 6.
Esa. 54.
Gala. 4

Inueniam
te foris.
Heb. 13.
Psal. 68

scere est. Nam inquantū illa cognoscimus & diligimus, in tantū te amabiles amantē deosculamur. Quis si uctus, quod emolumentū huiusce inuentionis, huiusce deoscultationis? Apprehendā te, inquit, & ducam in domū matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ibi me docebis. Quo modo fiet hoc? Videlicet cū tuis fuero potita osculis, cū tu mihi tua mysteria reuelaueris: habeo ego hactenus sterilis habebō ex te filios in nouata iuuetutis, quos te faciēte ordinabo mihi lectores atq; lectrices, cātōres atq; cātrātrices sacerdotēs siue pōtīfices, prophetica atq; catholica gratiā appropinquantes, & cōstituā ex eis scholas legentiū atq; choros canentiū; adhibebo mihi tubas predicantiū, & linguas interpretū, ut mihi explicent scripturas, quæ de te sunt, & quæ hactenus intus in una lingua latuerūt. ¶ Atq; ita ordinata castrorū acie irrūpā domū matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, ubi hactenus requiescūt bestia & habitāt dracones siue strutiones & pilosi saltāt & respōdent ululā: dū colitur adulter Iupiter, ceterorūq; nō deorū, sed dæmonū terræ phalanges, protractisq; foras omnibus, inducā te illuc, ut & in domo matris meæ, & in cubiculo genitricis meæ, scilicet & in palacijs regum, & in tēplis quondā dæmonū nomen tuū inuocetur. Ibi me docebis palam, & cū libertate uocis, more tuo, quē admodū dixisti: Ego palā locutus sum mūdo, & in occulto locutus sum nihil. ¶ Et dabo tibi poculū ex uino condito, & mustū malorū Granatorū meorum. Quid em̄ aliud uel maius dare possū? Hoc ut daret, inuenit & ille, q; dixit. Quid retribuā dñs

Sterilis p̄
perit filios
plurimos.

Lego & a-
postolica
1. Cor. 12.

Esaiæ. 13.

Ioān. 18.

Pals. 115

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VIII.

pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicē salutaris accipiā, & nomē dñi inuocabo. Et est sensus: Prius bona pro malis, deinde bona pro bonis dñs mihi retribuit. Quid retribuā ei? Hæc deliberās, ad id ueni, cū aliquid maius nō possim. Calicem salutaris accipiā, & nomē dñi inuocabo. Hoc ē quod nunc dico. Et dabo tibi poculū ex uino cōdito. i. sacrificiū offerā sacratū, & uere sanctum inuisibili passionis tuæ sacramento. ¶ Nec solū istud faciā, uerū etiam mustū dabo tibi malorū Granatorū meorū .i. præciosam in cōspectu tuā mortē scōrū martyrū tuorū, qui q̄ plures ex me tuæ mortis imitatores erunt. Hoc erit tibi poculū, quod nō erit sanguis brutorū animalū. Hinc em̄ uel tu uel pater tuus, deus deorū, dominus, locutus est. Nunquid manducabo carnes thaurorū aut sanguinē hircorū potabo? Immola deo sacrificiū laudis & redde, &c.

Mustum
malorum
granatorū

Psal. 49

¶ Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me.

¶ Quos filij uel filia, magna quidē & ardua res est, fratrem meū taliter introducere in domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ, & multas proinde pressuras habemus tolerare, sed nolite pertimescere. Ipse ubiq; præsens, duplici consolatione cōsolabitur me. Nam leua eius sub capite meo, et dextera eius amplexabitur me. Leua eius, id est, temporalis interdum prosperitas, ne in laboribus deficiam, sustentabit me, neq; tē tari dimittet supra id quod possum sustinere: & dextera, scilicet spes retributionis æternæ nō incerta, fortius atq; abundantius lætificabit atq;

Quid leua
quid dex-
tera hic
dicitur.
i. Cor. 9.

delectabit me. Fiet mihi in isto seculo consolatio hæc, ut ipsi reges uel principes mihi dētur in famulatum: in illa uero dextera, ubi immortalitas regnat, ipsum uisura sum ego uisione æterna in decore suo, fratrem meum, dilectū meum, regem regum, & dominū dominantū, iāq; tantū bonū prægustare cupio p̄ cōtēplationis studiū.

¶ Adiuuro uos filie Hierusalem, ne suscite tis neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit.

¶ Hoc sciens ipse frater meus, quia solos mediator uel meditari cupio amplexus dexteræ eius ne (inquit) suscite tis, neq; euigilare faciatis dilectā donec ipsa uelit. Ne (inquam) suscite tis, uidelicet eo modo quo Martha suscitare uolebat Mariam sororē suam. Maria nanq; sedēs ad pedes dilecti, audiebat uerba oris eius. Hoc erat requiescere. At illa, quæ satagebat circa frequens ministeriū uolens eam suscitare: Domine (inquit) non est tibi curæ, q̄ soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet. Cunctis filiabus eiusmodi, quæ corporale ministeriū siue actuale uitā nesciūt discernere, quantū distet a dignitate contemplatiōis, dictū hoc esse nemo dubitet, ne suscite tis neq; euigilare faciatis dilectā, donec ipsa uelit. Nā illa, quæ optimā partem elegit quæcunq; studet uerbo dei, ipsa est dilecta: ceteræ quæ sollicitæ sunt & turbantur erga plurima, sicut Martha illa, filia sunt.

¶ Que est ista quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectū suum.

Martha
non debet
suscitare
Mariam.

Lucæ. 10.

RVP. IN CANT. CAN. CA. VIII.

Ab isto uersiculo usq; ad finē decātatio clarissī
ma, circa illā uersatur degētibus electā atq; dile
ctā, cuius electio fratris gratiæ est, fructus siue
effectus euāgelicæ prædicatiōis, ex quo fieri cœ
pit, o dilectissima dilecti, illud q; dicebas: Veni
dilecte mi, egrediamur in agrū, cōmoremur in
uillis. Hūc tm̄ egressus uestri fructū admiratur
electio ex Iudæis, q̄ parua nūero p̄ euangelīū ue
nit, & dicit. Quæ est isto, q̄ ascendit de deserto,
delicijs affluens, innixa sup dilectū suū. De deser
to, id est, de agro & de uillis, quo uos o dilecta,
cū cōsilio supradictō egredi atq; cōmorari uolu
istis. Quæ ē ista? Vbi erat? Vbi latebat? Mira res
Nobis nulla erat, nusq; erat: sed illi erat, in illo e
rat, de quo ueraciter dictū est, quod factū est, in
ipso uita erat, & de quo dicit alius qdā amicor;
qui uocat ea quæ non sunt tanquā ea quæ sunt.
¶ Qualis enim est? Qualis ascendit? Delicijs af
fluēs, innixa sup dilectū suū. Iure miremur quā
tis uel qualibus delicijs affluit. Delicijs gratiarū,
quæ manifestatur ad utilitatē, uidelicet sermone
I. Oor. 12. sapientiæ, sermone scientiæ, fide, gratia sanitatū
opatione uirtutū, prophetia, discretionē spūum
generibus linguarū, interpretatiōe sermonum.
¶ Innixa su
p dilectū. ¶ Quo aut uel ad quid innixa sup dilectū suū?
Nimirū ut nō timeat timorē hominū, ut nō desi
ciat in tribulationibus quæ illā inuenerunt siue
inuenturæ sunt, tribulationibus atq; p̄secutioni
bus inimicorū uisibiliū atq; inuisibiliū pagano
rū, Iudæorū, hærericoꝝ, & spiritūū malignorū.
¶ Quo em̄ inter hæc omnia subsisteret, nisi innixa
esset sup dilectū suū. Nunquid innixa deberet eē
sup semetipsam, aut sup quēlibet aliū? Tunc u.

Iohan. 1
Rom. 4

I. Oor. 12.

Innixa su
p dilectū.

erit; caderet, stare nō posset. Nūc autē dicit: Dñs illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dñs protector uitæ meæ, a quo trepidabo? Si cōsistāt aduersum me castra, nō timebit cor meū. Si exurgat aduersum me præliū, in hoc ego sperabo. Hoc dicere & facere, nimirū est innixam esse super dilectum. Quomodo factum est istud? Quomodo talis & taliter ascendit?

Psal. 26

¶ Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta ē mater tua, ibi uiolata ē genitrix tua.

¶ Delectio ex Iudæis nunquā quasi nesciēs admiraris? Nunquā causam nescis cur ista talis taliter ascendere debuerit? Ego causam dico tibi, quia mater tua, genitrix tua, me dereliquit, me abnegauit uirū suū, regē suum, & ideo aliā duxi, dato illi libello repudiij, & hæc est quæ taliter ascendit. Vbi nā hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitavi sub ligno crucis, ubi te redemi: Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferente fructus suos, quia uidelicet lignum crucis nō sterile lignum fuit, sed fructus attulit uitæ et salutis. Ibi te suscitavi, sed mater tua synagoga, genitrix tua, gens Iudaica, ibi corrupta est, dicēdo, non habemus regem, nisi Cæsare: ibi uiolata est, clamando: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Propterea repudiata illa, ista talis ascendit, & sicut ait quidā ex uobis: Cæcitas cōrigit in Israel, donec plenitudo gentiū subintroat, & sic omnis Israel saluus fiat. Nunc audi quid dicat ista, quā tu miraris, ista mulier fortis, de qua ueraciter dictū sit: Confidit in ea cor uiri sui & spolijs non indigebit.

Sub arbore malo, sub signo crucis

Iohan. 19.
Matt. 27
Rom. 11
Prouer. 31

P

¶ Pone me ut signaculum super cor tuū, ut signaculum super brachium tuū, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Lampades eius lampades ignis atq; flammarū. Aquæ multæ nō potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnē substantiam domus sue pro dilectiōe, quasi nihil despiciet eam.

¶ Quid (rogo) ista petit (ut iam dictū est) mulier fortis, nisi ut cōsiderat in ea cor uiri sui? Quid enim est dicere, pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachiū tuū: nisi ac si dicat, confidat in me cor tuum, roboretur ex adiutorio meo brachium tuū? Et o dilecte quid est presenti loco cor tuum & quid brachiū tuū nisi scripturæ ueritatis, quæ scriptæ sunt secundū cor tuū & memoria mirabiliū tuorū, ex quibus eognoscitur, q̄ magnū, q̄ forte sit brachiū tuum? Pone me ut signaculū super illud cor tuum pone me ut signaculum super illud brachiū tuum. Quā ob causam? Nimirū ob triplicē q̄ cōtra me latrant, insaniam uidelicet Iudaicā, paganicā hæreticam. prompta sum expedita sum, deuota sum, ecōtra fortiter defendere illud cor tuū, protegere illud brachium tuum, sicut imperiale signaculum, sicut fidele testimonium, mira fortitudine, miranda duritia, quam nullus possit effringere. Fortitudinem meam dico dilectionem, du

Cor christi sunt scripturæ ueritatis.

ritiam meam dico æmulationem. Cur hoc?
 Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut inferus emulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur: zelum magnum habet dilectio, iram intolerabilem habet æmulatione. Attendite amici quod dicitur, animaduertite diligenter quod agitur, & actum est hæcenus, ex quo ascendit de deserto delicijs affluens mulier ista fortis & in-nixa super dilectum suum, quæ istud, poscit ut cõfidat in ea cor uiri sui. ¶ Quis unquam portare potuit zelum dilectionis, quem habet circa cor dilecti sui: iram emulationis quam habet erga brachium dilecti sui? Sicut mors, sicut infernus, ita nulli parcit, & omnibus est immitis, quicumque male sentiunt de scripturis ueritatis quæ scriptæ sunt secundum cor uiri sui dilecti sui, qui male prædicant de brachio fortitudinis, quo salutem generis humani operata est omnipotentia uiri sui dilecti sui. Nonne cum in remittendis peccatis pijsima sit, illos dumtaxat qui loquuntur extra uel contra uerbum ueritatis mortificat, & inferno addicit illorum animas? Quippiam tolerare potest, quod cordi dilecti sui, id est, scripturæ ueritatis contrarium est, tolerare non potest. Illos qui in hoc sunt, eliminat & anathematis gladio trucidat. Non inexperta loquimur. Nulla re magis offenditur, nullo malo exacerbatur amplius quælibet anima habens spiritum dilectionis, quam si audias de scripturis quippiam contra sensum cordis huius amici, cõtra honorem brachij huius dilecti. ¶ Quam forte natura sit mitis, statim ad rem istam fit intractabilis, & uide-

Dilectio
 contra hæ-
 reticos in-
 flexibilis,

Mitissi-
 mus Moy-
 ses gladio
 sæuit per
 hanc dile-
 ctionem
 Numc. 12

Num. 12.

tur aduersarijs motus eius quasi motus mortis, & ira eius quasi ira infernalis sicut de Moyse constat, quia cum esset mitissimus omnium hominum qui morabatur in terra, ubi causa poscit, sic immitis factus est quasi mors: sic durus quasi inferus, ita

Exod. 32

ut diceret: Qui domini est, iungatur mihi, & durissimo eius imperio occideret unusquisque fratrem & amicum & proximum suum, cecideruntque una die viginti tria milia. Et ille materiali quodam gladio, et alij post eum complures, ut Helias et fortissimus David probauerunt, quia uere fortis est ut mors dilectio, uere dura sicut inferus æmulatio.

Ecclesia non corporali, sed spirituali gladio punit.

Mat. 26

Lucæ. 22.

Ista uero dilectissima spirituali gladio sæuit propter dilecti sui cor & brachium, persistens fortiter tamquam in uiolabile signaculum. Nam de materiali gladio non habet præceptum, siue dilecti sui consensum, quoniam audiuit eum dicentem: Conuerte gladium tuum in locum suum, satis est, sinite usque huc. Lapidem eius (ait) lapides ignis atque flammarum.

Lapides dilectionis.

Cuius eius? Dilectionis siue æmulationis. Lapidem dilectionis, lapides ignis, lapides æmulationis, lapides flammatum. Sicut ignis, dum concitatus fuerit, generat flammam: sic dilectio, dum aliquid perceperit non secundum cor huius uiri, non secundum sensum huius dilecti, parit æmulationem, lucentem pariter & urentem, amicos illuminantem, inimicos urentem.

Ecclesia pro fide defendenda tibi cedit

¶ Quid si fortes fuerint inimici? Quid si habuerint turbas populorum, gladios quoque regum atque imperatorum, sicut Arriani aliquando habuerunt? Nihilominus confidat in ista cor uiri sui, quia nihilominus fortis erit ut mors dilectio, dura sicut inferus æmulatio, imo & amplius tunc lapides istæ ardere debent atque lucebunt, lapides ignis atque flammarum.

COMMENTARIORVM. LIB VII II

Hinc est quod dicit. Aquæ multæ nō potuerunt
extinguere charitatē, nec flumina obruēt illā. Au-
ditimus, uidimus aquas multas. i. inundantes p-
secutiōes populariū, & flūina scilicet psecutio-
nes principū fortiū, q̄ cū uehemēter inundarent
nō potuerunt extinguere siue obruere charitatē,
neq; cōpescere eius æmulationē: ut saltē de uno
uerbo dogmatis fidelissimi reticeret. Exēpli gra-
tia, Illo, quod dicitur omouisiō. ¶ Pro nihilo fuit
huic dilectæ oē dānum, et ipsa mors q̄ i ferre hæ-
retici potuerunt. Hoc est quod dicit: Si dederit
homo oēm substantiā domus suæ pro dilectio-
ne, quasi nihil despiciet eam. Tanta illi inest dile-
ctio uerbi, ut in cōparatiōe talis margaritæ, quā
intus retinuit, quasi nihil, despiciat oīne quod fo-
ris auferri potuit. Ecce mulierē fortē uidistis, &
audistis. Nō ex semetipsa tantā sibi fortitudinē
in esse cōfidit, sed ex eo q̄ solus est uera fortitudo
fortiū, sicut uidistis eā ascendente innixam sup
me dilectū suum. Nō (in q̄) ex ipsa fortitudo hæc
sed ex prouidentia n̄ra, secundum pium nostræ
solicitudinis consilium, quod habuimus super
eam, sicut sequentia indicant.

Pro fide
omne dā-
num despi-
cit

¶ Soror n̄ra paruula est, & ubera nō habet
Quid facimus sorori nostræ in die q̄n allo-
quenda est? Si murus est, edificemus sup
eam propugnacula argentea. Si ostium,
compingamus illud tabulis cædrinis.

Soror no-
stra puu-
la, ecclesia
primitiua

¶ Huiusmodi consilium super illam habuimus
pater & filius & spiritus sanctus, pro magna re
pro magno negotio, quia uidelicet sic se habe-

RVP. IN CANT. CAN. CA. VIII.

Matth. 10

Vbera,
lex & pro
pheta.

Quis mu-
rus, quis
ostiū est.
Hier. 1.

bat, & sic habet tempus uel status rerū eius, ut uix nata, uix super pedes suos cōsistens iam eēt alloquenda, iam deberet duci ante reges & praesides, & reddere rationem de fide nostra, de profundissimis operibus nostrorū sacramentis, cōtra Iudaeos in lege gloriantes, cōtra philosophos sapientia sua & eloquentia tumentes, sub gladijs iudicium inter mille genera mortuū. Hoc utiq; mirandum est illis, qui rem sciunt mirari sicut dignū ē. Propterea consilio habito dicebamus. Soror nostra paruula est, & ubera non habet. Quid facimus sorori nostrae in die qua alloquenda est? Vere enim qua die primū alloquenda erat, quando primū sub Nerone & ceteris persecutoribus in iudicio contra illam proposita est de fide quā suscipiebat, parua numero, paruula sensu, id est simplex erat, ubera scilicet legem & prophetas, non habebat. Dicebamus ergo. Si murus est, adificemus sup eū propugnacula argētea. Si ostiū, conpingamus illud tabulis cedrinis. In ciuitatibus uel domibus aliud est murus & aliud ostiū. Similiter in dilecta ista, in corpe isto, quod est ecclesia, aliud est quasi murus & aliud quasi ostiū. Hoc ex illius tēpōris statu clarius discerni potest, qm̄ primū dilecta haec alloquenda erat, sicut iam dictū ē. ¶ Alius namq; ita fortis erat: ut tormenta uel obprobria sustinere posset, & hic utiq; murus erat, iuxta illud. Ego quippe (ait dñs) dedi te hodie in ciuitatē munitam, & in colūnam ferream, & in murū aereum, & bellabunt aduersum te & nō praeualebunt, quia tecū ego sum. Alius in hac parte infirmior qdē erat, & forte persecutiones fugiens latere uolebat, sed habebat grām

aliq̄. Verbi gratia: Sacerdotalis officij grām, sci
entiāq; cathezizandi rudes, & baptizandi credē
tes. Hic nimirū ostiū erat, q̄a sicut postū in ciui
tatē uel in domū introitur, ita p̄ tale ministetū
credētes ecclesiæ incorporantur. Igitur si murus est
(ait) ædificemus sup̄ eū propugnacula argentea
id ē, si digne potest stare uel p̄manere pro fide in
agōe certaminis, suggeramus illi q̄cūq; necessa
ria sunt ueritatis testimonia, ut nō minus respō
dere sciat, q̄ si legisset legē aut prophetas, iuxta
illud: Cū steteritis ante reges & presides, nolite
præmeditari qualiter respōdeatis, ego em̄ dabo
uobis os & sapiētīā, cui nō poterūt respōdere et
cōtradicare oēs aduersarij uestri. Itē. Nō em̄ uos
estis q̄ loquimini, sed spūs patris uestri q̄ loquitur
in uobis. Nōne sic factū est? Nonne si rite confy
deres confessiones & respōsa martyꝝ, in illis dū
taxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter
sine fūco humani ingenij scripta sunt, ubi respō
sa illorū, ut dicta, sic excepta sunt: nōne inquam
responsa illorū nobis propugnacula, & non qua
liacūq; sed propugnacula argentea sunt? Ca
sta nanque & castigata sunt, multumque nito
ris ac splendoris habent, iuxta illud: Eloquia
domini eloquia casta, argentum igne examina
tum. Si ostium est, compingnamus illud ta
bulis cedrinis, id est, eum qui non tantæ est for
titudinis uel tolerantīæ, ut tormenta passionum
sustinere possit: attamen illius est officij siue
deuotionis, ut uitam uel introitum fideliter fa
ciat uolentibus introire in regnum dei bap
tizando siue cathezizando illos uerbo dei: fa
ciamus, ut sit memoriæ imputribilis, atque su
per

Propug
nacula ar
gentea re
spōsa mar
tyrum.

Matt. 10.

Psal. 11

Psal. 19.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VIII
avis secundum similitudinē cedri, ligni odoriferi
atq; imputribilis, iuxta Daviticum illud: Iustus
ut palma florebit, sicut cedrus libani multiplica-
bitur. Sunt em̄ multa dona gr̄arū, q̄ ualeāt & suf-
ficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmam
martyrii non attingunt. Quid ad hęc illa?

¶ Ego murus, & ubera mea turris, ex quo
facta sum coram eo quasi pacem reperiēs,

**Ubera me
a turris.**

¶ Et est sensus. Primo qd̄ tpe cum iam alloquē-
da eē, & de nostra fide secundum charitatē tu-
am respōdere inciperē, paruula eram sicut dicit
dilecte mi, & ubera non habebam: sed nunc &
murus sum, & ubera sunt mihi, nō qualiacūq;
sed sicut turris. Processu namq; t̄pis uenerunt
scriptores mei, cōfortati sunt interpretes mei, le-
gēq; ac prophetas totumq; uetus pariter ac no-
uum testamētum in linguas, maxime gr̄cā &
latinam, de uno hebraicę linguę repositoio trā-
stulerunt, & ecce spiritu & litera fortiter instru-
cta sum, habēs etiam de meis, q̄ mihi nati sunt,
filijs doctores & explanatores luculētos utrius-
q; testamēti. Propterea dixi, Ego murus, & ube-
ra mea sicut turris. Nō autē hoc ex me, sed ex
gratia dilecti. Propterea & istud subiunxi. Ex
quo facta sum coram eo quasi pacē reperiēs, id
est, ex quo p̄ fidē accepi p̄ctōrū remissionē. Nam
extūc propter ipsum qd̄ & credidi pacē reperi,
& reconciliata sum deo p̄ mortē dilecti mei filii
sui, & ex eo proficiēs atq; succrescēs, istā quoq;
gr̄mā cōsecuta sum, ut nihil mihi desit de scriptu-
ris utriusq; testamēti, et ecce ubera mea sicut tur-
ris, q̄ nihil cōtra possūt pagani, Iudxi, hęretici,

Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos. Tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu eius mille argenteos.

¶ Hoc dilecta ad gratiam & gloriam de semet ipsa dicit. Et dilectus continuo respondens ait.

¶ Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus eius

¶ Ad causam dilectæ huius, quæ hoc ipsum loquitur, multum pertinet, meminisse & denarrare, in quo plantata fuerit vinea dilecti sui, scilicet utrum in fide an in operibus, de qua videlicet vinea & lex & prophetæ & in euangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit. Vinea fuit pacifica in ea quæ habet populos. Quæ nam illa est quæ habet populos? Fides an lex? Non utique lex, sed fides. In fide vinea domini plantata est non in lege, quemadmodum & apostolus dicit. Non enim pro lege promissio Abrahamæ aut semini eius, ut hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Et subinde. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abrahamæ, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abrahamæ, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est quia patres multarum gentium posui te ante deum cui credidi sti. Item de eodem. Qui contra spem in spem credidit ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cæli & non infirmatus est fide, &c. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia per fidem Abrahamæ pater populorum, pater multarum gentium factus est. Quid igitur o æmula mea, o synagoga siue carnalis circumcisio contra me gloriaris quasi

Vinea plantata in fide, non in operibus legis

Rom. 4

Vinea dicitur ante leges plantata esse

COMMENTAR. LIB. VII.

de operibus legis, quod sola tu sis uinea domini? Ante legem fuit uinea domini, plantata in fide, & tu in prauum conuersa es, plantatio autem illa permanet, Ego autem (ait plantator ipse) plantaui te uineam electam, omne semen uerum.

Hic. 2.

Gal. 3.
Esaia. 5.

Quomodo conuersa es in prauum uinea aliena? Quid igitur lex? Propter transgressiones (ait Apostolus) posita est. Hinc & alius propheta: Uinea facta est dilecto in cornu filio olei, & sepiuit eam, &c. In cornu facta, id est, in fide plantata est, quia fidei firmitas illa per cornu designatur, de qua Apostolus: Ideo ex fide ut secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abrahamae. Sepiuit autem eam, quid est nisi hoc ipsum, quod lex propter transgressiones posita est? Itaque nihil dubium remanet, quin pacifico, id est, dilecto (ipse est enim pax nostra qui fecit utraq; unum) uinea facta uel plantata fuerit, non in lege, sed in fide: & ideo non nouo consilio defenditur dilecta haec, scilicet ecclesia ex gentibus, quod ex fide absque operibus legis iustificetur. Tradidit eam

Rom. 4.

Eph. 2,

Diuers
uineae cu
stodes,
Esaia. 5.
Hier. 17.

custodibus, id est, patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis, atque regibus. & sicut Esaias dixit: Turrim quoque & torcular, id est, templum & altare aedificauit in medio eius, & expectauit ut faceret uuas & fecit labruscas. Ita conuersa est in prauum uinea aliena.

Præcium
uineae

Osee. 12.

Quae deinde dicit: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, uinea mea coram me est, mille tui pacifici & ducenti his qui custodiunt fructus eius, ex opposito illius, quae in prauum conuersa est, melius intelliguntur. Et fodi eam mihi (ait in Osee dominus) quindecim argenteis & choro ordei, & dimidio choro ordei, & dixit ad eam, Dica

multos expectabis me, ne fornicaberis & nō eris uiro, sed & ego expectabo te &c. ¶ Sacramentū in nūeris istis absconditū est pulcherrimū, hic in mille ducentis argenteis & choro ordeī, cuius uidelicet sacramenti hęc summa est. quod ista & uirgo sit & uiro coniuncta: illa autē neq; uirgo, neq; uiro coniuncta. Huius nanq; uirginitatem unitas millenni, coniunctionē uero siue nuptias binarius centenus significat. Arithmetici siue abacistræ melius norunt quod dicitur, & qua ratione unitas uirgo pronuncietur, usu habent in suis tractatibus, quidelicet in semetipsa multiplicata nihil creat, quia semel unus, unus est, quod nulli alij nūero contingit. Nā cæteri numeri in semetipso ducti alios creant, ut bis duo, quatuor: & ter tria, nouē. Porro nuptias huius centenus designat binarius, & hoc felicissimū est, quia dilecta hęc que ex fide est, semper uiro cōiuncta est, & semper uirgo permanet: E contra illius uirginitatē simul & corruptionē illud mystice designat, quod precium eius neque in unitate mansit neq; ad binariū peruenit, cū dicitur, fodi eā mihi quindecim argenteis & choro ordeī & dimidio choro ordeī. Si argenteos attēdas, neq; decē sunt argentei, que esset unitas decena, neque uiginti, qui esset binarius decenus: sed sunt quindecim, in quo uidelicet numero plus unitate minus est binario. Similitet neq; unus tantū chorus ordeī, neque duo sunt chori sed chorus & dimidius ordeī, plus monade, minus binario. Itaque & illi hoc infelicissimum est, quia neque uirgo est, neque uirū habet. Nūc breuiter literæ huius seriem recurramus. Vineā fuit pacifico in ea quæ habet populos, id est, omnis plantatio quam plantauit.

Myſterij
in nūeris,

Virginitas
& corrup-
tio vine-
æ iudaicæ

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

dilectus uere pacificus, per quē deo reconciliati sumus, in fide plantata ē Abrahæ, p̄ quā ille oēs hæreditaui populos. Tradidit eam custodibus cōmisit eam rectorib. uir affert pro fructu eius mille argenteos. i. quiuis operarius fidelis ac uirtuosus scripturarū peritus & ore facundus, cunctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, ut percipiat tpe suo quippiam de fructu eius,

Ephe. 2.
Rom. 4

1. Cor: 9
Nēs argen
tei eius,
uille

Rom. 4

Mille tui
pacifici.

¶ Omneis argentei eius mille, id est, omnes sermones eius consonant in una fide, quia sicut iam supra dictum est, numerus iste millena unitas est, quod arithmetice nō incognitū est. Ad hæc ille. *Vinea mea coram me est. Et est sensus. Ego non sum mutatus, sed ubi plantaui, ibi quero, & habeo uineam meam, s. non in lege, sed in fide. Si enim qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, & esset mutabilitatis quæ in deum non cadit. O tu quicumq; es, q̄ in hac uinea mille argenteos (de quibus iam dictum est) expendis, mille tui pacifici, id est, pacem, uidelicet remissionem peccatorum faciētes uel acquirentes sunt tibi: & ducenti his q̄ custodiūt fructus eius, uidelicet in eo, ut uirginali cōiugio in cœlestib. nuptiis, quas hic significat binarius centenus, cum dilecto & dilecta in sempiternum perfruantur*

¶ Quæ habitas in hortis, amici auscultāt, fac me audire uocem tuam

¶ Quis dicat, cui dicat, manifestum est dilectus em̄ dilectæ dicit, quæ habitas in hortis. Quib. in hortis habitat dilecta, nisi in amœnitate scripturarum in delectatione uirtutum, pulchre florentium, bene olentium, semper uirentium: Fac me

COMMENTAR. LIB. VI. 119

(inquit) audire uocem tuam. Quō & Nimirum ita sicut scriptū est. Narrabisq; filio tuo in die illo dicens. Hoc est quod fecit dñs mihi In manu. n. forti eduxit me de ægypto. Ferit q̄si signū ī manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos, & ut lex dñi semper sit in ore tuo. Nam te ueraciter ego eduxi de Aegypto, de tenebris huius seculi, de seruitute peccati, in terram istam fluentem lac & mel, ut habitares in hortis istis, in omnibus scripturarum sacramentis, ubi ueraciter sunt fontes & riui lactis & mellis, fluētes de spiritu dei & hominis Iesu Christi dilecti tui. Fac igitur ut dixi, fac me audire uocem tuam, ita ut lex dñi semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His nanq; modis libenter audio uocem tuam: & ut amplius sapienter ac sollicite id facias, ecce dico tibi, amici auscultant, etiam illi quos non uides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, iuxta illud: In cōspectu angelorū psallā tibi. quid tādē o dilecta dicis.

¶ Fuge dilecte mi, assimilare capree hinnulorū ceruorum super montes aromatum.

¶ O uocem dignam auditu dilecti, uocē de corde fideli & mente humili. Hoc enim est quod anima quaelibet fidelis & sapiens dicere consueuit. Domine non sum digna, ut ītres sub tectum meum, non sum digna ut in me ostendas frequens aliquod p̄ntiæ uel uisitacionis tuæ miraculum. Fuge (inquam) dilecte mi. Non quæro in præsentia uita gloriam, sed desydero gratiam: non quæro claritatem miraculorum, sed opto remissionē peccatorum. Fuge (inquam) dilecte mi, & saltus bñōi similes saltibus capree aut hinnuli ceruo

Fac me
audire uo
cem tuam
Exo. 13.
Deut. 6.

Psal. 137.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VIII

Petitio
Helizai

4. Reg. 2:

Fuge dile
cte mi, ga
incōprehē
sibilis es
Psal. 30

Mōtes a-
romatum
sunt sc̄ti.

matum, super præcella merita sanctorum atque perfectorum. ¶ Qui sancti atque perfecti sunt, & causam præsentem habent, ut necessario miracula fiât, illorum est aliter dicere: Exēpli grā. Helizai propheta, qui meritorum bene conscius, & causam habens præsentem, propter quam oporteret miracula facere: Oro (inquit ad Heliam) ut fiat spiritus tuus duplex in me, & ita factum est: duplicia em̄ quam Helias iste miracula opatus est, ut aliquos de populo reuocaret ab impietate Iezabel, & a peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israhel. Sed & in hoc fuge dilecte mi, ut semper sis in comprehē sibilis. Nam istud concedendum est tuæ maiestati, ut nō possis cōprehendi, semperq; sis desyderatus ac desyderabilis, nosque lateat, quamdiu sumus in hoc corpore, quam magna sit multitudo dulcedinis tuæ quam abscondisti timentibus te. Fuge fuge cautus nobis ac prouidus, ne unquam dū uiuimus nos comprehendisse arbitremur, sequentes ut cōprehēdamus. Mōtes mōtes aromatu, ecce super uos dilectus, assimilatus capreae hinnuloque ceruorum. Dicit autem ad quendam unus ex amicis, sapiens admodum: si etiam sciuisset afflictum uel percussum legitime consolari. Voca ergo si est qui respondeat tibi, & ad aliquem sanctorum conuertere. O montes sancti, causam singulorum & omnium nostrum in uno illo. In quem hoc dictum est recognoscimus, & iccirco quod illi ab animo indiscreto datum est consilium, nos discrete suscipimus, & sequi desyderamus. Ille enim uidelitet Iob,

quod interpretur dolens, & in eo quod Satan ex
petiuit eum ut tentaret. & in eo quod tentatus,
fidelis inuentus est, omnium, qui pie uolentes ui
uere in Christo, persecutionem pariuntur, dolo
res & gemitus, & subsequentes consolationes in
semetipso praeostendit: & in responsis suis ab il
lis duraxat cognoscitur, quocumque pro causa pieta
tis, seu foris uisibiliter, seu intus inuisibiliter ab
inuisibilibus inimicis tribulatur. Ad quem igitur
uestrum conuertemur? In quo ex oibus uobis fugie
re dilectum citius consequemur & comprehedimus?
¶ O beata Maria, mons motum, uirgo uirginum,
santa sanctorum, ad oes quidem conuertimur motes ar
matum, & uocamus ut respondeat nobis, et hoc est
quod unusquisque nostrum dicit. Leuaui oculos me
os in montes, unde ueniet auxilium mihi: sed ad te
praecipue conuertimur, ad te praeter ceteris oculos
nostros leuamus, tuum praeter oibus auxilium suspira
mus. Per sanctum uteri tui sacramentum, & illum ga
nimam tuam pertransiuit gladium, obtine, ut uideamus
ipsam illuminationem montium aeternorum, scilicet dile
ctum & ex dilecto dilectum, simulque dilectionem am
borum, id est, patrem & filium & spiritum sanctum deum u
num, uerum & uerum, cuius regnum & imperium perma
net in secula seculorum. A m e n.

¶ Ecce caedide lector, habes hic septem libros
Comentariorum in Cantica Canticoꝝ, de incarna
tione uidelicet filij dei, ab omnibus iamdiu desy
deratos, Authore Ruperto, Abbate Tuitiensis,
M. D. XXVII.

1. Tim. 3.

Scti a no
bis iuocā
di sunt oēs
maxime
mater dei
Psal. 120.

Luca. 2
Gene. 19

COMMENTAR. IN VII. PS.

Faint, mostly illegible text in a Gothic script, likely a commentary on the Psalms. The text is arranged in several columns and includes some larger, possibly decorative initials or section markers. A large, dark stain is visible in the lower-left quadrant of the page.

Handwritten marginal note in a cursive script, possibly a library or ownership mark.

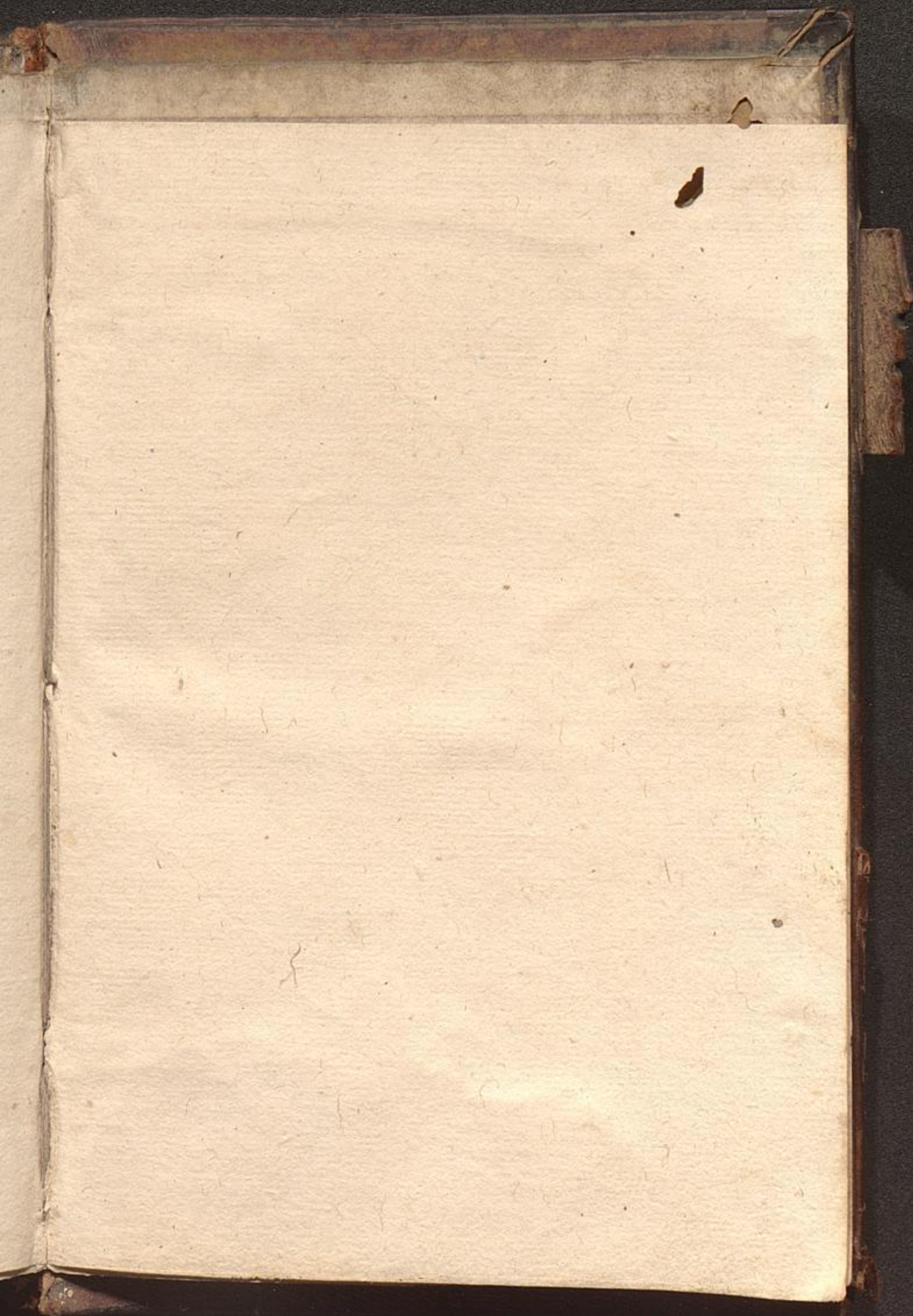

Th
6000